RAPORT DE EVALUARE EX-POST

Strategia naţională în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020)
Aprobată prin Hotărîre Nr. 655 din 08-09-2011

Autor: Mihail Cebotari

Chişinău 2021

CUPRINS:

ABREVIERI 3

SUMAR EXECUTIV 4

1.Introducere

1.1. Obiectiv general şi obiective specifice, principii ale SNDMA şi alte strategii naţionale.....11

1.2. Constrângerile şi facilităţile în procesul de evaluare.....14

1.3. Modificări în situaţia migraţională.....17

2. Emigrare

2.1. Emigrarea din Republica Moldova.....24

2.2. Reintegrarea migranţilor reîntorşi.....57

3. Imigrare

3.1. Imigrare în Republica Moldova.....75

3.2. Integrarea străinilor.....98

4. Azil

4.1. Evaluarea instituției Azilului în Republica Moldova.....111

4.2. Apatridia.....118

5. Controlul Migrației

5.1. Combatere migrației ilegale și TFU.....125

5.2. Politica de vize.....146

5.3. Securitatea documentelor şi protecția datelor personale.....150

5.4. Managementul frontierei.....156

5.5. Returnarea şi readmisia.....160

6. Cadrul Instituţional

6.1. Asistenţa informaţională.....167

6.2. Aspecte instituţionale.....177

PROPUNERI ŞI RECOMANDĂRI.....184

ANEXE.....193

BIBLIOGRAFIE.....204

LISTA ABREVIERILOR

AOAM - Asigurare obligatorie de asistență medicală
ASP - Agenția Servicii Publice
ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APOFM - Agenție privată de ocupare a forței de muncă
BMA - Biroul Migrație și Azil
BNM - Banca Națională a Moldovei
BNS - Biroul Național de Statistică
BRD - Biroul Relații cu Diaspora
CCTP - Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane
CI DMD - Comitetul Interministerial Diasporă, Migrație și Dezvoltare
CNAM - Compania Națională de Asigurări în Medicină
DMD - Diasporă, Migrație și Dezvoltare
ICNUR - Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
IGPF - Inspectoratul General al Poliției de Frontieră
MAEIE - Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI - Ministerul Afacerilor Interne
MADRM - Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MF - Ministerul Finanțelor
MECC - Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MEI - Ministerul Economiei și Infrastructurii
MSMPS - Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
OIM - Organizația Internațională pentru Migrație
ONU - Organizația Națiunilor Unite
PM - Parteneriatul de Mobilitate
PME - Profilul Migrațional Extins
PNUD - Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM - Republica Moldova
SNDMA - Strategia Națională în domeniul migrației și azilului (2011 - 2020)
SNR - Sistemul Național de Referire
SI - Sistem informațional
TFU - Traficul de Ființe Umane
UE - Uniunea Europeană

SUMAR EXECUTIV

Contextul general al evaluării

Domeniul migrație este vast, reglementând sfera largă și multi-aspectuală a mobilității umane. În acest sens, domeniul migrație este prezent în multiple activități ale autorităților de stat, de aceea el necesită o abordare coordonată și sistemică. Strategia Națională Migrație și Azil pentru perioada anilor 2011 - 2020 (SNDMA), a fost acel instrument care a asigurat această funcționalitate. După zece ani de implementare a acesteia, pot fi făcute anumite constatări și concluzii cu privire la impactul abordării propuse cât și identificate recomandări pentru un nou document de politici în acest domeniu.

Obiectivele și metodologia evaluării

Scopul evaluării constă în efectuarea unei analize multidimensionale și independente a implementării obiectivelor și măsurilor ce figurează în SNDMA și de a furniza un raport cu privire la impactul activităţilor de implementare pe diferite niveluri, în scopul formulării unor concluzii și pentru a oferi recomandări de implementare a documentelor de politici în domeniul migrație pentru viitor. Pentru a atinge aceste obiective, au fost identificate șase întrebări primare de cercetare, la care vom da răspuns în prezentul raport de evaluare:

- Determinarea rezultativității și impactului implementării obiectivelor și măsurilor prevăzute de SNDMA;
- Determinarea mecanismelor și abordărilor ce au asigurat implementarea SNDMA;
- Activitatea de implementare a SNDMA de către autoritățile implicate și acțiunile specifice realizate în acest scop;
- Influența schimbărilor instituționale și legislative în implementarea SNDMA;
- Identificarea unor noi propuneri și abordări pentru implementarea coordonată și eficientă a documentelor de politici în domeniul migrațional.

Metodologia

Pentru realizarea prezentei evaluări a fost cu predilecție utilizată o metodologie calitativă, fiind cercetate și estimate multiple surse existente cu privire la evoluția domeniului migrație în perioada ultimilor 10 ani. Aspectul cantitativ a fost examinat tangențial, prin analiza datelor statistice colectate în cadrul PME pentru perioada 2010 - 2019, cât și în alte materiale analitice și surse publice.

Activitățile de evaluare au avut atât un specific de cercetare a studiilor și surselor existente (Desk research), cât și activități de colectare a datelor prin intermediul realizării interviurilor și completării rapoartelor de progres din cadrul instituțiilor de stat cât și experților și organizațiilor independente.

În acest sens în perioada aprilie - iunie 2021 s-au realizat :

- 26 interviuri cu diferite autorități, experți și organizații;
- 14 rapoarte de progres realizate cu autoritățile de stat ce au avut atribuții de implementare a prevederilor SNDMA;

Principalele constatări și concluzii

Principala concluzie pe care o putem formula este că impactul SNDMA este unul în mod esențial pozitiv, în perioada examinată fiind implementate un șir de schimbări legale și instituționale care au influențat pozitiv procesele migraționale în țară și au pus baza unor schimbări importante pentru viitor. Un viitor document de politici în acest domeniu ar avea ca scop principal optimizarea, implementarea și după caz perfecționarea conceptelor inițiate și planificate în perioada anilor 2011 - 2020.

Modificări în situația migrațională - În ceea ce ține procesele migraționale, RM a fost și rămâne ancorată în spațiul CSI, cu cei mai mulți emigranți moldoveni aflându-se în această regiune și cei mai mulți imigranți provenind din ea. Datele ultimilor ani indicate în PME, cât și estimările experților indică asupra creșterii semnificative a rolului UE în procesele migraționale, regiune în care în următoarea decadă cu un grad înalt de probabilitate se vor orienta majoritatea migranților moldoveni.

Perspective în situația migrațională - Experții intervievați consideră că în perioadă următorilor 10 ani nu vor avea loc schimbări de esență care ar putea influența semnificativ tendințele migraționale, posibilii factori de perturbare care au fost menționați fiind situația epidemiologică, schimbările geopolitice și crizele economice. Totuși ritmul de automatizare a muncii se va accelera ceea ce va influența piața muncii atât în RM cât și în principalele țări de destinație. Forța de muncă a emigranților moldoveni va fi în continuare foarte solicitată, ori domeniile în care aceștia activează se consideră la moment complicat de automatizat, sau necesită interacțiune umană: agricultura, construcțiile, sectorul îngrijire.

Emigrare - Perioada ultimilor zece ani a fost cea mai productivă de la independența țării în semnarea acordurilor în domeniul migrației de muncă și protecției sociale, aspect datorat colaborării cu UE. De asemenea în perioada examinată a fost creat și implementat conceptul PME cât și creat BRD ca instituție responsabilă pe aspectul diasporă, ceea ce la fel constituie o evoluție semnificativă. Spre sfârșitul perioadei de implementare a avut loc adoptarea unor schimbări semnificative în procedura de plasare a forței de muncă de către APOFM și alți intermediari, dar care nu a fost definitivată în perioada examinată. De asemenea conform acelorași modificări a avut loc creșterea rolului misiunilor

diplomatice, totuși insuficientă conform mai multor experți intervievați. Dimensiunea migrație și dezvoltare este reglementată și pusă în domeniul de competență a BRD prin mecanismul DMD.

Reintegrare - A avut loc dezvoltarea fără precedent a unui șir de programe și opțiuni de suport a migranților reîntorși, atât prin susținere financiară cât și instruiri: Pare 1+1, Gestiunea Eficientă a Afacerii, Femei în Afaceri, Start pentru Tineri, Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor, etc. Sunt implementate alte inițiative pentru stimularea atragerii diasporei în proiecte de dezvoltare locală: MiDL, DAR 1+3. ODIMM în 2020 pilotează cu succes instruirile în format on-line. Aspectele cu privire la reintegrarea migranților pentru prima dată sunt gestionate prin două planuri de acțiuni pentru perioadele 2014 - 2016 și 2017 - 2020. Este creat și pilotat Mecanismul Interinstituțional de Referire pentru (re)integrarea cetățenilor RM reîntorși de peste hotare (MIR). Putem în acest sens vorbi de o perioadă în care a avut loc testarea și aplicarea pentru prima dată a unor noi concepte, a căror concepte urmează să fie definitivate în perioada viitoarea în contextul unui nou document de politici.

Imigrare - Pentru perioada examinată tendințele sunt stabile, având loc o creştere moderată a imigrației. Are loc digitalizarea parțială a unui șir de servicii oferite de MAEIE în domeniul vize și a altor servicii pe domeniul migrație prestate de BMA. În anul 2011 a fost instituit Ghişeul unic de documentare a străinilor în cadrul BMA, iar în 2012, date în exploatare două centre regionale „Nord” şi „Sud”. Sunt oferite noi servicii și facilități pentru imigranți: acces la informație despre procedurile de imigrare prin paginile web ale MAEIE și BMA, este lansat sistemul e-visa, centrul de Apel al BMA, implementate servicii de verificare prealabilă a dosarului pentru investitori etc. Are loc simplificarea condițiilor de imigrare și documentare pentru migranții înalt calificați, lucrătorii din domeniul IT, investitori. Rămâne relativ neschimbată situația pe domeniul educație, numărul studenților străini și țările lor de origine fiind într-o creștere nesemnificativă.

Integrare - A avut loc evoluția cadrului normativ în domeniu prin adoptarea Legii Nr. 274/2011, privind integrarea străinilor în Republica Moldova, au fost introduse modificări legislative, în special la Legea Nr.200/2010 privind regimul străinilor în RM. Sunt create și aprobate procedurile de integrare, fiind aplicate în practică în această perioadă. Este creată Direcția Azil și Integrare, iar la nivel local sunt fondate și echipate 3 centre de integrare a străinilor în regiunile nord, centru și sud. Are loc colaborarea activă și fructuoasă cu mai multe asociații obștești cu privire la prestarea anumitor servicii de integrare a străinilor, este demonstrată eficiența abordării și prestării acestor servicii de către organizațiile din sectorul neguvernamental.

Azil - A avut loc continuarea perfecționării cadrului normativ național, în special a Legii Nr. 270/2008 privind azilul în RM, adaptarea acestuia la Acquis-ul UE și standardele internaționale în domeniu. Au fost create condiții de primire a solicitanților de azil la unele puncte de trecere a frontierei, Cu toate acestea, nu toate punctele dispun de astfel de condiții. Prin HG Nr. 1023/2012 este aprobat Regulamentul Centrului de cazare. În anul 2016 a avut loc eliberarea primelor documente de călătorie pentru persoanele ce beneficiază de protecție internațională fiind asigurat dreptul la libera circulație a acestora. Pe domeniul integrare a refugiaţilor şi beneficiarilor unei forme de protecţie pe teritoriul țării a avut loc activitatea eficientă a BMA în acest sens, dar și colaborarea cu mai multe asociații obștești.

Apatridie - A fost creat cadrul normativ în acest domeniu, astfel în anul 2011 fiind ratificate două Convenții ONU: Convenția din 1954 privind statutul apatrizilor și Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie. Cadrul normativ cu privire la apatridie a fost inclus preponderent în Legea Nr.200/2010 cu privire la regimul străinilor în RM. În cadrul Direcției azil și integrare a BMA a fost creată secția apatridie și informare. Au fost introduse mecanisme de prevenire a apatridiei, reglementarea cazurilor când autoritățile pot refuza primirea cererilor de recunoaștere a statutului de apatrid ș.a. cadrul normativ al RM este considerat drept un caz de bună practică la nivel internațional, fiind unul dintre puținele state ce dispune de un cadru normativ cu privire la apatridie.

Combaterea migrației ilegale și TFU - În noiembrie 2011 a avut loc consolidarea Centrului de Plasament Temporar al Străinilor al BMA, prin modificarea organigramei și suplinirea statutului de personal. Pentru prima dată sunt aprobate mecanisme și instituții de gestionare a riscurilor: în anul 2012 este creată Secția dezvoltare informațională, gestionare date și analiza riscurilor a Direcției politici și legislație a BMA. În 2014, la nivel național a fost creat Grupul comun de analiză a riscurilor în domeniul combaterii criminalității a traficului de ființe umane și a migraţiei ilegale. Pentru depistarea documentelor false depuse de străini în procesul de solicitare a vizei de intrare – ieşire din Republica Moldova, MAEIE a procurat echipament specific acestei sarcini. Prin HG nr.1146/2017 a fost aprobat Mecanismul național de gestionare unitară și coerentă a situației în eventualitatea unui aflux sporit de străini. Pentru aplicarea eficientă a acestui Mecanism, în următoarea perioadă, urmează a fi elaborate și definitivate instrumente menite să asigure gestionarea situaţiei de criză în cazul unui aflux sporit de străini. Are loc stabilirea unui nivel formal de colaborare dintre instituțiile MAI prin adoptarea unor ordine și metodologii, ceea ce asigură o abordare procedurală eficientă a interacțiunii acestora. Majoritatea instituțiilor intervievate menționează o îmbunătățire a condițiilor de activitate, totuşi există o problemă a retenției personalului calificat și instruit. Aspectul ce

ține de TFU a fost separat, fiind reglementat în cadrul altor documente de politici, ex. Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023. Poziția RM în acest domeniu e evaluată în mod stabil la categoria Tier 2. Are loc specializarea activității CCTP, cu preponderență pe cazuri de TFU. Nu este creat un mecanism de protecție a lucrătorilor imigranți și responsabilizarea angajatorilor acestora, aceasta este complicat și de lipsa atribuțiilor ISM pe acest domeniu.

Politica de vize - Au fost realizate progrese semnificative pe aspectul digitalizării serviciilor: A fost definitivat și implementat Sistemul informațional integrat automatizat ”Consul”. La 01.08.2014, a devenit funcțional serviciul electronic e-Visa. Au fost implementate unele servicii electronice: „Invitația electronică”. A fost exclusă cerința de a deține o viză sau facilitată intrarea în țară pentru cetățenii unui șir semnificativ de state, inclusiv pentru persoanele care dispun de o viză sau permis de ședere pentru zona Schengen. În scopul reducerii riscurilor în urma simplificării regimului de intrare în Republica Moldova, BMA a actualizat mecanismele de cooperare cu MAEIE și SIS. Au fost dezvoltate mecanisme de interacțiune informațională între MAI şi MAEIE, a modului de coordonare a vizelor prin SIGV (Sistemul Informațional Gestionare Vize).

Securitatea documentelor şi protecţia datelor personale - Au fost îmbunătățite semnificativ standardele de securitate ale actelor de identitate eliberate de autoritățile RM, acestea corespund normelor internaționale și standardelor ICAO, la care RM a devenit membru. Pe anumite aspecte au fost adoptate și standardele de securitate Schengen. Cu privire la protecția datelor cu caracter personal, aceasta s-a realizat conform cerințelor legislației în vigoare care a evoluat semnificativ în perioada examinată. Totuși există unele probleme cu privire la accesul și procesarea datelor cu caracter personal, cauzate de lipsa de claritate a cadrului normativ și lipsa unui registru național în domeniul migrație.

Managementul frontierei - În anul 2012 a avut loc demilitarizarea și reorganizarea Serviciului Grăniceri în actualul IGPF. În anul 2015 a fost constituit Consiliul Național pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat. IGPF a realizat o activitate rezultativă de colaborare cu alte instituții de stat prin încheierea a peste 80 de documente de cooperare.

Returnarea şi readmisia - Au fost implementate și reglementate mecanisme eficiente de asigurare a returnării și readmisiei, mecanisme de returnare voluntară sau a formelor alternative de returnare forțată (reîntoarcerea voluntară asistată și tolerarea șederii). Au fost încheiate 19 Protocoale de implementare a Acordului dintre RM și Comunitatea Europeană în domeniul readmisiei persoanelor aflate în situație de

ședere ilegală (semnat la 10.10.2007, la Bruxelles, Belgia), inclusiv, 10 Acorduri de readmisie și 4 Protocoale adiționale cu statele – terțe.

Asistenţa informaţională - A fost realizată o activitate eficientă de creare a SI și asigurare a integrării SI diferitor autorități cu competențe în domeniul migrație. S-a pus baza funcționării SIIAMA, însă nu a fost realizată interconectarea definitivă a SIIAMA cu alte SI ale altor autorități publice. S-au pus bazele conceptului unui registru național în domeniul Migrație și Demografie în cadrul BNS, însă acesta nu a fost implementat. Se atestă o colaborare și schimb redus de informație cu autoritățile APL.

Aspecte instituționale - Au avut loc schimbări instituționale semnificative, fiind create instituții noi ca urmare a unor procese de reorganizare sau de reformare a APC (IGPF, ASP, BRD). Impactul reformei APC asupra condițiilor de munca a personalului este estimat ca fiind unul pozitiv, cu toate acestea se menționează necesitatea creșterii remunerării pentru păstrarea specialiștilor pregătiți. Are loc crearea unor noi mecanisme în domeniul migrație (MIR, DMD) cât și grupuri de lucru (CNMIFS, DMD, Comisia de coordonare a activităților în domeniul migrației și azilului).

Principalele recomandări

- Se recomandă elaborarea unei Strategii pe domeniul migrație, domeniu de importanță strategică pentru RM.
- Este necesară păstrarea abordării centralizate și sistemice de gestionare a migrației, cu implicarea tuturor instituțiilor relevante în aceste procese, preferabil în cadrul unui singur grup de lucru, concept care urmează a fi definitivat și examinat.
- Este necesară digitalizarea tuturor serviciilor legate de aspectul documentării străinilor.
- Se recomandă optimizarea cerințelor de documentare pentru imigranții înalt calificați și investitori, cu reducerea cerințelor de documentare pe măsura posibilului.
- Se recomandă crearea unui singur portal de informare pe domeniu imigrare cel puțin în limbile Română, Rusă și Engleză și după caz a unui portal separat pe domeniul emigrare, cu excluderea rubricilor de pe resursele web ale altor autorități și consolidarea acestei informații.
- În contextul regimului simplificat de intrare în țară a străinilor se prezintă necesară consolidarea resurselor BMA pentru monitorizarea intrării și ședерii străinilor.
- Se recomandă digitalizarea serviciilor de reintegrare a migranților moldoveni cu extinderea spectrului de servicii oferit prin intermediul MIR, inclusiv pentru migranții care sunt în țările de destinație și doresc să obțină consultanță la distanță.

- Se recomandă consolidarea activităților pe domeniul migrație în scop de educație, cu acordarea MECC a unui rol substanțial în elaborarea programelor pentru atragerea studenților străini, promovarea instituțiilor de învățământ și evidența studenților originari din RM aflați la studii în străinătate și inclusiv crearea unor programe atractive de studii la distanță pentru reprezentanții diasporei.
- Se recomandă consolidarea activității MAEIE pe domeniul migrație, posibil cu crearea poziției de atașat de muncă în cel puțin câteva state cu prezență mare a cetățenilor RM, pentru pilotarea acestui concept și eficienței lui.
- Se recomandă focusarea în cadrul unei noi SNDMA pe aspectul atragerii și realizării potențialului economic al diasporei, prin atragerea economiilor diasporei, crearea și consolidarea programelor curente, stimulare inclusiv fiscală a unor mecanisme de crowdfunding, crearea unor scheme de pensii private încurajate de autorități pentru stimularea reîntoarcerii în RM.
- Este necesară stabilirea procedurilor de lucru cu business diaspora, crearea unui registru al antreprenorilor din diasporă și lucrul activ al MEI și Agenției de Investiții cu această categorie în formare pentru atragerea investițiilor diasporei.
- Practica colaborării pe domeniul migrație cu unele asociații obștești demonstrează impactul semnificativ al acestora, această colaborare trebuie să fie păstrată, de asemenea se prezintă de o importanță deosebită identificarea unor alte opțiuni de colaborare în parteneriat public-privat pentru creșterea calității serviciilor în domeniul migrație.
- Pe domeniul azilului, inclusiv combaterii șederii ilegale a străinilor este necesară crearea condițiilor de primire a solicitanților de azil la punctele de trecere a frontierei, activitatea continuă de consolidare a competențelor profesionale a colaboratorilor Centrului de plasament temporar al străinilor, consolidarea infrastructurii centrului cât și ajustarea prevederilor legale în vigoare la cerințele indicate în Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 27 din 13 noiembrie 2020.

1. INTRODUCERE

1.1. OBIECTIV GENERAL ŞI OBIECTIVE SPECIFICE, PRINCIPII ALE SNDMA ŞI ALTE STRATEGII NAȚIONALE

Obiectivul de bază al Strategiei este de a asigura o reglementare cuprinzătoare a managementului proceselor migrației și azilului, armonizarea cadrului legislativ național cu prevederile dreptului internațional și cu legislația Uniunii Europene, reglementarea circuitului persoanelor, menit să servească drept contribuție pentru dezvoltarea socioeconomică, securitatea, inclusiv securitatea socială a țării, asigurarea respectării drepturilor omului și ale obligațiunilor umanitare asumate de țară, la atingerea obiectivelor de integrare europeană.[1]

Considerăm că a avut loc implementarea reușită a obiectivului scontat, fiind realizate un șir de acțiuni și inițiative novatorii în domeniul migrație, actualizat cadrul normativ la standardele Acquis-ului UE și normele internaționale.

Principiile de bază ale SNDMA sunt următoarele:

a) promovarea consecventă a rolului prioritar al statului în gestionarea problemelor migraționale. Ținând cont de amploarea și impactul proceselor migraționale. în plan global și național, rolul statului este indiscutabil și nu se admite influența intereselor de grup sau regionale la realizarea politicilor migraționale;

b) coordonarea eficientă a activităților autorităților publice centrale și locale, pe verticală și pe orizontală, cu implicarea activă a societății civile și a structurilor internaționale relevante la realizarea politicii migraționale;

c) respectarea utilității macroeconomice pe termen lung care ține de migrația legală, cu excepția migrației pentru reunificarea familiei și repatriere. În plan de imigrare se prezumă definirea criteriilor de admisie controlată și selectivă prin prisma necesităților forței de muncă și a capitalului, investiții, combaterea migrației ilegale;

d) reducerea tuturor formelor de migrație ilegală, precum și a activităților ilegale în domeniu cu aplicarea instrumentelor juridice internaționale și naționale presupune elaborarea și aplicarea măsurilor pentru reducerea migrației ilegale, perfecționarea metodelor de depistare a migranților ilegali până la intrare în țară și în perioada de ședere în Republica Moldova;

e) asigurarea supremației legii și ale drepturilor omului presupune că obligațiile, care derivă din tratatele internaționale, principiile general acceptate, trebuie respectate și reflectate în politica de

[1] Hotărîre Nr. 655 din 08-09-2011 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011- 2020), Publicat : 16-09-2011 în Monitorul Oficial Nr. 152-155 art. 726.

management a migrației și azilului. Principiul obligă respectarea pentru toate persoanele, cu unele excepții, a drepturilor civile ale persoanelor care se află legal în țară, inclusiv protecția datelor și libertăților personale și principiul ne-expulzării (”nonrefoulment” – în privința solicitanților de azil și a refugiaților), cum este stipulat în actele internaţionale.

g) flexibilitatea se referă la adaptarea periodică a politicilor şi măsurilor de implementare în domeniul migrației și azilului la necesitățile și realitățile economice, sociale, culturale naționale și regionale, la direcționarea instrumentelor manageriale spre toate categoriile de migranți, indiferent de direcția lor de emigrare;

h) transparența presupune implementarea unei politici active de informare și de consultare a societății civile cu privire la politicele și deciziile adoptate în contextul migrației.[2]

Ca și în cazul obiectivului general, considerăm că s-a ținut cont de principiile generale ale SNDMA în procesul implementării acesteia. O anumită insuficiență se atestă la implicarea APL în procesele de monitorizare și gestionare a migrației.

În plan general SNDMA se înscrie în contextul funcționării documentelor de politici naționale de bază. Astfel în cadrul Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020” observăm o abordare destul de succintă asupra aspectelor migraționale. Abordarea din Strategia dată este una axată cu predilecție pe impactul negativ al migrației, tratează migranții moldoveni ca pe o categorie vulnerabilă ce are nevoie de o asistență specifică. Această Strategie nu include în mod detaliat aspectul migrație și dezvoltare, fiind menționat doar rolul remitențelor în dezvoltarea economică și planificată emiterea unor titluri de valoare pe termen lung accesibile pentru lucrătorii migranți (de tipul Diaspora Bonds). Observăm că ultimul aspect nu a fost implementat. Strategia „Moldova 2020” menționează și aspectul de asigurare a garanțiilor de securitate socială pentru lucrătorii migranți, menționând vulnerabilitatea migranților moldoveni și lipsa de acces a acestora la sistemele de protecție socială. Acest document de politici menționează necesitatea stringentă de încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți.[3]

În conceptul Strategiei „Moldova 2030”, observăm o schimbare semnificativă de abordare, astfel acest document de politici acordă o atenție mult mai mare aspectelor ce țin de migrație și impactului acestuia asupra dezvoltării generale a țării. La capitolul III, 1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea

[2] Hotărîre Nr. 655 din 08-09-2011 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011- 2020), Publicat : 16-09-2011 în Monitorul Oficial Nr. 152-155 art. 726.

[3] Lege Nr. 166 din 11.07.2012, pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, Publicat : 30.11.2012 în Monitorul Oficial Nr. 245-247, art Nr : 791.

inegalităților economice, se menționează obiective specifice relevante domeniului migrație:

- asigurarea protecției sociale eficiente a migranților reveniți în țară, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea cunoștințelor și calificărilor dobândite, inclusiv în contexte de educație nonformală și informală, prin promovarea migrației circulare și valorificarea rezultatelor acesteia pentru dezvoltarea economică durabilă a țării;
- asigurarea unui mediu în care inițiativa antreprenorială, inclusiv cea socială, este încurajată de către stat, inclusiv în rândul femeilor și familiilor cu migranți.
- valorificarea potențialului de investiții și inovații (competențe, abilități, rețele, know-how) ale imigranților prin simplificarea procedurilor de imigrare și investiții în economia națională;[4]

Observăm în textul noii Strategii mai multe referiri la aspectele migrației specialiștilor înalt calificați, în special a cadrelor medicale și necesitatea realizării unor acțiuni de menținere în țară a acestor specialiști. Un alt aspect menționat în acest concept este necesitatea asigurării drepturilor copiilor a căror părinți sunt plecați peste hotarele țării, fiind menționată vulnerabilitatea acestora și lipsa unor mecanisme de protecție pentru acești copii.

Iar la Cap IV. Implementarea, monitorizarea și evaluarea strategiei naționale de dezvoltare, printre principiile care vor sta la baza implementării Strategiei naționale de dezvoltare este menționată: Realizarea analizei impactului migrațional și integrarea dimensiunilor migrației în planificarea sectorială în baza SND „Moldova 2030”, ca surse care influențează puternic asupra dezvoltării economice și sociale durabile a țării.

În aspect comparativ, vedem o preocupare cu mult mai mare a noii Strategii pe domeniul migrație cât și recunoașterea importanței și impactului acestui domeniu pentru dezvoltarea țării. O recomandare importantă este elaborarea strategiilor naționale în mod prioritar doar pentru 21 de domenii de activitate, expuse în Legea cu privire la Guvern nr. 136/2017. În șirul acestor domenii, migrația este inclusă în comun cu aspectul demografie. Considerăm suplimentară introducerea domeniului „demografie” în contextul unei Strategii cu privire la Migrație. Domeniul Migrație este în sine foarte vast și de o importanță vitală pentru RM. Includerea aspectului demografie ar complica implementarea Strategiei și ar crea confuzii la nivel de implementare, evaluare, gestionare etc. Considerăm că aceasta este o abordare greșită, este bine cunoscut faptul că remitențele și impactul economic al migrației este deseori mult mai mare decât investițiile directe străine și asistența externă. Nemaivorbind de impactul migrației pe alte dimensiuni: securitate, social, demografic, cultural etc. Multiple state dispun în acest

[4] Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0.

sens de Strategii naționale specifice pe domeniul migrație (Polonia, Georgia, România etc). În acest sens recomandăm să fie urmate aceste bune practici la nivel internațional, să fie considerat impactul real al migrației asupra dezvoltării țării și să fie adoptată o Strategie specifică pe domeniul migrație.

1.2. CONSTRÂNGERILE ȘI FACILITĂȚILE ÎN PROCESUL DE EVALUARE

Pe parcursul realizării evaluării au fost identificate un șir de constrângeri și facilități, acestea vor fi grupate în câteva categorii.

Cu privire la izvoarele de informaţie

Facilitățile

1. Existența unui volum mare de informație, oferirea de către autorități (în special BMA) a rapoartelor anuale de evaluare și studiilor realizate în cadrul instituției. Existența unui spectru mare de studii și cercetări pe domeniul emigrare realizat de mai multe organizații internaționale (ex. OIM) cât și de alte organizații și think-tankuri locale (ex. Idis Viitorul, Expert Grup).

Constrângerile

1. Lipsa surselor de informație și cercetări publice pe domeniile: imigrare, gestionare a frontierei, securitatea actelor de identitate, sisteme informaționale și migrație etc. Domenii care sunt în mod obișnuit mai puțin reflectate public, din cauza specificului activităților date.
2. Nu au fost realizate și oferite consultantului evaluări detaliate ex-ante și intermediare a implementării SNDMA.
3. Rapoartele anuale de evaluare pe toată perioada de implementare dispun de o structură diferită cât și de secțiuni diferite, unele fiind după caz adăugate sau excluse pe parcursul anilor, diferă și criteriile de evaluare a implementării. Aceasta complică monitorizarea implementării.
4. Fragmentarea domeniului migrație pe parcursul perioadei implementării SNDMA în mai multe Strategii naționale, după care aspectele date nu se mai mai reflectă în rapoartele de evaluare a SNDMA.

Cu privire la completarea rapoartelor de evaluare și realizarea interviurilor

Facilitățile

1. Disponibilitatea majorității instituțiilor de bază de a asista consultantul la completarea rapoartelor de evaluare și realizarea interviurilor.
2. Activitatea operativă și eficientă cu instituțiile de bază din domeniul migrație (BMA, MSMPS, BRD).

Constrângerile

1. Ca urmare a coordonării listei persoanelor responsabile pentru evaluare cu circa 6 luni anterior, multe dintre persoanele responsabile fie au fost transferate la alte locuri de muncă și funcții fie și-au schimbat locul de muncă, ce a impus necesitatea identificării unor noi persoane de contact.
2. Toate instituțiile au solicitat repetarea unei cereri oficiale din partea BMA/MAI pentru realizarea procesului de evaluare și confirmare oficială a consultantului care va realiza aceste activități. Această procedură a durat circa 2 -3 săptămâni.
3. Instituțiile au menționat că trebuiau să completeze în aceeași perioadă rapoarte încă pentru circa 2- 4 studii și evaluări separate. În acest context rapoartele de progres și întrebările pentru interviu transmise nu au fost completate de instituții, cu excepția unei singure instituții - ANOFM. Pentru restul instituțiilor consultantul a colectat și completat împreună cu reprezentanții acestor organizații rapoartele de progres și interviurile de evaluare. Ulterior acestea au fost coordonate și aprobate de instituții pentru a putea fi citate în prezentul raport. Procesul de scriere, editare și corectare a rapoartelor (în unele cazuri având loc dactilografierea înregistrării a ședințelor) cu coordonarea lor ulterioară a solicitat mult timp suplimentar. Consultantul consideră că toate aspectele de interacțiune cu instituțiile de stat de la stabilirea ședințelor până la aprobarea rapoartelor și interviurilor a luat cea mai mare parte din timpul activității de evaluare, circa 60% fiind utilizat pentru aceste aspecte și circa 30 - 40% pentru perfectarea raportului de evaluare.
4. Pierderea memoriei instituționale, a complicat evaluarea activității instituțiilor. Astfel trei instituții intervievate nu au putut completa rapoartele de progres din cauza pierderii specialiștilor care s-au ocupat cu aspectele migrație (CCTP, MEI, MADRM). Majoritatea instituțiilor care nu activează pe domeniul migrație, au solicitat consultantului să le fie explicat de ce este evaluată activitatea acestora și ce activități au fost raportate conform planurilor de acțiuni de implementare a SNDMA. Aceasta a solicitat compilarea de către consultant a unor documente separate unde erau compilate rapoartele instituțiilor pe perioada examinată. Această activitate a consumat destul de mult timp (de ex pentru MAEIE a fost compilat un material ce însumează 90 pagini cu rapoartele de implementare a SNDMA depuse de această instituție).
5. Ca urmare a declarării stării de urgență începând cu luna martie 2021 și a transferării la muncă la distanță a mai multor persoane responsabile, nu a fost posibilă mai mult timp contactarea

acestora pentru realizarea acțiunilor planificate, fiind necesară identificarea din nou a contactelor.

6. Un aspect problematic a fost interacțiunea cu instituțiile care nu au activitate de bază pe domeniul migrație dar îndeplinesc anumite atribuții specifice. Astfel multe instituții nu dispuneau de persoană responsabilă pe domeniu migrație, competențele și informația pe domeniu fiind împărțită în cadrul mai multor departamente și direcții. Această situație a făcut necesară organizarea unor grupuri de lucru cu mai multe direcții din instituții: (MEI, MECC, ASP, CCTP), ceea ce a necesitat timp suplimentar de organizare.
7. Finalmente multiple instituții, în special cele care au Strategii pe domeniile lor, ce înglobează aspecte de migrație nu au putut să ofere propuneri pentru o viitoare SNDMA, pentru ca acestea să nu intre în contradicție cu documentele de politici pe care aceste instituții le vor implementa pe viitor.

Cu privire la alte aspecte

Facilitățile

1. Utilizarea serviciilor de organizare a ședințelor on-line (Zoom, Teams), a permis interacțiune rapidă și eficientă cu instituțiile evaluate, opțiunea de înregistrare a ședințelor a fost în mod special utilă pentru transcrierea corectă a limbajului de specialitate specific unor instituții.
2. A fost folosită pe larg comunicarea la distanță, atât prin intermediul poștei electronice, telefonului cât și a unor software de VoIP telefonie, ceea ce a făcut posibil lucrul operativ și soluționarea întrebărilor apărute pe parcurs.

Constrângerile

1. Timp redus de pregătire a evaluării SNDMA;
2. Necesitatea unei echipe de cel puțin două persoane pentru realizarea unei asemenea evaluări, dintre care o persoană să gestioneze exclusiv aspectele de interacțiune cu autoritățile, colectarea și completarea rapoartelor de activitate și interviurilor, menținerea dialogului curent, organizarea grupurilor și ședințelor de lucru;
3. Cu privire la câteva instituții cu care nu a fost desfășurată înregistrarea ședințelor, sau aceasta a avut loc telefonic, discuțiile fiind dactilografiate în timp real, au existat dificultăți de coordonare a textelor rapoartelor și interviurilor. Această procedură durând mai mult timp.

4. Un șir de instituții au insistat să ofere informații cât mai detaliate pe aspectele din responsabilitate lor, lucrând un timp mai lung cu rapoartele de progres și interviurile de evaluare transmise spre aprobare.
5. Unele Obiective din SNDMA sunt formulate în mod abstract sau nu pot fi cuantificate.

Finalmente, considerăm că în ceea ce ține elaborarea unei SNDMA pentru perioada 2020 - 2030, recomandăm să fie atrasă o atenție sporită structurării logice și clare a obiectivelor și măsurilor de implementare, acestea trebuie să fie în mod clar conectate între ele. HG 386/2020, stabilește în acest sens structura obligatorie a Strategiilor în calitate de document de politici publice. Spre deosebire de SNDMA, aceasta nu include termenul de măsuri, ci termenul de direcții prioritare și solicită ca acestea să fie indicate pentru fiecare obiectiv în parte. HG 386/2020 de asemenea solicită stabilirea și definirea în structura Strategiei a indicatorilor de evaluare, prin intermediul cărora este stabilit nivelul de realizare a obiectivelor (pct 8).[5] Aceste trei elemente trebuie să fie legate într-un lanț logic. Recomandăm implementarea prevederilor HG 386/2020, pentru asigurarea unei structuri coerente pentru o viitoare SNDMA, ceea ce va permite atât implementarea cât și monitorizarea și evaluarea mai facilă a unui asemenea document de politici.

1.5 MODIFICĂRI ÎN SITUAȚIA MIGRAȚIONALĂ

1. Evenimente cu impact asupra situației migraționale

28.04.2014 - Liberalizarea regimului de vize a contribuit la creșterea mobilității cetățenilor RM, ceea ce stimulează procesele de emigrare din țară.

31.12.2014 - Modificarea legislației migraționale a Federației Ruse, instituirea reglementărilor cu privire la patenta de muncă pentru migranți și inițierea unui șir de acțiuni de limitare a accesului migranților moldoveni pe teritoriul Federației Ruse au contribuit la stabilirea unei tendințe de reorientare a fluxurilor migraționale din Federația Rusă spre UE care se accentuează pentru ultimii ani ai decadei.

Aprox 2014 - Criza refugiaților în UE a contribuit la consolidarea frontierei externe a UE și a FRONTEX ca autoritatea responsabilă în acest domeniu. Reorientarea atenției UE spre țările regiunii mediteraneene, Africa și Orientul Mijlociu, focusarea activităților cu privire la gestionarea migrației spre aceste regiuni.

[5] Hotărîre cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, nr. 386 din 17-06-2020, în: Monitorul Oficial nr. 153-158, 26.06.2020, art. 509.

17.03.2020 - Parlamentul instituie starea de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova în legătură cu pandemia globală Covid-19. Aceasta a contribuit la reducerea mobilității internaționale, introducerea mecanismelor de profilactică a răspândirii Covid 19 în contextul mobilității internaționale, iar pe piața locală a muncii a avut loc accelerarea tendințelor de computerizare și automatizare a proceselor de muncă.

2. Aspecte demografice și date generale cu privire la emigrare

Numărul migranților. Conceptul Strategiei Moldova 2030 ne oferă un șir de date demografice importante ce reflectă în mod substanțial și situația migrațională. Astfel conform recensămintelor naționale derulate în principalele țări de destinație alese de emigranții moldoveni în anul 2011, circa 584 mii de originari din Republica Moldova locuiau permanent peste hotare, față de 357 mii în anul 2001.[6] Recent BNS a publicat numărul populației cu reședință obișnuită pe sexe și grupe de vârstă la 1 ianuarie 2021, în care a fost utilizată noua abordare cu privire la reședința obișnuită. Conform acestor date numărul provizoriu al populației cu reședință obișnuită la 1 ianuarie 2021 a constituit 2597,1 mii persoane, în scădere cu 46,8 mii persoane (cu 1,8%) față de începutul anului 2020 și cu 272,1 mii persoane (cu 10,5%) în ultimii 8 ani (01.01.2014-01.01.2021).[7] Conform unui studiu, BNS nu oferă datele cu privire al numărul de emigranți acestea urmând a fi oferite ulterior. Unele estimări independente menționează că acesta poate atinge cifra de circa 1,1 milioane cetățeni, dintre care stabil în străinătate locuiesc 932 mii persoane[8], această cifră este menționată și în cadrul interviului cu INCE.[9] Este necesar să menționăm că în privința datelor cu privire la migrație BNS publică datele cu privire la emigranți/imigranți în baza traversării frontiere de stat începând cu anul 2019.

Îmbătrânirea populației. Combinația dintre fertilitatea în scădere, emigrarea continuă și creșterea duratei de viață a populației a rezultat într-o îmbătrânire vertiginoasă a populației. Dacă în anul 1996 vârsta medie era de 32,6 ani, atunci la începutul anului 2017 aceasta era de 38 de ani.[10] În anul 2018 coeficientul îmbătrânirii populației a atins valoarea de 18,4 depășind valoarea critica de 16 persoane în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori, ceea ce constată o stare deosebit de avansată a fenomenului de

[6] Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030", sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0.

[7] Numărul populației cu reședință obișnuită pe sexe și grupe de vârstă la 1 ianuarie 2021, sursa: https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7050.

[8] În ultimii 5 ani Moldova a cunoscut cel mai mare exod al populației din istoria sa, sursa: https://ionita.md/2021/07/13/in-ultimii-5-ani-moldova-a-cunoscut-cel-mai-mare-exod-al-populatiei-din-istoria-sa/?fbclid=IwAR12ENz2E2QQ9uU1RXfaEeiJkXio7dF_xf_qrD6CaYmpp9tuJvRI6Ke3unk.

[9] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

[10] Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030", sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0.

îmbătrânire, pentru femei acest coeficient este și mai înalt, constituind 21,2 persoane în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori.[11]

Impactul acestor procese asupra populației vârstnice este menționat în cadrul unui studiu, care citează datele BNS, pentru anul 2018, conform cărora vârstnicii din mediul rural au constituit circa 70% din beneficiarii serviciilor de îngrijire la domiciliu și celor de alimentație a cantinelor de ajutor social, și peste 45% dintre beneficiarii serviciilor sociale specializate din cadrul comunităților.[12] Ceea ce atestă deja existența unor probleme în acest sens, care în următoarea perioadă doar se vor agrava.

Migrația tinerilor. Conform interviului cu INCE datele cu privire la migrație arată ca după 2015, procesele migraționale s-au accelerat. Pleacă tinerii în vârstă de 20 - 35 de ani - care constituie peste 40% din totalul migranților, aceștia sunt niște indicatori plus/minus stabili pentru ultimii 5 ani.[13] O structură similară a distribuției migranților pe grupuri de vârstă se menționează și în cadrul studiului sociologic „Migrația cetățenilor în scop de muncă" realizat în anul 2019 în șase țări și în Republica Moldova, în cadrul căruia migrații în vârstă de 15-44 ani au constituit 77,6% din totalul respondenților.[14]

Reducerea numărului tinerilor conform conceptului Strategiei „Moldova 2030" a dus la scăderea mărimii medii a gospodăriilor casnice – de la circa 3,0 membri în 1996 la 2,3 membri în 2016, dar și la proliferarea gospodăriilor în care reprezentanții generațiilor de mijloc lipsesc.[15] Aceleași procese au contribuit la schimbări semnificative pe piața forței de muncă. Conform PME 2014 - 2018, situația pe piața muncii poate fi caracterizată prin valori reduse ale indicatorilor activității și ocupării, care sunt printre cele mai joase din regiunea ECE și față de media UE, cu discrepanțe semnificative pe sexe, medii de reședință și grupuri de vârste. Ocuparea informală și sub-ocuparea rămân a fi destul de ridicate. Deși rata șomajului a fost în diminuare pe parcursul perioadei analizate nivelul relativ redus al șomajului este complementat cu o rată extrem de ridicată a inactivității economice care depășește de circa 2,6 ori media UE regiunii ECE.[16]

---

[11] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.44.

[12] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85., p.40.

[13] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

[14] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85, p.32.

[15] Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030", sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0.

[16] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.47.

Persoane născute în străinătate (Populaţia rezidentă de proveniență străină). Cu privire la numărul persoanelor născute în străinătate, indiferent de cetățenie, poate fi observată o tendință stabilă cu privire la numărul persoanelor născute în unele țări CSI, în special Ucraina și Federația Rusă, în același timp se observă creșterea numărului persoanelor născute în țări UE, în special Italia, România, Germania. Apar noi țări unde se nasc un număr în creștere de persoane, de exemplu în profilul 2010-2015[17], asemenea țări cum ar fi Marea Britanie, Irlanda, SUA, Israel nici nu erau menționate fiind incluse la rubrica - alte țări. În timp ce în profilul 2014-2018[18], acestea deja figurează, înregistrând și o creștere a numărului de persoane născute. Aceasta indică asupra schimbării tendințelor de emigrare persoanelor de vârstă reproductivă, care se stabilesc în aceste țări.

Ţări de destinaţie. Conform PME 2014 - 2018, în ultimii ani se observă reorientarea migranților de muncă din RM spre alte țări în cadrul UE: Germania, Regatul Unit al Marii Britanii și Franța, ponderea acestora constituind cumulativ cca 20% din totalul persoanelor plecate la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în anul 2018.[19] Acest aspect este confirmat și în cadrul interviului INCE, totuși fiind menționat că fluxurile migraționale spre Federația Rusă nu s-au schimbat semnificativ. [20] Odată cu lansarea cursului spre integrarea europeană are loc o cooperare mai strânsă cu țările UE în domeniul problemelor legate de migrație. Republica Moldova depune eforturi esențiale privind reglementarea proceselor migraționiste, iar migrația ilegală de muncă este treptat atenuată.[21]

3. Aspecte cu privire la imigrare, azil şi securitatea migraţiei

Aspecte cu privire la imigrare. Conform datelor PME pentru perioada examinată, cu privire la imigrare datele pe sexe indică o situație echilibrată, pentru anii menționați diferența dintre numărul femeilor sau bărbaților imigranți sunt nesemnificative, constituind aproximativ 50% fiecare. Cu privire la țările de origine a imigranților se păstrează tendința generală a proveninței acestora din țările CSI, în special Federația Rusă și Ucraina, aici nu se întrevăd schimbări semnificative pentru perioada examinată.

Azilul. În baza informației din PME, concluzionăm că țările de origine a solicitanților de azil, corespund situației internaționale în acestă perioadă, fiind observată o creștere a numărului solicitanților de azil din Siria începând cu anul 2011 și care scade semnificativ după anul 2015. De asemenea se înregistrează un număr înalt de solicitanți de azil din Ucraina începând cu anul 2014, țară care nu figura anterior în statistica PME, începând cu anul 2017 numărul solicitanților de azil din această țară este în scădere

[17] Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2010–2015, Raport Analitic, Chişinău, 2017, p.149, p119.
[18] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.100.
[19] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.27.
[20] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.
[21] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.17.

semnificativă, înregistrând mai puțin de zece persoane anual. Perioada de după anii 2016 este caracterizată prin scăderea semnificativă a numărului solicitanților de azil.

Securitate, TFU. Conform CCTP în comparație cu situația de la începutul anilor 2011, nu putem vorbi de schimbări semnificative a numărului de cazuri de TFU, scăderea acestora etc, este o dinamică de creștere - descreștere, nu există o anumite stabilitate. TFU continuă să aibă loc chiar dacă au apărut între timp mai multe opțiuni legale de migrație, multe cazuri sunt legate de dorința persoanelor de a munci în UE, se falsifică acte, există interesul economic al intermediarilor care propun oferte tentante care nu corespund realității în scopul obținerii unui venit. Majoritatea victimelor TFU înregistrate la CCTP în ultima perioada dețin pașapoarte biometrice ale RM, sau pașapoarte UE false, incidența victimelor TFU ce dețin acte UE este mică. Cu privire la cazurile de TFU a cetățenilor străini în RM este o anumită stabilitate, chiar și după acordul de liberă circulație, de ex, anul trecut a fost identificat un caz de exploatare prin muncă a lucrătorilor turci în construcții.[22] Se constată că principalele țări de destinație (din perspectiva numărului de victime) continuă să fie înregistrate în spațiul UE, și anume: Germania, Cehia, Italia, România, Spania, Polonia, Franța, Grecia. Anterior până în 2014, 2015 avea loc TFU în special în statele zonei CSI (Rusia, Ucraina), sau în alte state (Turcia, Ciprul de nord, EAU etc). Odată cu pandemia, a crescut TFU intern și anume exploatarea sexuală în RM. Totuși se păstrează aceleași tendințe de exploatare sexuală și pe alocuri cerșit a femeilor și exploatarea preponderentă prin muncă a bărbaților. Pe timpul pandemiei a scăzut numărul cazurilor de cerșit și a crescut numărul cazurilor de exploatare sexuală.[23]

4. Perspective

Experții intervievați consideră că nu vor exista schimbări semnificative în procesele migraționale la nivel global în următoarea decadă. Printre aspectele cu potențial perturbator al migrației internaționale au fost menționate: posibile crize economice[24] dar și schimbări geopolitice care pot complica traversarea frontierelor externe a statelor și regiunilor[25]. În planul perturbărilor tehnice, expertul pe domeniul tehnologiilor viitorului consideră că în următoarea decadă nu vor exista noi tehnologii ce ar putea schimba semnificativ mobilitatea internațională (tehnologii de schimb de paradigmă - paradigm shift)[26]. Cu toate acestea automatizarea și computerizarea proceselor de muncă vor continua să schimbe piețele globale a muncii, totuși aceasta nu va afecta tendințele de emigrare, profesiile de: îngrijitor, lucrător

[22] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[23] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[24] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[25] Interviu cu V Cunev, expert în domeniul tehnologii Informaționale și tehnologiile viitorului.
[26] Interviu cu V Cunev, expert în domeniul tehnologii Informaționale și tehnologiile viitorului.

casnic, lucrător în construcţii şi agricultură sunt complicat de automatizat şi vor fi în continuare foarte solicitate. Pe aspectul imigrare RM va trebui să concureze cu ţările dezvoltate pentru forţa de muncă pe aceste domenii. Una din abordările pentru soluţionarea lipsei forţei de muncă în ţară menţionată de un expert este automatizarea proceselor de lucru şi programe susţinute de autorităţi de stimulare a automatizării.[27]

Una dintre perspectivele importante este prezenţa tot mai mare a activităţii economice on-line, care se va extinde semnificativ în următoarea decadă. În acest sens autorităţile naţionale trebuie să anticipeze aceste schimbări şi să ofere un spectru în creştere de servicii on-line, preferabil pe toate. Această situaţie va da naştere şi la o categorie nouă de riscuri, conform CCTP se evidenţiază o utilizare sporită a internetului şi a noilor tehnologii pentru recrutarea victimelor TFU.[28] Aceeaşi problemă se observă cu privire la emigrarea de muncă, multipli intermediari nelicenţiaţi prestează serviciile de angajarea în străinătate şi comunică cu potenţialii lucrători utilizând spaţiul on-line. Corespunzător securizarea activităţii on-line şi prestării serviciilor digitalizate este prioritară.

Pe aspectul colaborării cu UE, un expert intervievat menţionează că RM nu se încadrează în priorităţile din domeniul migraţie stabilite de UE pentru următoarea decadă[29]. Suntem parţial de acord cu această opinie, UE îşi va concentra atenţia în următoarea perioadă pe gestionarea migraţiei în regiunea mediteraneană, Orientul mijlociu, Asia centrală şi stabilirea conlucrării cu statele Africii de nord şi regiunii sahelului. În acest context probabil va avea loc consolidarea regimului de securitate a frontierei UE şi atribuirea FRONTEX a unor noi atribuţii, iar cele anterioare vor fi consolidate. Trei factori de atragere puternici vor contribui la păstrarea şi creşterea tendinţelor de emigrare către UE: 1. Existenţa unor diaspore deja formate în statele UE; 2. Condiţiile economice atractive; 3. Presiunea demografică şi necesitatea de forţă de muncă.

Susţinem poziţia OIM care menţionează necesitatea stabilirii unui dialog eficient şi productiv cu UE, care poate lua forme şi abordări mai pragmatice.[30] Considerăm că în următoarea perioadă poate avea loc o interacţiune eficientă pe domeniile securităţii de frontieră (ca urmare a posibilităţii admiterii României şi Bulgariei în zona Schengen), domeniul diasporă, domeniul migraţie şi dezvoltare, domeniul securitatea migraţiei şi combatere a migraţiei iregulare şi criminalităţii transnaţionale.

[27] Interviu cu V Cunev, expert în domeniul tehnologii Informaţionale şi tehnologiile viitorului.
[28] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[29] Interviu cu Institutul pentru Politici şi Reforme Europene.
[30] Interviu cu Organizaţia Internaţională pentru Migraţie.

Considerăm că în perioada următoarei decade, regiunea UE va deveni principala regiune de emigrare a concetățenilor noștri, pe aspectul imigrare de asemenea va avea loc creșterea numărului cetățenilor UE care vor veni în RM. Totuși considerăm că pe aspectul imigrare va predomina imigrarea din regiunea CSI și alte țări ale lumii, mulți cetățeni ai cărora care pot percepe RM ca pe o opțiune atractivă de a obține o cetățenie UE (în cazul căsătoriilor cu cetățenii ce dispun de dublă cetățenie), sau în alt mod să obțină un acces facilitat spre această regiune.

2. EMIGRARE

2.1. EMIGRAREA DIN REPUBLICA MOLDOVA

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Promovarea modelului migrației circulare cu maximizarea efectelor pozitive ale migraţiei pentru persoană, societatea-gazdă şi comunitatea moldavă în ansamblu.

1. Măsură 3) Consolidarea cadrului legal naţional şi bilateral privind asigurarea drepturilor şi accesul la măsurile de securitate socială a lucrătorilor migranţi.
2. Măsură 4) Dezvoltarea mecanismelor ce asigură evidenţa continuă a migranţilor pentru toată perioada migraţiei, primirea informaţiei de la autorităţile relevante ale ţărilor gazde privind migranţii din Moldova şi drepturile acestora la diferite tipuri de asistenţă socială.
3. Măsură 5) Asigurarea prin negocierea acordurilor bilaterale cu ţările-gazdă a condiţiilor necesare pentru asigurarea transferului drepturilor obţinute în materie de asigurare socială la revenirea migranţilor în ţară.

Obiectivul II. Contracararea emigrării iregulare în scop de muncă prin eficientizarea măsurilor promovate la etapele de preemigrare, emigrare şi postemigrare, precum şi eficientizarea măsurilor de control ale activităţii agenţiilor ce asigură medierea de plasare în cîmpul muncii peste hotare.

- Măsură 2) Eficientizarea mecanismelor de angajare legală în cîmpul muncii peste hotare şi de oferire a serviciilor informaţionale pentru potenţialii migranţi, inclusiv prin intermediul instituţiilor de stat.

Obiectivul III. Contracararea şi diminuarea exodului de inteligenţă, emigrării tinerilor, femeilor, asigurarea măsurilor de protecţie a copiilor rămaşi fără grija părinţilor în legătură cu plecarea acestora la lucru peste hotare în baza programelor naţionale destinate categoriilor respective de persoane.

Obiectivul IV. Maximizarea efectelor pozitive ale migraţiei circulare prin transferul de cunoştinţe şi de competenţe noi la revenirea migranţilor în ţară, diversificarea posibilităţilor şi facilitarea condiţiilor de investire a remitenţelor în afaceri proprii din sectorul real al economiei, stimularea fondării întreprinderilor mixte cu participarea migranţilor şi suportul patronilor/angajatorilor din ţările gazdă etc.

- Măsură 6) Elaborarea mecanismelor de recunoaştere a competenţelor şi calificărilor obţinute peste hotare şi susţinerea în iniţierea propriilor afaceri la revenirea în ţară. Promovarea politicilor privind maximizarea efectelor pozitive ale migraţiei prin diversificarea posibilităţilor investirii de către migranţi a remitenţelor în activităţi de producere a bunurilor şi servicii

competitive pe piaţa externă etc.; facilitarea condiţiilor de fondare a întreprinderilor mixte cu suportul patronilor-reprezentanţi din ţările gazdă cu participarea migranţilor din Republica Moldova etc.

Obiectivul V. Consolidarea capacităţilor misiunilor diplomatice şi ale oficiilor consulare de peste hotare în scopul de a oferi servicii profesionale de asigurare a drepturilor sociale şi economice pentru lucrătorii migranţi, asigurarea unui dialog eficient cu comunitatea şi diaspora de moldoveni din ţara gazdă, oferirea asistenţei informaţionale şi de altă natură la returnarea/repatrierea migranţilor în ţară etc.

Obiectivul VI. Consolidarea legăturilor cu diaspora şi promovarea transferurilor „remitenţelor sociale” – democraţie, economie, cultură, relaţiile de gen, organizare şi practicile comunităţii, contribuind la procesele de dezvoltare generală în ţară.

Nu poate fi identificat obiectivul la care se atribuie măsura.

- Măsură 1) Asigurarea unităţii definiţiilor şi noţiunilor utilizate în legislaţia naţională cu cele din legislaţia comunitară, în special Regulamentul 862/2007 al Parlamentului European, al Consiliului din 11 iulie 2007 privind statisticile comunitare în domeniul migraţiei şi protecţiei internaţionale şi ale Regulamentului 311/76 al Consiliului privind elaborarea de statistici cu privire la lucrătorii străini. Ajustările vor permite o evaluare a proceselor şi o evidenţă statistică corectă, vor permite aplicarea indicatorilor de monitorizare a proceselor migraţionale şi rezultatul politicilor.
- Măsură 7) Consolidarea mecanismului de gestionare a stocurilor informaţionale privind migraţia, perfectarea mecanismelor de monitorizare a grupurilor şi fluxurilor migraţionale prin definirea profilului migraţional al Republicii Moldova, actualizat cu regularitate cu date privind migraţia legală şi ilegală.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Promovarea modelului migraţiei circulare cu maximizarea efectelor pozitive ale migraţiei pentru persoană, societatea-gazdă şi comunitatea moldavă în ansamblu.

Indicator: Forme de migraţie circulară aplicate, număr de persoane implicate în forme de migraţie circulară, număr de acorduri bi-laterale în domeniul muncii încheiate.

Analiza implementării: La stabilirea acestui obiectiv, nu a fost considerat faptul că termenul de „migraţie circulară”, nu este definit în cadrul legislaţiei naţionale şi nu există repere clare cu privire la implementarea obiectivului, axat pe acest termen specific. În acest sens, MSMPS menţionează că,

definiția conceptului de migrație circulară nu există la nivel național și nici la nivel internațional nu există un consens cu privire la acest termen.[31] Planul de acțiuni de implementare a SNDMA pentru perioada 2011-2015 menționează la pct 8.1 acțiunea: 1) Studierea bunelor practici și consolidarea capacităților instituțiilor abilitate în identificarea modelului optim de migrație circulară. Aceasta arată că era percepută necesitatea definirii termenului de „migrație circulară", dar nu poate fi observată realizarea acestei acțiuni în cadrul rapoartelor de evaluare. În practică migrația circulară în RM a avut loc prin semnarea acordurilor cu privire la migrația de muncă (în special Israel și Bulgaria) cât și migrația sezonieră sau temporară independentă sau prin intermediul APOFM a cetățenilor RM. Considerăm că, în cadrul unor documente de politici de perspectivă, este necesară definirea clară a terminologiei utilizate, mai ales dacă esența unui obiectiv a Strategiei este construită în jurul acesteia.

În baza acordurilor bilaterale cu privire la migrația de muncă

În baza Acordului moldo-israelian, începând cu anul 2013 au fost angajați pe teritoriul Statului Israel un număr de 10180 persoane, iar în baza Acordului moldo-bulgar începând cu anul 2018 au fost angajate 28 persoane. [32]

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	total
Acordul moldo-israelian	214	775	1123	2326	1968	1435	1567	771	10179
Acordul moldo-bulgar	x	x	x	x	x	x	59	21	82

Sursă: Interviu ANOFM

În această perioadă au fost inițiative de negociere și a altor acorduri bilaterale în domeniul migrației de muncă, de exemplu lărgirea aplicabilității acordului cu statul Israel pentru domeniul muncii casnice, sau inițiate discuții cu privire la încheierea unui acord cu statul German pentru munca lucrătorilor medicali, re-negocierea unui acord cu Federația Rusă care să corespundă realităților actuale etc. O parte dintre aceste acțiuni probabil vor da rezultate deja după anii 2020. O situație aparte ține de negocierea unui acord de migrație a muncii cu statul Qatar. MSMPS menționează[33] că aceste negocieri au fost întrerupte de către RM, în contextul reformării și anulării sistemului „Kafala" în statul Qatar, pentru a asigura că drepturile lucrătorilor moldoveni nu sunt încălcate. La moment sistemul „Kafala" este abrogat, iar MSMPS monitorizează evoluția implementării noului Cod al Muncii în acest stat. Dacă situația cu protecția drepturilor lucrătorilor migranți se va îmbunătăți, posibil în viitorul apropiat asemenea negocieri să fie reluate. Considerăm această abordare ca fiind una foarte reușită în contextul situației și reglementărilor migraționale din statul Qatar.

[31] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
[32] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.
[33] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

Conform MSMPS semnarea acordurilor în domeniul migrației de muncă a fost foarte productivă în ultimii 10 ani, fiind încheiate acorduri cu statele UE şi nu doar (ex: acord în domeniul securității sociale cu Turcia, Belarus, se negociază cu Israel). Aceasta a fost impulsionat în special de participarea RM în cadrul parteneriatului de mobilitate și acordului de asociere. Acordurile în domeniul migrației de muncă, sunt încheiate rar, chiar şi la nivel internațional. Este o realizare foarte mare, că în perioada 2011-2020, au fost semnate și implementate două asemenea acorduri funcționale (Israel și Bulgaria), la moment se negociază un asemenea acord și cu Germania.[34]

Angajare prin intermediul APOFM

APOFM pot deveni un instrument important în asigurarea migrației circulare, cu toate acestea trebuie să fie luat în considerare și faptul că deseori migranții pot percepe migrația sezonieră sau temporară ca pe o strategie de emigrare, pentru stabilirea ulterioară pe termen lung, acest proces deseori are loc chiar fără a fi planificat de migrant, mai ales dacă statul de destinație este cointeresat în atragerea și menținerea forței de muncă pe teritoriul său.

Datele cu privire la numărul de contracte încheiate de APOFM pe perioada anilor 2011 - 2018, indică o schimbare drastică în sensul creșterii semnificative a numărului de contracte de plasare a forței de muncă spre sfârșitul acestei perioade. Cu privire la țările de destinație observăm creșterea semnificativă a plasării forței de muncă în Polonia, țară cu un regim migrațional facilitar, dar și creșterea per total a plasării forței de muncă în țările UE. De exemplu de la mijlocul și sfârșitul decadei sunt încheiate contracte cu Marea Britanie, Olanda, Bulgaria, Germania etc, țări în care anterior nu se plasa forța de muncă de către APOFM. Aceasta vorbește despre schimbările generale ale fluxurilor migraționale și stabilirea de către APOFM din RM a relațiilor de colaborare cu partenerii din țările UE, modernizarea serviciilor APOFM din RM (ex: preluarea unor practici internaționale de activitate, utilizarea pe scară mai largă a limbii engleze și altor limbi de circulație internațională în practica de afaceri etc.). Aceasta arată și perceperea clară a necesității de a activa în cadrul legal și a înregistra lucrătorii plasați în străinătate conform procedurii legale. Considerăm că numărul lucrătorilor plasați poate crește ca urmare a modificărilor legale ce reglementează activitatea APOFM, care permit înregistrarea contractelor încheiate cu cetățenii RM plasați cu cetățenia altui stat și a lucrătorilor independenți.

Numărul de contracte încheiate de APOFM în funcție de țara de destinație

Țara de destinație	**Anul**							
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**

[34]Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

Israel	15	95	384	516	575	668	578	482
EAU	21	41	147	140	69	69	59	38
Polonia	0	4	17	113	202	137	208	2091
Rusia	0	24	48	32	0	0	0	0
Thailanda	1	8	22	7	1	0	0	0
Marea Britanie	0	0	0	6	40	109	60	97
Qatar	0	0	0	1	0	0	26	35
România	0	0	0	0	0	2	3	5
Turcia	0	0	0	0	1	2	1	6
Germania	0	0	0	0	0	0	0	85
SUA	0	0	0	0	0	66	18	73
Olanda	0	0	0	0	0	0	9	82
Bulgaria	0	0	0	0	0	0	44	115
Total	37	172	618	815	462	1053	1006	3109

Sursa: Rapoarte anuale ANOFM, Migrația temporară

Conform datelor statistice din PME (2010 - 2015 și 2015 - 2018), cu privire la distribuția migranților temporari/circulari după sexe și grupe de vârstă, numărul acestora oscilează la circa 300 - 350 mii persoane anual pe parcursul perioadei examinate, cu o prevalență stabilă de circa 2/3 la 1/3 a persoanelor din mediul rural în procesul de migrație. Sunt stabile și cifrele cu privire la raportul dintre sexe, bărbații fiind pratic de două ori mai numeroși ca femeile implicate în migrația circulară și temporară. Cu înaintarea în vărstă, în special de la categoria de vârstă 45 de ani până la aproximativ 64 de ani, femeile egalează numărul bărbaților și chiar îl depășesc. Corespunzător femeile sunt mai implicate în aceste procese după o anumită vârstă, ceea ce reflectă și diferența dintre tipurile de locuri de muncă deținute de ambele sexe. Această tendință se schimbă în anii 2017 și 2018, unde femeile sunt în minoritate, iar creșterea numărului lor are loc doar în categoria de vârstă 55-64, ce implică un număr nesemnificativ de migranți. Această schimbare denotă modifcarea tendințelor migratorii din țară.[35] [36]

Cu privire la migrația în cadrul UE, datele statistice a Eurostat (Anexa 2, Tabelul 15) indică schimbări semnificative pentru perioada examinată. Țara UE care eliberează cele mai multe permise cetățenilor RM per general în această perioadă, este Italia, cu toate acestea numărul permiselor eliberate de această

[35] Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2010–2015, Raport Analitic, Chişinău, 2017, p.149, p.110.

[36] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.93.

țară, scade începând cu anii 2014, pe locul doi fiind situată Polonia, cifra permiselor eliberate de această țară este în continuă creștere, scăzând semnificativ doar în anul 2018. Observăm creșterea numărului de permise de ședere pentru țări UE, care la începutul perioadei examinate le eliberau în număr mai mic cetățenilor RM, (Germania, Marea Britanie, Ungaria, Lituania). În ritm relativ stabil asemenea permise sunt oferite de România (în medie 2000 pe an), Cehia (în medie 1000 pe an). Totuși aceste date arată clar schimbarea anumitor tendințe migraționale, în special reorientarea fluxurilor migraționale de la țările mediteraneene spre țările nordice ale UE. Schimbările vizibile pentru unele țări arată impactul politicii de vize a acestora în atragerea forței de muncă, de ex Polonia și Cehia. Trebuie să fim atenți la creșterea numărului de permise pentru alte state ex, statele baltice, în special Lituania., unde observăm o creștere semnificativă a permiselor de muncă eliberate în perioada 2016 - 2018, care poate fi datorată politicii simplificate de atragere a specialiștilor în sectorul IT de către aceste state.

Concluzie evaluare: Realizat la nivel înalt, în baza cifrei semnificative a persoanelor implicate în migrație temporară și a acordurilor încheiate în domeniul migrației de muncă.

Măsură 3) Consolidarea cadrului legal național și bilateral privind asigurarea drepturilor și accesul la măsurile de securitate socială a lucrătorilor migranți.

Accesul la securitate socială

Indicator: Existența și implementarea prevederilor și mecanismelor cu privire la portabilitatea prestațiilor sociale și accesul la servicii medicale.

Analiza implementării: Conceptul de migrație circulară nu poate fi implementat fără crearea unor mecanisme de portabilitate a prestațiilor de securitate socială dar și lărgirea opțiunilor pentru asigurarea și cotizarea în acest sistem. Perioada examinată este una foarte rezultativă și dinamică în acest sens, în special prin modificările legislative în acest domeniu și acordurile bilaterale încheiate

Un impact semnificativ l-au avut în perioada examinată două[37] [38] Hotărâri a CC din RM, care au declarat neconstituționale prevederile legale care complicau sau interziceau transferarea cotizațiilor de pensie în străinătate. În baza acestora fiind modificată Legea privind sistemul public de pensii

[37] Hotărâre a Curții Constitutionale privind exceptia de neconstitutionalitate art. 36 alin.(1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, (Sesizarea nr. 24G/2018), sursa: http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h10201824g2018ro6765d.pdf.

[38] Hotărâre Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat şi Regulamentul privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat şi alocaţiilor sociale de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 929 din 15 august 2006 (plata retroactivă a pensiei), (Sesizarea nr. 67G/2016), Sursa :http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h1919072016ro4cb0f.pdf.

nr.156/1998[39], fiind introdus un mecanism legal de transferare a prestațiilor în străinătate. În special a fost instituită obligația prezentării certificatului de viață ca pre-condiție pentru transferul cotizațiilor. Conform CNAS acest certificat trebuie autentificat fie la instituțiile diplomatice ale RM sau la instituțiile relevantă din statul de destinație. CNAS examinează alte opțiuni de simplificare a accesului la prestații pentru cetățenii noștri în străinătate. Cu toate acestea certificatul de viață este un mecanism practicat la nivel internațional. Nu există, nicăieri în lume alte forme de confirmare a vieții beneficiarului, cu excepția acestui certificat care se autentifică în modul corespunzător. Nu există practici la nivel internațional de confirmare a vieții prin intermediul unui anumit soft, iar dacă acestea vor apărea în viitor CNAS se va expune asupra oportunității lor și pentru RM.[40]

Accesul la servicii medicale

Conform CNAM în perioada examinată a fost modificată legislația fiind introdusă posibilitatea care permite persoanelor care se află mai mult de jumătate de an, sau 183 de zile, în străinătate și fac dovada acestui fapt să nu achite prima de AOAM. Această modificare s-a făcut ca urmare a creșterii numărului de migranți, totodată aceștia pot în continuare să se asigure benevol. Această normă se referă doar la persoane fizice, dar există mai multe categorii prevăzute de legislația în vigoare, în special e vorba de diferite tipuri de antreprenori, inclusiv fondatori de întreprinderi individuale, titularii de patentă de întreprinzător, avocați, notari, executori judecătorești, deținători de teren agricol și alte persoane (aceste categorii dețin cea mai mare pondere), asupra cărora această prevedere nu se reflectă și ei sunt în continuare obligați să achite prima de AOAM. Chiar dacă persoana nu mai desfășoară această activitate și, cunoaștem că procedurile de lichidare a unei persoane juridice sunt îndelungate, la moment acestea sunt prevederile legislației și ele urmează a fi respectate.[41]

CNAM menționează copii până la 18 ani drept beneficiari ai sistemului de AOAM, numărul copiilor se stabilește conform datelor ASP. Astfel, chiar dacă copilul este migrant, dar figurează în sistemul ASP, el va fi automat persoană asigurată și se va regăsi în sistem.[42] În rest în interviul CNAM se menționează impactul general negativ al migrației asupra contribuțiilor financiare în sistemul de asigurare obligatorie. Totuși numărul contribuabililor în sistem nu a scăzut. Pe de altă parte se menționează că anume asistența medicală primară, urgentă și de ambulator este finanțată în baza datelor înregistrate la

[39] Lege Nr. 156 din 14-10-1998 privind sistemul public de pensii, Publicat : 17-12-1998 în Monitorul Oficial Nr. 111-113 art. 683.
[40] Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.
[41] Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.
[42] Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.

medicul de familie în RM, anume aici trebuie să atragem atenția în contextul unei eventuale clarificări a aspectului migranților.[43]

De asemenea cu privire la accesul la achitarea primei de AOAM inclusiv pentru migranții aflați în străinătate, reprezentanții CNAM menționează că aceasta poate fi achitata prin intermediul serviciului MPAY, inclusiv de pe teritoriul altei țări sau cel al RM prin terminale de plata, internet banking, etc. Tot ce este necesar este deținerea codului personal de către persoană.

Diversificarea opțiunilor de acces la securitate socială, va fi examinată la măsura corespunzătoare cu privire la aspectul Reintegrare.

Concluzie evaluare: Implementată la un nivel înalt, mecanismele de portabilitate a prestațiilor au fost create, prevederile și mecanismele ce asigură accesul la asistență medicală este asigurat.

Măsură 4) Dezvoltarea mecanismelor ce asigură evidenţa continuă a migranţilor pentru toată perioada migraţiei, primirea informaţiei de la autorităţile relevante ale ţărilor gazde privind migranţii din Moldova şi drepturile acestora la diferite tipuri de asistenţă socială.

Indicator: Mecanisme dezvoltate și implementate.

Analiza implementării: Conform evaluărilor realizate de autorități, această măsură nu a putut fi pe deplin implementată. În calitate de piedici pentru realizarea acestor acțiuni sunt menționate în special deținerea dublei cetățenii a multor migranți moldoveni, ceea ce complică determinarea faptului că ei sunt și cetățeni ai RM (interviuri MSMPS, CNAS, BRD). Un alt aspect este imposibilitate oferirii de către state a datelor cu caracter personal.

Sunt menționate unele activități reduse în acest sens, ex. proiectul DOMDE, al autorităților Italiene care a contribuit la evidența moldovenilor în afara țării. BRD realizează de asemenea acțiuni de colaborare și evidență a asociațiilor și organizațiilor diasporei, Se duce o evidență a comunităților de moldoveni, colaborarea cu persoanele fizice resursă din statele de destinație.[44] Cu privire la Federația Rusă, BMA menționează lipsa de precizie a datelor statistice în această țară, de ex. o persoană care traversează frontiera de mai multe ori pe an poate fi menționată de câteva ori în această statistică.

Conform MSMPS abordarea utilizată la moment este obținerea datelor administrative cu privire la migranți de la misiunile diplomatice pentru crearea unei imagini generale.[45] O schimbare substanțială

[43] Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.

[44] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

[45] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

pe aspectul migrației de muncă a avut loc prin modificările introduse la Legea Nr. 105/2018[46]. Prin aceste modificări se instituie un mecanism clar de monitorizare a situației lucrătorilor plasați la muncă în străinătate, dar și se permite plasarea oficială la muncă în străinătate a deținătorilor unei cetățenii duble și lucrătorilor independenți. Categorii care anterior erau de facto plasate la muncă în străinătate, dar care nu puteau fi luate la evidență din cauza restricțiilor legale. Aceasta va permite evidența acestor lucrători migranți.

Pe aspectul securitate socială, CNAS menționează existența unui mecanism de schimb de informații în baza acordurilor încheiate de RM cu alte state. Astfel, cu țările cu care nu sunt încheiate acorduri în domeniul securității sociale, un asemenea schimb de informații nu există. În cazul protocoalelor de colaborare care sunt încheiate de CNAS, la fel există un mecanism și nu există probleme semnificative cu privire la schimbul de informații în această situație.[47]

MAEIE menționează un nivel înalt de implementare a acestei măsuri, indicând schimbări pozitive în acest sens, dar menționând că implementarea totuși lasă de dorit. Are loc implicarea prin misiunile diplomatice și oficiile consulare, una din funcțiile principale ale cărora este protejare drepturilor și intereselor în străinătate. Reprezentanții misiunilor organizează întrevederi cu APC și APL din statele de destinație unde se informează despre comunitățile moldovenilor în străinătate. La fel se colectează date cu privire la modificările legale în aceste țări.[48]

Concluzie evaluare: Implementare la nivel înalt. Autoritățile evaluate menționează că dificultățile în crearea unor asemenea mecanisme se datorează unor complicații de ordin obiectiv ce nu pot fi depășite ușor. Suntem de acord cu această constatare. Autoritățile menționează că realizează toate acțiunile posibile pentru asigurarea acestei evidențe, evaluând măsura ca fiind implementată la nivel înalt.

Măsură 5) Asigurarea prin negocierea acordurilor bilaterale cu ţările-gazdă a condiţiilor necesare pentru asigurarea transferului drepturilor obţinute în materie de asigurare socială la revenirea migranţilor în ţară.

Indicator: Număr de acorduri negociate, număr de prestații transferate.

Analiza implementării: Conform MAEIE, această măsură a fost implementată la un nivel înalt. Se menționează că responsabilitatea pentru negocierea și menținerea procesului de negociere aparține

[46] Lege Nr. 190 din 19-11-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 18-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 344-351 art. 225.

[47] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Casei Naționale de Asigurări Sociale.

[48] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

MAEIE, ceea ce constituie 70% din activitatea de negociere, aceasta fiind realizat eficient. Restul 30%, ce ține de aspectul de implementare ține de MSMPS, care e obligat să asigure implementarea și are indicii de implementare a acestor acorduri.[49]

În perioada examinată Republica Moldova a încheiat 14 acorduri bilaterale în domeniul securității sociale cu: România, Portugalia, Bulgaria, Luxemburg, Austria, Estonia, Cehia, Polonia, Ungaria, Belgia, Lituania, Germania, Turcia și Republica Belarus. La moment în etapa finală este negociat un acord cu Spania.

Conform CNAS, RM e unica țara dintre țările fostei URSS care are un asemenea număr mare de acorduri de securitate socială încheiate. În acest context RM a fost prezentată la diferite organizații internaționale ca model de buna practică. La data de 31 decembrie 2020, erau 1098 de prestații sociale stabilite și la 01 octombrie 2021 – 1338 de prestații sociale în baza acordurilor internaționale. Acest număr mic de beneficiari poate fi explicat prin lipsa de mediatizare. La moment oamenii sunt mai informați și a crescut și numărul beneficiarilor și acordurilor.[50]

Conform informației privind beneficiarii de pensii și alocații sociale de stat pensiile cărora se transferau peste hotare conform acordurilor bilaterale, aflați la evidența CNAS pentru anul 2018, erau înregistrați 532[51], în 2019, 553 beneficiari[52], iar la 1 ianuarie 2020, 717 beneficiari de pensii.[53] Un studiu menționează tendința de ascendență a numărul pensiilor noi stabilite pe parcursul anilor 2016-2019 în baza acestor instrumente bilaterale. Astfel, în anul 2019 au fost stabilite 184 pensii noi, în creștere de 73,6% față de anul 2018, iar față de anul 2016 creșterea este dublă. Din totalul beneficiarilor de pensii, femeile au constituit 55,3%, fiind observată o descrește cu 12% față de anul precedent a ponderii acestora în cadrul pensiilor noi stabilite. În cadrul distribuției după țările de care acordă pensii în baza acordurilor bilaterale, peste 1/3 (sau 34%) din totalul pensiilor stabilite i-a revenit României, fiind urmată de Germania (27,8%), Lituania (10,7%), Cehia (9,1%), Bulgaria (8,9%), Portugalia (3,1%) și Austria (2,7%). Celorlalte țări revenindu-le o pondere de 3,7%.[54]

---

[49] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

[50] Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.

[51] Informatie privind beneficiarii de pensii şi alocaţii sociale de stat, aflaţi la evidenţă Casei Naţionale de Asigurări Sociale (în aspect teritorial)Chisinau, 01.10.2018. Sursa: http://cnas.md/lib.php?l=ro&idc=244&t=/Statistica/.

[52] Informaţie privind beneficiarii de pensii şi alocaţii sociale de stat, aflaţi la evidenţa Casei Naţionale de Asigurări Sociale(în aspect teritorial) Chisinau, 01.01.2019. Sursa: http://cnas.md/lib.php?l=ro&idc=244&t=/Statistica/ .

[53] Acordurile internaționale în domeniul securității sociale. Sursa: https://monitorul.fisc.md/editorial/acordurile-internationale-in-domeniul-securitatii-sociale.html.

[54] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.24.

Cu privire la numărul beneficiarilor de pensii, observăm existența datelor doar cu privire la noile acorduri, în timp ce acordurile încheiate anterior nu sunt reflectate în rapoartele anuale de evaluare a SNDMA. Conform CNAS pensiile pentru acordurile cu țările CSI semnate anterior nu se regăsesc în aceste rapoarte, fiindcă aceste țări nu informează autoritățile din RM cu privire la numărul de pensii stabilite și probabil aceasta nu ține de interesul acestor țări. Doar find oferite certificate informative. Aceste prestații sunt stabilite din start ca pensii naționale conform principiului teritorialității. Unele aspecte informative există în baza acestor acorduri semnate cu aceste state unde prestațiile se calculează în baza principiului teritorialității. În cadrul CNAS acest indicator nu se colectează, nu prezintă interes.[55]

Conform aceluiași studiu realizat de BRD, numărul total al cetățenilor străini domiciliați în Republica Moldova care și-au transferat cuantumul pensiilor în baza acordurilor bilaterale în anul 2019 este unul nesemnificativ - 31 de persoane (29% fiind femei). În realitate acest număr ar putea fi mai mare, conform CNAS acordurile bilaterale semnate în domeniul securității sociale nu conțin prevederi care să oblige părțile contractante să țină evidenta separată a beneficiarilor de pensii acordate în baza fiecărui stat contractant. Astfel, CNAS deține informația referitoare la statele care efectuează transferul cuantumului prestației pe contul CNAS, care ulterior este transferat pe contul beneficiarului.[56]

O situație aparte ține de obținerea pensiilor pentru limită de vârstă pentru Italia. Aici autoritățile naționale au stabilit relații de colaborare cu un ONG din Italia, Patronato Acli, Patacli[57] CNAS oferă un oficiu Asociației Obștești Patronato ACLI, în Casa Teritorială de Asigurări Sociale din sectorul Botanica pentru informarea persoanelor fizice despre dreptul la securitate socială și pensie în Italia.[58]

Cu toate că un acord bilateral în acest domeniu nu există, CNAS informează că legislaţia Republicii Italiene prevede că cetăţenii altor state, care au atins vârsta de pensionare şi s-au întors să locuiască permanent în ţara de origine, inclusiv în Moldova, pot să se adreseze pentru stabilirea pensiei italiene pentru limită de vârstă, vechime în muncă, de dizabilitate şi pensie de urmaş. Astfel, prin intermediul Patronatului ACLI, reprezentanţa acestuia în Republica Moldova, au fost stabilite până în perioada lunii mai 2019, pensiile pentru circa 800 persoane. Cererile cu privire la pensiile solicitate sunt examinate de Institutul Naţional de Asigurări Sociale din Republica Italiană (INPS). Dintre pensiile stabilite

[55] Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.

[56] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.27.

[57] CNAS-ACLI: activitate în comun în domeniul protecţiei sociale, sursa: http://cnas.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=2868.

[58] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 a Casei Naționale de Asigurări Sociale.

cuantumul minim constituie 17 euro, iar cel mai mare - 500 de euro.[59] Iar la data de 08.05.2019 a fost semnat Protocolul de colaborare între Casa Naţională de Asigurări Sociale, Patronatul ACLI şi Parteneriatul pentru Asistenţa Teritorială şi Activitate de Consultanţă privind legislaţia Internaţională pentru informarea cetăţenilor moldoveni care au activat în Republica Moldova şi Republica Italiană asupra dreptului la pensie şi altor prestaţii de asigurări sociale, precum şi asupra modalităţii obţinerii acesteia.

Concluzie evaluare: Implementare la nivel înalt, reieşind din faptul că un asemenea număr de acorduri este într-adevăr fără precedent pentru țara noastră cât și alte inițiative pozitive (colaborarea cu PatAcli).

<u>Obiectivul II</u>. Contracararea emigrării iregulare în scop de muncă prin eficientizarea măsurilor promovate la etapele de pre-emigrare, emigrare şi post-emigrare, precum şi eficientizarea măsurilor de control ale activităţii agenţiilor ce asigură medierea de plasare în câmpul muncii peste hotare.

Indicator: Măsuri promovate la etapele de pre-emigrare, emigrare și post-emigrare, eficientizarea măsurilor de control ale APOFM.

Analiza implementării:

<u>A. Eficientizarea măsurilor promovate la etapele de pre-emigrare, emigrare și post-emigrare</u>

ANOFM evaluează realizarea acestui obiectiv cu nivel mediu de implementare(B), indicând în special implementarea acestei măsuri prin realizarea activității de monitorizare a activității agenților economici care desfășoară activitatea de plasare în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor RM și examinarea, aprobarea actelor și contractelor de intermediere și de muncă aferente acestei activități. Dar și realizând activități de informare privind contracararea emigrării iregulare în scop de muncă pentru cetățeni în procesul migrațional și agenți economici care inițiază/realizează activitate privind plasarea în câmpul muncii a cetățenilor moldoveni în străinătate. (pliante, pagina web, portal, formulare on-line, la sediu, telefonic).[60]

Cu privire la activitatea ISM, CCTP menționează reducerea rolului acestei instituții, ca urmare a reorganizării activității acesteia ce a făcut imposibilă identificarea cazurilor de exploatare prin muncă atât a cetățenilor RM, cât și a migranților, pe motiv că au fost limitați în competențe și nu pot efectua controale inopinate. Respectiv, ISM s-a aflat în imposibilitatea de a respecta convențiile internaționale

[59] CNAS a semnat la Roma un Protocol de colaborare, sursa: http://cnas.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=4884&t=/Mass-media/Noutati/CNAS-a-semnat-la-Roma-un-Protocol-de-colaborare/.

[60] Raport de evaluare al SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 a Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă.

în domeniul muncii, pe care RM le-a semnat (Convenţie 81 din 1947, privind inspecţia muncii în industrie şi comerţ, Convenţia 129 din 1969, privind inspecţia muncii în agricultură).[61] Această situaţie urmează să se schimbe ca urmare a desemnării ISM ca autoritate de control asupra activităţii APOFM şi altor intermediari nelicenţiaţi prin modificările aduse la Legea Nr.105 din 2018.

B. Eficientizarea măsurilor de control ale activităţii APOFM

Pe parcursul perioadei examinate au acţionat prevederile câtorva acte normative ce reglementau activitatea APOFM: Legea 180/2008[62], ulterior acest domeniu a fost inclus în legea Nr. 105/2018[63], care de fapt prelua practic integral, cu unele mici excepţii textul normei din Legea 180/2008. Prin Legea 137/2020 au fost introduse modificări semnificative la legea Nr.105/2018, fiind modificate reglementările cu privire la activitatea APOFM. Principalele aspecte care pot fi menţionate, sunt: introducerea unei autorităţi de control asupra activităţii APOFM şi intermediarilor ne-licenţiaţi (ISM), simplificarea anumitor aspecte ce ţin de activitate APOFM, introducerea unei responsabilităţi clare de intervenţie a APOFM în conflictele ce apar după plasarea lucrătorului migrant în străinătate, reglementarea contractului de intermediere a muncii. Un alt aspect esenţial este reglementarea în Legea 105/2018 doar a prevederilor esenţiale, în timp ce procedurile operaţionale şi alte detalii executive secundare urmând a fi implementate prin intermediul unei HG. Practică de altfel aplicată şi la nivel internaţional, care are drept scop reacţionarea rapidă a autorităţilor la schimbările în domeniul migraţiei de muncă.

CCTP percepe pozitiv aceste modificări legale şi menţionează că ISM, în cazul APOFM va realiza controale inopinate şi planificate, iar în vederea identificării cazurilor de intermediere a muncii în străinătate de către intermediarii nelicenţiaţi, precum şi în vederea preveniri cazurilor de trafic de persoane, muncă forţată şi a altor circumstanţe ce ar putea afecta drepturile lucrătorilor în străinătate, ISM poate realiza în comun cu organele de ocrotire a normelor de drept, controlul inopinat al intermediarilor nelicenţiaţi ce plasează forţa de muncă în străinătate. În activităţile de control al APOFM, ISM poate solicita implicarea CCTP sau a altor autorităţi abilitate.[64]

Cu toate acestea o HG care ar detalia procedurile de implementare a legii nu a fost adoptată în perioada examinată, în special din cauza impactului Covid şi aspectelor politice (Interimatul Guvernului). Iar

[61] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.

[62] Lege Nr. 180 din 10-07-2008, cu privire la migraţia de muncă, Publicat : 29-08-2008 în Monitorul Oficial Nr. 162-164 art. 598.

[63] Lege Nr. 105 din 14-06-2018, cu privire la promovarea ocupării forţei de muncă şi asigurarea de şomaj, Publicat : 10-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 295-308 art. 448.

[64] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.

ISM accentuează acest aspect, indicând că nu era posibilă evaluarea implementării acestor activități, deoarece nu a fost activitate pe acest domeniu și nu este posibil de a realiza activități depline de control a APOFM până la adoptarea modificărilor legale. La etapa obținerii licenței, ASP poate să sesizeze ISM pentru o verificare privind respectarea condițiilor de licențiere. Până la moment ISM a realizat 2 activități de verificare a APOFM la etapa de obținere a licenței, fiind verificate criteriile de licențiere.[65]
ANOFM remarcă dificultatea implementării acestei măsuri prin situația de dezinformare a cetățenilor asupra procesului de migrație cauzată de numărul înalt de agenți economici/persoane fizice/intermediari neautorizați care prestează servicii de angajare peste hotare. Iar odată cu modificarea Legii 105/2018, noile prevederi care au la bază și subiectul controlului, vor reprezenta o soluție de atenuare a dificultăților în implementarea eficientă a măsurii.[66]
Concluzie evaluare: Nivel mediu-redus de implementare. Acțiunile de implementare a acestei măsuri au fost realizate în special în perioada anilor 2019 - 2020, trebuie să remarcăm că RM a preluat unele obligații de implementare a mecanismelor de control și desemnare a unei autorități de control a APOFM încă prin ratificarea Convenției OIM Nr. 181/1997 cu privire la agențiile private de ocupare a forței de muncă.

Măsură 2) Eficientizarea mecanismelor de angajare legală în câmpul muncii peste hotare şi de oferire a serviciilor informaționale pentru potențialii migranți., inclusiv prin intermediul instituțiilor de stat.
Indicator: Acorduri bilaterale încheiate în domeniul migrației internaționale a muncii, Număr de accesări a resurselor informaționale.
Analiza implementării:
A) Eficientizarea mecanismelor de angajare legală în câmpul muncii peste hotare
Autoritățile naționale au mers pe două direcții prioritare în scopul implementării acestui obiectiv. Primul semnarea acordurilor bi-laterale în domeniul migrației muncii și al doilea reglementarea mai eficientă a activității APOFM.
Conform MSMPS RM este prezentată în cadrul parteneriatului de mobilitate ca un caz de bună practică pentru încheierea acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă.[67] Republica Moldova a semnat șase acorduri bilaterale în domeniul migrației de muncă cu: Federația Rusă (1993), Ucraina (1993),

[65] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Inspectoratului de Stat al Muncii.
[66] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă.
[67] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

Republica Belarus (1994), Azerbaidjan (2005), Italia (2011), Israel (2012). La 18.06.2018 RM a negociat un nou acord cu statul Bulgaria.[68] Din aceste acorduri sunt funcționale doar cele semnate cu statul Israel și Bulgaria.

În contextul activității ANOFM de asigurare a plasării forței de muncă în cadrul acestor acorduri, are loc atât informarea eficientă a lucrătorilor la etapa pre-emigrare, cât și informarea lor la ajungerea în țara de destinație, asistența și luarea la evidență după revenire.

B) Eficientizarea oferirii serviciilor informaționale pentru potențialii migranți, inclusiv prin intermediul instituțiilor de stat

ANOFM oferă consultații și informații cetățenilor prin intermediul formularelor on-line parvenite către instituție, telefonic și la sediu și prin intermediul serviciului gratuit al Centrului de Apel al Agenției Naționale. În perioada de referință 2011-2020 au fost preluate peste 75 mii apeluri, dintre care doar 188 apeluri au fost din partea emigranților care doreau informații referitor la posibilitățile de returnare în țară. Totodată, 24 % din totalul apelurilor preluate de Centrul de Apel au abordat tema de emigrare peste hotare.[69]

Astfel, în perioada 2011-2020:

- pagina web **www.anofm.md** a fost accesată de peste 1,8 mln accesări, de către cca 1,5 mln utilizatori unici. Din totalul accesărilor 86,7 % au fost de pe teritoriul RM, iar 13,3 % din străinătate cu cele mai multe accesări din România- 49,18%, Rusia – 9,91 %, Italia – 5.04 %,Israel – 4,58 %, Germania - 3.93 %, SUA – 3.19%, Ucraina – 2,91 %, Marea Britanie - 2,78 %,Franța – 1,78 %, Polonia – 1,40 % ș.a.
- portalul **www.angajat.md** a obținut peste 8,6 mii accesări de la peste 0,5 mii utilizatori. Din totalul accesărilor 83,4 % au fost de pe teritoriul RM Moldova iar 16, 6 % - din străinătate. Cele mai multe accesări din străinătate au fost din țări precum România- 72,81%, Italia – 2,98 %, Rusia – 2,93 %, Marea Britanie - 2,61 %, Germania - 2,29 %, SUA – 2,25%, Franța – 1,32 %, Ucraina – 1,01 %, Israel – 0,68 %, Olanda – 0,64 % ș.a.
- pagina Facebook a Agenției Naționale, creată în anul 2013 a acumulat cca 5 mii urmăritori.[70]

O altă autoritate cu atribuții esențiale în informarea migranților moldoveni este BRD, în cadrul BRD nu există un centru de apel, desemnat, dar comunicarea și informarea au loc în special prin intermediul

[68] Politici în domeniul demografic și migrației de muncă. Chisinau, Migratia Forţei de Munca. Sursa:http://www.mmpsf.gov.md/ro/content/politici-domeniul-demografic-si-migratiei-de-munca,

[69] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

[70] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

software-ului specializat de comunicare (VOIP telefonie, etc), rețelelor de socializare. Ceea ce corespunde cu necesitățile de comunicare a migranților moldoveni și a diasporei din străinătate. Această modalitate de comunicare este de fapt unica ce poate fi rezultativă în activitatea acestei instituții.

Un alt instrument activ de informare a migranților moldoveni este web site-ul BRD, pentru care BRD a prezentat următoarele date de accesare:

Indicator[71] www.brd.gov.md	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Nr de vizitatori unici	18.013	13.394	17.508	19.268	22.552
Nr de accesări generale	64.995	67.861	78.312	65.526	64.793
Timpul mediu de accesare	2.17	3.11	2.59	2.03	1.48
Top 10 - ţări a utilizatorilor per an (cu indicarea numărului) *****din numărul total a vizitatorilor unici/ noi pe țări %	46% Austria; 20 EUA%; 8% Australia; 5% Azerbaidjan 2% Bosnia HerţegovinaArgentina, 1% Afganistan, Angola, Armenia.	57.04% RM 9.03% Italia 5.14% România 1.92% SUA 2.18 % Portugalia 2.05% Marea Britanie 2.10% Germania 2.23 % Franța 1.91% Canada 1.62 % Spania	58.80% RM 9.23% Italia 4.65% România 2.99% Canada 2.21% USA 2.47% Germania 1.99% Marea Britanie 2.327% Franța 2.1%	50.75% RM 9.94% Italia 7.24% România 5.56% Marea Britanie 3.39% Germania 3.20% Franța 1.76% Spania 1.45% Portugalia 1.31% Canada	55.41% RM 8.22% USA 6.70% Italia 6.70% România 3.35% Franța 2.75% Marea Britanie 2.51% Germania 2.29% Franța 1.63% Spania 0.90% Irlanda

[71] Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.

			Portugalia 1.37% Spania		

Observăm atât cu privire la datele oferite de ANOFM cât şi cele oferite de BRD cu privire la accesarea site-urilor web ale acestor instituţii că există un anumit procentaj (aprox 15% în cazul ANOFM şi aprox 50% în cazul BRD) de accesări din străinătate. Iar ţările cu cele mai multe accesări în cazul BRD, coincid cu ţările unde se află comunităţi mari de moldoveni (Italia, România, Germania, Marea Britanie etc). Aceasta arată că există un anumit interes manifestat de migranţii moldoveni de a accesa web site-urile deţinute de autorităţi.

La moment conform datelor BRD se lucrează la dezvoltare a altor două web site-uri informative pentru diasporă. Primul este creat sub egida OIM. Al doilea este elaborat de BRD şi se focusează pe aspectul migraţie şi dezvoltare, urmând să devină un portal universal, ce va conţine informaţii cu privire la toate domeniile ce se referă la migraţie şi dezvoltare, inclusiv aspecte de emigrare şi imigrare. Web site-ul va conţine atât pagini proprii, cât şi va face referiri la paginile informative ale altor instituţii. În acest fel BRD intenţionează să obţină o resursă unde va fi concentrată toată informaţia în domeniul migraţie şi dezvoltare, necesară migranţilor. La moment această informaţie este dispersată pe paginile web ale mai multor instituţii.[72]

Concluzie evaluare: Măsură implementată la nivel înalt. Concluzia se bazează pe datele oferite de autorităţile intervievate cu privire la accesarea resurselor informaţionale.

<u>Obiectivul III</u>. Contracararea şi diminuarea exodului de inteligenţă, emigrării tinerilor, femeilor, asigurarea măsurilor de protecţie a copiilor rămaşi fără grija părinţilor în legătură cu plecarea acestora la lucru peste hotare în baza programelor naţionale destinate categoriilor respective de persoane.

Indicator: Prevederi legale şi mecanisme elaborate cu privire la migraţia acestor categorii, numărul persoanelor implicate în migraţie, numărul copiilor lăsaţi fără grijă părintească, numărul copiilor care beneficiază de mecanisme de protecţie legală.

Analiza implementării: Considerăm că acest obiectiv trebuia separat în 3 măsuri, luând în considerare impactul acestor probleme.

<u>A. Exodul de inteligenţă</u>

[72] Interviu cu Biroul Relaţii cu Diaspora.

Exodul de inteligență este unul din aspectele care în opinia noastră nu a primit atenția cuvenită atât în SNDMA cât și în legislația națională și documentele de politici. În interviurile realizate cu autoritățile s-a încercat identificarea numitor acțiuni sau acte normative pentru gestionarea aspectelor ce țin de exodul de inteligență. MSMPS menționează lipsa unor măsuri, iar în practică se activează prin masurile de ocupare, stimulare a antreprenoriatului, dezvoltarea unei afaceri, inițiative locale realizate de ANOFM. Aceasta ar putea fi motivat de aceea că nu este clar ce putem regula în domeniul migrației calificate, ea este mai puțin problematică decât migrația de muncă obișnuită. În ceea ce ține de reintegrarea migranților înalt calificați, recunoașterea calificărilor lor profesionale este în competența MECC. Există anumite proiecte de acord în domeniul medical, dar nu au fost duse la capăt[73]

MSMPS a asistat în identificarea în cadrul documentelor de politici a unui obiectiv legat de mobilitatea personalului medical, inclus în Strategia de dezvoltare a resurselor umane din sistemul sănătății pentru anii 2016-2025[74] Strategia menționează lipsa informației veridice cu privire la migrația personalului medical ca factor ce a condus la excluderea din vizor a subiectului mobilității cadrelor medicale, cât și la elaborarea politicilor de întoarcere și reintegrare a lucrătorilor medicali migranți. Ea stabilește un obiectiv în acest sens: Elaborarea și implementarea mecanismelor eficiente de retenție a personalului în sistemul sănătății și gestionare eficientă a mobilității personalului medical. Fiind elaborate un șir de măsuri de implementare și indicatori de evaluare. Considerând faptul că această Strategie este în curs de implementare, este posibilă realizarea unei evaluări intermediare a implementării acesteia pentru a identifica rezultatele obținute.

Un alt document de politici în care pot fi identificate cel puțin parțial aspecte ce țin de migrația înalt calificată este Strategia Diaspora 2025[75], care în planul său de acțiuni pe perioada 2016 - 2018 menționează crearea rețelelor de excelență a diasporei și facilitarea recunoașterii competențelor și calificărilor academice.

Cu privire la situația practică legată de exodul de inteligență, datele PME 2014 - 2018 menționează că printre migranții cu studii superioare prevalează tinerii. Tinerii în vârstă de 25-34 ani cu studii superioare au costituit cca 55 procente în totalul migranților cu studii superioare (din urban cca 49 %, iar din rural 62%), ceea ce ne conduce la concluzia că după absolvirea instituțiilor de învățământ superior tinerii nu au reușit să se încadreze în câmpul muncii în țară din diverse motive și pleacă. În

[73] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[74] Hotărîre Nr. 452 din 15-04-2016, cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a resurselor umane din sistemul sănătăţii pentru anii 2016-2025, Publicat : 22-04-2016 în Monitorul Oficial Nr. 106-113 art. 506.

[75] Hotărîre Nr. 200 din 26-02-2016 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale „Diaspora-2025” şi a Planului de acţiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia, Publicat : 04-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 49-54 art. 230

raport cu anul 2014 acest grup de migranți a înregistrat o creștere cu 29, această creștere reflectă o tendință de erodare a forței de muncă tinere cu un nivel înalt de instruire, efecte care reprezintă un risc semnificativ pe termen lung.[76]

De asemenea datele din PME (2010 - 2015 și 2014 - 2018) care indică distribuția migranților temporari/circulari după nivelul de instruire arată o creștere semnificativă a numărului migranților ce dețin studii superioare, care a oscilat de la 33,3 mii în 2010 la 47,5 mii în 2018, restul categoriilor după nivelul de instruire au rămas relativ stabile. (Anexa 1, Tabelul 3) Aceasta confirmă tendința ascendentă de emigrare a persoanelor cu calificări înalte.

Pe lângă preponderența tinerilor în grupul migranților înalt calificați, un alt impact substanțial, este așa numita „pierdere de creieri"(brain waste), adică activitatea migranților calificați în domenii sub nivelul lor de calificare. Mai multe surse indică univoc asupra nivelului înalt de „brain waste" în cazul migranților moldoveni înalt calificați: Conform datelor celui de-al III-lea ciclu de studii de cartografiere a diasporei moldovenești, aproape fiecare al doilea (47%) dintre migranții moldoveni la momentul efectuării studiului deținea un loc de muncă ce nu i se potrivea sau era sub nivelul calificărilor acestuia.[77] Rezultate identice le menționează și alte studii[78] [79] Pierderea de creieri nu este doar o pierdere financiară semnificativă a statului, investită în educația acestor specialiști. Aceasta contribuie și la o pierdere a calificărilor migranților reîntorși, ceea ce scade nivelul lor de profesionalism și complică reintegrarea pe piața muncii.

Problema este agravată și de faptul că emigrare devine o opțiune tot mai atractivă pentru lucrătorii înalt calificați, iar RM ajunge în situația specifică a țărilor în curs de dezvoltare, a căror dezvoltare economică contribuie până la o anumită etapă doar la creșterea emigrării. Ori emigrația este un proces costisitor din punct de vedere economic, de aceea emigrează ca regulă nu persoanele sărace, ci cele cu venituri mari și medii. Practica altor țări arată că până la o etapă mai mare a dezvoltării economice, așa zisa „clasa medie" va continua să emigreze activ pe măsură ce își va îmbunătăți situația materială. Acest aspect a fost accentuat și de mai mulți experți intervievați, care menționează că în ultimii se

[76] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112, p.29.

[77] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.21.

[78] Diana Cheianu-Andrei (2012), Migrația cadrelor didactice din Moldova: Brain Gain sau Brain Waste? Monitor Social, Institutul pentru Dezvoltare şi Iniţiative Sociale (IDIS) „Viitorul‖, Nr. 15, Chişinău

[79] Nicolaas de Zwager, Ruslan Sintov (2014); Driving Innovation in Circular Migration: Migration and Development in Moldova: Market Analysis, Chişinău: Tipogr. —Elan Poligraf‖.

observă emigrarea unor specialişti ce dispun de un venit bun din RM, care caută în străinătate nu atât beneficii financiare cât infrastructură socială şi condiţii mai bune de trai, studii etc.[80] [81]

Un alt aspect important, este migraţia pentru studii care este inclusă în unele cercetări şi studii ca o formă a migraţiei înalt calificate. O sursă de informaţii în acest context pot fi considerate datele celui de-al treilea studiu de cartografiere a diasporei moldoveneşti, conform căruia cei aflaţi la studii peste hotare constituiau 9,1% din totalul migranţilor moldoveni, scopurile academice ale migraţiei fiind într-o măsură mai mare pronunţate pentru Marea Britanie (19,4%), Germania (13,8%) şi Italia (11,2%). Din totalul migranţilor, care se află în Federaţia Rusă, doar 5,9% se află la studii.[82]

În acelaşi timp lipsesc date statistice cu privire la numărul studenţilor moldoveni aflaţi în străinătate, această situaţie fiind iarăşi cauzată de utilizarea altei cetăţenii pentru înrolarea la studii. Astfel conform MECC nu există o statistică generală cu privire la numărul general de studenţi plecaţi la studii în străinătate. Avem doar date în baza tratatelor internaţionale la care RM este parte. În rest este imposibil de făcut o statistică, în special a celor persoane care pleacă la studii în mod privat. MECC a încercat prin MAIEI, ambasade să afle câţi studenţi se află în diferite ţări. Unele ţări nu au răspuns, altele au invocat că acestea sunt date cu caracter personal. Alte ţări au trimis listele generale cu toţi studenţii străini, ceea ce complică prelucrarea lor.[83] Conform unor cercetări numărul acestor studenţi poate depăşi de circa 4 ori cifra înregistrată oficial.[84] În cadrul interviului cu INCE este totuşi menţionată existenţa unor baze de date unde putem vedea cetăţenii Moldovei care studiază în universităţile din UE.[85] Considerăm că pe acest aspect, este necesar fie de a consolida capacităţile de colectare a datelor de către MECC, fie stabilirea unei cooperări cu instituţii de cercetare care ar putea realiza asemenea estimări.

Considerăm că acest aspect al obiectivului dat nu a fost implementat. Propunem includerea în cadrul unei viitoare Strategii a unui program şi plan de acţiuni pentru domeniul migraţie calificată şi migraţie de studii.

B. Migraţia tinerilor

[80] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

[81] Interviu cu V Cunev, expert în domeniul tehnologii Informaţionale şi tehnologiile viitorului.

[82] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migraţiei şi Dezvoltării şi a abordării integrate în acest sens, Chişinău, 2020, p.85. p.24.

[83] Interviu cu Ministerul Educaţiei, Culturii şi Cercetării.

[84] Rodica Crudu, Veronica Mîrzîncu (2018), Susţinerea financiară a intrărilor de creier şi talente în Europa, CSEI Working Paper Series, Issue 9, pp.19-23, sursa: http://csei.ase.md/wp/files/issue9/WP_ISSUE_9_CRU.pdf

[85] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

Datele din cadrul PME pe perioada examinată, indică clar o preponderență a tinerilor în procesele de emigrare, categoria de vârstă 15 - 40 constituind majoritatea migranților înregistrați. (Anexa 1, Tabelul 1) Aceste tendințe de emigrare a tinerilor și pierderii dividendului demografic sunt menționate, inclusiv de experții intervievați.

Lipsa unor indicatori stabili în SNDMA a acestui aspect, complică realizarea unei evaluări. În acest context MSMPS, menționează cu privire la acest obiectiv, per general, că aceste aspecte sunt complexe și nu țin doar de MSMPS dar și de MECC și alte autorități fiind greu de estimat.[86] Iar MECC de asemenea menționează dificultăți în evaluarea implementării acestei măsuri, menționând dezvoltarea în ultimii 5 ani a centrelor de tineret și resurse pentru tineret în scopul creării activităților pentru aceștia.[87] Considerăm totuși că cele mai rezultative măsuri de control a migrației tinerilor ar putea fi inițiativele de genul „prima casă" cât și alte acțiuni ce contribuie la dezvoltarea economică a țării.

Din cauza lipsei indicatorilor de evaluare, acest aspect este dificil de evaluat.

C. Migrația Femeilor

Conform datelor PME pe perioada 2011 - 2018 (Anexa 1, Tabelul 1), se observă o tendință stabilă a raportului pe sexe a migranților moldoveni, majoritare fiind femeile cu o proporție de circa 60% și bărbații cu 40%. Acești indicatori totuși nu sunt absoluți și pot să difere semnificativ, în funcție de țările de destinație. De exemplu numărul femeilor va fi mai înalt în țările unde este solicitată activitatea de îngrijire și muncă casnică (ex Italia) în timp ce numărul bărbaților va fi mai înalt în țările unde este solicitată activitatea în construcții (ex. Federația Rusă). Corespunzător raportul pe sexe deseori trebuie examinat per țară pentru identificarea anumitor aspecte specifice.

O acțiune specifică legată de acest aspect e menționată în planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pe perioada 2016-2020: 6) Efectuarea unui studiu de fezabilitate privind oportunitatea ratificării Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 189 privind drepturile lucrătorilor casnici. Cu toate acestea s-a decis de a nu ratifica această Convenție, din cauza că: „țările-țintă principale ale lucrătorilor moldoveni nu au ratificat încă prezenta Convenție, ratificarea acesteia de către Guvernul Republicii Moldova nu pare a fi o opțiune fezabilă la moment. Mai mult, ratificarea Convenției va impune Guvernul Republicii Moldova să investească în resurse instituționale și umane suplimentare în vederea măsurilor la nivel național prevăzute de Convenție".[88]

[86] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[87] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[88] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2020).

Această poziție poate fi aplicată față de majoritatea actelor internaționale în domeniul migrației de muncă, care sunt ratificate în mare parte de statele de origine. În acest context într-adevăr ratificarea unor asemenea instrumente nu asigură pentru cetățenii RM anumite avantaje de moment ci mai curând obligații suplimentare pentru stat. Singurul argument pentru ratificarea unor asemenea instrumente este că în timp, prin creșterea numărului de ratificări a acestora, se va pune o presiune și pe autoritățile statelor de destinație pentru ratificarea lor.

O altă acțiune din cadrul planului de acțiuni pentru implementarea SNDMA pe perioada 2016-2020, ce ține de acest aspect este: 7) Ajustarea actelor normative şi legislative în corespundere cu Recomandarea generală nr.26 a Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor. Această acțiune a fost exclusă. În raportul anual de evaluare a SNDMA pentru anul 2019, s-a constatat că acțiunea a devenit irelevantă în contextul modificării şi abrogării unor acte normative care vizau acțiunea dată.[89]

D. asigurarea măsurilor de protecție a copiilor rămaşi fără grija părinților

Datele cu privire la numărul de copii rămaşi fără grija părinților, pentru perioada 2014 - 2018 colectate prin PME (Anexa 1, Tabelul 5, 6), arată o creştere permanentă a numărului copiilor rămaşi fără îngrijirea ambilor părinți. Nu vom menționa cazurile când copii sunt lăsați cu un părinte, ori în aceste cazuri ei beneficiază de îngrijire parentală.

Conform conceptului Strategiei Naționale de dezvoltare Moldova 2030, în cazul gospodăriilor casnice multi-generaționale cu membri migranți, 60,8% dintre copiii continuă a fi lăsați în țară fără nici o formă de protecție legală (tutelă, curatelă), iar membrii familiei extinse sau persoanele cărora le sînt încredințați acești copii nu-i pot reprezenta și apăra drepturile lor legale în cazul survenirii situațiilor de risc. Fenomenul copiilor în situații de stradă încă nu a fost soluționat, iar lipsa intervențiilor pe acest segment perpetuează și escaladează comportamentul anti-social. Datele revizuirii strategice a sistemului de protecție a copilului din Republica Moldova denotă că 14% dintre copiii plasați în sistemul rezidențial de îngrijire sînt victime ale abuzului şi neglijării, ori a situațiilor suspecte de acest gen. De asemenea, 6% dintre copii sînt plasați ca urmare a plecării părinților lor peste hotare.[90]

Planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pentru perioada 2011 - 2015, prevede la pct 33, trei acțiuni legate de asigurarea măsurilor de protecție pentru copiii lipsiți de grija părintească ca rezultat al migrației. Perioada de implementare a acestor acțiuni este 2011 - 2013. Raportul anual de evaluare a SNDMA pe anul 2015, menționează unele acțiuni realizate în acest sens, în special crearea Centrelor de

[89] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[90] Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0

Asistenţă Psihopedagogică pentru prestarea serviciilor educaţionale de susţinere şi consiliere a copiilor, părinţii cărora au fost plecaţi la muncă peste hotarele ţării, create şi funcţionale în toate raioanele ţării. Colectarea anual de date de către MECC privind numărul copiilor cu unul/doi părinţi aflaţi peste hotarele ţării. Celelalte activităţi menţionate, includ dezvoltarea anumitor iniţiative şi cursuri de instruiri.[91]

Deja începând cu perioada anului 2014, nu observăm raportarea pe acest aspect. Posibil că aceasta a survenit, drept urmare a adoptării Strategiei pentru protecţia copilului pe anii 2014-2020[92] Aceste acţiuni fiind scoase de la evidenţă din cadrul implementării SNDMA. Strategia pentru protecţia copilului, într-adevăr stipulează un obiectiv specific în acest sens: 1-4. Reducerea efectelor negative ale migraţiei părinţilor asupra copiilor rămaşi în ţară. Incluzând şi măsuri de implementare, indicatori de evaluare. Iar ca rezultatul scontat este următorul: ”Toţi copiii părinţii cărora sunt plecaţi peste hotare sunt acoperiţi de tutelă/curatelă temporară. Incidenţa survenirii riscurilor sociale asupra copiilor ai căror părinţi sunt migranţi este în descreştere (specificarea ţintelor pentru fiecare etapă de implementare, măsurat în baza datelor statistice şi evaluărilor calitative)”.[93] Considerăm că, chiar dacă aceste măsuri au fost preluate prin altă Strategie naţională, raportarea implementării acestor măsuri trebuia în continuare să se regăsească în rapoartele de evaluare a SNDMA, care este o Strategie sectorială de bază.

Pe aspectul legislaţie, Legea nr. 180/2008 cu privire la migraţia de muncă reglementa luarea la evidenţă a copilului care rămâne în ţară în baza certificatelor valabile 3 luni de la data eliberării, dar se aplică în practică doar în cazurile în care părinţii pleacau oficial la muncă peste hotare prin intermediul ANOFM. Practic aceleaşi prevederi au fost incluse ulterior şi în legea nr. 105/2018. Astfel s-a preluat abordarea de asigurare a copiilor cu o formă de protecţie în cazul plecării părinţilor peste hotare (tutelă, curatelă) şi nu o abordare pro-activă, de exemplu responsabilizarea părinţilor prin anumite măsuri (ex. Control administrativ, sancţiuni administrative etc). Propunem ca drept urmare a evaluării implementării Strategiei pentru protecţia drepturilor copilului, să fie realizată o analiză cu privire la abordarea detaliată a acestui fenomen, mai ales având în vedere creşterea continuă a cazurilor menţionate în PME.

[91] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: pe parcursul semestrului II al anului 2015.

[92] Hotărîre Nr. 434 din 10.06.2014, privind aprobarea Strategiei pentru protecţia copilului pe anii 2014-2020, publicat : 20.06.2014 în Monitorul Oficial Nr. 160-166, art Nr : 481.

[93] Hotărîre Nr. 434 din 10.06.2014, privind aprobarea Strategiei pentru protecţia copilului pe anii 2014-2020, publicat : 20.06.2014 în Monitorul Oficial Nr. 160-166, art Nr : 481.

Un alt aspect care urmează a fi menţionat aici sunt incoerenţele datelor statistice, colectate şi prezentate de MSMPS şi MECC, în cadrul PME (Anexa 1, Tabelul 5, 6). Conform MECC, aceste date diferă, fiindcă MECC ia în considerație doar populația școlară, iar MSMPS include toți copii chiar și pe cei preșcolari. Acum MECC nu colectează aceste date, iar instituțiile le raportează direct printr-un formular statistic către BMA.[94] PME 2014 - 2018, confirmă acest aspect menționând că MECC estimează date referitor la copiii care sunt integrați în sistemul educațional, pe când MSMPSF în calitate de autoritate tutelară națională, colectează datele de la structurile teritoriale de asistență socială. Prin urmare o delimitare și o corelare în acest sens a datelor și indicatorilor este absolut necesară.[95]

Concluzie evaluare:

A. Exodul de inteligență - Nivel redus de implementare, din cauza lipsei prevederilor legale și mecanismelor în acest domeniu, lipsa datelor cu privire la emigrarea în scop de studii.

B. Migrația tinerilor - Nu poate fi evaluat din cauza lipsei indicatorilor de evaluare. Tinerii în mod firesc constituie majoritatea emigranţilor din RM.

C. Migrația Femeilor - Nu poate fi evaluat din cauza lipsei indicatorilor de evaluare.

D. asigurarea măsurilor de protecție a copiilor rămași fără grija părinților - Nivel redus de implementare, ca urmare a neaplicării față de majoritatea copiilor a mecanismelor de protecție legală. Lipsa unui mecanism clar și funcțional de responsabilizare a părinților care își lasă copii fără îngrijire părintească.

Considerăm necesară formularea clară a obiectivelor pe un singur domeniu, cu indicatori clari, iar datele cu privire la implementare trebuie să fie colectate în rapoartele de evaluare, indiferent de fapt că aceste obiective trec pe parcurs în textul altor documente de politici.

<u>Obiectivul IV</u>. Maximizarea efectelor pozitive ale migrației circulare prin transferul de cunoștințe și de competențe noi la revenirea migranților în țară, diversificarea posibilităților și facilitarea condițiilor de investire a remitențelor în afaceri proprii din sectorul real al economiei, stimularea fondării întreprinderilor mixte cu participarea migranților și suportul patronilor/angajatorilor din țările gazdă etc.

Se regăsește la măsura 6), infra.

[94] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[95] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112., p.85.

Măsură 6) Elaborarea mecanismelor de recunoaştere a competenţelor şi calificărilor obţinute peste hotare şi susţinerea în iniţierea propriilor afaceri la revenirea în ţară. Promovarea politicilor privind maximizarea efectelor pozitive ale migraţiei prin diversificarea posibilităţilor investirii de către migranţi. a remitenţelor în activităţi de producere a bunurilor şi servicii competitive pe piaţa externă etc.; facilitarea condiţiilor de fondare a întreprinderilor mixte cu suportul patronilor-reprezentanţi din ţările gazdă cu participarea migranţilor din Republica Moldova etc.

Indicator: Mecanisme elaborate.

Analiza implementării:

A. Elaborarea mecanismelor de recunoaștere a competențelor și calificărilor obținute peste hotare.

În rapoartele anuale de evaluare pentru perioada 2012 - 2014, MECC raportează implementarea acțiunilor de la pct 10 a planului de acțiuni pe perioada 2011 - 2015 (Asigurarea compatibilității aptitudinilor și calificării migranților), împreună cu activitățile ce țin de implementarea planului de mobilitate menționat în pct.1 a planului de acțiuni. Iar raportarea pentru anul 2015 pe acest aspect lipsește.

În planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pentru perioada 2016-2020, aceste acțiuni sunt din nou incluse, la pct.9. În raportul anual de evaluare a SNDMA pentru anul 2016 MECC menționează semnarea și implementarea de către RM a acordurilor de recunoaștere reciprocă a actelor de studii cu România, Republica Bulgaria, Ucraina, Federația Rusă și Lituania. În realizarea procedurilor de recunoaștere și echivalare a actelor de studii, Ministerul Educației se ghidează pe lângă alte acte normative în vigoare și de prevederile Regulamentului privind recunoașterea, echivalarea și autentificarea actelor de studii și a calificărilor. La 29 decembrie 2016, prin ordinul ME a fost aprobat Regulamentul de certificare a cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală, acest sistem de recunoaștere fiind pilotat în cadrul a două școli profesionale.[96] Începând cu anul 2017 a fost adoptată Instrucțiunea cu privire la recunoașterea și echivalarea perioadelor de studii efectuate în străinătate (ordinul MECC nr. 471/2017). Astfel de la 18 decembrie 2017, în conformitate cu prevederile Ordinului menționat procesul de recunoaștere și echivalare a perioadelor de studii, efectuate în străinătate pentru continuarea studiilor în învățământul primar și gimnazial se realizează de către organul local de specialitate în domeniul învățământului din unitatea teritorial-administrativă. Iar procedura de autentificare a actelor de studii pentru doritorii de a pleca peste hotarele țării la studii sau în scopuri de muncă a fost preluată de către CTICE (Centrul Tehnologii

[96] Raport pentru anul 2016 privind gradul de realizare a acţiunilor din Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).

Informaționale și Comunicaționale în Educație).[97] Recunoașterea calificărilor academice, obținute în țările nesemnatare a Convenției Lisabona, se realizează de către MECC.[98]

În rapoartele anuale de evaluare a SNDMA pentru anul 2018 și 2019 lipsește informație cu privire la aceste acțiuni. În anul 2019 este menționată aprobarea Regulamentului privind recunoașterea și echivalarea actelor de studii și a calificărilor obținute în străinătate (Ordin MECC nr. 1702/2019), care aduce un șir de înlesniri în organizarea și desfășurarea procesului de recunoaștere și echivalare a actelor de studii și a calificărilor obținute în străinătate, inclusiv atribuția de recunoaștere a actelor de studii eliberate de țările semnatare a Convenției de la Lisabona, în scopul admiterii în instituțiile de învățământ profesional tehnic și superior. Pentru categoria de cetățeni ai Republicii Moldova care pleacă în străinătate cu scopul continuării studiilor sau angajării în câmpul muncii, a fost facilitat procesul de autentificare a actelor de studii și altor documente eliberate în sistemul național de educație. A fost modificat cadrul normativ, simplificând procedura de depunere a dosarelor, de ridicare a actelor legalizate și a declarațiilor de valoare, inclusiv, a fost redus considerabil termenul de perfectare a dosarelor, de la 30 la 20 de zile lucrătoare.[99]

Cu privire la aspectul recunoașterii competențelor neformale în anul 2019 a fost inițiat Procesul de Pilotare a Regulamentului privind validarea învățării nonformale și informale aprobat de MECC prin ordinul nr. 65/2019. Conform interviului cu MECC în perioada 2019 - 2020, s-au înregistrat 47 de persoane - migranți, ei au solicitat profesii la Centrul de excelenta în construcții și Centrul de prelucrare a alimentelor, alte de 2 instituții, implicate în procesul de pilotare a acestui mecanism nu au avut solicitări. Ulterior a fost extinsă perioada de pilotare fiindcă numărul de 47 persoane este foarte mic pentru pilotare și testare, a fost aprobat un ordin prin care la cele 2 centre a fost extinsă perioada de pilotare. La moment în procesul de pilotare a mecanismului nu se mizează doar pe migranți, dar s-a extins aria de activitate, fiind incluse toate persoanele care doresc să aplice. Aplicanții pot merge direct la centrele de excelență ca să dea examen și să primească diploma. OIM și PNUD prin colaborare, asigură gratuitatea acestor examene. La moment publicul nu cunoaște că acest mecanism poate fi utilizat, se colaborează cu alte instituții inclusiv educative pentru informarea publicului larg. Este

[97] Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acțiunilor prevăzute în Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).

[98] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[99] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

pregătit un ghid metodologic, pentru centre pentru organizarea activității și un model de certificat de calificare care se eliberează la susținerea examenelor.[100]

Nu a putut fi identificată cauza adoptării atât de tardive a unui mecanism de recunoaștere a competențelor nonformale ale migranților, inclusiv celor reîntorși, această acțiune fiind inclusă atât în SNDMA și planurile de implementare a SNDMA cât și în alte documente de politici, ex, Planul de acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare.[101] În cadrul interviului cu MECC s-a menționat că lucrul la acest mecanism a început în 2018, anterior nu exista un cadru normativ în acest domeniu, din 2018 stabilirea procedurii a durat circa un an de zile. Tergiversarea implementării acestei acțiuni este influențată în special de instabilitatea politică și fluctuația personalului responsabil de acest segment din cadrul MECC. La moment această acțiune nu poate fi evaluată, aceasta va fi posibil doar după realizarea perioadei de pilotare.[102]

Conform MECC acum se lucrează la calificarea instructor auto, îngrijitori de bătrâni etc, pentru fiecare profesie se elaborează un program separat. În proces de definitivare este un regulament pentru recunoașterea competențelor formale și non-formale în învățământul superior, în special specialitățile artă și sport, de ex, acei maeștri în sport, artiști care nu au diplome. Acest regulament este definitivat, urmând sa parcurgă aceeași procedura de pilotare ca și pentru învățământul profesional.[103]

B. Promovarea politicilor privind maximizarea efectelor pozitive ale migrației prin diversificarea posibilităților investirii de către migranți a remitențelor în activități de producere a bunurilor și servicii competitive pe piața externă.

Aspectul de investire a remitențelor și crearea întreprinderilor este examinat în mod prioritar la domeniul reintegrare, unde va fi reflectat mai detaliat.

C. facilitarea condițiilor de fondare a întreprinderilor mixte cu suportul patronilor-reprezentanți din țările gazdă cu participarea migranților din Republica Moldova.

Pe acest aspect a fost identificată puțină informație, în interviul BRD, se menționează că aspectul investiții a fost preluat de Agenția de investiții, prin preluarea în special a Diaspora Business Forum. Ultima ediție a acestuia a avut loc în noiembrie 2020. Iar BRD participa pe partea suport și informare în realizarea acestui obiectiv.[104] La modul practic implementarea acestui aspect nu este nici în planurile

[100] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

[101] Planul de acţiuni pentru anii 2014-2016 privind susţinerea reintegrării cetăţenilor reîntorşi de peste hotare, Publicat: 30.05.2014 în Monitorul Oficial Nr. 134-141 art Nr : 381

[102] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[103] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

[104] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

de acțiuni și nici nu se observă reglementări sau acțiuni specifice pentru implementarea acestei acțiuni. Din acest considerent, în practică derularea acestor activități antreprenoriale a fost lăsată să se desfășoare în condiții generale.

Concluzie evaluare: A. Elaborarea mecanismelor de recunoaștere a competențelor și calificărilor obținute peste hotare - Nivel de implementare înalt. Au fost implementate și testate un șir important de mecanisme și inițiată activitatea în acest sens.

B. Promovarea politicilor privind maximizarea efectelor pozitive ale migrației prin diversificarea posibilităților investirii de către migranți a remitențelor în activități de producere a bunurilor și servicii competitive pe piața externă etc - Nivel de implementare înalt.

C. facilitarea condițiilor de fondare a întreprinderilor mixte cu suportul patronilor-reprezentanți din țările gazdă cu participarea migranților din Republica Moldova etc - Măsură implementată la nivel înalt, în special în perioada 2016 - 2020, fiind pilotate și implementate un șir de inițiative și programe, iar altele, cum ar fi Pare 1+1 demonstrând eficiența și corectitudinea abordării.

<u>Obiectivul V.</u> Consolidarea capacităţilor misiunilor diplomatice şi ale oficiilor consulare de peste hotare în scopul de a oferi servicii profesionale de asigurare a drepturilor sociale şi economice pentru lucrătorii migranţi., asigurarea unui dialog eficient cu comunitatea și diaspora de moldoveni din ţara gazdă, oferirea asistenţei informaţionale şi de altă natură la returnarea/repatrierea migranţilor în ţară etc.

Indicator: Prevederi legale aprobate, Mecanisme implementate.

Analiza implementării: Aspectul ce ține de vize, va fi reflectat la domeniul corespunzător.

O primă acțiune care a fost realizată în acest sens este indicată de planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pe perioada 2011 - 2015: „Crearea, finalizarea şi punerea în exploatare a subsistemului informaţional al Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene ,,CONSUL””. Conform raportului anual de evaluare a implementării SNDMA pentru anul 2013, Sistemul Informaţional Automatizat „Consul” a fost elaborat şi pus în exploatare la 1 ianuarie 2012, odată cu implementarea modulului „Paşaport” din cadrul SIA „Consul”. MAEIE a coordonat elaborarea programului de produs de perfectare la ambasadele şi consulatele Republicii Moldova a paşapoartelor cetăţenilor Republicii Moldova cu date biometrice. Raportul menționează și activităţi în vederea extinderii modulelor din cadrul SIA „Consul”: A fost dezvoltat conceptul sistemului informaţional de vize. A fost petrecută licitaţia pentru identificarea companiei care va elabora sistemul menţionat, iar

compania câştigătoare a început activitatea în domeniu; A fost dezvoltat modulul informaţional de evidenţă consulară. Sistemul este în faza finală de implementare. La 1 iunie 2013, a fost implementat sistemul informaţional „Titlu de călătorie”.[105]

Conform MAEIE sistemul „Consul” a fost cu succes implementat, pașaportizarea, include mai multe module: traficul de persoane, pașaport diplomatic, pașaport de serviciu(utilizat din perioada 2014 - 2015). Unele acte de identitate (ex documentarea populației) se realizează prin acest sistem. Sistemul Consul este interconectat cu ASP, IGPF, la el are acces inclusiv și BMA. Sistemul informațional de gestionare a vizelor permite conlucrarea comună a MAEIE, IGPF, SIS și BMA. MAEIE menționează că activitatea consulară devine tot mai diversă, corespunzător e necesară elaborarea unui nou sistem. Sistemul Consul e făcut pe o platforma tehnică veche care nu poate fi integrata cu sistemele noi. Elaborarea unui nou sistem în bugetul Ministerului e planificată pe 2021, posibil aceasta va fi realizat la o data mai târzie. [106]

O altă acţiune specifică ce ţine de domeniul MAEIE este menţionată în Planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pentru perioada 2016 - 2020: 8) Eficientizarea şi extinderea instituţiei consulatului onorific în vederea acordării asistenţei cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi în dificultate în ţările în care ţara noastră nu are misiuni diplomatice sau oficii consulare.

În cadrul interviului cu MAEIE, s-a menționat abordarea greșită a acestei acțiuni. Astfel MAEIE menționează că rolul consulilor onorifici în dezvoltarea intereselor comercial-economice. Consulul onorific, nu e diplomat de cariera, ci face o funcție voluntară, neplătită. Suportul și protecția cetățenilor se acorda prin intermediul misiunilor diplomatice oficiale, funcția de protecție a concetățenilor în străinătate trebuie totuși sa o facă un diplomat de carieră. În acest sens nu este clar de ce responsabilitatea de protecție a drepturilor migranților în străinătate a fost delegată consulilor onorifici prin planurile de acțiuni ale SNDMA.[107] Această situație poate vorbi de o lipsă de comunicare între instituții la momentul coordonării planului de acțiuni pentru implementarea SNDMA pentru perioada 2016 - 2020.

Rolul de protecție a drepturilor migranților o realizează în special consulii, dar această funcție poate fi realizată și de un atașat de muncă, instituirea unei asemenea poziții fiind recomandată de mai mulți experți și de către CNSM. Cu privire la instituirea unei asemenea poziții MAEIE menționează că în acest caz ar fi necesară modificarea organigramei misiunilor diplomatice pentru includerea poziției de

[105] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013
[106] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.
[107] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

atașat de muncă. Necesitatea pentru o asemenea poziție există, dar este o criză de finanțare, această poziție necesită personal suplimentar care trebuie instruit și plătit la standardele țărilor de destinație. La moment în cadrul MAEIE este criză de personal consular, iar un funcționar consular face în jur de 1000 de acțiuni pe an. Este propusă în mod curent lărgirea și completarea staffului, dar aceasta nu poate fi realizat fiindcă nu sunt resurse.

Pe aspectul migrației de muncă, modificările recente la Legea Nr.105/2018[108], pentru prima dată stipulează atribuțiile misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale RM în domeniul migrației în scop de muncă. În speță se reglementează implicarea misiunilor diplomatice în cazul încălcărilor prevederilor legale ori contractuale comise de către APOFM, beneficiarii străini sau alți intermediari, cu înștiințarea organelor abilitate din statul pe al cărui teritoriu sunt angajați cetățenii RM în vederea soluționării acestor situații. De asemenea este stipulată comunicarea permanentă între MAEIE și MSMPS despre circumstanțele identificate și acțiunile care au fost întreprinse.

MAEIE consideră că această măsură a fost implementată la nivel înalt, menționând că misiunile diplomatice ale RM realizează chiar și atribuții ce depășesc bugetul posibilitățile pe care le dețin, chiar dacă nu poate fi comparat acest aspect cu misiunile diplomatice ale altor state care au personal suficient și participă activ. Sunt menționate activități de informare, inclusiv participarea la târguri de muncă care nu sunt prevăzute în activitățile de bază a misiunilor din insuficiență de personal. MAEIE menționează consolidarea capacității misiunilor diplomatice în perioada ultiilor 10 ani în special prin asistența tehnologiilor informatice, fiind simplificat lucrul cu informația și diseminarea ei pe resursele misiunilor. Tot cu suportul noilor tehnologii, are loc creșterea comunicării cu cetățenii, ambasadele și consulatele.[109]

Concluzie evaluare: Evaluăm implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv. Considerăm că în perioada examinată au fost cu succes implementate un șir de mecanisme inovatorii în activitatea MAEIE și a misiunilor diplomatice, care și-au demonstrat în unele cazuri eficiența și rezultativitatea.

<u>Obiectivul VI.</u> Consolidarea legăturilor cu diaspora și promovarea transferurilor „remitențelor sociale" – democrație, economie, cultură, relațiile de gen, organizare și practicile comunității, contribuind la procesele de dezvoltare generală în țară.

[108] Lege Nr. 137 din 16-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 07-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 199-204 art. 414.

[109] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Indicator: Instituții responsabile de domeniul diasporă, cadrul legal și de politici aprobat, acțiuni realizate.

Analiza implementării: Pe parcursul perioadei examinate aspectul interacțiunii cu diaspora a fost inițial în competența BRI, care utiliza o abordare de interacțiune cu diaspora RM în străinătate cât și cu diasporele cetățenilor străini de pe teritoriul țării noastre. În anul 2012 a fost creat BRD[110] care devine o instituție specializată pe aspectul interacțiunii cu diaspora RM în străinătate. Considerăm crearea unei instituții specializate, ca fiind o realizare de importanță semnificativă, Alan Gamlen, un geograf al populației, menționează că instituțiile diasporei au devenit rapid o tendință în multe părți ale lumii, puține existând în 1980, dar în perioada anului 2014 deja peste jumătate din Statele membre ale ONU aveau o asemenea instituție, iar în multe state acestea sunt ministere în cadrul guvernelor, cu competențe depline.[111]

La moment, BRD colaborează cu aproape 200 de Asociații (active), mai sunt grupuri de inițiativă, comunități și persoane fizice din: Italia, Grecia, Portugalia, Australia, Federația Rusă, UE toate țările, SUA, Canada, Kazakhstan, Kirghizstan, Israel, Iordania, Liban, Turcia, Siria, Coreea de Sud, Singapore, Japonia, China, Qatar, EAU.[112]

O serie de realizări au fost atinse în ceea ce privește integrarea în cadrul strategic sectorial al acțiunilor pentru asigurarea susținerii diasporei moldovenești și inițiativelor venite din partea acesteia. Astfel, începând cu anul 2014, în Cadrul bugetar pe termen mediu, a fost instituit subprogramul „Susținerea diasporei moldovenești", totodată două strategii sectoriale[113] [114] care au integrat obiective și acțiuni destinate diasporei moldovenești.[115]

Însăși BRD evaluează aceste acțiuni ca fiind implementate la nivel înalt, menționând realizarea unor activități și programe regulate în acest sens: Zilele diasporei, Congresul diasporei începând cu 2014, Programul DOR, Mărțișor de acasă, Crăciun cu dor de casă, Diaspora Engaement Hub și sub-programele care exista. Se acordă suport asociațiilor diasporale pentru evenimentele lor peste hotare. În

[110] Hotărîre Nr. 780 din 19-10-2012 cu privire la modificarea şi completarea unor hotărîri ale Guvernului, Publicat : 23-10-2012 în Monitorul Oficial Nr. 221 art. 844

[111] Gamlen A, Cummings M.E, Vaaler P. M. (2019) Explaining the rise of diaspora institutions, Journal of Ethnic and Migration Studies, 45:4, 492-516, 2019, VOL. 45, NO. 4, 492–516, p.576

[112] Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.

[113] Hotărârea Guvernului nr. 271 din 09.04.2014, cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020" şi a Planului de acţiuni privind implementarea acesteia, Publicat : 18-04-2014 în Monitorul Oficial Nr. 92-98 art. 298.

[114] Hotărârea Guvernului nr. 338 din 19.05.2014, cuprivire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020" şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia în anii 2014 – 2016, Publicat : 23-05-2014 în Monitorul Oficial Nr. 127-133 art. 370.

[115] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112., p.56.

cadrul sub-programelor au fost organizate diferite evenimente culturale. A fost acordată asistență în reintegrarea migranților reîntorși. În ultimii 2 ani diaspora se implică în activități de caritate și filantropie la nivel local, iar acest aspect al activității s-a accentuat pe fonul situației pandemice. [116]

Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură a fost implementată la nivel înalt.

Nu poate fi identificat obiectivul la care se atribuie măsura.

Măsură 1) Asigurarea unității definițiilor și noțiunilor utilizate în legislația națională cu cele din legislația comunitară, în special Regulamentul 862/2007 al Parlamentului European, al Consiliului din 11 iulie 2007 privind statisticile comunitare în domeniul migrației și protecției internaționale și ale Regulamentului 311/76 al Consiliului privind elaborarea de statistici cu privire la lucrătorii străini. Ajustările vor permite o evaluare a proceselor și o evidență statistică corectă, vor permite aplicarea indicatorilor de monitorizare a proceselor migraționale și rezultatul politicilor.

Indicator: Prevederi legale aprobate.

Analiza implementării: Conform datelor rapoartelor anuale de evaluare a SNDMA, putem observa evoluții semnificative cu privire la această măsură. Astfel raportul anual de evaluare pentru anul 2012 menționează realizarea acțiunii de la obiectivul 5, acțiunea 4 ,,Revizuirea formelor de date statistice produse de instituțiile naționale și aplicarea statisticilor conform modelului și standardelor Oficiului de Statistică al Comunităților Europene (EUROSTAT)", indicând că au fost revizuite formele de date statistice produse de către Biroul migrație și azil și aplicarea statisticilor conform modelului și standardelor Oficiului de Statistică al Comunităților Europene (EUROSTAT).[117]

Posibil cea mai mare schimbare în acest sens a constituit-o preluarea practicii internaționale de evaluare a numărului migranților conform rezidenței obișnuite a acestora, în baza definiției ONU și UE. Conform datelor raportului anual de evaluare a implementării SNDMA pe anul 2019: "datorită utilizării datelor administrative ale IGPF privind traversările frontierei de stat și ale ASP din Registrul de Stat al Populației privind evidența populației, au fost posibile: i) măsurarea statistică a migrației internaționale cu aplicarea standardelor internaționale și ii) recalcularea numărului populației utilizând definiția internațională privind reședința obișnuită pentru perioada 2014-2018, ceea ce a dus la îmbunătățirea Sistemului Statistic Național, la general, și a calității și acurateței datelor produse de BNS în cuantificarea migrației internaționale în particular. În această ordine de idei, BNS pe data de 11 iulie 2019 a diseminat numărul revizuit al populației, aplicând standardele Oficiului de Statistică al

[116] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.
[117] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2012.

Uniunii Europene cu privire la reşedinţă obişnuită, iar, ulterior, subdiviziunile responsabile au demarat recalcularea indicatorilor statistici relativi din 7 domenii sociale şi economice, pentru perioada 2014-2018, datele fiind diseminate pe pagina web a BNS în al doilea semestru al anului.
De asemenea, în baza numărului populației cu reşedinţa obişnuită, pentru anii 2014 – 2018, au fost recalculați principalii indicatori demografici, și anume: - rata natalității pe sexe; - rata mortalității generale pe sexe; - rata nupțialității; - rata divorțialității; - rata totală de fertilitate; - fertilitatea feminină pe vârsta a mamei; - vârsta mamei la prima naștere; - durata medie a vieții pe vârste și sexe; - indicii sarcinii demografice; - coeficientul îmbătrânirii populației; - vârsta medie a populației. Atât indicatorii demografici, cât și cei socio-economici, recalculați cu aplicarea populației cu reşedinţă obişnuită, vor servi pentru asigurarea alinierii noțiunilor și metodologiilor naționale la standardele ONU și Eurostat și comparabilității datelor la nivel internațional. Totodată, în anul 2020, BNS urmează să estimeze populația cu reşedinţă obişnuită în profil teritorial (la nivelul unităților teritorial administrative) - statistici esențiale pentru elaborarea politicilor și luarea deciziilor fundamentate ale statului la nivel local. În acest context, pentru aprecierea corectă a distribuției teritoriale a populației țării, vor fi analizate și valorificate seturile de date administrative privind mișcarea naturală și migratorie internă și externă. Această estimare va permite aprecierea migrației externe din fiecare localitate și va face posibilă identificarea soluțiilor focusate pe problemă. Programul lucrărilor statistice pentru anul 2020, aprobat prin HG nr. 676/2019, include producerea și diseminarea de indicatori statistici recalculați conform numărului revizuit al populației.[118]
Concluzie evaluare: Implementarea la nivel înalt a măsurii.

Măsură 7) Consolidarea mecanismului de gestionare a stocurilor informaționale privind migrația, perfectarea mecanismelor de monitorizare a grupurilor și fluxurilor migraționale prin definirea profilului migrațional al Republicii Moldova, actualizat cu regularitate cu date privind migrația legală și ilegală.
Indicator: Reglementarea legală a PME, Actualizarea PME.
Analiza implementării: Această măsură a fost pe deplin realizată, iar toate instituțiile intervievate au menționat colaborarea activă pentru actualizarea PME. Această acțiune fiind evaluată de toate instituțiile implicate ca fiind implementată la nivel înalt.

[118] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

Lista indicatorilor și a Șablonului Profilului Migraţional Extins al Republicii Moldova a fost aprobată prin Decretul Guvernului nr. 634/2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2012, nr.186-189, art. 699) Adiţional, menționăm că raportul final al Profilului Migraţional Extins al Republicii Moldova a fost prezentat autorităţilor de resort de către OIM și experţii internaționali la 24 octombrie 2012.[119] Fiind publicată oficial la începutul anului 2013.

Pe parcursul perioadei examinate au fost publicate mai multe ediții ale PME:

- Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2008-2013
- Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015
- Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018
- Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins (PME) al Republicii Moldova pentru anii 2014-2016
- Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins (PME) al Republicii Moldova pentru anii 2015-2017
- Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins (PME) al Republicii Moldova pentru anii 2017-2019.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la nivel înalt.

2.2. REINTEGRAREA MIGRANȚILOR REÎNTORȘI

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Facilitarea revenirii lucrătorilor migranți și reintegrării lor economice, sociale etc.

4. Măsura 1) Oferirea pentru emigranți a informației referitor la posibilitățile de returnare, necesitățile pieței de muncă din Republica Moldova, dreptul și accesul la serviciile publice, acces la studii, la servicii de creditare bancară etc. Crearea (elaborarea) în acest sens a mijloacelor de informare (radio, TV, ziare, etc.).

➢ Măsura 2) Realizarea unor inițiative comune cu statele de destinație preconizate pentru facilitarea reîntoarcerii lucrătorilor migranți pe piața muncii din Republica Moldova. Elaborarea programelor de formare profesională și de dezvoltare a competențelor antreprenoriale pentru lucrătorii migranți reveniți. Promovarea reintegrării lucrătorilor migranți reveniți. în ţară prin consilierea și susținerea în recunoașterea calificărilor obținute și inițierea propriilor afaceri.

[119] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2012.

- Măsura 3) Elaborarea și dezvoltarea în cooperare cu țările de destinație a migranților a programelor ce țin de crearea condițiilor în atragerea remitențelor în proiecte investiționale pentru dezvoltare durabilă, elaborarea mecanismelor în vederea promovării, facilitării și ameliorării investirii remitențelor în activitățactivitățile economice.
- Măsura 4) Facilitarea returnării voluntare a migranților care au decis să se stabilească pentru totdeauna în Republica Moldova.
- Măsura 5) Diversificarea modelelor de participare a migranților la suplinirea fondurilor sociale din țară și asigurarea securității sociale a lucrătorilor migranți.
- Măsura 6) Elaborarea programelor speciale de reintegrare a categoriilor vulnerabile, cum ar fi: copii minorii, femei singure, persoane cu dezabilități etc.

Obiectivul II. Crearea sistemului de referire privind lucrătorii migranți reveniți., capacitățile și necesitățile de bază ale acestora.

Obiectivul III. Consolidarea cadrului legal și adoptarea măsurilor privind reintegrarea cetățenilor moldoveni (reîntorși voluntar ori readmiși în baza Acordului dintre Comunitatea Europeană și Republica Moldova).

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Facilitarea revenirii lucrătorilor migranți și reintegrării lor economice, sociale etc.

Indicator: Număr de persoane revenite și reintegrate economic și social.

Analiza implementării: La acest obiectiv pot fi menționate cu predilecție acțiunile realizate de ODIMM. Care vor fi examinate mai detaliat pe parcurs. În același timp trebuie să menționăm activitatea l'Office Français de l'Immigration et de l'Intégration (OFII). Care a implementat un șir de acțiuni de asistență pentru lucrătorii migranți moldoveni reîntorși voluntar în Moldova. Un acord cadru de parteneriat între MSMPS și OFII a fost semnat la 27.09.2017. Conform MSMPS acest acord nu se mai implementează de la 1 ian 2021, OFII focusându-se integral pe problemele ridicate de pandemia Covid-19. Programe de colaborare în acest domeniu cu alte state nu sunt și în perioada anilor 2011-2020 nu au fost implementate.[120]

Conform MSMPS, accentul pe politicile de reintegrare a început aproximativ cu anul 2015, anterior nu erau multe acțiuni și inițiative în acest sens. Aspectele de reintegrare au fost implementate și gestionate de MSMPS în perioada 2011-2017, ulterior fiind preluate de BRD. Această activitatea însă este una

[120] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

complexă ce necesită un plan comun ce ține de mai multe instituții, MSMPS gestionând doar partea ce ține de reintegrare pe piața muncii. Reintegrarea economica, e în responsabilitatea MEI, iar integrarea informaționala era o sarcină comună a mai multor instituții. În perioada 2019-2020 a fost implementat mecanismul interinstituțional de referire MIR. Iar din 2021 planul de reintegrare va fi gestionat de BRD.[121]

Totuși trebuie să menționăm că cele mai mari dificultăți în reintegrarea migranților moldoveni rămân cele economice. Conform D-nei O.Găgăuz numărul migranților tineri reîntorși, e foarte mic, chiar și prin programe cum ar fi Pare- 1+1, numărul de beneficiari ai acestora în comparație cu cifra generală a emigranților este nesemnificativă. Migranții se ciocnesc cu bariere în deschiderea afacerilor, corupție, etc. Deseori, având experiența negativă, ei își închid afacerile și pleacă peste hotare.[122] Această situație arată că aspectul reintegrare trebuie să fie implementat în tandem cu acțiuni eficiente pe tot spectrul economic, asistare deschidere afaceri, combatere corupție etc.

Concluzie evaluare: Obiectiv implementat la nivel înalt.

Măsura 1) Oferirea pentru emigranţi a informaţiei referitor la posibilităţile de returnare, necesităţile pieţei de muncă din Republica Moldova, dreptul şi accesul la serviciile publice, acces la studii, la servicii de creditare bancară etc. Crearea (elaborarea) în acest sens a mijloacelor de informare (radio, TV, ziare, etc.).

Indicator: Mijloace și mecanisme de informare elaborate.

Analiza implementării: Rapoartele de evaluare a implementării Strategiei pe toată perioada de raportare indică multiple acțiuni de informare, inclusiv în mass-media (radio, TV, ziare, etc.). Corespunzător acest aspect a fost implementat eficient. Trebuie totuși să fie considerată problema principală a epocii informației: abundența informației, ori volumul prea mare de informație, contribuie la confuzie și dezinformare.

În acest sens este binevenită crearea surselor de informație consolidate, fie ghiduri sau portaluri web. O inițiativă în acest sens a fost crearea de către BRD a Ghidului cu privire la reintegrarea cetățenilor reveniți de peste hotare, distribuit pe tot teritoriul țării, scoli, universități, APL, cât și în afara țării. Au fost tipărite 20.000 exemplare fizice. De asemenea există și o versiune on-line care poate fi accesată pe web site-urile ANOFM și BRD. Cu suportul proiectului Migrație și Dezvoltare Locală, ANOFM a

[121] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[122] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

beneficiat de un set de pliante destinate migranților reveniți, distribuite prin rețelele sale de subdiviziuni la nivel teritorial.

Alte activități includ evenimente de informare în cadrul programului „Guvernul aproape de tine” în cadrul căruia se dedica o oră din activitatea reprezentanților autorităților aflați în vizite în străinătate, pentru întâlniri cu reprezentanții diasporei. Informații se regăsesc în buletinele informative ale BRD. Prestarea de către BRD a suportului pe partea de mediatizare și asistență în elaborarea și studiere a cadrului legal, este menționată de către această instituție cu privire la colaborarea cu practic toate autoritățile implicate în implementarea politicilor din domeniul migrației. [123] În contextul respectiv, necesită a fi menționat și Mecanismul de Interinstituțional de Referire pentru (re)integrarea cetățenilor RM reîntorși de peste hotare (MIR), despre care se va discută mai jos.

Este important de menționat implicarea MAEIE în aceste activități, conform acestei instituții misiunile diplomatice comunică constant cu cetățenii RM, cu privire la evoluțiile legislative și sociale din țară. Există direcția mass-media a MAEIE, serviciul relații cu publicul, care pregătește comunicate (pe activitatea MAEIEI) care se transmit misiunilor. Când e vorba de scrutine electorale se formează un grup de lucru separat, se creează o rubrică separată pe web site-ul MAEIE, și se comunică centralizat informația. MAEIE menționează simplificarea și creșterea eficienței comunicării cu concetățenii aflați în străinătate datorită informatizării și distribuirii eficiente a informației prin intermediul rețelei internet și paginile web deținute. În rest, MAEIE menționează că nu dispune de resurse pentru o activitate de informare la nivel larg și nu poate activa în general ca o sursă de mass media.[124]

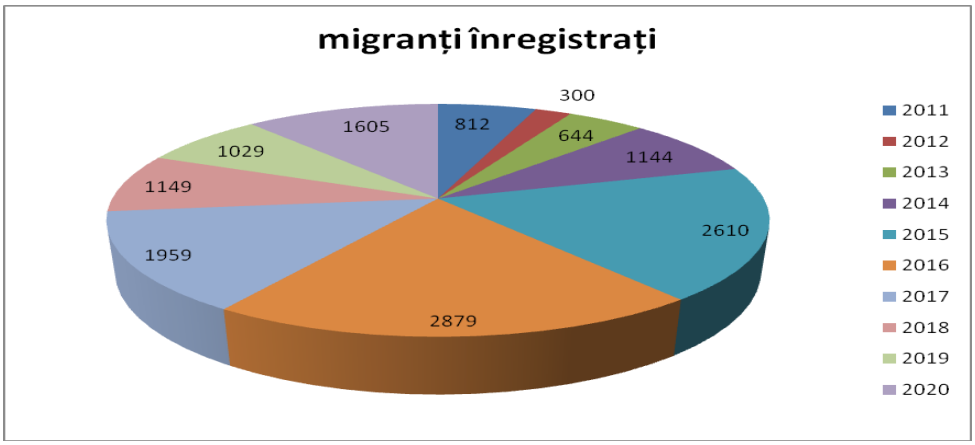
La nivel practic activitățile de informare și integrare în câmpul muncii, rămân în competența ANOFM. Conform interviului cu ANOFM, se prestează servicii de ocupare care au drept scop (re)integrarea migranților în baza Legii 105 din 14.06.2018. Conform art.42, din prezenta Lege, întru facilitarea ocupării forței de muncă, se implementează programe speciale de ocupare, inclusiv și programe de facilitare a integrării în câmpul muncii a migranților. Șapte activități importante – parte a ”Planului de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare” au fost realizate de către Agenția Națională.[125] Conform datelor Sistemului informațional automatizat al ANOFM, în perioada 2011-2020 numărul total de migranți înregistrați cu statut de șomer a fost de 14,1 mii. Din numărul total de migranți înregistrați 266 persoane erau eligibili și au beneficiat

[123] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.
[124] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.
[125] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

de ajutor de șomaj. Reprezentarea statistică anuală a beneficiarilor din categoria migranți de indemnizație de șomaj:[126]

Nr	An	înregistrați	beneficiari ajutor de șomaj
1	2011	812	19
2	2012	300	4
3	2013	644	11
4	2014	1144	39
5	2015	2610	61
6	2016	2879	30
7	2017	1959	37
8	2018	1149	9
9	2019	1029	16
10	2020	1605	40
	total	14131	266

Datele statistice relevă că un număr mai mare de migranți reveniți adresați și înregistrați cu statut de șomer la Agenția Națională în perioada de referință a fost remarcată în anii 2015-2016, iar anii 2017-2020 cifra fiind ușor stabilă. [127]

Datele studiilor indică un nivel redus de adresare a migranților reîntorși către ANOFM pentru căutarea unui loc de muncă. Rezultatele studiului sociologic „Migrația cetățenilor în scop de muncă”, relatează că după reîntoarcere circa 46% dintre persoanele care au fost peste hotare nu muncesc, sunt șomeri din motivul pierderii abilităților avute înainte de migrație. Iar dintre cei care și-au găsit un loc de muncă la reîntoarcere, 44% au reușit acest lucru prin intermediul rudelor/ prietenilor, circa 16% s-au întors la locul anterior de muncă, ponderea femeilor (24%) fiind dublă în raport cu cea a bărbaților. Prin

[126] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.
[127] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

intermediul ANOFM s-au angajat în muncă circa 14% foşti migranţi (15% dintre bărbaţi şi 11% femei).[128] Aceasta poate fi explicat atât prin existența altor opțiuni de căutare a locurilor de muncă, în special portaluri web specializate, cât și prin nedorința migranților de accepta condițiile de muncă și salarizare din RM.

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare, considerăm că sunt necesare acțiuni suplimentare în această direcție, care să consolideze eforturile depuse până la moment, în special crearea unor surse de informație unificate, credibile și actualizate în mod permanent cât și dezvoltarea mecanismului de reintegrare MIR, sau altul similar.

Măsura 2) Realizarea unor iniţiative comune cu statele de destinaţie preconizate pentru facilitarea reîntoarcerii lucrătorilor migranţi pe piaţa muncii din Republica Moldova. Elaborarea programelor de formare profesională şi de dezvoltare a competenţelor antreprenoriale pentru lucrătorii migranţi reveniţi. Promovarea reintegrării lucrătorilor migranţi reveniţi. în ţară prin consilierea şi susţinerea în recunoaşterea calificărilor obţinute şi iniţierea propriilor afaceri.

Indicator: Inițiative realizate, programe implementate, mecanisme de consiliere implementate, mecanisme de recunoaștere a calificărilor implementate.

Analiza implementării:

A. Realizarea unor inițiative comune cu statele de destinație preconizate pentru facilitarea reîntoarcerii lucrătorilor migranți pe piața muncii din Republica Moldova.

Ca rezultat al interviurilor realizate cu autoritățile naționale, nu au fost identificate multe inițiative în acest sens. Poate fi menționat proiectul de reintegrare a OFII. Prin OFII se asigura reintegrare sociala, inițierea unei afaceri, angajare în câmpul muncii.[129] Conform unor studii, în cadrul programului implementat în cadrul acordului de parteneriat semnat între MSMPS și OFII pe parcursul anilor 2018-2019 au fost finanțate 248 de proiecte ale cetățenilor moldoveni care s-au reîntors voluntar din Franța (128 proiecte în anul 2018 și 120 proiecte în anul 2019), majoritatea acestora fiind în domeniul agriculturii: procurarea utilajului agricol, creșterea bovinelor, creșterea legumelor, apicultură, fabricarea brichetelor pentru încălzire, etc.[130]

[128] Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85., p.19.

[129] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[130] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85., p.55.

BRD menționează și proiectul finanțat de Comisia Europeană și ICMPD – DOMDE, valorificarea potențialului diasporei Italiene și dezvoltarea capacităților antreprenoriale. În care au fost instruiți migranți reveniți, pentru crearea unei afaceri. Pe de alta parte au fost instruiți și asistați reprezentanți ai diasporei din Italia care doresc sa deschidă o afacere în RM: 24 persoane instruite. A fost realizată informare directă în contextul vizitelor realizate de BRD – diseminarea altor activități cu privire la piața forței de muncă, inclusiv implementate de ANOFM etc.[131]

B. Elaborarea programelor de formare profesională și de dezvoltare a competențelor antreprenoriale pentru lucrătorii migranți reveniți.

În perioada examinată cadrul Programelor ODIMM au fost implementat un șir cursuri de instruire antreprenorială, inclusiv pentru migranți și rudele migranților de gradul I, în cadrul următoarelor Programe: Programul ”PARE 1+1”; „Gestiunea Eficientă a Afacerii”; ”Femei în Afaceri”; ”Start pentru Tineri”. Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET, finalizat în anul 2017)

Unul dintre cele mai eficiente programe în acest sens este Pare 1+1 care este destinat în mod specific migranților reîntorși. Pentru perioada anilor 2010 - 2019 prin acest program au fost instruite circa 2410 persoane.

Dinamica persoanelor instruite prin intermediul Programului „PARE 1+1” pe durata implementării acestuia (2010-2019)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Total
Numărul de seminare	1	9	6	11	22	8	10	11	10	7	95
Numărul persoane instruite, total	20	215	121	260	498	198	271	310	313	204	2410
Femei	-	-	-	71	142	52	89	89	108	64	621
Tineri	-	-	-	-	-	-	135	154	115	97	501

Sursa: Raportul anual ODIMM pentru anul 2019, p.20[132]

De către BRD în această perioadă de asemenea au fost implementate un șir de activități prin intermediul programului de granturi tematice „Diaspora Engagement Hub” care au contribuit la anumite aspecte de formare profesională sau creare competențe antreprenoriale: Abilitarea femeilor din diasporă; Reîntoarcerea profesională a diasporei.

C. Promovarea reintegrării lucrătorilor migranți reveniți. în țară prin consilierea și susținerea în recunoașterea calificărilor obținute și inițierea propriilor afaceri.

[131] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

[132] Raportul anual ODIMM pentru anul 2019, sursa: https://www.odimm.md/ro/contact?id=4219:rapoarte-anuale., p.20

Acest aspect a fost reflectat la domeniul emigrare.

Concluzie evaluare: Implementarea măsurii la nivel înalt. În interacțiune cu autoritățile, deseori se menționează reticența statelor de destinație cu privire la stabilirea unor anumite activități de colaborare ce nu corespund intereselor economice sau politice ale acestora. Aceasta poate explica numărul redus de inițiative comune pentru reîntoarcerea migranților (exceptând acordurile de readmisie). Pe de altă parte alte activități de informare și asistență în inițierea propriilor afaceri sunt cu siguranță rezultative și eficiente.

Măsura 3) Elaborarea şi dezvoltarea în cooperare cu ţările de destinaţie a migranţilor a programelor ce ţin de crearea condiţiilor în atragerea remitenţelor în proiecte investiţionale pentru dezvoltare durabilă, elaborarea mecanismelor în vederea promovării, facilitării şi ameliorării investirii remitenţelor în activităţile economice.

Indicator: Programe și mecanisme elaborate.

Analiza implementării:

A. Elaborarea și dezvoltarea în cooperare cu țările de destinație a migranților a programelor ce țin de crearea condițiilor în atragerea remitențelor în proiecte investiționale pentru dezvoltare durabilă

Un prim mecanism ce poate fi menționat în acest context, este accesibilitatea serviciilor de transfer monetar între țările de destinație și RM, implicând reducerea pe cât de posibil a costului acestor transferuri. În acest sens la 20.10.2014 a fost lansat un nou serviciu de transfer monetar internațional între oficiile poștale din RM și Italia, fiind încheiat un acord între cele două țări. Destinatarii plăților pot să ridice banii în euro, fie în lei moldovenești, practic la toate serviciile poștale din RM și Italia.[133]

Iar la 18.05.2015 a fost lansat serviciul de schimb de mandate bănești internaționale între RM și Spania. Un serviciu similar a fost lansat între RM și Portugalia, acestea există și cu Poșta României.[134]

De asemenea existența unui număr mare de companii ce asigură servicii de transfer monetar cât și apariția serviciilor non-standard, care asigură realizarea transferurilor bănești prin intermediul rețelei internet la prețuri mai mici, contribuie la concurență, scăderea prețurilor și creșterea calității serviciilor de transfer monetar. Ceea ce la rândul său creează condiții optime pentru transferul remitențelor. Alte acorduri specifice pentru crearea condițiilor de atragere a remitențelor nu au fost identificate.

[133] Cetățenii moldoveni vor putea face transferuri de bani mult mai ieftin, din Italia sau Republica Moldova, sursa: https://gov.md/ro/content/cetatenii-moldoveni-vor-putea-face-transferuri-de-bani-mult-mai-ieftin-din-italia-sau.

[134] Moldovenii pot trimite mai ieftin bani din Spania și Portugalia, sursa: https://monitorul.fisc.md/editorial/moldovenii_pot_trimite_mai_ieftin_bani_din_spania_si_portugalia.html.

B. Elaborarea mecanismelor în vederea promovării, facilitării și ameliorării investirii remitențelor în activitățile economice.

Raportul anual de evaluare a implementării SNDMA pe anul 2015, menționează la pct 29 un șir de acțiuni care corespund acestui obiectiv. Observăm că ambele planuri de acțiuni pentru implementarea SNDMA (2011 - 2015 și 2016 - 2020) dispun de o rubrică întitulată „Migrație și dezvoltare", domeniu care lipsește în SDNMA. De asemenea un aspect specific pentru perioada de implementare 2011 - 2015 este stabilirea mai multor acțiuni cu privire la dezvoltarea afacerilor în domeniul rural, fiind identificate patru asemenea acțiuni. Considerăm că focusarea pe aspectul dezvoltării rurale, era excesiv. Această atenție cu privire la aspectele de dezvoltare rurală fiind mai curând în domeniul de competență a altor instituții și documente de politici (ex Documente de politici din domeniul economiei și dezvoltării infrastructurii). În cadrul discuțiilor cu reprezentanții unor instituții (Ministerul Agriculturii) nu a putut fi explicată această atenție în cadrul planului de acțiuni asupra aspectelor de dezvoltare rurală, menționându-se, că posibil aceste cerințe erau impuse de alte activități strategice la nivel național în acea perioadă, însă din lipsa memoriei instituționale și plecarea angajaților responsabili, acest aspect nu a putut fi clarificat. Iar conform Agenției de Investiții, investitorii străini nu manifestă interes pentru desfășurarea activităților de afaceri în domeniul rural, din cauza unor factori obiectivi: lipsa forței de muncă și a infrastructurii adecvate. În acest sens apar reticențe de creare a afacerilor chiar și în orașele mai mici sau medii, nemaivorbind de localitățile rurale.[135]

Spre deosebire de planul de acțiuni 2011-2015, în planul de acțiuni pe perioada 2016 - 2020, sunt măsuri mai apropiate de esența acestui obiectiv, fiind menționate 3 acțiuni la pct 23 a acestui document: Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova. În linii generale rapoartele anuale de evaluare a implementării acestui plan de acțiuni menționează crearea unor noi programe pentru participarea diasporei în proiecte investiționale (ex. Diaspora engagement hub), participarea migranților în programele ODIMM (ex Pare 1+1), dar și crearea unor noi programe (ex. Programul Dar 1+3[136]).

Un alt exemplu reprezintă activitățile modelului inovativ de canalizare a potențialului migranților în dezvoltarea localităților lor de baștină, creat și pilotat cu suportul proiectului PNUD „Migrație și Dezvoltare Locală" pe parcursul anului 2015-2018, în 38 de localități din toate zonele geografice ale Moldovei. Au fost create și consolidate 38 Asociații de Băștinași pilot (ADB) drept mecanism

[135] Interviu cu Agenția de Investiții.

[136] Hotărîre Nr. 801 din 01-08-2018 privind aprobarea și implementarea Programului Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3", Publicat : 07-12-2018 în Monitorul Oficial Nr. 448-460 art. 1258.

instituțional de implicare continuă și eficientă a migranților în planificarea dezvoltării locale și au fost au fost implementate 55 proiecte de infrastructură și social-economice beneficiarii cărora fiind peste 316 mii de persoane (din care 55% femei). De menționat că, finanțarea inițială oferită de către SDC (în valoare de 1,19 milioane USD) a condus la investiții comune la nivel local în valoare de 1,33 milioane USD, în urma cărora a fost obișnuit un efect al multiplicării financiare cu 211%, valoare investiției finale fiind de peste 2,52 milioane USD. În medie, fiecare investiție promovată a generat 52,8% din cofinanțarea locală, în timp ce obiectivul inițial a fost de 20%, iar cofinanțarea din partea migranților a constituit o pondere de 19,3%, ceea ce a fost considerat ca fiind o inovație absolută pentru Republica Moldova ținând cont de aceste performanțe pozitive atinse prin intermediul proiectului PNUD „Migrație și Dezvoltare Locală", acesta a fost extins pentru o următoare etapă cu o durată de implementare pentru anii 2019-2022.[137]

Guvernul în anul 2018 a lansat programul guvernamental „DAR 1+3 – Diaspora Acasă Reușește" pentru perioada de implementare 2019-2025. Astfel, în urma selectării propunerilor înaintate au fost declarate 12 proiecte eligibile din 42 propuneri înaintate pentru finanțare în anul 2020 după formula 1+3 (Guvernul Republicii Moldova + Autoritățile locale + partenerii de dezvoltare + asociațiile de băștinași) în valoare totală de 7,9 milioane lei.[138] Conform BRD acest program reunește – 4 componente de baza, Guvernul vine cu 50% din proiect, primăria cu 10%, diaspora și băștinașii cu 10% și o contribuție a partenerului de dezvoltare. Suma minimă este de 300.000 MDL. În 2020 au fost valorificate 10 mln lei prevăzute din bugetul de stat.[139]

Un rol aparte în crearea și implementarea mecanismelor de atragere a remitențelor, revine ODIMM și în special programului Pare 1+1. Conform datelor raportului anual ODIMM pe anul 2019, volumul total al proiectelor investiționale aprobate pentru finanțare pentru migranții reîntorși pentru perioada anilor 2011 - 2019 constituie 1570 de proiecte, cu suma totală a granturilor aprobate pe această perioadă de 322,26 mln MDL, iar volumul total al investițiilor în economie în aceeași perioadă constituind 964,65 mln MDL. Pe parcursul perioadei examinate se observă o creștere stabilă a celor trei indicatori menționați supra, ceea ce demonstrează succesul și atractivitatea acestui program pentru migranții reîntorși.

Volumul granturilor aprobate și investițiilor în economie, mln.lei

[137] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.56.

[138] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.57.

[139] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

Nr.	Indicatori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Total
1	Proiecte investiționale aprobate spre finanțate	73	69	171	191	213	210	209	224	210	1570
2	Suma granturilor aprobată	12,99	12,73	32,01	37,05	14,96	62,36	43,7	54,59	51,87	322,26
3	Volumul investițiilor în economie	44,19	43,33	109,65	126,08	131,94	123.99	118,79	138,85	127,83	964,65

Sursa: Raportul anual ODIMM pentru anul 2019[140]

În timp ce programele ce dispun de mecanisme de stimulare și atragere a remitențelor au demonstrat o eficiență înaltă, o altă situație poate fi observată în unele studii cu privire la intenţiile de investire a diasporei.

Conform datelor celui de-al III-lea studiu de cartografiere a diasporei moldovenești, această predispoziție investițională este una rezervată. Astfel, doar 37,8% dintre migranții moldoveni intervievați în cadrul cercetării și-au exprimat dorință de a investi bani (dacă i-ar avea) într-o afacere în Republica Moldova. În viziunea acestora, domeniile cele mai atractive pentru investiții sunt: (i) agricultura – 29%; (ii) producerea – 25%; (iii) serviciile – 21%; (iv) transportul – 14%; (v) turismul – 8% și (vi) serviciile financiare – 3% 14 . Totodată, printre principale motive menționate de către cei peste 2/3 care se abțin să investească în Moldova sunt: (i) neîncrederea în autorități, birocrația, corupția - 28,1%; (ii) instabilitatea, riscurile mari și lipsa de garanții – 22,4%; (iii) lipsa de profit, dezvoltare, perspective și siguranță în viitor, nu au în ce investi - 16,2%; și (iv) nu sunt oameni de afaceri, nu se pricep, de aceea nu se ocupă de business – 5,3%, etc.[141]

În timp ce la acest moment, diaspora moldovenească este una relativ tânără, cercetările existente deja au demonstrat existența unor economii semnificative a diasporei, care depășesc cu mult remitențele transmise în țară.[142] Atragerea acestor economii cât și atragerea investițiilor membrilor diasporei ce au întreprinderi de succes în străinătate sunt la moment ne-exploatate suficient în cadrul politicilor naționale de atragere a resurselor migranților și diasporei. Astfel conform MEI, o conlucrare strânsă a

[140] Raportul anual ODIMM pentru anul 2019, sursa: https://www.odimm.md/ro/contact?id=4219:rapoarte-anuale.p.30

[141] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.11.

[142] Nicolaas de Zwager, Ruslan Sintov (2014); Driving Innovation in Circular Migration: Migration and Development in Moldova: Market Analysis, Chişinău: Tipogr. —Elan Poligraf‖.

MEI cu BRD nu există, inclusiv pe aspectul lucrului cu business diaspora. MEI a fost invitat la anumite activități a zilelor diasporei, cel puțin odată a fost participare la panelul pe aspectul business. De asemenea MEI nu dispune de date cu privire la numărul de întreprinderi deschise de cetățenii RM în alte state. MEI consideră că obținerea acestei informații ar necesita un efort enorm nefiind clar cât de concludente și sigure ar fi acestea. Plus nu este clar dacă acest efort de colectare va aduce rezultate corespunzătoare.[143]

Concluzie evaluare: Implementare la nivel înalt, considerăm că este necesară activitatea creativă și continuă de dezvoltare a mecanismelor de atragere a remitențelor migranților și resurselor diasporei.

Măsura 4) Facilitarea returnării voluntare a migranților care au decis să se stabilească pentru totdeauna în Republica Moldova.

Indicator: Număr de persoane care au decis să se stabilească permanent în Republica Moldova .

Analiza implementării: Intenția migranților reîntorși de a rămâne în țară reprezintă un factor important ce influențează procesul (re)integrării acestora pe piața muncii. Potrivit datelor sondajului „Calitatea vieții și migrația", în anul 2018, doar 12% dintre respondenții, care s-au reîntors acasă de peste hotare, au declarat că nu intenționează să plece înapoi în următoarele 6 luni. Deși valorile indicatorului dat au fost similare celor din anul 2017, sunt observate schimbări importante în cadrul grupurilor de vârste. Astfel, a scăzut proporția celor reveniți acasă, decişi să nu plece în viitorul apropiat, din grupul de vârstă 18-44 de ani. Însă, a crescut de două ori proporția celor decişi să rămână acasă, după ce au revenit de la muncă de peste hotare, din grupul de vârstă 45-59 ani. Aceasta vine să confirme datele AFM a BNS care relatează asupra tendințelor de diminuare a proceselor migratorii începând cu vârsta de 45 ani și pe măsura înaintării în vârstă.[144]

Majoritatea autorităților intervievate, au menționat complexitatea evaluării acestei măsuri, în special din cauza imposibilității estimării faptului că migrantul a decis să se reîntoarcă pentru totdeauna. Acest aspect indică asupra lipsei unor indicatori relevanți cu privire la implementarea acestei măsuri. Conform datelor indicate supra, considerăm că o categorie de migranți care poate să se reîntoarcă definitiv sunt pensionarii. Aceasta a fost confirmat și în cadrul interviului cu reprezentantul Institutului Național de Cercetări Economice, fiind menționată tendința de revenire în perioada recentă a unui număr mare de migranți vârstnici aproape sau chiar la vârsta de pensionare.[145] Această categorie de

[143] Interviu cu Ministerul Economiei și Infrastructurii.

[144] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p. 63.

[145] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.

persoane necesită măsuri specifice de suport. Putem să estimăm că economiile sau pensiile de care ei dispun nu îi vor motiva să aplice pentru un loc de muncă. În cadrul unui interviu telefonic cu compania de asigurări Grawe Carat, s-a discutat cu privire la serviciile care le solicită migranții din partea acestei companii. Unul dintre cele mai populare tipuri de servicii este asigurarea de viață care permite după o perioadă retragerea sumelor transferate în rate lunare, după o modalitate identică cu pensia pentru limită de vârstă. Această companie a menționat că nu oferă un pachet de pensii private din cauza lipsei la moment a cadrului normativ dar și utilizării în practică a asigurării de viață pentru acest scop.

Sperăm că recenta Lege Nr. 198 din 20-11-2020 privind fondurile de pensii facultative[146] vă crea condiții noi pentru dezvoltarea sectorului pensiilor private și atragerea economiilor migranților pentru beneficierea de acestea la reîntoarcere. Considerăm că un asemenea mecanism trebuie dezvoltat și promovat împreună cu autoritățile de stat și fondurile corespunzătoare de pensii.

Concluzie evaluare: Nu poate fi evaluat, susținem poziția MSMPS care menționează dificultatea evaluării, în special din considerentul imposibilității determinării dacă persoana va decide sa rămână pe totdeauna[147] Un alt aspect care complică realizarea unei estimări a implementării este lipsa indicatorilor de evaluare. BRD menționează în acest sens că nu există o abordare specifică pentru migranții care se întorc pentru totdeauna, existând aceleași condiții ca pentru alți migranți.[148]

Măsura 6) Elaborarea programelor speciale de reintegrare a categoriilor vulnerabile, cum ar fi: copii minorii, femei singure, persoane cu dizabilități etc.

Indicator: Programe elaborate, Prevederi legale elaborate.

Analiza implementării: Conform discuțiilor cu autoritățile implicate în realizarea acestor acțiuni, se menționează aplicarea prevederilor generale ale legii pentru reintegrarea acestor categorii de persoane, nefiind create anumite programe specifice de reintegrare. De asemenea găsim redată această măsură doar în planul de acțiuni de implementare a SNDMA pentru perioada 2011-2015 dar nu și în planul de acțiuni pe perioada 2016 - 2020. Aceasta nu este reflectată semnificativ nici în rapoartele anuale de implementare a SNDMA. Totuși unele detalii specifice cu privire la categoriile indicate în măsură pot fi menționate. De exemplu cu privire la reintegrarea școlară a copiilor, poate fi menționată descentralizarea unei părți din procedurile de recunoaștere a studiilor de către autoritățile raionale,

[146] Lege Nr. 198 din 20-11-2020 privind fondurile de pensii facultative, Publicat: 18-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 344-351 art. 227.

[147] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[148] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

pentru stabilirea unor proceduri mai simple. Recunoașterea se face la MECC doar pentru copii care au fost încadrați la studii în țările care nu sunt parte la Convenția de Lisabona și pentru angajarea în câmpul muncii.[149]

O categorie specifică care nu este indicată în această listă, sunt familiile mixte. Vulnerabilitatea în aspecte de reintegrare a familiilor mixte este menționată și examinată de către BMA și BRD. În acest sens BRD menționează acordarea unor servicii generale de informare pentru aceste familii.[150]

Cu privire la persoanele cu dizabilități MSMPS menționează prevederile legii Nr 105/2018, care reglementează încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități(fie migranți sau nu) și subvenționarea locurilor de muncă. MSMPS accentuează că deține responsabilitatea doar pentru reintegrarea în câmpul muncii. Iar conceptul de reintegrare presupune activități pe un spectru larg, și nu toate tipurile de reintegrare sunt în responsabilitatea MSMPS[151]

Trebuie să menționăm că preconcepția vulnerabilității migranților moldoveni, posibil și a fost argumentată în perioada de la începutul anilor 2010, când exista o emigrație semnificativă spre regiunile CSI. La moment nu putem vorbi de comunitatea migranților moldoveni ca despre un grup vulnerabil care necesită anumite forme de protecție. Mai curând viceversa, această comunitate se transformă într-o puternică resursă economică pentru stat. În acest context este necesar de evaluat necesitatea instituirii unor programe speciale de asistență pentru migranții reîntorși, mai ales că mulți dintre ei vor reveni din țările dezvoltate economic ale UE. Posibil este necesară o schimbare de optică prin oferirea pentru acești migranți a unor opțiuni speciale de securitate socială, în care ei să poată investi personal. Este necesară examinarea atentă a faptului dacă cazurile individuale ale unor migranți deosebit de vulnerabili, urmează a fi abordate în cadrul unor proceduri specifice, sau aplicarea cadrului legal general este suficientă.

Concluzie evaluare: Implementare la nivel mediu, din punctul de vedere al evoluției prevederilor legale generale, în special a reglementărilor legii Nr. 102/2018, această măsură a fost implementată, totuși absența unor acțiuni specifice cerute de măsură, sau după caz a argumentării lipsei de necesitate a acestora denotă ne-implementarea la nivel suficient.

<u>Obiectivul II.</u> Crearea sistemului de referire privind lucrătorii migranți reveniți, capacitățile și necesitățile de bază ale acestora.

[149] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

[150] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

[151] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

Indicator: Sistem creat.

Analiza implementării: Acest obiectiv a fost realizat prin instituționalizarea Mecanismului MIR, inițiat în anul 2018. Conform unui studiu, Mecanismul MIR a fost dezvoltat cu suportul proiectului PNUD „Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL)" și pilotat în cursul anului 2018 în 10 raioane ulterior fiind extins treptat până în anul 2019 la nivelul celor 35 de unități administrativ-teritoriale. Astfel, pe lângă dotarea cu echipament de birou a subdiviziunilor teritoriale de ocupare a forței de muncă (STOFM), a fost actualizat SIA al ANOFM pentru o mai bună a colectare a datelor despre migranții reîntorși, iar specialiștii responsabili de reintegrare au fost instruiți și pot deservi mai bine grupurile țintă.[152] Acest mecanism va fi preluat din 2021, de către BRD, care la fel menționează eficacitatea acestuia și necesitatea implementării sale în continuare.[153]

Rapoartele anuale de evaluare nu menționează alte detalii specifice cu privire la acest mecanism, în raportul anual de evaluare a SNDMA pe anul 2019 se menționează continuarea implementării Mecanismului[154] iar în raportul anual de evaluare pe anul 2020 acesta în general nu este menționat[155] Anumite detalii le putem găsi în raportul privind realizarea, în anul 2019 a Strategiei Naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021.[156]

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare, chiar dacă mecanismul MIR a fost creat spre sfârșitul perioadei de acțiune a SNDMA, considerăm că este necesară definitivarea conceptului și funcționalității sale.

<u>Obiectivul III.</u> Consolidarea cadrului legal şi adoptarea măsurilor privind reintegrarea cetăţenilor moldoveni (reîntorşi voluntar ori readmişi în baza Acordului dintre Comunitatea Europeană şi Republica Moldova).

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Aspectul readmisie va fi examinat la măsurile ce țin de returnare și readmisie.

[152] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.46.

[153] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.

[154] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[155] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[156] Raport privind realizarea, în anul 2019 a Strategiei Naționale privind Ocuparea Forței de Muncă pentru anii 2017-2021, sursa: https://msmps.gov.md/informatie-de-interes-public/rapoarte/rapoarte-de-activitate/.

Cu privire la reintegrare, în perioada implementării SNDMA au avut loc schimbări importante cu privire la gestionarea aspectului dat. În special poate fi menționată adoptarea a două planuri de acțiuni pentru susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare: Planul de acțiuni pentru anii 2014 - 2016[157] și planul de acțiuni pentru anii 2017 - 2020[158].

Planul de acțiuni pentru anii 2014-2016 apare ca un document foarte ambițios introducând aspecte importante în procedura reintegrării. Un prim aspect este evidența migranților reîntorși de către autoritățile naționale, ce ar asigura pentru prima dată un asemenea mecanism de evidență și al doilea este asistența migranților vulnerabili, neadmiși pe teritoriul țării de destinație. Constatăm că aceste acțiuni erau exagerat de ambițioase și greu de realizat. Iar în rezultat după anul 2016, s-a implementat parțial mecanismul de evidență a migranților reîntorși și măsurile de oferire a asistenței acestora. De asemenea considerăm că nu a fost implementat un mecanism de asistență pentru migranții neadmiși pe teritoriul altor state.

În planul de acțiuni pe perioada 2017 - 2020 observăm o abordare mai realistă, focusată pe servicii de asistență pentru migranții reîntorși și informarea despre posibilitățile de reîntoarcere în țară, incluzând informarea în țară și în diasporă. Printre acțiunile indicate în plan pot fi menționate: Organizarea activităților de informare privind reforma sistemului de pensii, inclusiv organizarea activităților de informare privind beneficiile acordurilor de securitate socială semnate cu statele de destinație; Acordarea suportului informațional prin intermediul ASP – ghișeul unic, pentru a facilita (re)integrarea cetățenilor RM reîntorși de peste hotare; Pilotarea mecanismului interinstituțional de referire; Elaborarea și publicarea unui Ghid de reintegrare; Inițierea procedurilor de certificare (aprobarea regulamentului) a calificărilor nonformale și informale dobândite în străinătate. Constatăm că o mare parte din aceste acțiuni au fost implementate în practică.

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare, **î**n opinia noastră lipsa unor acte sau prevederi normative dedicate specific reintegrării migranților nu a fost o piedică în implementarea acțiunilor din cadrul acestor planuri de acțiuni, cu excepția acelor acțiuni care erau din start complicat de realizat, de asemenea planurile de acțiuni pentru reintegrarea migranților reîntorși sunt o novație necesară și importantă pentru țara noastră.

[157] Hotărâre cu privire la aprobarea Planului de acţiuni pentru anii 2014-2016 privind susţinerea reintegrării cetăţenilor reîntorşi de peste hotare, nr. 339 din 20.05.2014, în: Monitorul Oficial, nr. 134-141 30.05.2014, art. 381.

[158] Hotărîre Nr. 724 din 08-09-2017 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare Publicat : 15-09-2017 în Monitorul Oficial Nr. 335-339 art. 828.

Măsura 5) Diversificarea modelelor de participare a migranţilor la suplinirea fondurilor sociale din ţară şi asigurarea securităţii sociale a lucrătorilor migranţi.

Indicator: Prevederi legale şi mecanisme adoptate.

Analiza implementării:

A. Diversificarea modelelor de participare a migranților la suplinirea fondurilor sociale din țară

Ca mecanisme de diversificare a modelelor de participare a migranților la suplinirea fondurilor sociale din ţară putem în special considera opțiunile alternative de cotizare în sistemul asigurărilor sociale. În perioada examinată, practic unica posibilitate alternativă de cotizare a fost Instrucțiunea CNAS, privind modalitatea de asigurare prin contract în sistemul public de asigurări sociale nr.1 din 15.03.2005. Conform pct.6 a acesteia, ea permite contribuabililor, inclusiv migranților să își achite retroactiv contribuțiile până la 5 ani precedenți în baza contractului individual încheiat cu CNAS, plătind contribuțiile corespunzătoare pentru fiecare an la momentul încheierii contractului”[159]. Totuşi această asigurare individuală în sistemul public este imperfectă şi întâlnește critici. Conform HG cu privire la aprobarea Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici nr. 406 din 02.06.2014[160] şi anume pct 67 a acesteia numărul migranților care au plătit realmente aceste contribuții este extrem de mic, comparativ cu numărul real al lucrătorilor migranți, iar acest mecanism se aplică doar pentru migranții legali”. Confirmă aceste deficiențe şi V. Toartă, care menționează că, analizele efectuate relatează că majoritatea lucrătorilor migranți continuă să fie în afara sistemului național de asigurări sociale. Aceasta datorându-se în primul rând neînregistrării de către aceştia a contractelor individuale de muncă deținute (opțiune care este benevolă), dar şi neatractivității pachetului minim de asigurări sociale pe care actualmente în oferă statul (o pensie minimă pentru limită de vârstă care în anul 2019 a constituit 63,2% din minimul de existență pentru pensionari şi ajutorul de deces). O altă problemă complementară este lipsa unor scheme cumulative de stat care ar încuraja/stimula participarea la sistemul de asigurare socială individuală a populației, inclusiv a migranților.[161]

Cum am menționat supra, ca urmare a interviului realizat cu compania privată de asigurări Grawe Carat, s-a constat interesul migranților moldoveni de a cotiza pentru forme de asigurare similare pensiilor private (asigurare de viață). Considerăm în acest sens că există o cerere din partea migranților

[159] Instrucţiune a Casei Naţionale de Asigurări Sociale privind modalitatea de asigurare prin contract în sistemul public de asigurări sociale 15.03.2005 în: Monitorul Oficial 74-76/266, 27.05.2005, art. 266.

[160] Hotărâre cu privire la aprobarea Programului pentru integrarea problemelor îmbătrînirii în politici, nr. 406 din 02.06.2014, în: Monitorul Oficial nr. 153-159, 13.06.2014 art. 453.

[161] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației şi Dezvoltării şi a abordării integrate în acest sens, Chişinău, 2020, p.85. p.27.

moldoveni cu privire la obținerea unei pensii private, dar care nu este satisfăcută eficient de o ofertă corespunzătoare. Posibil în contextul noilor modificări legale cu privire la pensiile private instituite prin Legea Nr. 198 din 20.11.2020[162] această situație se va schimba. Considerăm necesară realizarea unor studii cu privire la crearea unor produse de asigurări sociale, inclusiv pensie privată specifice și atractive pentru lucrătorii migranți. Această activitate va fi utilă și în contextul reintegrării, având în vedere că deseori migrantul urmează pensia, iar deținerea unor economii de pensie semnificative în țară ar putea motiva mai mulți migranți moldoveni să se reîntoarcă.

Asigurarea securității sociale a lucrătorilor migranți

Aceste aspect e reflectat în domeniul emigrare

Concluzie evaluare: Nivel redus de implementare.

[162] Lege Nr. 198 din 20-11-2020 privind fondurile de pensii facultative, Publicat: 18-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 344-351 art. 227.

3. IMIGRARE

3.1. IMIGRAREA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Asigurarea corelării între politicile de imigrare cu politicile economice şi demografice, atingerea echilibrului între interesele statului, mediului de afaceri şi interesele individuale ale imigranților.

Măsura 1) Corelarea principiilor şi procedurilor de admitere şi de documentare în Republica Moldova a străinilor (migranții economici – noneconomici) cu realitățile sociale şi economice ale țării, folosind o abordare utilitaristă pentru ţară şi în modul care să asigure drepturile de bază ale imigranților.

Măsura 8) Asigurarea faptului că libertatea de circulație a străinilor aflați în mod legal în Republica Moldova sau a apatrizilor nu este supusă unor restricții nejustificate, inclusiv măsurilor de natură discriminatorie, bazate pe orice motiv, cum ar fi sex, rasă, culoare, origini etnice sau sociale, caracteristici genetice, starea de sănătate (inclusiv HIV/SIDA), limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau orice alte opinii, apartenență la o minoritate națională, proprietate, naştere, handicap sau vârstă.

Măsura 10) Elaborarea programelor şi procedurilor pentru migranții noneconomici, studenți, cercetători, alte categorii de migranți-artişti, voluntari, jurnalişti, sportivi etc., persoanele sosite cu scopul reunificării familiei etc., care trebuie să beneficieze de regim de intrare şi şedere facilitar.

Măsura 11) Promovarea unui climat de legalitate în admiterea şi şederea străinilor în Republica Moldova prin sporirea gradului de informare a potențialilor migranți care doresc să vină în Republica Moldova pentru perioade de timp scurte (turism, afaceri, vizite private) sau de durată (muncă, studii, reîntregirea familiei).

Obiectivul II. Facilitarea admiterii şi şederii pe teritoriul Republicii Moldovei a investitorilor străini, precum şi a persoanelor care gestionează investițiile străine în domeniile economiei cu efect multiplicativ.

Măsura 6) Promovarea proactivă de atragere a investițiilor străine prin politicile migraţioniste. Facilitarea admiterii şi documentării străinilor care investesc în afaceri în mediul rural şi/sau în dezvoltarea economiei multiplicative în raport cu condițiile generale, excluderea dublării activităților mai multor autorități în luarea deciziei pe un singur caz. Aplicabilitatea sistemului urmează să fie limitată doar în scopul de desfăşurare a afacerilor.

Obiectivul III. Admiterea străinilor în scop de muncă în corespundere cu necesitățile identificate pe piața de muncă internă și încurajarea admiterii străinilor cu o calificare înaltă care pot acoperi domeniile deficitare, cu impact direct în dezvoltarea economică.

Măsura 3) Diversificarea criteriilor de admitere a străinilor în scop de muncă, având ca bază prognoza necesității forței de muncă și prioritățile economiei naționale. Pentru asigurarea flexibilității sistemului, condițiile și procedurile de admitere se vor actualiza periodic.

Măsura 4) Identificarea și actualizarea periodică a statelor care prezintă potențial de migrație pentru Moldova și facilitarea imigrării resortisanților din aceste state în baza politicilor naționale. și acordurilor bilaterale în domeniu.

Măsura 5) Perfectarea mecanismelor de recunoaștere a competențelor și calificărilor profesionale ale străinilor în domeniile ce necesită personal calificat (lucrul cu utilaje complicate sau periculoase, chimie, explozibil etc.).

Obiectivul IV. Crearea precondiţiilor pentru integrarea ulterioară a străinilor prin diversificarea și specificarea criteriilor de admitere pentru diferite categorii de persoane, cu excepția migranților noneconomici.

Măsura 7) Promovarea instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova în scopul atragerii străinilor la studii. Determinarea condițiilor la îndeplinirea cărora străinii, după terminarea studiilor, pot prelungi perioada de ședere în Republica Moldova.

Nu poate fi identificat obiectivul la care se atribuie măsura.

Măsura 9) Dezvoltarea registrelor informaționale interdepartamentale ce ar permite evidența drepturilor individuale ale străinilor în materie de securitate socială, accesul la serviciile medicale și sistemul de învățământ, asistența socială ş.a.

Măsura 2) Ajustarea reglementărilor naționale. la Rezoluția Consiliului din 20 iunie 1994 privind limitarea admiterii resortisanților statelor terțe pe teritoriul statelor-membre pentru ocuparea forței de muncă și la Directiva Consiliului din 2004/114/CE din 13 decembrie 2004 privind condițiile de admisie a resortisanților țărilor terțe pentru studii, schimb de elevi, formare profesională neremunerată sau servicii de voluntariat și altele.

B. Analiza implementării

<u>Obiectivul I.</u> Asigurarea corelării între politicile de imigrare cu politicile economice şi demografice, atingerea echilibrului între interesele statului, mediului de afaceri şi interesele individuale ale imigranţilor.

Se regăsește la măsura 1), infra.

Măsura 1) Corelarea principiilor şi procedurilor de admitere şi de documentare în Republica Moldova a străinilor (migranţii economici – noneconomici) cu realităţile sociale şi economice ale ţării, folosind o abordare utilitaristă pentru ţară şi în modul care să asigure drepturile de bază ale imigranţilor.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform MSMPS această măsură a fost realizată prin abrogarea legii 180/2008 cu privire la migrația de muncă și reglementarea acestor raporturi juridice de legea Nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova.[163] De asemenea MSMPS menționează elaborarea listei ocupațiilor prioritare pentru angajarea străinilor ca o altă acțiune cu relevanță directă pentru implementarea acestei măsuri. Cu toate acestea MSMPS menționează ineficiența acestei măsuri în condițiile când sunt practic alte oportunități mai atractive pentru documentare străinilor. Această listă a ocupațiilor se realizează în baza analizei locurilor de muncă care nu sunt accesate și la care se atesta un deficit. Conform MSMPS puțini străini au utilizat acest mecanism și exista un proiect de abrogare a acestor prevederi.[164] Considerăm că eșuarea acestui mecanism este datorată mai curând unor circumstanțe obiective, în special numărului relativ mic de străini cu calificări necesare economiei naționale care imigrează în țara noastră. Un alt aspect este că pe parcursul perioadei de implementare a SNDMA a avut loc simplificarea condițiilor de obținere a permisului de ședere în scop de afaceri cât și de muncă. În aceste condiții, o simplificare suplimentară, pentru aceste categorii se prezintă complicată.

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare, cauzat de circumstanțe obiective.

Măsura 8) Asigurarea faptului că libertatea de circulaţie a străinilor aflaţi în mod legal în Republica Moldova sau a apatrizilor nu este supusă unor restricţii nejustificate, inclusiv măsurilor de natură discriminatorie, bazate pe orice motiv, cum ar fi sex, rasă, culoare, origini etnice sau sociale, caracteristici genetice, starea de sănătate (inclusiv HIV/SIDA), limbă, religie sau convingeri, opinii

[163] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[164] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

politice sau orice alte opinii, apartenenţa la o minoritate naţională, proprietate, naştere, handicap sau vârstă.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform raportului anual de implementare SNDMA pentru anul 2013 această măsură a fost realizată în contextul adoptării de către Parlament a Legii nr. 232/2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care s-a modificat art. 333 al Codului Contravențional al Republicii Moldova, în vederea excluderii prevederilor ce țin de sancționarea străinilor pentru eschivarea de la examenul medical pentru depistarea virusului imunodeficitar (HIV).[165] Alte circumstanțe sau situații de limitare a dreptului de liberă circulație nu au fost identificate.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la nivel înalt.

Măsura 10) Elaborarea programelor şi procedurilor pentru migranţii noneconomici, studenţi, cercetători, alte categorii de migranţi-artişti, voluntari, jurnalişti, sportivi etc., persoanele sosite cu scopul reunificării familiei etc., care trebuie să beneficieze de regim de intrare şi şedere facilitar.

Indicator: Programe elaborate, Prevederi legale aprobate.

Analiza implementării:

A. Migranții noneconomici

O categorie largă de străini pot intra pe teritoriul RM fără cerința de a deține o viză, iar cetățenii statelor pentru care viza e obligatorie sunt obligați să aplice pentru a o obține. Pentru cetățenii statelor care trebuie să solicite o viză, se va parcurge procedura corespunzătoare de obținere fie a unei vize de scurtă sau lungă ședere după caz. În acest caz urmează să fie obținută invitația corespunzătoare pentru aplicarea la viză. Articolul 28 al.2 a legii 200/2010 stipulează că, nu dispun de dreptul de a solicita eliberarea unei invitații străinii care vin la studii sau tratament. Considerăm că această abordare poate fi modificată dacă durata studiilor sau tratamentului depășesc un an, permițând invitarea unui număr restrâns de persoane pentru realizarea unor vizite pe termen scurt. Procedurile de obținere a unei vize sunt simplificate și prin posibilitatea de depunere a solicitărilor on-line, prin opțiunea „evisa”, care exclude necesitatea deplasării pentru depunerea în persoană a solicitărilor și actelor.

Conform MAEIE sistemul invitațiilor este depășit, majoritatea statelor au trecut la alta fază de gestionare a procedurilor de viză. Puține state au nevoie și de invitații, de obicei e vorba de cele care sunt considerate problematice din considerente de securitate, legea Nr. 200 din 2010 prevede și excepții

[165] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013

(ex. titularul unui drept de ședere în UE, deținător viză Schengen). Sistemul e-viza este foarte bun, e făcut pe platforme noi, și va funcționa în continuare, fiind lansat în 2013. Viza electronică funcționând din luna august 2014. Totuși chiar dacă MAEIE consideră necesară abrogarea mecanismului invitației practicat la moment în RM, el nu contravine Acquis-ului UE.[166] O altă opinie cu privire la acest aspect este menționată de BMA, care consideră necesar a dezvolta în continuare acest domeniu. BMA menționează că în condițiile funcționării sistemului e-viza, totuși trebuie de ținut cont și de riscuri ce ar afecta securitatea statului, în special străinii care vin din țări cu risc migrațional sporit. Actele atașate la cererea vizei electronice fiind în format scanat și pot fi ușor falsificate. Cu astfel de cazuri BMA deja s-a confruntat în procesul de consultare a vizei electronice.

Articolul 31 a legii Nr. 200/2010, care reglementează condițiile generale privind acordarea dreptului de ședere provizorie, permite aplicarea pentru acesta în cazurile: studii, activități umanitare, de voluntariat sau religioase, pentru tratament medical de lungă durată, balneosanatorial și de recuperare și pentru stagiarii absolvenți de studii superioare.

Legea Nr. 278/2018, introduce modificări la Legea Nr. 200/2010, astfel se introduce noul articol 43^1, la al.8, menționează mai multe categorii de străini ce pot presta muncă pe teritoriul RM în baza vizei, a dreptului de aflare sau a dreptului de ședere provizorie, după caz, fără obținerea prealabilă a dreptului de ședere provizorie în scop de muncă și a unui permis de ședere provizorie în scop de muncă. În această categorie intră mai multe tipuri de imigranți, menționați în măsura examinată: b) jurnaliștii acreditați în Republica Moldova; c) oamenii de creație și lucrătorii din cultură sosiți pe o perioadă de până la 90 de zile, precum și membrii colectivelor artistice, inclusiv ai personalului administrativ și de deservire, sosiți în turneu; d) cadrele științifico-didactice universitare și cercetătorii științifici aflați în mobilitate academică, în baza acordurilor interinstituționale, cu dreptul de a ține cursuri sau de a efectua studii de cercetare pe o perioadă de scurtă durată (de până la 90 de zile); i) persoanele sosite în Republica Moldova pentru activități de cercetare științifică în cadrul proiectelor europene sau internaționale, cu excepția celor sosite la muncă în baza contractului individual de muncă; k) persoanele sosite la studii, inclusiv în cadrul schimbului de elevi, precum și pentru formare profesională neremunerată sau pentru perfecționare; o) deservenții și salariații cultelor religioase.

Observăm în acest sens crearea unor condiții facilitare, atât pentru intrarea pe teritoriul țării cât și pentru desfășurarea unor activități economice pentru categoriile indicate în această măsură.

B. Reunificarea familiei

[166] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Vom examina separat acest aspect din cauza importanței sale, ori conform datelor PME majoritatea permiselor de ședere în RM se eliberează anume pentru reîntregirea familie (Anexa 2, Tabelul 12). Pe parcursul perioadei examinate schimbări semnificative cu privire la dreptul de reîntregire a familiei au avut loc prin modificările la legea Nr.200/2010, introduse prin Legea Nr.244/2016[167]. Conform acestor modificări, pentru cazurile de reîntregire a familiei, urmează a fi solicitat un aviz pentru reîntregirea familiei. În acest sens legea prevede două cazuri distincte, avizul pentru reunificarea familiei cu străini ce au drept de ședere în RM (art. 28^{1}) și avizul pentru reunificarea familiei cu cetățeni ai RM (art 28^{2}). În legislația altor state această procedură separată nu există, de ex în cerințele pentru vizele de familie Germane lipsesc solicitări cu privire la un asemenea aviz (3 tipuri de viza de familie: pentru membrii familiei unui cetățean German[168], pentru membrii familiei unui cetățean UE[169], pentru membrii familiei unui cetățean străin[170]), aceeaşi situaţie există cu privire la Marea Britanie (viză pentru membrii familiei unui străin cu drept de rezidenţă[171], viză pentru membrii familiei unui cetățean britanic[172]) cât şi alte țări UE. Statele menționate supra, solicită mai curând, declarații semnate de către aplicanții pentru viză prin care aceştia îşi asumă anumite responsabilităţi legale clare, decât să solicite o procedură de autorizare. BMA menționează cu privire la acest aspect că această procedură derivă din practicile europene, (Directiva Europeană nr. 2003/86 din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reintregirea familiei, capit III, art. 5), de ex. Statul Român are o asemenea procedură, aceasta durează pînă la 90 zile.

Suntem de acord cu poziția BMA, care menționează că în RM există un regim facilitar de reunificare a familiei comparativ cu alte state UE.[173] De exemplu pentru țările menționate supra, în cazul solicitării unei vize de reunificare a familiei pentru alăturare la un cetățean străin (Germania) sau la un cetățean britanic sau străin (Marea Britanie), se solicită prezentarea unei confirmări de cunoaștere a limbii Germane sau Engleze (Nivel A1), susținute în condiții speciale și achitarea unei taxe semnificative de aplicare cât și probarea unui venit suficient. În comparație cu asemenea cerințe, procedura obținerii unei vize de reunificare a familiei pentru RM este într-adevăr mult mai simplă. Simplificarea în

[167] Lege Nr. 244 din 03-11-2016, pentru modificarea, completarea şi abrogarea unor acte legislative, Publicat : 23-12-2016 în Monitorul Oficial Nr. 453-458 art. 895

[168] Visa to join your German wife or husband, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_deutsch.

[169] Visa to join your wife or husband who is a national of an EU member state, the United Kingdom, Liechtenstein, Iceland, Norway or Switzerland, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_eu_ewr.

[170] Visa to join your wife or husband who is a foreign national, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_auslaendisch.

[171] Apply for a permit to join your EU or EEA family member in the UK, sursa: https://www.gov.uk/family-permit.

[172] Family visas: apply, extend or switch, sursa: https://www.gov.uk/uk-family-visa/provide-information.

[173] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

continuare a cerinţelor pentru reunificarea familiei ar putea avea loc, prin consolidarea întregii proceduri de reunificare a familiei prin excluderea cerinţei avizului de reîntregire. Directiva Europeană nr. 2003/86 menţionată supra, instituie cerința unei proceduri de depunere a unei cereri de intrare și ședere, această cerere însă poate lua forma unei aplicații de viză integrale ca în cazul Marii Britanii sau Germaniei, sau a unei proceduri din câteva etape cum este în cazul României și RM. În acest sens ține de autoritățile naționale să facă o evaluare a practicilor la nivelul UE, care evident variază de la stat la stat și să selecteze acele opțiuni care ar permite simplificarea acestei forme de emigrare, cu păstrarea cerinţelor înalte de securitate.

Un alt aspect specific pentru vizele de reîntregire a familiei din RM este componența diferită a categoriilor eligibile de membri de familie. Astfel în timp ce cetățeanul RM poate solicita o asemenea viză pentru partenerul (concubin/ă), cetățeanul străin nu poate face aceasta(art.28^{2}), nu am observat o asemenea diferenţiere în cazul altor țări. Considerăm în acest sens necesară, egalarea componenței membrilor de familie eligibili, oferind străinilor dreptul de realiza reîntregirea familiei cu concubinii, mai ales dacă aceştia au copii comuni.

Cu privire la procedurile de acordare şi prelungire a dreptului de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei cu străinii care au drept de ședere în Moldova (art. 38) și cu cetățenii RM (art 38^{1}), menționăm că acest proceduri sunt simple şi accesibile. O singură remarcă poate fi menționată cu privire la solicitarea în ambele cazuri a unei declarații a solicitantului, autentificată notarial, din care să reiasă că membrii familiei lui vor locui împreună cu el. Cu privire la acest aspect BMA menționează că la momentul actual această cerință nu mai există, iar la depunerea actelor proprietarul semnează declarație pe propria răspundere privind luarea în spațiul de locuit a aplicantului. Cu toate acestea textul legii conține în continuare cerința prezentării unei declarații autentificate notarial, aspect care conform BMA nu corespunde practicii curente, necesitând modificarea cadrului legal prin excluderea cerinței autentificării notariale a unei asemenea declarații.

Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură este implementată la un nivel înalt.

Măsura 11) Promovarea unui climat de legalitate în admiterea şi şederea străinilor în Republica Moldova prin sporirea gradului de informare a potenţialilor migranţi care doresc să vină în Republica Moldova pentru perioade de timp scurte (turism, afaceri, vizite private) sau de durată (muncă, studii, reîntregirea familiei).

Indicator: Mecanisme de informare elaborate.

Analiza implementării: O acțiune specifică pentru implementarea acestei măsuri este indicată în planul de acțiuni pentru implementarea SNDMA pentru perioada 2011 - 2015: 4) Informarea continuă a potențialilor migranți despre condițiile legale de intrare și de documentare în țară, precum și despre sancțiunile aplicate în cazul nerespectării legislației. Rapoartele de evaluare a implementării SNDMA pentru anii 2013, 2014 și 2015 menționează realizarea acestei acțiuni prin intermediul paginii de internet a MAEIE care conține un compartiment separat dedicat informării cetățenilor străini despre modul de obținere a vizelor, permiselor de ședere și autorizațiilor de muncă. În același timp o asemenea acțiune nu se regăsește în planul de acțiuni pentru anii 2016 - 2020 și nu este corespunzător raportată în mod specific în rapoartele ulterioare.

Totuși putem identifica un șir de acțiuni relevante în acest sens, în special este vorba de lansarea în cadrul BMA a liniei telefonice a Centrului de Apel a BMA, prin intermediul căreia personalul BMA răspunde la apelurile telefonice, oferind străinilor și cetățenilor RM informațiile solicitate cu privire la procedurile migraționale.[174]

În același timp alte resurse includ web site-ul BMA, care conține informație exhaustivă în limbile română și rusă cu privire la condițiile de intrare în țară și legalizare a șederii și activității de muncă, economice și de alt gen pe teritoriul RM.

O mențiune separată ține de admiterea și asistența străinilor ce intră în RM pe sectorul de frontieră controlat de regiunea transnistriană. În scopul asigurării informării și documentării acestor imigranți sunt create oficii de evidență a străinilor. De exemplu la 16.08.2019 a fost inaugurat un nou oficiu de evidență a străinilor al BMA la Gara Feroviară din municipiul Chișinău. Prin intermediul acesteia se asigură, informarea, evidența și documentare străinilor care intră în țară pe tronsonul de cale ferată. La momentul actual, există două trenuri care tranzitează regiunea transnistreană: Odessa – Chișinău și Moscova – Chișinău. Pe parcursul unui an, în oficiile similare ce funcționează pe rutele auto care tranzitează regiunea transnistreană sunt luați în evidență circa 70 mii de străini.[175]

Activități specifice de informare sunt realizate de Agenția de Investiții. Această instituție menționează activități realizate în mod curent, de ex pregătirea scrisorilor de invitatie potențialilor investitori care vin să descopere RM, realizarea vizitelor de studii pentru aceștia (circa 17 vizite de studii de la inceputul anului). Vizitele se organizează în locații care pot interesa investitorii (ex. Moldova IT Park,

[174] Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acțiunilor prevăzute în Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).

[175] Inaugurarea Oficiului de evidență a străinilor pe peronul Gării feroviare Chișinău, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/inaugurarea-oficiului-de-eviden%C8%9B%C4%83-str%C4%83inilor-pe-peronul-g%C4%83rii-feroviare-chi%C8%99in%C4%83u.

creat din 2016, are înregistrate deja peste 700 de companii). În 2020 a fost făcut ghidul investitorului, care conține inclusiv detalii ce țin de migrație, ghidul e în limba engleză și are 160 de pagini, cu linkurile downloadabile ce conțin informații la fel în engleză. Agenția lucrează cu orice investitor străin, chiar si cu cei care creează numai cinci locuri de muncă în țară. Există un chestionar al Agentiei, unde investitorii evaluează nivelul de informare, în 2021, evaluările indică un nivel foarte înalt de satisfacție cu privire la asistența oferită de Agenția de Investiție.[176]

Concluzie evaluare: Apreciem implementarea acestei măsuri cu nivel mediu de implementare. Considerăm totuși că este necesară stabilirea colaborării între toate autoritățile implicate în domeniul migrație pentru crearea unui portal informațional unic, ce să ofere inclusiv informații în limba engleză.

<u>Obiectivul II.</u> Facilitarea admiterii şi şederii pe teritoriul Republicii Moldovei a investitorilor străini, precum şi a persoanelor care gestionează investiţiile străine în domeniile economiei cu efect multiplicativ.

Se regăsește la măsura 6 infra.

Măsura 6) Promovarea proactivă de atragere a investiţiilor străine prin politicile migraţioniste. Facilitarea admiterii şi documentării străinilor care investesc în afaceri în mediul rural şi/sau în dezvoltarea economiei multiplicative în raport cu condiţiile generale, excluderea dublării activităţilor mai multor autorităţi în luarea deciziei pe un singur caz. Aplicabilitatea sistemului urmează să fie limitată doar în scopul de desfăşurare a afacerilor.

Indicator: Prevederi legale și mecanisme adoptate.

Analiza implementării: Cu privire la aspectul instituțional activitatea de atragere a investițiilor este la moment în competența Agenției de Investiții. Conform acestei organizații în perioada 2011 - 2020 au fost mai multe instituții care se ocupau de activitatea desfășurată acum de Agenția de Investiții, până în 2014 exista MEPA, din 2014 a fost creată Miepo, Iar Agenția în structura actuală există din 2018, fiind constituită după reforma APC din 2017. Agenția de Investiții este unica instituție guvernamentală cu mandat de atragere a investițiilor străine și protejare a acestora. Cu toate acestea sunt și alte instituții care au departamente de atragere a investițiilor, într-o estimare realizată de Agenție există circa 28 de asemenea departamente sau secții în cadrul diverselor autorități de Stat.[177]

[176] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției de Investiții

[177] Interviu cu Agenția de Investiții.

În activitatea sa Agenţia colaborează activ cu MAEIE în domeniul diplomației economice. Astfel această instituție a menționat o interacțiune deosebit de strânsă cu atașații economici, care sunt consultați de Agenție până la plasare în străinătate. Aceste consultanțe se oferă cu privire la organizațiile de stat cât și ale mediului de afaceri din țările gazdă ce sunt strategice pentru activitatea lor. Agenția desfășoară cursuri anuale cu atașații economici ce includ câteva zile de instruiri. De asemenea există și o colaborare cu BRD pe domeniul turismului. Pe filiera diasporă mai mult se lucrează pe direcția promovarea imaginii țării și turismului. Posibil pe viitor se va lucra și cu diaspora economică.[178]

Deține un rol important și MAEIE care gestionează activitatea segmentului consular ce ține de relația cu străinii. Pe site-ul MAEIE sunt prezente informații cu privire la evenimentele investiționale ce au loc. De asemenea MAEIE este în permanentă căutare a investitorilor prin rețeaua consulilor onorifici, se comunică constant cu consulii onorifici pentru dezvoltarea relațiilor economice, sociale, etc.[179]

Aspectul documentare este în competenţa BMA. Pe acest aspect poate fi menționat faptul că în perioada examinată, reglementarea condițiilor de intrare și ședere a antreprenorilor și investitorilor străini a fost realizată în cadrul legii Nr.180/2008 până în anul 2017. Legea Nr.180/2008 reglementa șederea și documentarea mai multor categorii de străini ce desfășurau acest gen de activate sau aveau legătură cu acest domeniu: lucrători detașați, conducătorii unităților economice, fondatorii, acționarii, precum şi administratorii întreprinderilor ce au efectuat investiții, străinii sosiți la muncă în cadrul proiectelor investiționale ce prezintă interes pentru economia națională. Aceste categorii de străini aveau un regim relativ simplificat de documentare, fiindu-le acordat dreptul la muncă fără avizul ANOFM (cu excepția lucrătorilor detașați care trebuiau să prezinte un aviz favorabil de detașare). Cu privire la termenele de examinare, se aplica termenul general de până la 30 de zile, cu excepția fondatorilor, acționarilor, precum şi administratorilor întreprinderilor ce au efectuat investiţii în cazul cărora deciziile privind acordarea dreptului la muncă şi a dreptului de şedere provizorie în scop de muncă se emiteau în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii.

Prin Legea Nr. 23/2017, pentru modificarea și completarea unor acte legislative[180], reglementarea regulilor de intrare și ședere pentru această categorie de străini, este trecută în cadrul Legii Nr.200/2010. Prin aceste modificări, art.3 al acestei legi se completează cu următoarele noţiuni:

[178] Interviu cu Agenția de Investiții.

[179] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

[180] Lege Nr. 23 din 10-03-2017, pentru modificarea și completarea unor acte legislative, Publicat : 14-04-2017 în Monitorul Oficial Nr. 119-126 art. 187

„persoane aflate în vizite de afaceri, persoane transferate temporar de către persoana juridică străină dintr-un stat membru al Uniunii Europene, persoane cu funcţii de conducere, specialişti – persoane fizice, stagiari absolvenți de studii superioare, vînzători profesioniști, prestatori de servicii contractuale, profesioniști independenți. Este important de menționat că la fiecare categorie indicată la acest articol, este specificată aplicabilitatea doar față de cetățenii UE. De asemenea, acelaşi articol introduce conceptul de confirmare a dreptului de aflare pe teritoriul RM – act al autorității competente pentru străini prin care unor categorii de străini li se acordă dreptul de a se afla pe teritoriul RM pe un termen cumulativ mai mare de 90 de zile.”

De asemenea aceste modificări completează legea Nr.200/2010 cu capitolul III[1]Aflarea temporară pe teritoriul Republicii Moldova a unor categorii de străini. Observăm în comparație cu prevederile anterioare din Legea Nr.180/2008, simplificarea semnificativă a cerințelor documentare, aceasta având loc ca regulă în baza unui demers al beneficiarului activității străinului şi după caz a unor acte care confirmă activitatea şi identitatea acestuia. Excluderea procedurilor de documentare complexe cât şi simplificarea acestor proceduri este un progres semnficativ. Cu privire la termenele de examinare a acestor solicitări, acestea se examinează de două ori mai repede (până la 15 zile calendaristice) pentru persoanele cu funcţii de conducere, iar în cazul vînzătorilor profesionişti, a prestatorilor de servicii contractuale şi a profesioniştilor independenţi, legea prevede doar obligația de informare a autorității competente pentru străini.

O altă modificare a legii Nr.200/2010 are loc prin Legea Nr. 278/2018 privind modificarea unor acte legislative[181]. Aceasta introduce un nou CapitolIV[1]: Acordarea şi prelungirea dreptului de şedere provizorie pentru lucrătorii migranți. În cadrul acestuia este reglementată procedura în raport cu mai multe categorii de străini implicați în activități de afaceri, în special: persoanele cu funcţii de conducere, străinii angajaţi în proiecte investiţionale de importanţă naţională și persoanele cu funcţii de conducere din cadrul unui beneficiar solicitant cu activități în domeniul tehnologiei informaţiei**.** Cu privire la cerințele documentare, remarcăm simplificarea acestora față de prevederile legii Nr.180/2008. Cu toate acestea, propunem optimizarea în continuare a acestora, prin excluderea cerinței prezentării confirmării locului de trai și înlocuirea lor cu o declarație. Iar în cazul oferirii informațiilor false urmând a fi aplicate sancțiuni aspre, despre ce aplicantul trebuie să fie clar informat. De asemenea considerăm suplimentară și cerința prezentării contractului de muncă și după posibilitate recomandăm excluderea cerinței prezentării unei fotografii 3/4.

[181] Legea Nr. 278 din 29-11-2018 privind modificarea unor acte legislative, Publicat : 01-02-2019 în Monitorul Oficial Nr. 30-37 art. 91

Conform BMA, prin alte modificări au fost introduse și anumite mecanisme pentru evitarea pseudo legalizării, în special a fost introdusă limita de sus și de jos a investiției. De asemenea au fost incluse și facilități, de exemplu dacă străinul a venit în RM și nu are limita de jos a valorii investiționale poate depune pachetul de documente ca să devină angajat în compania lui, în acest caz i-se oferă un permis pe un an, pentru ca străinul să poată să își dezvolte activitatea investițională. Iar pe următorul an deja i-se acordă drept de ședere ca investitor. Un alt aspect este că spre deosebire de alte categorii de migranți, antreprenorii se pot documenta cu viză de scurtă ședere. Din 2019 au apărut mai puține solicitări investiționale ca urmare a neatingerii acestor marje investiționale de către aplicanți, dar din punct de vedere calitativ situația s-a îmbunătățit.[182]

Un alt serviciu prestat de BMA pentru asistența investitorilor este - verificarea preliminară a dosarului, lansat în anul 2018. Acesta permite, investitorilor, antreprenorilor și persoanelor cu funcții de conducere să verifice completitudinea dosarelor înainte de depunerea acestora. BMA urmând să comunice constatările corespunzătoare în termen de o zi lucrătoare.[183]

Aceste inițiative sunt salutabile, totuși considerăm necesară prestarea tuturor serviciilor acordate de către BMA în format digital. Aceasta este și opinia Agenției pentru Investiții.[184]

O inițiativă specifică de atragere a investitorilor a fost Programul de dobândire a cetățeniei prin investiție.[185] Acest program este deja abrogat. Conform MEI mumărul persoanelor care au obținut cetățenie în baza acestuia este în jur de 80. Cereri și dosare au fost în jur de 40, acestea includ toți membrii familiei aplicantului. Impactul asupra economiei include în special acumulări de bani în fondul de dezvoltare durabilă, cu acumulări în jur de 2 mln. de EUR, care încă nu sunt investiți și cheltuiți.[186] În timp ce impactul economic al acestui program este pozitiv, aspectul de imagine a țării poate fi afectat. Ori în cadrul UE au fost criticate programe similare adoptate de țări ca Malta și Cipru, iar în cazul ultimei țări acest program a fost suspendat[187]. O opțiune la fel utilizată pe plan internațional, dar mai puțin criticabilă este oportunitatea obținerii permiselor de ședere permanente cu scop de investiții, de exemplu un asemenea program există în Marea Britanie. Considerăm că programele de

[182] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[183] Serviciu public nou - verificarea preliminară a dosarului, sursa:http://bma.gov.md/ro/content/serviciu-public-nou-verificarea-preliminar%C4%83-dosarului.

[184] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției de Investiții

[185] Programul de dobândire a cetățeniei prin investiție, sursa: https://mei.gov.md/ro/content/programul-de-dobandire-cetateniei-prin-investitie.

[186] Interviu cu Ministerul Economiei și Infrastructurii.

[187] After outcry, Cyprus suspends its citizenship for cash programme, sursa: https://www.reuters.com/article/cyprus-citizenship-int-idUSKBN26Y17D.

obținere a cetățeniei pentru investiții sunt riscante pentru imaginea țării, iar aprobarea lor trebuie făcută cu considerarea atentă a riscurilor.

Concluzie evaluare: În perioada examinată au avut loc multiple modificări ale cadrului legal şi administrativ în domeniul migrației de afaceri, considerăm în acest sens că aceste activități au contribuit eficient la implementarea la nivel înalt a măsurii examinate.

<u>Obiectivul III.</u> Admiterea străinilor în scop de muncă în corespundere cu necesităţile identificate pe piaţa de muncă internă şi încurajarea admiterii străinilor cu o calificare înaltă care pot acoperi domeniile deficitare, cu impact direct în dezvoltarea economică.

Indicator: Prevederi legale şi mecanisme adoptate.

Analiza implementării:

<u>A. Admiterea străinilor în scop de muncă în corespundere cu necesităţile identificate pe piaţa de muncă internă</u>

Spre sfârşitul perioadei de implementare a SNDMA putem constata că necesitatea în forţă de muncă pentru economia RM este în creştere, aspect menționat și de anumite studii realizate în acest domeniu[188]. Pentru o analiză efectivă vom analiza separat trei categorii de muncitori migranți necesari economiei naționale: migranții sezonierii, lucrătorii migranți obișnuiți şi lucrătorii migranți înalt calificați.

În perioada implementării SNDMA, RM a exclus mai multe state de la procedura de obținere a invitației pentru cetățenii lor în scopul obținerii unei vize pentru RM. Astfel HG Nr. 331/2011 cu privire la eliberarea invitațiilor pentru străini[189], la momentul adoptării includea 115 state/autorități pentru cetățenii cărora procedura obținerii invitației era obligatorie. Iar în ultimele modificări ale acestei liste prin HG Nr. 1213/2018[190] această listă a fost redusă la 35 de state/autorități.[191]

În perioada examinată au fost în vigoare prevederile a două legi prin care a fost gestionat aspectul de admitere a străinilor în scop de muncă, În perioada anilor 2011 - 2018 au fost în vigoare prevederile Legii Nr.180 din 2008 cu privire la migrația de muncă iar în perioada 2018 - 2020, prin Legea Nr.

[188] Studiul pieței muncii din Republica Moldova, Chişinău, 2020, sursa: https://mei.gov.md/ro/content/studiul-pietei-muncii-din-republica-moldova-prezentat-pe-platforma-ministerului-economiei-si.

[189] Hotărîre Nr. 331 din 05-05-2011, cu privire la eliberarea invitaţiilor pentru străini, Publicat : 13-05-2011 în Monitorul Oficial Nr. 78-81 art. 381.

[190] Hotărîre Nr. 1213 din 05-12-2018, pentru modificarea anexei nr.2 la Hotărîrea Guvernului nr. 331/2011 cu privire la eliberarea invitaţiilor pentru străini, Publicat : 07-12-2018 în Monitorul Oficial Nr. 448-460 art. 1278

[191] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

278/2018 privind modificarea unor acte legislative[192], se abrogă Legea 180/2008 cu privire la migrația de muncă, iar prevederile acesteia ce țin acest aspect, cu anumite modificări sunt trecute în conținutul legii Nr.200/2010 privind regimul străinilor din Moldova. Spre deosebire de Legea 180/2008, Legea 200 din 2010 a introdus cerințe de documentare simplificate, solicitările fiind examinate de o singură autoritate - Biroul Migrație și Azil (autoritatea competentă pentru străini).

Conform BMA, a fost exclus avizul favorabil al ANOFM, cu excluderea Agenției din această procedură și nu mai este necesară viza de lungă ședere pentru aplicare. De asemenea nu mai sunt două categorii de permise, de ședere și de muncă, acum este doar permisul de ședere în scop de muncă. A fost inclus un demers tipizat, semnat de angajator și toate angajamentele sunt bifate de angajator, dar angajatorul nu poate fi sancționat dacă nu își asuma obligațiile. Aceasta urma sa fie făcut prin proiectul de lege de la 23.09.2020 pentru modificarea Legii Nr. 200/2010 privind regimul străinilor și a Codului contravenţional al RM, care nu a fost admis.[193]

Conform ANOFM până în februarie 2019, Agenția, conform atribuțiilor instituționale, emitea decizii privind acordarea dreptului la muncă străinilor. Astfel, în perioada 2011-2018 au fost emise 5919 decizii de acordare a dreptului la muncă pentru activități de muncă din diferite ramuri ale economiei naționale: agricultură, industrie, construcții, HORECA, transport ş.a. [194]

Menționăm câteva aspecte specifice, în comparație cu Legea 180/2008, noile prevederi simplifică așa zisa cerință a „testului pieței” prevăzut la art.7 a acestei Legi. Astfel, dacă în lista actelor solicitate în legea Nr. 180/2008 se solicita (copia avizului favorabil eliberat de ANOFM) în legea Nr. 200/2010 este solicitată o declarație pe propria răspundere privind scopul și durata aflării în ţară a lucrătorului respectiv de la beneficiarul solicitant. Această simplificare face procedurile de documentare a forței de muncă străine, unele dintre cele mai accesibile din regiune.

Legea Nr. 200/2010 conține termenul de lucrător sezonier în munci agricole. Spre deosebire de prevederile Legii Nr.180/2008 conform căreia lucrătorul sezonier trebuia să obțină dreptul la muncă și dreptul de ședere provizorie în scop de muncă, prevederile Legii Nr.200/2010 permit lucrătorilor sezonieri în munci agricole și lucrătorilor frontalieri să desfășoare activitate de muncă pe teritoriul RM fără a fi necesară obținerea prealabilă de către beneficiarul solicitant a dreptului de ședere provizorie în scop de muncă.

[192] Prin Lege Nr. 278 din 29-11-2018 privind modificarea unor acte legislative, Publicat : 01-02-2019 în Monitorul Oficial Nr. 30-37 art. 91.

[193] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[194] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Considerăm că procedurile și cerințele de admitere a lucrătorilor în RM ca urmare a modificărilor din anul 2018, sunt accesibile și suficient de simplificate pentru atragerea lucrătorilor imigranți sezonieri. Totuși BMA menționează că până în prezent nu au fost depuse solicitări în acest sens, nici în perioada când se cerea avizul ANOFM, nici după simplificarea procedurii. Instituția de asemenea menționează că lucrătorii imigranți sezonieri nu au un interes sporit pentru munca în Republica Moldova, iar în perioada de implementare a SNDMA indicatorul dat nu a înregistrat nici un progres. Considerăm că această situație are mai puțin legătură cu cerințele de imigrare și documentare pentru străinii implicați în activități sezoniere cât cu neatractivitatea economică a ofertelor pentru forța de muncă străină. În același timp, reducerea prea joasă a standardelor de imigrare pentru muncă sezonieră poate implica riscuri sporite din punct de vedere a securității. Iar simplificarea suplimentară a acestor proceduri, trebuie realizată cu atenție, pentru a nu limita accesul la aceste locuri de muncă pentru cetățenii RM.

De asemenea prin modificările din 2018 la legea Nr.200/2010, a fost introdusă posibilitatea prestării muncii pe teritoriul RM în baza vizei, a dreptului de aflare sau a dreptului de ședere provizorie, după caz, fără obținerea prealabilă a dreptului de ședere provizorie în scop de muncă și a unui permis de ședere provizorie în scop de muncă pentru circa 18 categorii de străini.

B. Încurajarea admiterii străinilor cu o calificare înaltă care pot acoperi domeniile deficitare, cu impact direct în dezvoltarea economică

Modificările din anul 2018 la legea Nr.200/2010, introduc schimbări semnificative și cu privire la acordarea și prelungirea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă pentru unele categorii de străini cu calificări înalte. În acest sens sunt introduse categorii de lucrători imigranți ce nu existau în redacția Legii 180/2008: Specialități incluse în Lista ocupațiilor prioritare; Străini angajați în proiecte investiționale de importanță națională; Străini angajați în cadrul proiectelor de asistență externă; Lucrătorilor străini înalt calificați; Străini care desfășoară activități didactice, activități în domeniile culturii, sănătății, sportului; Persoane cu funcții de conducere din cadrul unui beneficiar solicitant cu activități în domeniul tehnologiei informației și specialiștilor din domeniul tehnologiei informației; Străini angajați ai rezidenților zonelor economice libere.

Trebuie să remarcăm introducerea prin aceleași modificări a dreptului de aflare temporară pe teritoriul RM a specialiștilor străini în domeniul TI. Acesta este un mecanism util, care permite specialistului străin în domeniul TI să își poate desfășura activitatea de muncă pe teritoriul RM pe o perioadă de până la 90 de zile calculate cumulativ pe parcursul oricărei perioade de 6 luni, în baza notificării autorității competente pentru străini de către beneficiarul solicitant. Beneficiarul solicitant urmând doar să

înregistreze activitatea acestui străin prin depunerea unui set de acte la ghișeul unic în termen de 5 zile lucrătoare de la data intrării în ţară a specialistului străin. Specificul muncii în domeniul dat, face posibilă combinarea muncii la distanță cu cea fizică a angajatului companiei. Aceasta este o inițiativă foarte bună și considerăm că urmează a fi căutate și alte opțiuni de simplificare a atragerii lucrătorilor migranți înalt calificați.

MEI menționează colaborarea cu BMA pe domeniul IT, acest minister lucrând activ la conceptul IT viza, iar în 2017 fiind făcute modificări la legea 200/2010 care prevăd că rezidenții parcurilor TI, în prezent Moldova IT Park, pot atrage forța de muncă străină care să beneficieze de condiții speciale pentru obținerea acestui permis de ședere pe termen lung. Conform MEI Din 2018 - 2021, 65 de străini au beneficiat de mecanismul oferit de IT viza, permis de ședere cu drept de munca inclus. Din aceste 65 persoane 45 sunt manageri IT și fondatori ai companiilor străine în Moldova și 20 sunt specialişti IT.[195]

Pe de altă parte observăm că aceste modificări simplifică cerințele de documentare față de lucrătorii imigranți, în raport cu Legea 180/2008, totuși sunt anumite aspecte care considerăm că pot fi optimizate în raport cu categoriile lucrătorilor înalt calificaţi menționați în lista supra:

1. Excluderea cerinței demonstrării locului de trai în general, sau după caz asigurarea faptului că lucrătorul înalt calificat are loc de trai poate fi inclusă în obligația angajatorului.
2. Excluderea doar pentru lucrătorii înalt calificați a cerinței prezentării contractului de muncă cu indicarea salariului lunar, care nu trebuie să fie mai mic decât salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul de gestiune. Această cerință urmează a fi păstrată pentru lucrătorii sezonieri și lucrătorii migranți obișnuiți. Considerăm că deținerea unui loc de muncă înalt calificat pentru migrant presupune condiții bune de salarizare.

Corespunzător, doar pentru categoria lucrătorilor migranți calificați considerăm necesară simplificarea condițiilor de obținere a unui permis de ședere provizoriu.

O altă modalitate de simplificare și optimizare a procedurilor de documentare este crearea posibilității de a depune solicitările și actele pentru toate serviciile BMA în format digital, cu achitarea costului acestora prin intermediul MPAY. Conform discuțiilor cu BMA acest proces a fost deja inițiat dar, compania responsabilă de implementarea acestui serviciu nu și-a îndeplinit obligațiile și acum BMA este în litigiu cu aceasta. La moment unicul serviciu acordat în format electronic este cel de acordare a confirmării de atribuire a unui IDNP. O altă modalitate de a obține servicii de documentare fără a vizita fizic ghișeul unic, este solicitarea documentării la domiciliu a persoanelor vulnerabile, care nu se pot

[195] Interviu cu Ministerul Economiei și Infrastructurii.

deplasa pentru perfectarea permisului de ședere. BMA examinează extinderea acestui serviciu pentru ca acesta să fie contra cost pentru anumite categorii de străini (ex. Număr mare de studenți, sau companii)[196] Susținem această inițiativă, însă considerăm că activitățile prioritare trebuie să fie focusate la moment pe asigurarea prestării serviciilor on-line, aceasta a fost demonstrat și de pandemia Covid 19.

Considerăm că autoritățile naționale urmează să realizeze o politică migrațională prudentă de atragere a forței de muncă, urmând a fi realizată o separare clară între categoriile de migranți de muncă: lucrători sezonieri ce dispun de un drept provizoriu de ședere ce nu permite obținerea șederii pe perioadă mai lungă de un an sau maxim un an și jumătate, dar care sunt pe deplin protejați la locul de muncă. Lucrătorii migranți obișnuiți pentru care se aplică un regim comun de documentare. Și lucrătorii înalt calificați pentru care statul urmează să aplice atât un regim simplificat de documentare dar și să urmărească atragerea acestora pe teritoriul RM prin alte stimulente. Abordarea la nivel internațional (ex modulul 4 al GATS[197]) confirmă această practică de simplificare și stimulare a migrației înalt calificate. Conform BMA în contextul simplificării cerințelor pentru obținerea vizei și a lipsei personalului suplimentar de verificare și monitorizare a străinilor, nu este posibilă simplificarea suplimentară a intrării acestora în țară.[198] În acest sens consolidarea capacităților de personal a BMA, se prezintă necesară.

Concluzie evaluare: Apreciem implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv.

Măsura 3) Diversificarea criteriilor de admitere a străinilor în scop de muncă, având ca bază prognoza necesității forței de muncă și prioritățile economiei naționale. Pentru asigurarea flexibilității sistemului, condițiile și procedurile de admitere se vor actualiza periodic.

Indicator: Prevederi legale aprobate.

Analiza implementării: Modificările introduse la Legea Nr. 200/2010 prin intermediul Legii Nr.278/2018 privind modificarea unor acte legislative, stipulează un asemenea mecanism la art 43^1: (2) În scopul asigurării necesităților economiei naționale cu forță de muncă, Guvernul, în baza Clasificatorului ocupațiilor din Republica Moldova, aprobă și actualizează, anual sau la necesitate, Lista ocupațiilor prioritare.[199] Cu toate acestea, practica implementării acestui mecanism nu a fost atât

[196] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[197] Movement of natural persons,The World Trade Organization (WTO, 22-23 September, 2008).

[198] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[199] Lege Nr. 200 din 16-07-2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, Publicat: 24-09-2010 în Monitorul Oficial Nr. 179-181 art. 610

de reușită. Conform BMA, lista ocupațiilor prioritare, nu mai este actuală, fiindcă nu a fost funcțională. Astfel prin incorporarea prevederilor legii Nr/2008 în legea Nr. 200/2010, unele categorii de străini care erau parte la lista ocupațiilor prioritare au fost incluse în conținutul noii legi. De asemenea a fost introdusă categoria de lucrător străin migrant, iar această listă a devenit practic caducă, BMA consideră că ea trebuie exclusă. [200]

De asemenea BMA menționează că simplificarea procedurii, micșorarea termenului de examinare și diversificarea criteriilor de admitere a străinilor în scop de muncă, a mărit intensitatea activității angajaților BMA. Modificarea Legii 200/2010 a inclus noi atribuții pentru angajații BMA, însă statele de personal nu au fost suplinite în acest context. Astfel, la etapa actuală Biroul se confruntă cu arderea profesională a personalului existent, inclusiv cu o fluctuație permanentă de cadre. La fel conform BMA, se duce lipsa suportului din partea organelor de resort, privind prioritățile economiei naționale, sondajul necesității forței de muncă străine în diferite domenii ale economiei (din partea Ministerului Economiei). La fel este necesară o prognoză sau studiu a pieței de muncă în RM, inclusiv Lista ocupațiilor prioritare (Ministerul muncii și protecției sociale).

Concluzie evaluare: considerăm că această măsură a fost implementată la nivel înalt, nu atât prin crearea unui mecanism specific cât prin simplificarea generală a condițiilor de intrare și documentare pentru migranții înalt calificați în țara noastră.

Măsura 4) Identificarea şi actualizarea periodică a statelor care prezintă potenţial de migraţie pentru Moldova şi facilitarea imigrării resortisanţilor din aceste state în baza politicilor naţionale şi acordurilor bilaterale în domeniu.

Indicator: Lista statelor elaborată.

Analiza implementării: Conform discuțiilor cu autoritățile intervievate, o asemenea listă la nivel oficial nu a fost realizată. Cu toate acestea, cercetări care au stabilit la nivel teoretic o asemenea listă există, în special menționăm Studiul pieței muncii din Republica Moldova, elaborat la solicitarea MEI și MSMPS. Acest studiu conține o listă potențială de țări de pe teritoriul căror poate fi examinată atragerea forței de muncă străine.[201] Considerăm că este necesară cercetarea suplimentară a integrării cetățenilor acestor țări în statele de destinație, unde ei emigrează în mod majoritar, pentru a avea o

[200] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[201] Studiul pieței muncii din Republica Moldova, Chişinău, 2020, sursa: https://mei.gov.md/ro/content/studiul-pietei-muncii-din-republica-moldova-prezentat-pe-platforma-ministerului-economiei-si, p.81.

înțelegere clară cu privire la oportunitatea invitării acestor străini sau încheierii unor acorduri de migrație a muncii cu statele de origine.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la un nivel redus, cu toate că în opinia noastră ea nu era atât de necesară în această perioadă.

Măsura 5) Perfectarea mecanismelor de recunoaştere a competenţelor şi calificărilor profesionale ale străinilor în domeniile ce necesită personal calificat (lucrul cu utilaje complicate sau periculoase, chimie, explozibil etc.).

Indicator: Mecanisme elaborate.

Analiza implementării: Conform interviului realizat cu MECC, această măsură este implementată la un nivel înalt. MECC menționează că recunoașterea și echivalarea calificărilor academice și profesionale se realizează în conformitate cu Convenția de la Lisabona, recomandările CE, inclusiv prin prisma Cadrului European al Calificărilor, la care sunt racordate Cadrele Naționale ale Calificărilor din țările UE și cele asociate. Instrumente relevante în echivalarea calificărilor profesionale sunt: descriptorii de nivel ai Cadrului Național al Calificărilor și standardele naționale de calificare, standardele europene și internaționale ESCO, ISCO, etc. Totodată, au fost instituite în instituțiile de învățământ superior și profesional tehnic, 32 de centre de recunoaștere a calificărilor obținute în străinătate, pe domenii de formare profesională, cu statut de organe consultative ale MECC în echivalarea calificărilor profesionale. Decizia referitor la valoarea calificării și dreptul de angajare în câmpul muncii a titularului aparține MECC, de regulă în baza recomandărilor centrelor, dar angajarea se realizează în conformitate cu cadrul normativ sectorial. În cazul când se identifică o diferență de program (accent se face pe componentele specifice, care duc la achiziționarea competențelor profesionale), se recomandă reintrarea în sistemul de formare pentru lichidarea acestora și obținerii calificării conforme cerințelor pieței muncii naționale. În cazul specialităților mai internaționalizate cum e TI, e mai simplu, fiindcă sunt anumite standarde de pregătire internațională a acestor specialități, la care sunt racordate și standardele naționale de formare. În cazul calificărilor academice, pentru continuarea studiilor, recunoașterea actelor de studii obținute în țările semnatare a Convenției Lisabona, a fost descentralizată către organele locale de specialitate, instituțiile de învățământ superior și profesional tehnic, pentru facilitarea procedurii de recunoaștere a actelor de studii de către

beneficiari.[202] Alte aspecte generale cu privire la recunoașterea studiilor din străinătate se aplică atât pentru cetățenii RM reîntorși cât și pentru imigranți. Acest aspect a fost reflectat la domeniul emigrare.

Concluzie evaluare: Considerăm că acest obiectiv a fost implementat la nivel înalt.

<u>Obiectivul IV.</u> Crearea precondiţiilor pentru integrarea ulterioară a străinilor prin diversificarea şi specificarea criteriilor de admitere pentru diferite categorii de persoane, cu excepția migranţilor noneconomici.

Acest obiectiv va fi reflectat la domeniul integrare.

Măsura 7) Promovarea instituţiilor de învățământ superior din Republica Moldova în scopul atragerii străinilor la studii. Determinarea condiţiilor la îndeplinirea cărora străinii, după terminarea studiilor, pot prelungi perioada de şedere în Republica Moldova.

Indicator: Mecanisme de promovare, activităţi realizate.

Analiza implementării: În ceea ce ține de prezența în spațiul on-line a ofertei educaționale a RM, în cadrul interviului cu MECC s-a menționat că un portal generalizat cu privire la oportunitățile de studii în Moldova similar cu cel din alte state (ex studyin.de Germania), nu a existat anterior. O resursă unificată de informație, exista pe web site-ul MECC, în rubrica internațional era o pagină unde erau postate informații pentru studenții străini cu date generale pentru ei, dar acum ea a fost exclusă, informațiile urmând să fie incluse pe un portal specializat. Astfel, în cadrul proiectului ERASMUS+ având ca obiect internaționalizarea învățământului superior, este planificat un asemenea portal general cu date despre oportunitățile de studii în RM. Dar, oricum portalul va direcționa studenții spre instituțiile de învățământ direct, pe acest site fiind oferite anumite date generale despre studiile în Moldova. De asemenea prin HG 1016/2017[203], a fost instituit Cadrul național al calificărilor, incluzând detalii despre programe și condițiile de studii, admitere, etc.[204]

Conform MECC promovarea studiilor din Moldova se realizează prioritar de instituțiile de învățământ superior, dar și de MECC împreuna cu MAEIE. MECC a colectat de câteva ori de la instituții materiale promoționale și le-a transmis ambasadelor din diverse țări, inclusiv la târguri internaționale din domeniu. Prin intermediul Programului UE, ERASMUS+, se asigură cooperarea universităților din RM

[202] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[203] Hotărîre Nr. 1016 din 23-11-2017, cu privire la aprobarea Cadrului naţional al calificărilor din Republica Moldova, Publicat : 01-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 421-427 art. 1137.

[204] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

cu cele din UE și parteneriatul estic, ceea ce e la fel o modalitate de promovare și vizibilitate a sistemului de învățământ superior din RM. Totuși prioritar aceasta este activitatea și interesul universităților.[205]

Conform datelor PME[206] [207] țările de origine a studenților, sunt stabile pe perioada examinată, incluzând în special: Ucraina, România, Israel, Turcia. Este important de menționat că a scăzut semnificativ numărul studenților străini din Federația Rusă, de la 113 în anul 2011, până la 58 în anul 2018. Stabilitatea țărilor majoritare de origine a studenților pe perioada examinată indică, o posibilă lipsă de acțiune a instituțiilor pentru a diversifica țările de origine a acestora. Pe de altă parte vedem în datele PME 2014 - 2018 o creștere semnificativă a numărului de străini veniți la studii din India, de la 5 persoane în 2014 la 258 în anul 2018. Din informația obținută pe parcursul interviurilor rezultă că aceștia studiază prioritar în domeniul științelor medicale. MECC explică această stabilitate a țărilor de origine a străinilor care vin la studii prin existența unor canale de colaborare a universităților stabilite de mai mult timp, dar și prin o anumită comoditate de lucru cu aceste țări, două din ele sunt țări vecine, lipsesc barierele de limbă, în Universități sunt grupe cu predare în limba rusă, nemaivorbind de studenții din România. Pe când invitarea și încadrarea studenților străini din zone geografice îndepărtate, e de foarte multe ori legată de probleme ce țin de obținerea vizei, bariere lingvistice. O altă problemă este că nu toate universitățile din țară oferă programe de studiu în limba engleză.[208]

Cu privire la procedurile administrative ce contribuie la legalizarea șederii străinilor la studii, MECC menționează că aplicarea pentru permise de studii și de ședere, e realizată de instituțiile de învățământ superior, care se ocupă cu atragerea studenților. În timp ce MECC oferă acceptul la studii pentru încadrarea în sistemul educațional a străinului, fiind realizată procedura de recunoaștere a actului de studii al acestuia, ca să confirme că străinul poate parcurge acel nivel de studii pe care îl solicită. MECC consideră că ar fi binevenită simplificarea și ușurarea procedurilor de documentare a străinilor la studii. Cea mai bună opțiune este oferirea serviciilor BMA în format on-line, pentru a nu solicita prezența fizică a străinului la depunerea actelor.[209]

Conform BMA, cu privire la solicitarea obținerii dreptului de ședere în scop de studii într-adevăr pregătirea și depunerea actelor este realizată de instituția de învățământ din RM, sau, de Ministerul Educatiei. Prezența fizică a studentului străin este necesară pentru preluarea imaginii faciale, prelevarea

[205] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
[206] Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2010–2015, Raport Analitic, Chişinău, 2017, p.149. p.122.
[207] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.120.
[208] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
[209] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

amprentelor digitale şi semnăturii solicitantului (conform HG 1187/2010) necesare pentru perfectarea permisului de ședere provizorie în scop de studii. BMA a prevăzut în CBTM pentru anii 2022-2024 procurarea de echipament tehnic mobil (automobile echipate cu tehnică specială), care va permite efectuarea documentării acestor categorii de străini la adresa instituției de învățământ. Dacă acest lucru va fi acceptat de Ministerul finanțelor aceasta va facilita procedura de documentare a străinilor la studii.
Un alt aspect care urmează a fi reflectat este posibilitatea străinilor care vin la studii să se încadreze în câmpul muncii în RM. Modificările introduse prin Legea 278/2018 la Legea 200/2010, stipulează că: Străinii cu drept de ședere provizorie pentru studii pot desfășura activități de muncă pe teritoriul Republicii Moldova, în conformitate cu legislația muncii, pe o perioadă care nu trebuie să depășească 10 ore pe săptămâna sau echivalentul în zile în decursul unui an.[210] Considerăm necesară prelungirea numărului de ore pe parcursul cărora străinul poate să desfășoare activități de muncă, astfel majoritatea statelor UE permit studenților străini să lucreze în regim de muncă parțială, de 4 ore pe zi.[211]
Considerăm greșită abordarea de a lăsa în mod prioritar sarcina de atragere a străinilor la studii Instituțiilor de învățământ, competiția între instituții poate complica implementarea unui efort conjugat şi eficient de atragere a străinilor la studii. Considerăm necesară preluarea rolului de bază în atragerea străinilor la studii de către MECC ca instituție lider în acest domeniu, prin crearea și organizarea unui consorțiu de universități și după caz colegii și stabilirea unor eforturi și acțiuni conjugate în acest sens. De asemenea se prezintă necesară dezvoltarea și stimularea suplimentară a competențelor personalului didactic prin studierea și aplicarea de către aceștia a limbii engleze. Considerăm că lipsa unor evoluții semnificative în domeniul educație, vorbește despre necesitatea unor modificări pe acest aspect.
De asemenea Legea Nr.200 din 2010, nu stipulează condiții specifice de aflare pe teritoriul țării pentru absolvenții instituțiilor de învățământ din RM, după terminarea de către aceștia a studiilor. Propunem, examinarea opțiunii eliberării unor permise de ședere provizorii în scop de muncă pe durată de la un an și până la doi, pentru absolvenții instituțiilor ce dețin specialități deosebit de necesare pentru economia RM.
Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură a fost implementată la nivel mediu.

<u>Nu poate fi identificat obiectivul la care se atribuie măsura.</u>

[210] Lege Nr. 200 din 16-07-2010, privind regimul străinilor în Republica Moldova, Publicat: 24-09-2010 în Monitorul Oficial Nr. 179-181 art. 610.
[211] Working permissions, sursa: https://ec.europa.eu/info/education/study-or-teach-abroad/living-and-working-abroad/working-while-studying_en.

Măsura 9) Dezvoltarea registrelor informaţionale interdepartamentale ce ar permite evidenţa drepturilor individuale ale străinilor în materie de securitate socială, accesul la serviciile medicale şi sistemul de învăţământ, asistenţa socială ş.a.

Indicator: Registre și mecanisme implementate.

Analiza implementării: Cu privire la această măsură BMA menționează că nu este stabilită interoperabilitatea a nici uneia din aceste baze de date cu SIIAMA.[212] Același lucru se confirmă și de către CNAS. Iar CNAM menționează existența unui anumit schimb de informație, prin expunerea de către CNAM pe platforma de interoperabilitate (Mconnect) a datelor privind statutul de persoană asigurată în sistemul AOAM și înregistrarea la medicul de familie, or, conform art. 4 lit. b) din Legea cu privire la schimbul de date și interoperabilitate, nr. 142/2018, datele deținute de participanții la schimbul de date sunt disponibile în egală măsură unui alt participant la schimbul de date, în baza mandatului legal al acestuia.[213] MSMPS și MECC menționează că asemenea date se oferă solicitare. [214] [215]

Considerăm necesară crearea unui asemenea mecanism, în special pentru colectarea datelor necesare cu privire la integrarea străinilor. Conform BMA interoperabilitatea dintre sisteme se face cu acordul mai multor instituții, inclusiv cu asistenta Agenției de Guvernare Electronica. Pentru interoperabilitate platformele trebuie sa fie de aceeași generație. Schimbul de date trebuie realizat prin Mconnect, iar nu toate instituțiile sunt conectate la acesta și platformele lor nu permit interconectarea. Al doilea aspect ține de protecția datelor cu caracter personal, ceea ce necesită ca datele să fie depersonalizate. E necesar un concept bine gândit în acest sens, pentru a crea un registru electronic al străinului.[216]

Concluzie evaluare: Constatăm nivelul redus de implementare a acestei măsuri.

Măsura 2) Ajustarea reglementărilor naţionale. la Rezoluţia Consiliului din 20 iunie 1994 privind limitarea admiterii resortisanţilor statelor terţe pe teritoriul statelor-membre pentru ocuparea forţei de muncă şi la Directiva Consiliului din 2004/114/CE din 13 decembrie 2004 privind condiţiile de admisie a resortisanţilor ţărilor terţe pentru studii, schimb de elevi, formare profesională neremunerată sau servicii de voluntariat şi altele.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

[212] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[213] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.
[214] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
[215] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.
[216] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Analiza implementării: Cu privire la această măsură MSMPS a indicat în cadrul interviului preluat, că ajustarea la Acquis-ul UE a actelor normative cu privire la emigrare este problematică, ori țările UE nu au aceeași situație migrațională ca RM. MSMPS vede această măsură ca fiind mai curând specifică pentru activitatea BMA pe aspectele de imigrare.[217]

În același timp Legea Nr.200/2010 include în dispozițiile sale finale, lista tuturor actelor normative UE a căror prevederi au fost parțial implementate în contextul său. Și MAEIE confirmă reflectarea Acquis-ului UE în prevederile acestei legi și altor acte normative din domeniul imigrare.[218]

Conform MAEIE, schimbările în Acquis-ul UE se monitorizează în permanență și după caz se fac intervenții pentru modificarea legislației. Au fost făcute circa cinci modificări la Hotărâri de Guvern ce reglementează regulamentul de vize, pe parcurs, de la adoptarea acestora, tot mecanismul de eliberare a vizelor se bazează pe mecanismele comunitare.[219]

Concluzie evaluare: Implementarea la nivel înalt a acestei măsuri.

3.2. INTEGRAREA STRĂINILOR

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Elaborarea cadrului legislativ național privind integrarea socială a străinilor.

Măsura 1) Elaborarea şi adoptarea Legii privind integrarea străinilor. Abordarea în cadrul legii a unui tratament special pentru toate categoriile de străini, în special pentru refugiați și persoane care beneficiază de protecție umanitară în Republica Moldova.

Măsura 2) Elaborarea programelor de integrare a străinilor luând în calcul domeniile prioritare necesare pentru integrarea cu succes: angajarea, educația, asistența medicală și asigurarea socială etc.

Măsura 4) Elaborarea programelor ce vor ține cont de necesitatea activităților specifice de acomodare culturală, consiliere și de studiere a limbii în programele de integrare etc.

Măsura 5) Abordarea unui tratament special la elaborarea politicilor pentru categoriile vulnerabile de persoane: minori neînsoțiți, persoane în etate, femei singure, persoane cu dizabilități ş.a.

Măsura 6) Monitorizarea politicilor de integrare, prin stabilirea setului de indicatori în toate domeniile relevante, culegerea, sinteza și analiza datelor obținute.

[217] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
[218] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.
[219] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Măsura 7) Elaborarea mecanismelor de implementare practică a programelor de integrare, cu antrenarea reprezentanților autorităților publice centrale și locale, a societății civile.

Obiectivul II. Asigurarea prin politici continue și pe termen lung a unor procese eficiente de acomodare reciprocă între toți străinii (migranți, beneficiari ai unei forme de protecție, apatrizi) și locuitorii Republicii Moldova.

Obiectivul III. Susținerea participării active a străinilor cu statut de ședere legală în Republica Moldova la viața economică, socială și culturală a țării, cu respectarea dreptului străinilor la propria identitate culturală.

Măsura 3) Crearea mecanismelor relevante pentru adaptarea și încurajarea activității sociale a străinilor, asigurarea dezvoltării unor relații bazate pe încredere și responsabilitate reciprocă a străinilor și societatea moldovenească.

Obiectivul IV. Creșterea gradului de conștientizare a persoanelor publice, societății civile, străinilor înșeși în importanța și necesitatea sprijinirii procesului de integrare.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Elaborarea cadrului legislativ național privind integrarea socială a străinilor.

Indicator: Cadrul legislativ/normativ adoptat.

Analiza implementării: Realizarea acestui obiectiv are loc prin adoptarea Legii Nr. 274/2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova[220] Ulterior are loc aprobarea unui șir de acte normative subordonate legii. Prin Ordinul directorului BMA nr. 55/2012, este aprobată Instrucțiunea privind modul de evidență, ținere și de păstrare a dosarelor sociale. Prin ordinul directorului BMA nr. 56/2012, este aprobat modelul angajamentului de integrare, care se încheie între solicitantul programului de integrare și autoritatea competentă pentru străini.[221] La 11.01.2013 au fost aprobate prin ordinul directorului BMA modelele formularelor necesare funcționării Secției integrare și acomodare în conformitate cu prevederile Legii nr. 274/2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova: Modelul cererii privind solicitarea activităților de integrare pentru străini; Modelul cererii privind includerea în program de integrare; Modelul fișei de evaluare a necesităților solicitantului activităților de integrare.[222]

[220] Lege Nr. 274 din 27-12-2011, privind integrarea străinilor în Republica Moldova, Publicat : 31-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 372-382 art. 342.

[221] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

[222] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

În scopul integrării străinilor și asigurării respectării drepturilor acestora a fost elaborat și aprobat Mecanismul de includere a străinilor în activităţi de integrare, (Ordin comun al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Culturii, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Companiei Naţională de Asigurări în Medicină, Casei Naţională de Asigurări Sociale nr. 42/26/46/128/61/28-A/107-A din 16.02.2016).[223] Mecanismul dat reglementează procedura accederii la activitățile de integrare, desfășurarea acestora, accesul la cursuri de limbă, educație, sistemul de protecție socială etc, inclusiv stabilește modul de încadrare în sistemul AOAM și de achitare a primelor de AOAM de către cetățenii străini[224].

Conform unui comunicat de presă al BMA, la 18.11.2015 a avut loc prezentarea oficială pentru reprezentanții autorităților publice centrale cu competențe în domeniul integrării străinilor a Studiului MIPEX - Indicele Politicilor de Integrare a Migranţilor în Republica Moldova, iar cadrul legislativ al Republicii Moldova a obținut un punctaj de 39 din 100 puncte, situând-se pe o poziție similară cu cea a Lituaniei și Slovaciei.[225]

Concluzie evaluare: Considerăm această măsură implementată la un nivel înalt.

Măsura 1) Elaborarea şi adoptarea Legii privind integrarea străinilor. Abordarea în cadrul legii a unui tratament special pentru toate categoriile de străini, în special pentru refugiaţi şi persoane care beneficiază de protecţie umanitară în Republica Moldova.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Datele cu privire la integrarea străinilor pentru perioada examinată reflectate în rapoartele anuale de evaluare indică activitatea prioritară de integrare a refugiaților și beneficiarilor de protecție umanitară. Acest aspect se reflectă și în structura organizatorică a BMA, unde direcția responsabilă de aspectele de integrare este denumită: Direcția Azil și Integrare, ceea ce indică asupra atenției deosebite a BMA asupra integrării acestor categorii de străini. Activitățile de integrare a beneficiarilor de protecție internațională sunt prevăzute la capitolul II, iar desfășurarea programului de integrare, accesibil pentru această categorie, în capitolul III al legii Nr.274 din 2011.

[223] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.

[224] Ordinul nr.42 din 16.02.2016 “Privind aprobarea Mecanismului de includere a străinilor în activități de integrare”, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.184-192 din 01.07.2016.

[225] Biroul migrație și azil examinat Raportul al V-lea de monitorizare privind Republica Moldova al ECRI, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-examinat-raportul-al-v-lea-de-monitorizare-privind-republica-moldova.

Conform BMA au fost lărgite categoriile de străini ce pot solicita măsuri de integrare, fiind aprobat un ordin interinstituțional ce ține de diseminarea informației și lucrul pe aspectul integrare. De asemenea recent la 01.01.2021 a avut loc modificare legii Nr. 274/2011, iar acum se ajustează prevederile legale.[226]

Atât cadrul normativ adoptat cât și practica BMA de activitate în domeniul integrării străinilor, au fost pe larg apreciate la nivel internațional, iar BMA a fost de multiple ori invitată pentru împărtășirea experienței de activitate în acest domeniu.[227] [228]

Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură a fost implementată la nivel înalt.

Măsura 2) Elaborarea programelor de integrare a străinilor luând în calcul domeniile prioritare necesare pentru integrarea cu succes: angajarea, educaţia, asistenţa medicală şi asigurarea socială etc.

Indicator: Prevederi legale adoptate, programe elaborate.

Analiza implementării: Legea Nr.274/2011 reglementează activitatea de integrare pe aspectele menționate în măsură. BMA menționează elaborarea unor asemenea programe de integrare în special pentru beneficiarii de protecție internațională, în timp ce străinii au acces la alte activități de integrare, celelalte categorii de străini beneficiază de abordarea legală generală. Nu există un concept pe aspectul de integrare a imigranților, iar la nivelul UE se practică o abordare individuală a statelor. Beneficiarul de protecție poate selecta o activitate de integrare sau beneficia de un program, în baza unui angajament semnat cu BMA. În acest caz se oferă anumite beneficii, cazare gratuită la centrul de cazare al BMA, poliță medicală gratis, asistență financiară de la stat, etc. Cu privire la aspectele examinate, BMA menționează că, din start conceptul legii integrării prevede egalitatea în drepturi a străinilor cu cetățenii, totuși la nivel practic existau anumite diferențe, fiindcă actele normative prevedeau dreptul de acces la anumite drepturi pentru cetățean și nu pentru străini. Unele modificări legale egalează cetățenii străini în drepturi cu cetățenii RM.[229] Un exemplu sunt modificările făcute la legea Nr.200/2010 prin

[226] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[227] Biroul migrație și azil invitat pentru instruirea autorităților din Letonia la capitolul integrarea străinilor, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-invitat-pentru-instruirea-autorit%C4%83%C8%9Bilor-din-letonia-la-capitolul

[228] Biroul migrație și azil invitat pentru instruirea autorităților din Georgia la capitolul integrarea străinilor, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-invitat-pentru-instruirea-autorit%C4%83%C8%9Bilor-din-georgia-la-capitolul

[229] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

legea Nr. 244/2016[230], prin care se introduce Capitolul IX[1] Drepturile, libertățile și obligațiile fundamentale ale străinilor.

Pe domeniul asistenței medicale, autoritatea responsabilă este CNAM. Această instituție menționează participarea activă la elaborarea proiectului de modificare a Legii nr. 274/2011, inclusiv prin prisma modului de încorporare a actului normativ și modificarea legislației din domeniul AOAM.[231] CNAM menționează adoptarea Lege Nr.77/2013[232] care are drept scop asigurarea accesului străinilor la serviciile medicale, astfel, străinii și apatrizii specificați la art. 2 alin. (1) lit. a)–f) din Legea Nr. 274/2011, încadrați în muncă în RM în baza unui contract individual de muncă, străinii și apatrizii cu drept de ședere permanentă în RM, precum și refugiații și beneficiarii de protecție umanitară au aceleași drepturi și obligații în domeniul asigurării obligatorii de asistență medicală ca și cetățenii RM, în conformitate cu legislația în vigoare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel.[233] De asemenea conform CNAM pentru asigurarea integrării beneficiarilor unei forme de protecție internațională, Guvernul intervine în calitate de asigurat pentru acești străini care sunt incluși într-un program de integrare, iar CNAM acordă statut de persoană asigurată pe perioada desfășurării programului. Concomitent, străinii cu drept de ședere permanentă, apatrizii și beneficiarii de protecție internațională și neobligați prin lege să se asigure în mod individual, se pot încadra în categoriile de persoane asigurate de Guvern, dacă corespund criteriilor de încadrare (inclusiv persoane cu dizabilități, pensionari etc).[234]

Concluzie evaluare: Evaluăm implementarea acestei măsuri la nivel înalt, BMA oferă o evaluare identică, menționând suficiența cadrului legal, mai ales după modificările introduse în legislație în anul 2021 și aprobarea Ordinului privind includerea străinilor în activități de integrare.[235] Suntem de acord cu această evaluare.

Măsura 4) Elaborarea programelor ce vor ține cont de necesitatea activităților specifice de acomodare culturală, consiliere și de studiere a limbii în programele de integrare etc.

Indicator: Prevederi legale adoptate, programe elaborate.

[230] Lege Nr. 244 din 03-11-2016 pentru modificarea, completarea şi abrogarea unor acte legislative, Publicat : 23-12-2016 în Monitorul Oficial Nr. 453-458 art. 895

[231] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.

[232] Lege Nr. 77 din 12-04-2013, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 14-06-2013 în Monitorul Oficial Nr. 125-129 art. 398

[233] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

[234] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.

[235] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Analiza implementării: În perioada ianuarie-februarie 2013 Direcția azil și integrare a BMA a definitivat în colaborare cu Ministerul Educației, metodologia cursului de studiere a limbii de stat pentru străini. Metodologia a fost aprobată prin Ordinul nr. 305 din 24.04.2013 a Ministerului Educației. De asemenea, s-a definitivat împreună cu Ministerul Culturii, Metodologia sesiunilor de acomodare socioculturală, care urmează să fie aprobată de Colegiul Ministerului Culturii.

Totodată, la 28 martie 2013 a avut loc ceremonia oficială de deschidere a unui laborator lingvistic pentru beneficiarii unei forme de protecție și solicitanții de azil din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă". Renovarea laboratorului lingvistic a fost realizat în cadrul Programului Regional de Protecție (faza II) finanțat de UE și implementat de ICNUR în Belarus, Moldova și Ucraina.[236]

Hotărârea Colegiului Ministerului Educației 2.3 din 12 aprilie 2013 reglementează modul și condițiile în care se organizează cursurile de studiere a limbii pentru străini în scopul asigurării integrării acestora în viața economică, socială și culturală a țării. Conform prevederilor Metodologiei, Ministerul Educației planifică anual surse bugetare în scopul organizării acestor cursuri pentru categoriile de străini care au obținut o formă de protecție în Republica Moldova.[237] De asemenea ea reglementează metodologia cursurilor de studiere a limbii de stat pentru străini. În contextul metodologiei au fost create patru centre de organizare a cursurilor pentru studierea limbii române de către străinii care au dobândit o formă de protecție în RM: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți și Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul. Conform raportului anual de evaluare a SNDMA în anul 2017, operațional era doar centrul constituit în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă".[238]

Un rol esențial în predarea limbii române o au subiecții de drept privat, aceasta este menționat și de MECC, care precizează că străinii preferă să studieze limba română anume în acest condiții.[239] Organizația care desfășoară cele mai semnificative activități de instruire în acest sens este Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM). Conform raportului anual de implementare a SNDMA pentru anul 2020, ANTEM în parteneriat cu autoritățile implementează un program de instruire lingvistică pentru minoritățile naționale din RM care presupune instruirea a peste 700 de persoane. Procesul de învățare a limbii de stat se realizează pe platforma https://invat.antem.org/, cu

[236] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

[237] Raport pentru anul 2016 privind gradul de realizare a acțiunilor din Planul de Acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul Migrației și Azilului (2011-2020).

[238] Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acțiunilor prevăzute în Planul de Acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul Migrației și Azilului (2011-2020).

[239] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

ghidajul a 4 experți în predarea-învățarea la distanță.[240] BMA menționează că de obicei cei care frecventează aceste cursuri contra cost în cadrul ANTEM sunt imigranții. În timp ce străinii cu o forma de protecție internațională, studiau în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă", cu suportul ICNUR. Interesul străinilor de a beneficia de studii de limbă în cadrul ANTEM, BMA o argumentează prin modul de abordare eficient din cadrul acestei organizații.[241]

Considerăm colaborarea pe aspectul de integrare cu ANTEM, ca pe un caz de bună practică, iar un document de politici pentru viitor ar trebui să identifice şi să piloteze mai multe opțiuni de parteneriat public-privat pe domeniul migrație și desigur integrare.

BMA precizează că străinul încheie cu autoritățile un angajament de integrare care prevede și anumite obligații pentru străin (de ex. frecventarea cursurilor de studiere a limbii). Iar în caz de refuz de a respecta aceste obligații, pot surveni sancțiuni, de exemplu una dintre formele de suport menționată în planul individual de integrare poate fi stopată, de ex. Dreptul de cazare sau ajutorul bănesc.[242]

Cu privire la activitățile specifice de acomodare culturală, acestea se realizează prin implicarea străinilor în activitățile publice, cum ar sărbători naționale, vizite în cadrul muzeelor, centrelor de creație etc. Multiple activități de genul dat sunt reflectate atât pe pagina web a BMA cât și în rapoartele anuale de evaluare a SNDMA.

Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură a fost implementată la nivel înalt.

Măsura 5) Abordarea unui tratament special la elaborarea politicilor pentru categoriile vulnerabile de persoane: minori neînsoţiţi, persoane în etate, femei singure, persoane cu dizabilităţi ş.a.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Atât MECC[243] cât și MSMPS[244] menționează aplicarea prevederilor cadrului legal general pentru asemenea cazuri. În cadrul raportului de progres a BMA se menționează că asemenea categorii speciale sunt prevăzute în Legea Nr.274/2011 la art.6, iar în asemenea situații procedura se coordonează cu structurile specializate. Iar capitolul IV a Legii reglementează regimul aplicabil categoriilor speciale de străine. Este menționat exemplul unui minor neînsoțit, din Afganistan, care a fost cazat în instituție specializată pentru minori fiindu-i oferită asistență până la atingerea

[240] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).
[241] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[242] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[243] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.
[244] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

majoratului și cazul unui minor din Bangladesh. Iar în asemenea cazuri pe lângă suportul obișnuit se acorda și asistență din partea partenerilor de dezvoltare.[245]

Cu privire la integrarea copiilor străinilor la modul general, MECC menționează integrarea destul de reușită a acestora, unele greutăți putând apărea în cazul copiilor care au o vârstă mai mare.[246]

O categorie ce întâmpină probleme specifice de integrare sunt familiile mixte, această categorie a fost inclusă în legea Nr.274/2011 prin modificările făcute conform legii Nr. 139/2020[247], fiind reglementate la art.20 întitulat: Familiile compuse din străini și cetățeni ai Republicii Moldova. În cadrul acestui articol este menționată abordarea integrată a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării în vederea realizării măsurilor de protecție a familiilor compuse din străini și cetățeni ai RM și întreprinderea măsurilor pentru facilitarea procesului de integrare a acestor familii, asigurând în special protecția minorilor și realizarea drepturilor acestora. În discuții cu autoritățile naționale, numai BMA și BRD menționează necesitatea unor activități suplimentare pentru suportul familiilor mixte. În același timp alte instituții nu menționează anumite probleme de integrare.

În acest sens BMA oferă exemplul familiilor mixte revenite din Siria, ca urmare a conflictului în acea țară.[248] Această categorie cade atât sub incidența politicilor de integrare a străinilor cât și deseori de reintegrare a propriilor cetățeni care în unele cazuri nu au locuit în RM de zeci de ani. BMA de asemenea menționează elaborarea unui chestionar pentru identificarea familiilor mixte[249] și necesitățile lor. Prin intermediul acestui chestionar a fost evaluată situația anumitor familii care s-au adresat la această autoritate. În procesul de elaborare a acestora au fost solicitate avizele MSMPS și a BRD.[250] La această dată BMA a identificat necesitatea de intervenție pe următoarele domenii: asistență în studierea limbii de stat, desfășurarea de activități de adaptare culturală și lucru psihologic. BMA a stabilit cooperare cu BRD pe acest aspect[251]

PME pentru perioada 2014 - 2018, menționează insuficiența fondurilor publice necesare pentru acoperirea întregului spectru de necesități posibile pentru toate categoriile de străini. În profil este indicată necesitatea de a determina categoriile de străini care pot beneficia de un tratament facilitar în

[245] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[246] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

[247] Legea Nr. 139 din 16-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 21-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 212-220 art. 471.

[248] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[249] Ordinul BMA Nr. 31 din 22.11.2018, Chestionarul de evaluare a necesităților familiilor compuse din străini și cetățeni ai Republicii Moldova

[250] Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[251] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

domeniul dat, spre exemplu categoriile vulnerabile de persoane, beneficiari ai unor forme de protecție, minori neînsoțiți, persoanele în vârstă etc.[252] Susținem această poziției, o direcție de activitate pentru următoarea perioadă poate include activități și reglementări mai specifice pe această latură.

Concluzie evaluare: Implementare la nivel înalt**,** a avut loc implementarea unor prevederi și mecanisme legale noi, ce urmează a fi perfecționate în următoarea perioadă.

Măsura 6) Monitorizarea politicilor de integrare, prin stabilirea setului de indicatori în toate domeniile relevante, culegerea, sinteza şi analiza datelor obţinute.

Indicator: Indicatori stabiliți.

Analiza implementării: Această măsură, este una dintre puținele, raportată ca fiind neimplementată complet. Astfel raportul de evaluare a SNDMA pe anul 2020 menționează la acțiunea relevantă un nivel de realizare mediu – 50%. În anul 2020 fiind elaborat conceptul modulului „Integrare", care urmează a fi integrat în SIIAMA urmând a fi asigurată interacțiunea informațională și schimbul de date între sistemele informaționale ale diferitor autorități la compartimentul integrare. Pentru realizarea acțiunii pe parcursul anului 2020 au fost inițiate activitățile de modificare a procesului de schimb de date administrative cu agențiile guvernamentale implicate în procesele operaționale ale Biroului de prestare a serviciilor publice de documentare a străinilor (IGPF, CNAS, CNAM, FISC) utilizând platforma de interoperabilitate (MConnect).[253]

Interviurile cu autoritățile indică un anumit schimb de informații cu privire la acest domeniu. Astfel BMA menționează că autoritățile responsabile de colectarea anumitor date sunt stabilite în legea Nr. 274 din 2011, iar BMA solicita datele la sfârșitul anului, le compilează și le transmit Guvernului. Totuși BMA menționează necesitatea inter-conexiunii sistemelor informaționale pentru obținerea datelor mai detaliate cu privire la la străini.[254] CNAM confirmă aceste activități de monitorizare, și raportarea, după caz, cu privire acțiunile desfășurate, în contextul politicilor de integrare a străinilor.[255]

Concluzie evaluare: Considerăm că această măsură este implementată la nivel mediu.

Măsura 7) Elaborarea mecanismelor de implementare practică a programelor de integrare, cu antrenarea reprezentanţilor autorităţilor publice centrale şi locale, a societăţii civile.

[252] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.81.

[253] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[254] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[255] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.

Indicator: Prevederi legale și mecanisme adoptate.

Analiza implementării:

A. Activitatea la nivel local a instituțiilor de stat

În anul 2017, BMA a întreprins mai multe acțiuni pentru promovarea conceptului centrelor de integrare pentru străini. Astfel, în cadrul sediilor serviciilor regionale ale Biroului situate în municipiile Bălți, Chișinău (sediul central și Centrul de cazare) și Cahul au fost create centre de integrare pentru străini (HG nr. 553/2017), care vin să faciliteze accesul străinilor la informare cu privire la activităţile de integrare și să asigure calitatea serviciilor prestate de către Biroul migrație și azil, inclusiv pornind de la cele mai bune practici din domeniul integrării preluate din România, Portugalia, Franța, Austria etc. Capacitatea fiecărui centru este de până la 200 de persoane per an, ceea ce permite incluziunea mai rapidă a străinilor în comunitate, reducerea conflictelor interculturale, interconfesionale și de altă natură.[256] A fost instituită o abordare a centrului de integrare în calitate de ghișeu unic pentru facilitarea procesului de integrare a străinilor, realizându-se redirecționarea străinilor către autoritățile și serviciile de care ei au nevoie.

Printre serviciile oferite de către centrele respective pot fi enumerate și cele de informare a străinilor despre activitățile și programele de integrare existente, serviciile de consiliere și asistare a străinilor, inclusiv stabilire și promovare a legăturilor între comunitățile și asociațiile de imigranți. În anul 2019 de către centrele regionale de integrare pentru străini au fost deservite 4907 persoane, în creștere cu 8,8% față de anul 2018 și cu 17,7% față de anul 2017. De menționat, că centrului regional Chișinău i-a revenit o pondere 82% în total beneficiarilor deserviți (în descreștere cu 2,4% față de 2018 și cu 1,9% față de 2017), acesta fiind urmat de centrul regional Bălți - 8,3% (în descreștere cu 1% față de 2018 și 0,3% față de 2016) și de centru regional Cahul/Comrat – 9,7% (în creștere cu 4.4% față de 2018 și cu 2.2% față de 2017).[257]

Conform menţiunilor unor cercetători, numărul străinilor beneficiari de protecție internațională și titulari ai dreptului de ședere în RM, care au fost incluși la cerere în activitățile de integrare (acomodare socio-culturală, învățare a limbii române, etc.) pe parcursul perioadei analizate a fost unul mic și oscilant. În anul 2019 în activitățile de integrare au fost incluși 14 străini, în descreștere cu 39,1% față de anii 2018 și 2016 când numărul acestora a fost de 23 persoane.[258]

Raportul anual de evaluare a SNDMA pentru anul 2020, la acțiunea: Dezvoltarea principiului abordării

[256] Centre de integrare pentru străini în municipiile Bălți, Chișinău și Cahul, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/centre-de-integrare-pentru-str%C4%83ini-%C3%AEn-municipiile-b%C4%83l%C8%9Bi-chi%C8%99in%C4%83u-%C8%99i-cahul.
[257] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.48.

integrate a domeniului de reintegrare și integrare la nivel central și local, prin implicarea tuturor structurilor (pe orizontală și verticală) în acest proces, menționează că acest mecanism este elaborat și funcțional, contribuind la creșterea cu 20% a persoanelor integrate și reintegrate, acțiune realizată și raportată în anul 2018[259]

Chiar dacă la etapa actuală numărul de persoane care solicită măsuri de integrare nu este considerabil, a fost elaborat mecanismul și pusă la punct baza pentru consolidarea ulterioară a activității. Totodată, numărul în creștere a consultărilor efectuate, demonstrează cert interesul crescut al străinilor pentru informare despre accesul la drepturi și realizarea acestora.

Pe lângă activitatea BMA, este importantă și activitatea ANOFM de asigurare a integrării străinilor pe piața muncii, atât la nivel central cât și prin subdiviziunile sale teritoriale. Conform unui studiu, ANOFM și subdiviziunile sale teritoriale implementează începând cu anul 2016 mecanismul de includere a străinilor în activităţi de integrare. În perioada 2017 - 2020, subdiviziunile teritoriale pentru ocuparea forţei de muncă au înregistrat 284 persoane din categoria străinilor cu drept și statut de șomer, din care 23,2% au fost angajaţi în câmpul muncii. Cele mai multe persoane au beneficiat de servicii de informare și consiliere profesională - peste 94,36%, iar peste 52% - servicii de mediere privind angajarea în câmpul muncii. La fel, 15 persoane au beneficiat de ajutor de șomaj, iar 6 – de alocație de integrare și reintegrare. Absolvenți ai unui curs gratuit de formare profesională – 3 persoane.[260]

B. Activitatea societății civile

Suplimentar activităților ANTEM menționată supra, mai există o asociație obștească foarte activă în domeniul integrare - Centrul de Caritate pentru Refugiați. Centrul de Caritate este activ implicat în activitatea de integrare a solicitanților de azil și a persoanelor ce dispun de o formă de protecție internațională, implementând din anul 1999 proiectul: Dezvoltarea serviciilor comunitare pentru refugiați și solicitanți de azil din Moldova[261] Centrul a implementat în baza unui acord cu Universitatea Ion Creangă cursuri de studiere a limbii române pentru beneficiarii săi, această colaborare a fost suspendată o perioadă, însă urmează a fi reluată.[262] Alte activități ale Centrului includ colaborarea cu

[258] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.48.

[259] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[260] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă.

[261] Current projects, https://ccr.md/our-projects/current-projects/.

[262] Meeting between the “Ion Creanga” pedagogical university and the Charity Centre For Refugees, sursa: https://ccr.md/meeting-between-the-ion-creanga-pedagogical-university-and-the-charity-centre-for-refugees/.

BMA, inclusiv desfășurarea de activități în cadrul Centrului de Cazare pentru refugiați[263], desfășurarea unor sărbători naționale și religioase în cadrul Centrului pentru informarea străinilor cu privire la specificul cultural al acestora, oferirea asistenței pentru angajarea în câmpul muncii, asigurarea socială pentru categorii vulnerabile de beneficiari și includerea în activități de orientare socio-culturală.

Considerăm că activitatea Centrul de Caritate pentru refugiați cât și ANTEM suplimentează în mod esențial activitățile de integrare a beneficiarilor unei forme de protecție internațională, iar rezultatele cu privire la procesele de integrare a străinilor ar fi semnificativ mai joase fără implicarea unor asemenea organizații. Pe lângă aceste ONG-uri, un rol activ revine și altor parteneri de implementare ai BMA și anume: A. O. Centrul de drept al avocaților și Centrul de reabilitare a victimelor torturii Memoria.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la un nivel înalt.

<u>Obiectivul II.</u> Asigurarea prin politici continue şi pe termen lung a unor procese eficiente de acomodare reciprocă între toţi străinii (migranţi, beneficiari ai unei forme de protecţie, apatrizi) şi locuitorii Republicii Moldova.

Indicator: Prevederi legale și de politici adoptate.

Analiza implementării: Conform raportului BMA se menționează că implementarea acestui obiectiv are loc în mod curent, prin adoptarea cadrului normativ corespunzător.[264]

Concluzie evaluare: Se prezintă dificilă evaluarea implementării acestui obiectiv specific, deoarece are un conținut preponderent conceptual.

De menționat că politicile promovare în domeniul integrării străinilor au fost promovate reieșind inclusiv din Conceptul privind crearea sistemului operațional/funcțional de integrare al străinilor aprobat în contextul liberalizării regimului de vize, aprobat la nivelul BMA[265].

<u>Obiectivul III. Susţinerea</u> participării active a străinilor cu statut de şedere legală în Republica Moldova la viaţa economică, socială şi culturală a ţării, cu respectarea dreptului străinilor la propria identitate culturală.

Indicator: dificil de estimat

[263] Meeting of the Charity Centre for Refugees (CCR) and the Bureau for Migration and Asylum (BMA), sursa: https://ccr.md/meeting-of-the-charity-centre-for-refugees-ccr-and-the-bureau-for-migration-and-asylum-bma/.

[264] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[265] A fost aprobată prin ordinul directorului BMA nr. 41 din 04.06.2014

Analiza implementării: Conform raportului BMA se menționează că implementarea acestui obiectiv are loc în mod curent, prin adoptarea cadrului normativ corespunzător.[266]

Concluzie evaluare: Se prezintă dificilă evaluarea implementării acestui obiectiv specific din cauza lipsei unor indicatori de evaluare.

Măsura 3) Crearea mecanismelor relevante pentru adaptarea şi încurajarea activităţii sociale a străinilor, asigurarea dezvoltării unor relaţii bazate pe încredere şi responsabilitate reciprocă a străinilor şi societatea moldovenească.

Indicator: dificil de estimat

Concluzie evaluare: Considerăm că se prezintă dificilă evaluarea implementării acestui obiectiv specific din cauza lipsei unor indicatori de evaluare.

<u>Obiectivul IV.</u> Creşterea gradului de conştientizare a persoanelor publice, societăţii civile, străinilor înseşi în importanţa şi necesitatea sprijinirii procesului de integrare.

Indicator: Activități de informare realizate.

Analiza implementării: Cu privire la acest obiectiv BMA menționează implementarea sa prin intermediul ordinului din 2020 care stabilește mecanismul de includere a străinilor în activități de integrare. De asemenea autoritățile și societate civilă, sunt implicate în instruiri, iar străinii beneficiază de consultări. Are loc participarea BMA și altor autorități după caz în emisiuni, publicații și alte activități informative cu implicarea mass media. De asemenea, pe parcursul acestor activități și în alt context de interacțiune, Societatea civilă oferă recomandări legale cu privire la posibilele îmbunătățiri ale cadrului normativ cât și practicilor de activitate în acest domeniu. [267]

Concluzie evaluare: Considerăm că a avut loc implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv. Referindu-ne la rapoartele anuale de evaluare, observăm un șir semnificativ de activități de informare realizate de BMA, care frecvent includ și aspectele de integrare a străinilor.

[266] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[267] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

4. AZILUL

4.1. EVALUAREA INSTITUȚIEI AZILULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Consolidarea sistemului național de azil și asigurarea accesului neîngrădit la procedura de azil cu respectarea principiului ne-returnării în corespundere cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și standardele fixate în directivele europene.

Măsura 3) Asigurarea standardelor minime pentru primirea solicitanților de azil, inclusiv pentru persoane cu nevoi speciale (minori neînsoțiți, victime ale torturii, persoane cu dizabilități, femei singure).

Măsura 4) Implementarea Legii cu privire la azil în concordanță cu standardele internaționale în domeniul azilului prin consolidarea capacităților infrastructurii instituțiilor responsabile (angajați, finanțare) de procedurile de azil, primirea solicitanților de azil, asigurarea drepturilor și facilitarea integrării refugiaților. Dezvoltarea programelor ce țin de asigurarea drepturilor pentru categoriile vulnerabile de refugiați și beneficiarii unei forme de protecție (minorii neînsoțiți, persoane cu dizabilități, femei singure etc.).

Măsura 5) Dezvoltarea în cadrul Legii cu privire la integrarea străinilor a unui capitol separat privind integrarea refugiaților., ținând cont de statutul deosebit al persoanelor respective.

Măsura 6) Dezvoltarea programelor de reîntoarcere voluntară și repatriere asistată.

Obiectivul II. Consolidarea mecanismelor prin care se asigură menținerea unei practici unitare și de calitate în procesarea cererilor de azil pentru asigurarea existenței unui sistem eficient și funcțional.

Măsura 1) Asigurarea aplicării standardelor de calitate ale tuturor procedurilor pe durata procesului de determinare a unei forme de protecție garantată de sistemul de azil al Republicii Moldova.

Măsura 2) Determinarea criteriilor de calitate ale procedurilor și practicilor în domeniul azilului și/sau a unei forme de protecție umanitară, inclusiv în baza informației actualizate din țările de origine, în scopul de a preveni și de a descuraja abuzurile în procedura de azil.

Nu poate fi identificat obiectivul la care se atribuie măsura.

Măsura 7) Asigurarea dreptului la libera circulație a refugiaților. și a beneficiarilor de o formă a protecției umanitare din sistemul de azil al Republicii Moldova prin eliberarea documentelor de călătorie prevăzute de legislație.

B. Analiza implementării

<u>Obiectivul I.</u> Consolidarea sistemului naţional de azil şi asigurarea accesului neîngrădit la procedura de azil cu respectarea principiului ne-returnării în corespundere cu tratatele internaţionale la care Republica Moldova este parte şi standardele fixate în directivele europene.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Prin însăşi adoptarea Legii Nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova, a fost adoptat un cadru normativ superior în comparaţie cu prevederile Legii Nr. 1286/2002, cu privire la statutul refugiaților.[268] Acesta fiind ajustat și la prevederile conținute în actele normative ale UE în acea perioadă.

În raportul BMA se menționează că o altă modificare pentru ajustarea la ultimele directive ale UE a avut loc în anul 2016 prin Legea Nr. 151/2016[269], aceasta fiind unica re-evaluare a legii date, care a inclus și ACQUIS-ul UE. Prin aceste modificări având loc revizuirea noțiunilor și terminologiei, de ex. fiind introdus termenul general de protecție internațională care include beneficiarul statului de refugiat, sau a unei forme de protecție subsidiară. Fiind reglementat accesul la învățământul superior, accesul la asistență medicală a copiilor în situațiile reglementate de această lege în condiții egale cu cetățenii RM. De asemenea sunt extinse termenele de valabilitate a actelor de călătorii, pentru refugiați fiind extinse la cinci ani și la trei pentru beneficiarii de protecție umanitară. A fost introdusă procedura de înregistrare audio-video a interviurilor, care până atunci avea loc doar pe hârtie.[270]

Concluzie evaluare: Considerăm că a avut loc implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv.

Măsura 3) Asigurarea standardelor minime pentru primirea solicitanţilor de azil, inclusiv pentru persoane cu nevoi speciale (minori neînsoţiţi, victime ale torturii, persoane cu dizabilităţi, femei singure).

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform interviului cu IGPF, instituția dată este responsabilă de recepționarea cererilor de azil la frontiera de stat și plasarea temporară a persoanelor care au înaintat astfel de cereri pînă la preluarea acestora de către BMA al MAI. La momentul actual, nu în toate subdiviziunile Poliției de Frontieră sunt dezvoltate condițiile necesare pentru primirea și găzduirea solicitanților de azil, astfel de condiții fiind create în subdiviziunile recent reconstruite. IGPF propune includerea în cadrul unui

[268] Lege Nr. 1286 din 25-07-2002, cu privire la statutul refugiaţilor, Publicat : 12-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 126-127 art. 1003.

[269] Lege Nr. 151 din 01.07.2016, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 19-08-2016 în Monitorul Oficial Nr. 265-276 art. 573.

[270] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

viitor document de politici a acținiunilor pentru îmbunătățirea și crearea condițiilor de primire a solicitanților de azil.

Cadrul normativ, în special Legea Nr.270/2008, asigură proceduri relevante pentru asistența acestor categorii specifice în cadrul secțiunii a patra a Legii, întitulată: Procedura în cazul persoanelor cu necesități speciale. Totuși nu găsim proceduri specifice pentru femeile singure și persoanele cu dizabilități (cu excepția persoanelor cu tulburări psihice).

Un aspect problematic, mai ales în contextul Pandemiei Covid-19, este imposibilitatea obținerii de către solicitanții de azil a statutului de persoană asigurată în cadrul sistemului AOAM, aspect menționat de altfel și Centrul de Caritate pentru Refugiați.[271] BMA accentuează că solicitanții de azil din cadrului Centrului de Cazare au beneficiat de asistență medicală în cadrul Centrului, printre ele inclusiv și câteva persoane infectate cu virusul Covid-19. La moment serviciile medicale în cadrul centrului de cazare sunt oferite de centrul medical al IGPF.[272] Acordarea continuă a asistenței medicale pentru solicitanții de azil se confirmă și prin mențiunile detaliate din cadrul rapoartelor de evaluare anuală a SNDMA. Practicile curente corespund reglementărilor Acquis-ului UE. Directiva 2013/33/UE stabilește standarde minime de acces la asistență medicală pentru solicitanții de protecție internațională în timpul procedurii de azil. Aceasta cere statelor membre ale UE să se asigure că solicitanții de azil primesc cel puțin îngrijiri de urgență și tratament esențial pentru boli și tulburări mintale grave. Cu toate acestea, dreptul solicitanților de azil la servicii de asistență medicală depinde de legislația națională și variază de la un stat membru la altul.

O importanță semnificativă în asigurarea condițiilor necesare solicitanților de azil, constă în asigurarea lor cu oportunități de cazare, astfel prin HG Nr. 1023 din 28-12-2012 este aprobat Regulamentul Centrului de cazare[273]. Conform interviului cu BMA pe parcursul perioadei implementării SNDMA a avut loc îmbunătățirea continuă a condițiilor în centrul de cazare pentru solicitanții de azil. Fiind realizată modernizarea centrului, inclusiv instalată o cazangerie nouă, realizată reparație etc. Refugiații care intră în programe de integrare, de asemenea beneficiază de posibilitate de cazare în centru. În centru se oferă servicii juridice, economice, psihologice. În cadrul centrelor de cazare au fost create centre de creație în cadrul cărora se prestează servicii de ONG-urile partenere, anual se încheie planuri

[271] Meeting of the Charity Centre for Refugees (CCR) and the Bureau for Migration and Asylum (BMA), sursa: https://ccr.md/meeting-of-the-charity-centre-for-refugees-ccr-and-the-bureau-for-migration-and-asylum-bma/

[272] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[273] Hotărâre Nr. 1023 din 28-12-2012, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de cazare, Publicat : 04-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 1-5 art. 30.

de acţiuni cu acestea cu privire la cooperarea bilaterală şi activităţi în cadrul centrului. Săptămânal sunt oferite servicii juridice de acomodare socio-culturala şi consiliere psihologică.[274]

Concluzie evaluare: Implementare la nivel mediu.

Măsura 4) Implementarea Legii cu privire la azil în concordanţă cu standardele internaţionale în domeniul azilului prin consolidarea capacităţilor infrastructurii instituţiilor responsabile (angajaţi, finanţare) de procedurile de azil, primirea solicitanţilor de azil, asigurarea drepturilor şi facilitarea integrării refugiaţilor. Dezvoltarea programelor ce ţin de asigurarea drepturilor pentru categoriile vulnerabile de refugiaţi şi beneficiarii unei forme de protecţie (minorii neînsoţiţi, persoane cu dizabilităţi, femei singure etc.).

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Cu privire la asistența minorilor, prevederile Legii Nr.270/2008 sunt foarte detaliate, iar pe parcursul implementării SNDMA au fost realizate mai multe modificări cu privire la procedurile pentru minori. De exemplu ultima modificare a legii introduce la art 14, întitulat Protecţia minorilor, alineatul 1^{1}), care reglementează desemnarea autorității tutelare teritoriale în calitate de reprezentantul legal al minorului.[275] În lege vom găsi referiri frecvente la cadrul general al RM cu privire la copiii aflați în situație de risc și copiii separați de părinți. Dar și garanții procedurale detaliate cu privire la acordarea unei forme de protecție internațională pentru minorii neînsoțiți (ex. examinarea prioritară a cererilor de azil, servicii de reabilitare, examinarea cererilor de către funcționari pregătiți special pentru asemenea cazuri, coordonarea acțiunilor cu autoritatea tutelară). Legea de asemenea prevede și proceduri de identificare a membrilor de familie minorului și după caz reunificarea familiei.

Articolul 72 a legii reglementează situația victimelor torturii sau ale violenței, reglementând în special efectuarea unei expertize medico-legale dacă solicitantul de azil prezintă informații sau semnalmente cu privire la aplicarea torturii sau altor tratamente inumane sau degradante. În acest context poate fi menționat și faptul că pe perioadei implementării SNDMA, în cadrul Centrului de cazare au fost acordate servicii de asistență psihologică. Iar solicitanții de azil și beneficiarii unei forme de protecție internațională victime ale unei forme de tortură, au putut beneficia de asistență și suport din partea Asociației Obștești: Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii "Memoria".

[274] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[275] Lege Nr. 112 din 09-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 14-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 205-211 art. 454.

Articolul 73 a legii reglementează procedura și măsurile de protecție pentru persoanele cu tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale). Incluzând dispunerea realizării expertizelor relevante, inițierea procedurii privind instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară, desfășurarea acestui interviu de către un consilier de decizie cu pregătire specială în tehnica intervievării persoanelor cu necesități speciale. Ca și în cazul minorilor neînsoțiți în aceste cazuri se aplică frecvent reglementările prevăzute de legislația în vigoare pentru cetățenii Republicii Moldova aflați în situații identice.

Conform BMA acestea sunt cazuri excepționale, iar legislația prevede un tratament specific pentru aceste categorii de persoane. Există anumite garanții speciale pentru minori neînsoțiți și este și un cadru normativ care acordă protecție acestei categorii. De asemenea există cerințele legale cu privire la cazarea și asistența femeilor, în special cazarea lor separată, asigurarea cu mijloace de igienă, etc. În perioada examinată persoane fără discernământ nu au fost înregistrate. În ceea ce ține de persoanele cu dizabilități fizice, în cadrul Centrului de cazare sunt create condițiile necesare, există o rampă de acces, la necesitate se asigură cărucior. Dar, cu toate că reglementări există și se lucrează pentru asigurarea acestor condiții, numărul mic de beneficiari aflați în asemenea situații de vulnerabilitate în raport cu costul dezvoltării acestor programe a contribuit la trecerea lor pe plan secund.[276]

Concluzie evaluare: Implementarea la nivel înalt, o parte din aceste acțiuni fiind mai rezultative ca urmare a colaborării cu societatea civilă (ex Centrul Memoria pe aspectul consilierii victimelor torturii). Statistica BMA pe perioada de referință relevă 12 cazuri înregistrate de copii minori neînsoțiți sau separați de părinți și zero cazuri beneficiar fără discernământ. Prin urmare, mecanismele și procedurile create pentru gestionarea unor astfel de cazuri, au demonstrat eficiența și impactul pozitiv în aplicarea acestora.

Măsura 5) Dezvoltarea în cadrul Legii cu privire la integrarea străinilor a unui capitol separat privind integrarea refugiaților., ținând cont de statutul deosebit al persoanelor respective.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform BMA, această măsură a fost implementată, existând o Secțiune cu privire la integrarea refugiaților și a beneficiarilor de protecție umanitară, în capitolul II a acestei Legi. Totuși prin Legea Nr. 139/2020[277] această secțiune a fost exclusă. Capitolul II a fost revizuit sub aspect redacțional cât și de conținut pentru o mai bună accesibilitate a actului normativ; În acest sens

[276] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[277] Lege Nr. 139 din 16-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 21-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 212-220 art. 471.

preambulul legii menționează că aceste modificări transpun parțial Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională. Fiind aplicată pentru asigurarea unui statut uniform și conținut al protecției acordate pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară. În acest sens observăm o abordare mai generalizată, fiind exclusă focusarea doar pe beneficiarii unei forme de protecție internațională.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la nivel înalt, o asemenea secțiune a existat pentru majoritatea perioadei de implementare, iar aceste schimbări au fost argumentate de necesitatea adaptării legislației la Acquis-ul UE. Accesul beneficiarilor de protecție internațională este asigurat și prin prisma Legii nr. 274/2011.

Măsura 6) Dezvoltarea programelor de reîntoarcere voluntară şi repatriere asistată.

Acest aspect va fi examinat la domeniul returnare și readmisie.

<u>Obiectivul II.</u> Consolidarea mecanismelor prin care se asigură menţinerea unei practici unitare şi de calitate în procesarea cererilor de azil pentru asigurarea existenţei unui sistem eficient şi funcţional.

Indicator: Prevederi legale și mecanisme adoptate.

Analiza implementării: Planul acțiuni de implementare a SNDMA pentru perioada 2016 - 2020, menționează în acest sens acțiunea: 3) Consolidarea capacităților autorităților publice în menținerea practicii unitare și de calitate în procesarea cererilor de azil și emiterea deciziilor, asigurarea eficienței și funcționalității mecanismului existent. Planurile de evaluare anuale pentru această perioadă menționează participarea și organizarea unui șir de activități și instruiri la nivelul mai multor instituții care asigură desfășurarea unei practici unitare în acest domeniu.

De asemenea din punct de vedere procedural, BMA menționează aprobarea unor acte și proceduri ce asigură calitatea și abordarea unică în procedurile de examinare a cererilor de azil. În special este menționat Ordinul BMA nr 18/2019, care stabilește cerințele pentru evaluarea modului de efectuarea a interviului cu solicitantul de azil și decizia cu privire la cererile de azil. Iar rata de câștig a BMA în instanțele de judecată pe cazurile respinse depășește 90%, ceea ce demonstreaază eficiența procedurilor

stabilite.[278] De asemenea considerăm că un alt aspect care contribuie la asigurarea practicilor unitare şi de calitate sunt şi cadrul normativ ce reglementează detaliat procedurile date. De asemenea o schimbare pozitivă în acest sens este şi introducerea înregistrării interviurilor.

Concluzie evaluare: Obiectiv a fost implementat la nivel înalt.

Măsura 1) Asigurarea aplicării standardelor de calitate ale tuturor procedurilor pe durata procesului de determinare a unei forme de protecţie garantată de sistemul de azil al Republicii Moldova.

Indicator: Prevederi legale adoptate, proceduri aprobate.

Analiza implementării: Planurile de acţiuni pentru perioada 2011 - 2020 nu indică acţiuni specifice ce ar putea fi identificate cu această măsură. Totuşi BMA evaluează la nivel înalt implementarea acestei măsuri, considerăm că aceste standarde se aplică şi realizează prin intermediul procedurilor prevăzute de lege. Prin ordinul BMA nr. 18/2019 a fost aprobată Procedura de operare standard operaţională internă privind evaluarea şi asigurarea calităţii procedurii de azil în cadrul Direcţiei azil şi integrare a BMA. Procedura se implementează începând cu 01.07.2019. Considerăm că standardele operaţionale şi de proceduri sunt foarte importante pentru implementarea unor procese standardizate, verificabile şi eficiente, de aceea credem că ar fi argumentată regăsirea în evaluări a menţiunilor cu privire la adoptarea şi impactul acestora.

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare.

Măsura 2) Determinarea criteriilor de calitate ale procedurilor şi practicilor în domeniul azilului şi/sau a unei forme de protecţie umanitară, inclusiv în baza informaţiei actualizate din ţările de origine, în scopul de a preveni şi de a descuraja abuzurile în procedura de azil.

Indicator: Bază de date creată.

Analiza implementării: Conform raportului de evaluare a implementării SNDMA în anul 2018[279], acţiunea dată a fost radiată de la control (Raport BMA nr.5/4-9453 din 29.12.2017). Motivul acestei radieri conform raportului este posibilitatea obţinerii informaţiei din surse externe, ceea ce a exclus necesitatea creării unei baze de date în acest scop. În raport, BMA confirmă acest fapt, menţionând că

[278] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migraţie şi Azil.

[279] Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

crearea unei asemenea baze de date nu e rentabilă economic, există multiple portaluri cu informație din țara de origine(Baza de date UNHCR, COE, refworld etc). Astfel se lucrează cu sursele de date deschise de calitate înaltă.[280]

Considerăm argumentată această abordare, menținerea și actualizarea unei asemenea baze de date ar fi foarte costisitoare și neargumentată în contextul prezenței unor surse de informație alternative de calitate înaltă.

Concluzie evaluare: Apreciem cu nivel înalt de implementarea această măsură.

Măsura 7) Asigurarea dreptului la libera circulaţie a refugiaţilor. şi a beneficiarilor de o formă a protecţiei umanitare din sistemul de azil al Republicii Moldova prin eliberarea documentelor de călătorie prevăzute de legislaţie.

Indicator: Acte de călătorie eliberate.

Analiza implementării: Această măsură a fost implementată în anul 2016. Conform BMA beneficiarii de protecție internațională se pot documenta și călători în mod liber. Iar 6 state membre UE nu solicită viză pentru refugiații din RM: Bulgaria, Germania, Italia, Ungaria, Slovenia și Islanda.[281]

Concluzie evaluare: Menționăm implementarea la nivel înalt a acestei măsuri, mai ales considerând faptul că obligația documentării refugiaților nu a fost realizată de circa 15 ani.

4.2. APATRIDIA

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Aderarea la Convenția din 1954 privind statutul apatrizilor și Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie (procedurile de aderare au fost inițiate în aprilie 2011).

Obiectivul II. Elaborarea procedurilor relevante de determinare a statutului de apatrid și asigurarea drepturilor acestor persoane.

Măsura 1) Elaborarea cadrului legislativ național privind mecanismele de determinare a statutului de apatrid.

2) Consolidarea capacităților instituționale în domeniul migrației și azilului prin crearea unei structuri specializate, cu dreptul de a decide asupra cererilor pentru dobândirea statutului de apatrid.

3) Elaborarea normelor și practicilor ce ar permite soluționarea problemei persoanelor cu statut nedeterminat, aflați pe teritoriul țării după dezmembrarea URSS.

[280] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[281] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

4) Dezvoltarea capacităților instituționale în domeniul apatridiei prin pregătirea profesională a factorilor de decizie, persoanelor implicate în examinarea cererilor privind dobândirea statutului de apatrid etc.

B. Analiza implementării

<u>Obiectivul I.</u> Aderarea la Convenţia din 1954 privind statutul apatrizilor şi Convenţia din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie (procedurile de aderare au fost iniţiate în aprilie 2011).

Indicator: Aderarea la Convenţii.

Analiza implementării: Prin Legea Nr. 252/2011 pentru aderarea RM la Convenţia privind reducerea cazurilor de apatridie şi Legea Nr. 275/2011 pentru aderarea RM la Convenţia privind statutul apatrizilor, ţara noastră a ratificat cele două Convenţii ONU: Privind statutul apatrizilor (1954) şi Privind reducerea cazurilor de apatridie (1961).

Conform unui studiu realizat pe tematica situației persoanelor apatride în RM, țara noastră a aderat la Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie fără rezerve și la Convenţia privind statutul apatrizilor din 1954, având două rezerve, la art. 23 (asistența publică), art. 24 (legislația privind munca și securitatea socială), art. 25 (asistența administrativă) și art. 31 (expulzarea) și anume, RM își rezervă dreptul de a aplica prevederile articolelor enunțate supra în conformitate cu legislația naţională. Totodată, art.27 din Convenție (eliberarea actelor de identitate) se aplică doar apatrizilor al căror statut a fost recunoscut de RM, precum și celor cu drept de ședere pe teritoriul țării. Aplicându-se persoanelor care au trecut procedura legală de determinare a statutului de apatrid și urmare a căreia le-a fost recunoscut acest statut, precum și apatrizilor care au intrat în mod legal pe teritoriul țării și au obținut dreptul de ședere în conformitate cu legislația în vigoare.[282] Conform aceluiași studiu, la etapa actuală legislația RM are un nivel înalt de concordanță cu standardele stabilite de instrumentele internaționale, aceasta fiind parte la toate Convențiile internaționale în materie de apatridie. Deși la momentul aderării la Convenția din 1954, RM a expus rezerve la unele articole din aceasta, cadrul legal actual este unul în conformitate cu cele mai bune practici internaționale.[283]

Concluzie evaluare: Considerăm acest obiectiv implementat la nivel înalt.

[282] Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău, 2017, p.70. p.32.

[283] Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău, 2017, p.70. p.60.

<u>Obiectivul II.</u> Elaborarea procedurilor relevante de determinare a statutului de apatrid şi asigurarea drepturilor acestor persoane.

Implementarea obiectivului se regăsește în măsurile de implementare, infra.

Măsura 1) Elaborarea cadrului legislativ naţional privind mecanismele de determinare a statutului de apatrid.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Cadrul normativ cu privire la apatridie este inclus preponderent în Legea Nr.200/2010 care stabilește procedura recunoașterii statutului de apatrid și drepturile și obligațiile acestei categorii, dar și de legea cu privire la cetățenie care stabilește condițiile de obținere de către apatrizi a cetăţeniei RM.

În cadrul Legii Nr.200/2010, procedura de recunoaștere a statului de apatrid este reglementată la Cap $X^{1.}$, fiind inclusă prin Legea Nr. 284/2011, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative.[284] Această legea nu are modificări semnificative până la această dată. Anumite reglementări ce ţin de aspectul documentare sunt reglementate de Legea Nr. 273/1994, privind actele de identitate din sistemul naţional de paşapoarte[285].

În anul 2014 a fost modificat Regulamentul cu privire la procedura dobândirii şi pierderii cetăţeniei Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 197/2001(Regulamentul respectiv aprobat prin Hotărârea Guvernului 1144/2018 în redacţia nouă în vigoare de la 27.12.2018). Potrivit acestor modificări persoanele care nu deţin acte de identitate valabile şi care solicită statutul de apatrid sunt în drept să depună cererea pentru dobândirea cetăţeniei Republicii Moldova, dacă au temei legal, în baza actului eliberat de autoritatea competentă pentru străini din Republica Moldova, care identifică persoana şi confirmă domiciliul acesteia pe teritoriul Republicii Moldova.[286]

Prin Legea nr.132/2017 au fost aprobate amendamentele la Legea cetăţeniei nr.1024/2000, care au intrat în vigoare la 19.04.2018. Modificarea şi completarea legii enunţate a fost realizată cu scopul edificării şi consolidării sistemului naţional de securitate a RM în contextul opţiunii de integrare europeană, prin eliminarea vulnerabilităţilor interne din domeniul cetăţeniei şi ajustării Legii cetăţeniei nr.1024/2000 la rigorile Hotărârii Curţii Constituţionale a RM din 6 octombrie 2015 pentru controlul

[284] Lege Nr. 284 din 28-12-2011, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 10-02-2012 în Monitorul Oficial Nr. 30-33 art. 93.

[285] Legea Nr. 273 din 09.11.1994, privind actele de identitate din sistemul naţional de paşapoarte, Publicat : 09-02-1995 în Monitorul Oficial Nr. 9 art. 89.

[286] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

constituţionalităţii articolului 28, litera b) din Legea cetăţeniei RM nr.1024-XIV din 2 iunie 2000 (sesizarea nr.10a/2015). În contextul acestor modificări operate la Legea cetăţeniei nr. 1024/2000, specificate supra, a fost elaborat Regulamentul cu privire la procedura dobândirii şi pierderii cetăţeniei Republicii Moldova, aprobat prin HG nr. 1144/2018 (în vigoare de la 27.12.2018), care prevede:

- soluționarea problemei persoanelor domiciliate în localităţile din stânga Nistrului, care aplică la cetăţenia RM şi întrunesc condiţiile pentru a fi recunoscute cetățeni conform art. 12, alin. (2), lit. d) din Legea cetăţeniei Republicii Moldova nr.1024/2000, prin acordarea posibilității de a face dovada domicilierii pe teritoriul RM la 23 iunie 1990 prin cumulul de documente aflate în posesie. Anterior noilor reglementări, aceştia prezentau doar adeverinţa de la locul de trai, eliberată de autorităţile nerecunoscute din stânga Nistrului;

- stabilirea procedurii de luare în evidenţă a persoanelor care au dobândit cetăţenia RM automat prin naştere, în cazul instituirii tutelei asupra minorilor, precum şi în cazurile copiilor găsiţi pe teritoriul RM. Astfel, se precizează lista documentelor necesare ce atestă că copilul este găsit pe teritoriul RM sau că asupra acestuia este instituită tutela şi nu deţine cetăţenia altui stat, precum şi autorităţile competente implicate în stabilirea acestor circumstanţe.[287]

Conform concluziilor studiului menționat supra, în ceea ce privește identificarea, prevenirea și reducerea cazurilor de apatridie sistemul național conține proceduri de identificare și documentare a apatrizilor ce corespund standardelor internaționale, iar legislația asigură suficientă protecție împotriva apatridiei. La moment, RM, este una din puținele state din Europa, ba chiar din lume care are o procedură specifică de recunoaștere a statutului de apatrid, fiind recunoscută drept model în regiune.[288] O mențiune care poate fi făcută în acest sens, este că eficiența cadrului normativ în domeniul apatridiei este confirmată și prin faptul că BMA este invitată frecvent în străinătate pentru a realiza instruiri și schimb de experiență pe acest domeniu, experiența instituției fiind menționată ca un exemplu de bună practică la nivel internațional.

Concluzie evaluare: În acest context, considerăm această măsură implementată la nivel înalt.

[287] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

[288] Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău 2017, p.70, p.60.

Măsura 2) Consolidarea capacităţilor instituţionale în domeniul migraţiei şi azilului prin crearea unei structuri specializate, cu dreptul de a decide asupra cererilor pentru dobândirea statutului de apatrid.

Indicator: Structură creată.

Analiza implementării: Conform raportului BMA, În cadrul Direcției azil și integrare din instituție a fost creată secția apatridie și informare, care este responsabilă de examinarea cererilor de recunoaștere a statutului de apatrid. Aceasta este o procedura asemănătoare cu procedura de azil, fiind stabilit un interviu, apoi se stabilește numărul statelor cu care persoana ar putea avea legătură și după se confirmă dacă nu există legătură juridică între acele state și potențialul apatrid. După acest proces, se emite decizia care e coordonată cu Șeful Direcției Azil și Integrare și aprobata de Directorul BMA.[289]

Concluzie evaluare: Considerăm această măsură implementată la nivel înalt.

Măsura 3) Elaborarea normelor şi practicilor ce ar permite soluţionarea problemei persoanelor cu statut nedeterminat, aflaţi pe teritoriul ţării după dezmembrarea URSS.

Indicator: Prevederi legale adoptate, acțiuni / practici implementate.

Analiza implementării: Conform BMA, profilul obișnuit al apatridului în RM este: persoană care domiciliază în RM din perioada ex-URSS și nu și-a făcut cetățenie după obținerea independenței țării. Registru, în perioada anilor 2013 - 2014 a inițiat o campanie ampla de schimbare a pașapoartelor de tip sovietic pe buletinele de identitate actuale ale RM, în mod gratuit. La nivel internațional această inițiativă a fost menționată ca un exemplu de reducere a riscului apatridiei, care poate surveni mai ales în cazul de pierdere a acestor pașapoarte.[290]

Asociația Obștească Centrul de Drept al Avocaților, care realizează activități de suport a apatrizilor, confirmă acest aspect, menționând că apatrizii, sunt majoritar foști cetățeni ai URSS, unii din ei mai dețin încă pașaportul ex-sovietic. Conform Centrului, ASP deține statistica pe apatrizi, iar la data de 21.12.2020 erau circa 1904 apatrizi înregistrați, din care 1384 din stânga Nistrului. CDA are colaborări ocazionale cu ONG-urile din stânga Nistrului și cu avocații de acolo pentru acordarea asistenței acestei categorii.[291]

BMA menționează un nivel redus de solicitări de a obține statut de apartid din partea persoanelor imigrante. Per general, este o dinamică stabila de circa 100 cereri de obținere a statutului pe an. În 2013

[289] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[290] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[291] Interviu cu Centrul de Drept al Avocaților.

au fost 280 cereri, în special din partea locuitorilor regiunii transnistriene.[292] Aceasta se poate explica prin faptul că locuitorii acestei regiuni, pot deține doar cetățenia statului auto-proclamat, care nu este recunoscută la nivel internațional. Din acest considerent, dacă anterior grupul de persoane aflate sub incidența riscului de a deveni apatrizi erau persoanele ce dețineau pașapoarte sovietice, pe parcurs numărul acestora se diminuează, dar rămân locuitorii regiunii autoproclamate care cad sub incidența acestui risc.

Conform BMA una dintre acțiunile realizate pentru soluționarea acestei probleme a fost stabilirea interdicției de renunțare la cetățenie, dacă persoana nu poate demonstra clar că va obține cetățenia altui stat. Iar Legea cetățeniei prevede un mecanism prin care în asemenea caz, partea din decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea renunțării la cetățenia Republicii Moldova referitoare la această persoană se va abroga în modul stabilit.[293] De asemenea cadrul legal prevede cazurile când autoritățile pot refuza primirea cererilor de recunoaștere a statutului de apatrid. Această regulă se aplică în privința persoanelor recunoscute de autoritățile Republicii Moldova ca având drepturi și obligații legate de faptul că posedă cetățenia Republicii Moldova. În acest caz se aplică prevederile legislației naționale privind cetățenia și persoanele sunt direcționate la autoritățile responsabile pe problemele cetățeniei.[294]

Menționăm că Legea cetățeniei, acordă apatrizilor care se află legal pe teritoriul țării dreptul la naturalizare într-o perioadă mai scurtă de timp, spre deosebire de cetățeni străini. Totuși, reducerea cu 2 ani a perioadei date, nu reprezintă o condiție foarte favorabilă, pentru apatrizi. La fel, aceștia nu se bucură de careva facilități suplimentare pentru naturalizare, cum ar fi cerințe reduse la cunoașterea limbii de stat.[295]

Conform BMA rata recunoașterii statutului de apatrid este în jur de 40%. În perioada 2011 – 2020, au fost emise 1002 decizii, din care 403 de recunoaștere a statutului și 329 de respingere, 1 caz de anulare a statului de apatrid și 279 de încetare a procedurii de recunoaștere. [296]

[292] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[293] Lege Nr. 1024 din 02-06-2000, cetăţeniei Republicii Moldova, Publicat : 10-08-2000 în Monitorul Oficial Nr. 98 art. 709.

[294] Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău, 2017, p.70. p.36.

[295] Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău, 2017, p.70. p.61.

[296] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Concluzie evaluare: nivel înalt de implementare a acestei măsuri, considerăm necesară dezvoltarea şi testarea unor noi măsuri de reducere a apatridiei, cu accent pe asistența persoanelor din stânga Nistrului.

Măsura 4) Dezvoltarea capacităţilor instituţionale în domeniul apatridiei prin pregătirea profesională a factorilor de decizie, persoanelor implicate în examinarea cererilor privind dobândirea statutului de apatrid etc.

Indicator: Număr de personal angajat, activități de instruire realizate.

Analiza implementării: Conform BMA la moment, în secția apatridie sunt patru persoane. De asemenea pentru consolidarea capacităților au fost organizate activităţi de instruire, inclusiv seminare şi mese rotunde în special cu asistența ICNUR, inclusiv cu implicarea judecătorilor. La moment activitatea de instruire şi dezvoltare a capacităților continuă şi nu doar pentru BMA dar şi în raport cu alte organizaţii.[297]

În cadrul rapoartelor de evaluare a implementării SNDMA observăm şi activitatea Centrului de Drept al Avocaților în organizarea anumitor activități şi instruiri pentru autorități. În special multe activități pe domeniul apatridie au menționate în raportul anual de evaluare a SNDMA pe anul 2017.

Concluzie evaluare: Observăm atât implementarea la nivel înalt a acestei măsuri, dar şi stabilirea unor mecanisme funcționale şi eficiente pentru o întreagă categorie de persoane aflate în fața unui risc înalt de vulnerabilitate.

[297] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

5. CONTROLUL MIGRAȚIEI

5.1. COMBATEREA MIGRAȚIEI ILEGALE ŞI TFU

A. Listarea obiectivelor și măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Dezvoltarea unor politici complexe privind prevenirea imigrării masive necontrolate în țară sau în tranzit spre regiunea europeană a persoanelor din regiunile defavorizate în plan politic, economic sau social, din zonele afectate de conflicte interne și internaționale, crize umanitare și ecologice.

Măsura 8) Dezvoltarea cooperării cu FRONTEX.

Obiectivul II. Eficientizarea monitorizării fluxurilor migratorii ilegale din țară prin coordonarea și intensificarea eforturilor autorităților responsabile în scopul depistării și îndepărtării străinilor cu ședere ilegală în Republica Moldova.

Măsura 2) Elaborarea și implementarea consecventă a metodologiilor eficiente privind depistarea căilor migrației ilegale în interiorul țării, inclusiv pe segmentele necontrolate de autoritățile Republicii Moldova, analiza și investigarea cazurilor de facilitare organizată a migrației ilegale, inclusiv prin cooperarea eficientă între instituțiile relevante.

Măsura 7) Eficientizarea cooperării interinstituționale în domeniul combaterii migrației ilegale între structurile care, în baza legii și a atribuțiilor funcționale, intră în legătură directă cu străinii.

Măsura 10) Asigurarea unei infrastructuri adecvate și consolidarea capacităților instituțiilor responsabile în expulzarea persoanelor cu ședere ilegală sau a resortisanților din țările terțe de pe teritoriul Republicii Moldova.

Măsura 11) Consolidarea capacităților resurselor umane implicate în managementul migrației și azilului, în analiza riscurilor, combaterea migrației ilegale și a șederii ilegale, detenție.

Măsura 12) Asigurarea formării profesionale continue prin politici de cadre coerente, crearea mecanismelor de menținere în sistem și promovare a cadrelor instruite, ținând cont, în special, și de realizarea reformelor instituționale.

Obiectivul III. Perfecționarea cadrului legislativ și instituțional existent, elaborarea mecanismelor de colaborare interinstituționale în scopul prevenirii intrării și combaterii șederii ilegale a străinilor în Republica Moldova.

Măsura 1) Abordarea în complexitate a politicilor de prevenire și de combatere a migrației ilegale și a traficului de ființe umane cu desfășurarea în paralel a măsurilor de protecție a victimelor traficului și crearea condițiilor propice de cooperare pentru autorități.

Măsura 3) Consolidarea capacității autorităților naționale pentru a preveni imigrarea acelor categorii de persoane care nu corespund criteriilor de admisibilitate prescrise de lege, reducerea cazurilor de documentare fictivă (de exemplu, căsătoriile fictive etc.), reducerea posibilităților obținerii beneficiilor economice și sociale prin mijloace ilicite, folosirea documentelor false etc.

Măsura 4) Sporirea gradului de securizare a documentelor de identitate și de călătorie la un nivel compatibil cu standardele europene.

Măsura 5) Descurajarea migrației ilegale prin dezvoltarea informării permanente, corecte și complete a potențialilor migranți asupra condițiilor legale de intrare și de documentare în țară, precum și riscul sancțiunilor posibile în cazul nerespectării legislației.

Măsura 6) Elaborarea politicilor privind sporirea responsabilităților angajatorilor în cazul în care se reziliază nemotivat, până la expirarea termenului, contractele de muncă cu lucrătorii migranți, precum și pentru cazurile când angajatorul nu efectuează defalcările prescrise de lege în fondurile de asigurare socială și AOAM pentru străinul angajat.

Obiectivul IV. Dezvoltarea cooperării cu statele cu un potențial migraţional sporit în scopul reducerii numărului migranților ilegali, eficientizarea politicilor de returnare către aceste state a persoanelor predispuse la comiterea infracțiunilor, apartenențe la diferite grupări criminale etc., care pot constitui pericol pentru securitatea statului și a cetățeanului.

Măsura 9) Dezvoltarea cooperării cu misiunile diplomatice și consulare, autoritățile publice relevante din țările de origine și de tranzit a migranților ilegali în/prin Republica Moldova.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Dezvoltarea unor politici complexe privind prevenirea imigrării masive necontrolate în ţară sau în tranzit spre regiunea europeană a persoanelor din regiunile defavorizate în plan politic, economic sau social, din zonele afectate de conflicte interne şi internaţionale, crize umanitare şi ecologice.

Indicator: Prevederi legale și de politici adoptate.

Analiza implementării: Activitățile de gestionare a riscurilor au fost realizate pe toată perioada implementării SNDMA. Conform raportului anual de evaluare a SNDMA prin Ordinul MAI nr. 437/2012 a fost aprobat noul statut de personal al BMA și această funcție se regăsește în Secția dezvoltare informațională, gestionare date și analiza riscurilor a Direcției politici și legislație. Funcțiile de bază ale Secției fiind:

- Actualizarea anuală a Listei Indicatori a PME şi elaborarea Raportului analitic PME al RM;
- Elaborarea rapoartelor semestriale privind Analiza Riscurilor Migraţionale;
- Gestionarea datelor privind fluxurile migraţionale internaţionale.[298]

La sfârşitul anului 2017 a fost elaborat Mecanismul național de gestionare unitară și coerentă a situației în eventualitatea unui aflux sporit de străini, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1146/2017.[299] Conform raportului anual de evaluare a SNDMA pe anul 2017, mecanismul se pune în aplicare concomitent cu apariția situației de criză în cazul unui aflux sporit de străini. Iar odată cu aplicarea mecanismului se pune în aplicare Planul de contingență pentru gestionarea unei situații de criză în cazul unui aflux sporit de străin. Activitățile incluse în Planul de contingență se realizează în 2 faze, identificate prin alertă de Gradul I – Cod Verde, de Gradul II – Cod Galben, de Gradul III – Cod Roșu.[300]

În acest context a fost întocmit Planul de măsuri care cuprinde activitățile specifice întreprinse de subdiviziunile MAI pe timpul situației de criză, conducerea și coordonarea acțiunilor, cooperarea internă/externă, acoperirea materială, precum și elaborat proiectul Regulamentului Centrului provizoriu de gestionare a situației de criză în cazul unui aflux sporit de străini, care a trecut etapa avizării de către instituțiile relevante și a fost transmis Direcției politici în domeniul migrației și azilului a MAI pentru aprobarea prin ordinul ministrului.[301]

Totuși conform raportului anual de evaluare a SNDMA pentru anul 2019, în implementarea acestui mecanism apar anumite dificultăți. Astfel Ministerul Apărării informează că poate participa la activitățile desfășurate de autoritățile responsabile ale statului privind gestionarea situației de criză în domeniul migrării. Însă, reieșind din capabilitățile existente și nivelul actual de finanțare, Armata Națională nu putea asigura necesarul de servicii și bunuri materiale în volum deplin la apariția afluxului sporit de străini. Posibilitățile concrete de participare ale Armatei Naționale în astfel de situații vor putea fi stabilite reieșind din cererile prealabile înaintate în acest sens, în adresa Ministerului Apărării. De asemenea se menționează lipsa în bugetul Ministerului Apărării a resurselor pentru instruirea personalului în gestionarea situațiilor de risc, legate de afluxul sporit de migranți. Totuși, personalul

[298] Raport pentru anul 2016 privind gradul de realizare a acţiunilor din Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).
[299] Hotărîre Nr. 1146 din 20-12-2017, cu privire la aprobarea Mecanismului naţional de gestionare unitară şi coerentă a situaţiei în eventualitatea unui aflux sporit de străini, publicat: 29-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 464-470 art. 1276.
[300] Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acţiunilor prevăzute în Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).
[301] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

Armatei Naționale în componența contingentelor militare, care participă în cadrul misiunii KFOR din Kosovo, este instruit în gestionarea situațiilor de conflict care pot apărea în interacțiunea cu populația civilă.[302] Acest aspect arată că asemenea mecanisme de intervenție, trebuie asigurate cu suportul bugetar necesar, în caz contrar ele pot deveni nefuncționale.

În cadrul interviului cu Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI[303], s-a discutat funcționalitatea unui mecanism de control al afluxului de străini, în contextul legislației cu privire la situațiile de urgență. Inspectoratul a menționat că această situație nu este prevăzută în lege ca fiind o situație excepțională și nu ține de domeniul de competență a acestei autorități. Inspectoratul înțelege necesitatea acesteia, dar pentru aceasta sunt necesare modificări și introducerea acestor aspecte în lege. Pentru aceasta va trebui de stabilit legal nivelul situației excepționale, ex. 100 persoane la hotar, 10000, sau 100 000. O astfel de formulă ar fi acceptabilă și pentru o astfel de situație ca migrația în masă. Doar în acest caz o mare parte din procesele de luare a deciziilor trebuie sa o aibă persoanele din structurile competente. Totuși pentru asemenea noi cazuri prevăzute de lege este necesară accesarea fondurilor pentru crearea mecanismelor, și unui stoc intangibil pentru astfel de situații.

Concluzie evaluare: Obiectiv implementat la nivel înalt. Toate pre-condițiile pentru funcționarea unui asemenea mecanism au fost puse, cu excepția asigurării funcționării sale de facto prin asigurarea resurselor necesare.

Măsura 8) Dezvoltarea cooperării cu FRONTEX.

Indicator: Activități de cooperare realizate.

Analiza implementării: Conform raportului anual de evaluare a implementării SNDMA pentru anul 2020 continuă cooperarea cu Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX) care joacă un rol din ce în ce mai important în returnarea în țările de origine a persoanelor cu ședere ilegală. Angajații MAI au participat la mai multe activități desfășurate sub egida Agenției Europene pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX), care au permis consolidarea potențialului liderilor de escortă din cadrul BMA și a IGPF.[304]

Nivelul de cooperare cu FRONTEX este evaluat ca fiind înalt de către BMA. Astfel această instituție menționează cooperarea în domeniul readmisiei și desfășurarea de instruiri cu asistența din partea

[302] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[303] Interviu cu Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI.

[304] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

FRONTEX. BMA menționează o colaborare mai strânsă care are loc de circa doi ani. Această colaborare are loc în special cu privire la readmisia cetățenilor moldoveni. BMA face referire la Raportul de progres pentru anul 2020 privind realizarea Planului de acțiuni 2016-2020 de implementare a SNDMA, unde este evidențiat progresul indicatorilor privind readmisia. Astfel, pe parcursul anului 2020 au fost readmiși în total 758 cetățeni ai RM (în 2019 – 551 persoane).[305]

IGPF menționează colaborarea activă cu Agenţia Frontex în baza unui aranjament de lucru, semnat în august 2008. IGPF şi Agenţia FRONTEX se află în contact permanent pe dimensiunea dezvoltare, în special în ceea ce vizează schimbul de informație, operațiuni și instruiri comune, precum și echipamentele de supraveghere şi sisteme automatizate care pot fi relevante pentru sistemul de management integrat al frontierei. Cooperarea între IGPF și Agenţia FRONTEX se realizează în baza planurilor de cooperare multianuale și celor operaționale încheiate între instituții.[306]

Concluzie evaluare: Confirmăm implementarea la nivel înalt a acestei măsuri. Considerăm că interacțiunea cu această autoritate pentru următoarea perioadă se va consolida, având în vedere creșterea rolului FRONTEX în gestiunea frontierei externe a UE.

<u>Obiectivul II.</u> Eficientizarea monitorizării fluxurilor migratorii ilegale din țară prin coordonarea și intensificarea eforturilor autorităților responsabile în scopul depistării și îndepărtării străinilor cu ședere ilegală în Republica Moldova.

Indicator: Mecanisme de cooperare implementate.

Analiza implementării: BMA evaluează acest obiectiv ca fiind implementat la un nivel înalt, menționând că acestea sunt acțiuni de bază în cadrul BMA, fiind aspecte operative zilnice de activitate. Iar pe parcursul a celor 10 ani s-au păstrat practic aceleași mecanisme de restricții față de străinii care încalcă legea: declararea strainului persoană indezirabilă, îndepărtarea sub escortă, returnarea, expulzarea, etc.[307] BMA a stabilit acorduri de colaborare cu toate instituțiile implicate în procese de gestionare a migrației ilegale, inclusiv IGPG, SIS, IGP al MAI etc. BMA dispunea doar de competența de a examina încălcările contravenționale în acest domeniu, informațiile cu privire la încălcările de drept penal se transmiteau instituțiilor relevante pentru inițierea procedurilor corespunzătoare.

O colaborare strânsă există între BMA și SIS, în special cu privire la coordonarea procesului de eliberare a invitațiilor pentru străinii din statele care călătoresc cu regim de vize. Raportul anual de

[305] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[306] Interviu cu Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI.
[307] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

evaluare a implementării SNDMA pentru anul 2012, menționează organizarea ședințelor de lucru a SIS și BMA cu privire la organizarea interacțiunii informaționale în coordonarea procesului de eliberare a invitațiilor pentru străinii din statele care călătoresc cu regim de vize și invitații și care urmează a fi interconectat cu SIS din moment ce sistemul informațional al acestuia va fi lansat.[308]

CCTP de asemenea menționează participarea, în comun cu IGPF și BMA, la exercițiul de analiză comună a riscurilor. Cooperarea dată continuă în cadrul Grupului comun de lucru, creat la începutul anului 2014, în domeniul analizei de risc privind combaterea migrației iregulare, crimei organizate și celei transfrontaliere, inclusiv a traficului de persoane. Grupul include autorități de aplicare a legii cu atribuții transversale în domeniul combaterii criminalității transfrontaliere, migrației iregulare, TFU și a altor infracțiuni conexe. La fel, o colaborare bună există între CCTP și IGPF cu reprezentanții BMA. În structura BMA nu există organ de urmărire penală, cazurile identificate se referă la CCTP și IGPF, care în calitate de structură specializată în urmărirea penală, investighează împreună cu BMA, care oferă ajutor operativ/operațional și alte informații clarificate.[309]

La nivel de schimb de informații, o funcționalitate fundamentală o are SIIAMA, unde se introduc practic toate datele cu privire la situația străinului de la intrarea în țară și sancționare și/sau îndepărtarea acestuia. De asemenea raportul anual de evaluare pentru anul 2017 menționează interacțiunea bazelor de date și resurselor informaționale. Astfel în baza de date ”OSK” al Serviciului Tehnologiilor Informaționale a MAI este verificata informația cu privire la infracțiunile comise de către străini în perioada șederii pe teritoriul Republicii Moldova și antecedentele penale nestinse. Astfel, prin utilizarea a două locuri de muncă cu acces la „Fișierul operativ” pe parcursul anului 2017 angajații Direcției imigrări au verificat 10744 persoane. Prin utilizarea locurilor de muncă cu acces la baza de date OIPC Interpol, pentru verificarea lipsei solicitantului care solicita admisia sau stabilirea în RM în căutare internațională pe parcursul anului 2017 au fost verificate 9907 persoane. Au fost efectuate verificări prin sistemul informațional al IGPF în jur de 2150 de persoane. În contextul asigurării interoperabilității, Sistemele Informatice din cadrul Sistemului Informațional Integrat al PF interacționează prin intermediul web serviciilor cu 10 Sisteme Informatice gestionate de către alte instituții. Totodată, pe parcursul anului 2017, a fost implementată interacțiunea informațională între Sistemului Informațional Integrat al IGPF și Sistemul de recunoaștere facială, gestionat de către Agenția Servicii Publice.[310]

[308] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2012.

[309] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.

[310] Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acțiunilor prevăzute în Planul de Acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul Migrației și Azilului (2011-2020).

Concluzie evaluare: Considerăm că a avut loc implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv.

Măsura 2) Elaborarea şi implementarea consecventă a metodologiilor eficiente privind depistarea căilor migraţiei ilegale în interiorul ţării, inclusiv pe segmentele necontrolate de autorităţile Republicii Moldova, analiza şi investigarea cazurilor de facilitare organizată a migraţiei ilegale, inclusiv prin cooperarea eficientă între instituţiile relevante.

Indicator: Metodologii și proceduri adoptate, mecanisme și practici adoptate.

Analiza implementării: Acțiuni pentru implementarea acestei măsuri se regăsesc în ambele planuri de acțiuni pentru implementarea SNDMA. Rapoartele de evaluarea anuale, menționează cu privire la aceste acțiuni realizarea anumitor instruiri și activități, inițierea unor propuneri de modificări legislative, aprobarea anumitor ordine și proceduri operative, cât și oferă în unele cazuri informații statistice cu privire la acțiunile practice realizate. Menționăm lipsa unei abordări standardizate a informațiilor prezentate în rapoartele anuale de evaluare, pentru fiecare an pot fi găsite informații complet diferite.

Raportul anual de evaluare menționează aprobarea Ordinului MAI nr. 106/2015 privind modificarea și completarea anexei la Ordinul MAI nr. 102/2014 privind aprobarea Instrucțiunii cu privire la procedura de îndepărtare a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova; Aprobarea Ordinului MAI nr. 149/2015 privind aprobarea Instrucțiunii referitoare la organizarea și desfășurarea măsurilor necesare pentru combaterea ședерii ilegale a străinilor pe teritoriul Republicii Moldova (fiind implicate următoarele autorități subordonate MAI: BMA, IGP, DTC, DPF).[311]

Iar ultimul raport anual de evaluare pe anul 2018, care raportează anumite acțiuni cu privire la această măsură, menționează aprobarea a două proceduri de operare standard: 1. Ordinul BMA nr. 36 din 18.12.2018 cu privire la aprobarea ”Procedurii de operare standard operațională internă privind aplicarea/ridicarea interdicției de intrare a străinilor în Republica Moldova de către Biroul migrație și azil al MAI”; 2. Ordinul BMA nr. 36 din 18.12.2018 cu privire la aprobarea ”Procedurii standard de operare standard operațională internă privind depistarea și documentarea străinilor aflați în situații de ședere ilegală de către Biroul migrație și azil al MAI[312]

Cu privire la procedura standard din cadrul Ordinului BMA nr. 36 din 18.12.2018, BMA indică stabilirea în această procedură a unui set unitar de reguli pentru reglementarea activităților ce se

[311] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: pe parcursul semestrului II al anului 2015.

[312] Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

desfășoară cu ocazia depistării străinilor în situații ilegale. Totodată fiind stabilite responsabilitățile privind întocmirea, avizarea și adoptarea documentelor aferente acestor activități.

Per general BMA apreciază implementarea la nivel înalt a acestei măsuri, menționând aprobarea și altor acte și măsuri, a căror impact pozitiv se manifestă în aceea că anterior se activa pe baza cooperării dintre instituții, în timp ce ordinele și metodologiile au consolidat cooperarea și au stabilit formal colaborarea dintre instituțiile MAI. O altă inițiativă pozitivă în acest sens menționată de BMA este elaborarea unui ghid de buzunar, - Ghid practic privind masurile de combatere a imigrației ilegale a străinilor.[313] Acest ghid servește ca o sursă întotdeauna la îndemână care permite colaboratorilor instituțiilor implicate să înțeleagă ce acțiuni să întreprindă în anumite situații.

Concluzie evaluare: Per ansamblu suntem de acord cu evaluarea BMA şi considerăm că a avut implementare la nivel înalt a acestei măsuri.

Măsura 7) Eficientizarea cooperării interinstituţionale în domeniul combaterii migraţiei ilegale între structurile care, în baza legii şi a atribuţiilor funcţionale, intră în legătură directă cu străinii.

Aspectele aspecte ce țin de monitorizare și colaborare au fost indicate la obiectivul II.

Măsura 10) Asigurarea unei infrastructuri adecvate şi consolidarea capacităţilor instituţiilor responsabile în expulzarea persoanelor cu şedere ilegală sau a resortisanţilor din ţările terţe de pe teritoriul Republicii Moldova.

Indicator: infrastructură asigurată, prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform discuțiile cu BMA cadrul normativ ce reglementează aceste activități sunt: HG 492/2011, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare și readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova[314] și Ordinul 102 privind aprobarea instrucțiunii cu privire la procedura de îndepărtare a străinilor de pe teritoriul RM.[315]

BMA menționează că din punct de vedere a infrastructurii Centrul de plasament temporar al străinilor a devenit funcțional în perioada anilor 2010. Reglementarea activității centrului este realizată prin HG Nr.

[313] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[314] Hotărîre Nr. 492 din 07-07-2011, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare şi readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova, Publicat : 15-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 114-116 art. 564.

[315] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

493/2011, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de plasament temporar al străinilor.[316] În perioada examinată acest regulament a fost modificat de patru ori.

Ambele planuri de acțiuni de implementare a SNDMA menționează acțiuni cu privire la consolidarea capacităților instituționale ale Centrului de plasament temporar al străinilor cât și anumite acțiuni de asistență și suport a persoanelor luate în custodie. Planul de acțiuni pentru perioada 2016-2020 menționează acțiunea: 1) Monitorizarea continuă a condițiilor de plasament și luare în custodie publică a migranților ilegali, implicarea organizațiilor neguvernamentale de specialitate, a reprezentanțelor organizațiilor internaționale, misiunilor diplomatice ale statelor străine în vederea asigurării drepturilor depline ale migranților, accesului la informație și asistență juridică, psihologică, medicală etc. Raportul anual pentru anul 2020 menționează vizita și verificarea inopinată de către reprezentanții Consiliului pentru prevenirea torturii (CpPT) în scopul familiarizării cu condițiile de detenție cât și respectarea drepturilor persoanelor aflate în detenție. Din analiza și concluziile efectuate, fiind înaintate mai multe recomandări pe aspecte de asistență medicală a persoanelor din Centru, în special în contextul pandemiei COVID – 19, de asistență psihologică a străinilor pe perioada aflării în custodie. În urma vizitei activitatea Centrului a fost apreciată pozitiv de către CpPT, iar plângeri din partea străinilor n-au fost înregistrate.[317]

Este necesar să menționăm și un alt studiu cu privire la acest aspect realizat de Instituția Avocatului Poporului împreuna cu Centrul de Drept al Avocaților. Studiul dat menționează anumite deficiențe în acest sens: „Chiar dacă condiţiile materiale la CPTS par a fi bune, accesul la facilităţile Centrului este limitat. Baia este deschisă o dată, de două ori pe săptămână, restul zilelor este încuiată. Celulele în care sunt deţinute persoanele sunt închise pe parcursul nopţii (începând cu orele 22:00), astfel persoanele nu au acces la WC pe parcursul nopţii, şi nici nu pot să viziteze camera pentru rugăciuni pentru a se ruga seara (au fost identificate probleme în special în perioada Ramadan-ului)...” Potrivit celor menţionate în Studiu ’’Detenţia arbitrară este interzisă. însă, în perioada de monitorizare, au fost identificate cazuri de detenţie peste termenul prevăzut prin încheierea instanţei de judecată.”[318] Conform instituției Avocatului Poporului, angajaţii CPTS nu sunt pregătiţi pentru activitate în context multicultural şi divers. Persoanele deţinute întâmpină bariere lingvistice în comunicare cu gardienii. Aceste observații arată

[316] Hotărîre Nr. 493 din 07-07-2011, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de Plasament Temporar al Străinilor, Publicat : 22-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 118-121 art. 605.

[317] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[318] Oleg PALII, Tatiana CHEBAC, Alexandru ZUBCO, Respectarea drepturilor cetățenilor străini aflați în custodia statului, Studiu Tematic, Chișinău, 2019, p,48, pp.70.

necesitatea unor îmbunătățiri continue a infrastructurii şi nivelului de pregătire a personalului centrului dat.

Cu privire la măsurile aplicabile față de străini BMA menţionează: îndepărtarea, returnarea prin interdicție şi fără, care este dispusă de BMA, expulzarea dispusă de instanţa de judecată, declararea străinului indezirabil – dispusă de BMA din oficiu sau la propunerea unei instituţii dacă persoana prezintă pericol pentru ordinea publică. În cazul returnării voluntare asistate a străinului, acesta conform BMA poate sa nu fie luat în custodie, iar statul îl asistă prin achitarea costurilor călătoriei.

În cazul în care străinul nu execută benevol decizia de returnare sau îndepărtarea nu este posibilă de realizat în 24 ore, persoana este luată în custodie publică, iar ulterior se pune în executare măsura dispusă, prin îndepartărea acesteia de pe teritoriul RM. Perioada maximă de luare în custodie publică a străinilor fiind de 12 luni pentru persoanele indezirabile şi 6 luni pentru ceilalţi străini. [319]

Un alt aspect important care necesită a fi menționat este Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 27 din 13 noiembrie 2020 privind controlul constituţionalităţii unor dispoziţii din articolele 55 alin.(3), 56 alin.(2), 60 alin.(4) şi 63 alin.(4) din Legea nr.200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova (cu privire la garanţiile străinului în cazul expulzării).

Curtea observă că imposibilitatea aplicării testului de proporţionalitate în cazul controlului actelor administrative individuale şi normative prevăzute la articolul 225 alin. (3) din Codul administrativ împiedică instanţa de judecată să verifice caracterul necesar al menținerii confidențialității informațiilor cu caracter clasificat din rațiuni de securitate națională, precum și caracterul necesar al deciziei privind declararea străinului ca persoană indezirabilă în general. Chiar dacă protecția securității naționale poate exclude, uneori, dezvăluirea către străin a motivelor care au stat la baza deciziei de declarare a sa ca persoană indezirabilă, instanța de judecată trebuie să poată pune în balanță interesele privind securitatea națională cu interesele străinului, fapt pe care articolul 225 alin. (3) din Codul administrativ nu-l permite. Curtea subliniază că instanţa de judecată trebuie să dispună de o competenţă deplină pentru stabilirea şi examinarea motivelor de fond care au stat la baza declarării străinului ca persoană indizerabilă. Competenţa instanţei trebuie să includă posibilitatea de a respinge argumentele autorităţilor referitoare la prezenţa în acţiunile persoanei a unui pericol pentru securitatea naţională, atunci când consideră că aceste aprecieri sunt arbitrare sau nefondate (a se vedea, mutatis mutandis^ HCC nr.38 din 14 decembrie 2017. §111).

[319] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Considerentele de mai sus ale Curţii denotă, în prezent, caracterul insuficient, în legislaţia relevantă din Republica Moldova, al unor criterii esenţiale de contrabalansare a limitării exercitării drepturilor procedurale ale străinului în baza articolelor 19, 20 şi 26 din Constituţie. Străinul nu poate contesta, de o manieră efectivă, motivele deciziei de declarare a sa ca persoană indezirabilă, potrivit cărora ar reprezenta un pericol pentru securitatea naţională. Instanţa de judecată nu are competenţa de a examina de o manieră efectivă motivele care au stat la baza deciziei şi probele prezentate în acest sens. Verificarea existenţei unui interes public care justifică emiterea deciziei privind declararea străinului ca persoană indezirabilă, permisă de articolul 225 alin.(3) din Codul administrativ, nu echivalează cu un control deplin al proporţionalităţii deciziei. Instanţa de judecată ar trebui să se limiteze, în aceste condiţii, strict la constatarea faptului că securitatea naţională este un scop legitim permis de Constituţie şi de legile infraconstituţionale, fără a putea verifica legătura raţională dintre decizie şi acest scop legitim, posibilitatea aplicării unor măsuri mai puţin intruzive pentru drepturile străinului şi existenţa unui echilibru corect între interesele securităţii naţionale şi interesele străinului.”[320]

În acest context atât Avocatul Poporului cât și Centrul de Drept al Avocaților accentuează asupra necesității ajustării prevederilor din Legea nr. 200/2010 şi altor acte normative conexe la Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 27 din 13 noiembrie 2020. Considerăm că acest aspect nu poate fi supus discuției, având în vedere caracterul obligatoriu al Deciziilor Curții Constituționale, corespunzător este necesară ajustarea corespunzătoare a prevederilor cadrului legal în lumina acestei Decizii.

Cu privire la prezenta măsură BMA consideră că atât condițiile de infrastructură cât și mecanismele de asigurare a îndepărtării străinilor sunt asigurate la un nivel înalt.[321] Considerăm că în perioada examinată a avut loc un progres semnificativ cu privire la implementarea acestei măsuri, totuși sursele consultate indică asupra necesității unor acțiuni suplimentare în acest sens.

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare.

Măsura 11) Consolidarea capacităţilor resurselor umane implicate în managementul migraţiei şi azilului, în analiza riscurilor, combaterea migraţiei ilegale şi a şederii ilegale, detenţie.

Indicator: Număr de instruiri desfășurate.

Analiza implementării: Rapoartele anuale de evaluare confirmă participarea și accesul instituțiilor ce activează în domeniul migrație la multiple activități de instruire și formare profesională. Concluziile

[320] Hotărâre Nr. 27 din 13-11-2020 privind controlul constituţionalităţii unor dispoziţii din articolele 55 alin. (3), 56 alin. (2), 60 alin. (4) şi 63 alin. (4) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova (garanţiile străinului în cazul expulzării), (sesizarea nr. 54a/2020), Publicat: 11-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 332-342 art. 183.

[321] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

unei evaluări a pactului de mobilitate cu RM din anul 2018, menționează focusarea pe formarea și creșterea capacităților instituțiilor de stat, inclusiv prin instruirea personalului acestora în multiple proiecte implementate în cadrul PM.[322]

Eficiența implementării acestei măsuri este menționată și de BMA care indică implementarea sa la nivel înalt prin realizarea măsurilor de pregătire a personalului.[323]

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare, pentru un viitor document de politic se prezintă necesară stabilirea unor acțiuni pentru păstrarea și stimularea personalului calificat.

Măsura 12) Asigurarea formării profesionale continue prin politici de cadre coerente, crearea mecanismelor de menținere în sistem și promovare a cadrelor instruite, ținând cont, în special, și de realizarea reformelor instituționale.

Indicator: Număr de personal angajat, fluctuația personalului angajat.

Analiza implementării: Acest aspect este unul sensibil pentru majoritatea instituțiilor evaluate, din considerentul lipsei sau pierderii resurselor umane necesare desfășurării activității. Problema retenției cadrelor calificate în domeniul migrație a fost menționată și în cadrul unei evaluări anterioare a PM cu RM. În acest context s-a menționat lipsa de resurse (salarii competitive) pentru reținerea personalului deja instruit și care deține abilitățile necesare, fluctuația cadrelor având loc în special la nivelul funcționarilor de rang mediu și profesioniștilor, care sunt personalul de bază pentru implementarea anumitor proiecte. În acest context activitățile de formare și consolidare a capacităților sunt debalansate de plecarea personalului pregătit. Alte aspecte menționate au fost pierderea memoriei instituționale ca urmare a acestor plecări.[324]

În ceea ce ține retenția specialiștilor instruiți, instituțiile intervievate menționează detalii destul de importante. Astfel chiar dacă BMA indică implementarea la nivel înalt a acestei măsuri, în special prin realizarea măsurilor de pregătire a personalului, totuși este menționată și pierderea resurselor umane.[325] Menționează lipsa de personal suficient și IGPF, chiar dacă a avut loc îmbunătățirea condițiilor de lucru, fiind deja posibilă și alegerea locului de muncă (persoana nu poate fi trimisă la un anumit punct de trecere a frontierei fără acordul său cum era anterior), activitatea în IGPF a devenit mai flexibilă.

[322] Sarah Langley, Clara Alberola, Independent Evaluation of the Mobility Partnerships between the European Union and Cape Verde, Georgia and Moldova, April 2018, p.66.
[323] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[324] Sarah Langley, Clara Alberola, Independent Evaluation of the Mobility Partnerships between the European Union and Cape Verde, Georgia and Moldova, April 2018, p.76.
[325] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Totuși comparativ cu UE, unde la 1 km frontiera, trebuie sa fie 4-5 polițiști de frontieră, în RM numărul de personal e mai mic, undeva 1-2 polițiști per km, acest indicator este mai jos chiar ca și în țările vecine. Se încearcă acoperirea acestei lipse de personal prin achiziționarea tehnicii moderne și mijloacelor de transport care să permită mobilitatea și supravegherea eficientă a frontierei. Cauza de bază a lipsei personalului e salarizarea insuficientă, lipsa de motivare non-financiară, promovare în carieră. etc.[326] În MSMPS, se regăsește Direcția politici ocupaționale și de reglementare a migrației, nemijlocit responsabilă de elaborarea politicii de stat în domeniul migrației de muncă. În cadrul Direcției sunt două persoane responsabile de gestionarea migrației (șeful Direcției și consultant principal), anterior reformei administrative, de domeniul migrației de muncă erau responsabile patru persoane.[327] ANOFM menționează că în cadrul Direcției migrația forței de muncă activează la moment cinci persoane, durata medie de activitate a specialistului calculată pe direcție constituie - 6,5 ani, în perioada 2014-2020, fluctuația cadrelor la nivel de Agenție Națională a constituit un număr de 416 angajați, ceea ce constituie în mediu 19,22% pe parcursul perioadei de raportare.[328] Lipsa de personal și volumul înalt de lucru, care adeseori complică realizarea altor sarcini, este menționată și de MAEIE.[329]

În cadrul MECC Direcția Analiză, monitorizare și evaluare a politicilor (dimensiunea relații internațională) este responsabilă de prezentarea unor rapoarte pe dimensiunea Migrație. Dar sunt și alte direcții care gestionează aceste aspecte, ex Direcția învățământ general gestionează aspecte ce țin de migrația copiilor. Această direcție nu mai face statistica în domeniu, aceasta a trecut la instituții pe locuri. Direcția DAMEP are trei persoane, responsabile de domeniul relații internaționale. Direcția în afară de aspectele de Migrație, gestionează o serie de alte dimensiuni, fapt ce nu oferă posibilitatea ca aspectelor de migrație să li se acorde atenție sporită. Considerăm că trebuie să existe persoane care să se ocupe strict de acest domeniu ca să poată generaliza analiza informației de la toate direcțiile.[330]

În cadrul BNS, în Direcția Statistica Populației și Migrației - DSPM, sunt patru persoane și o funcție temporar vacantă, iar o bună parte din personalul angajat al BNS are vârstă de pensionare, inclusiv în DSPM dar aceștia sunt specialiști foarte buni, de care BNS are nevoie și care cu greu pot fi instruiți în condițiile curente, inclusiv pe subiectele privind migrația. Această asigurarea a continuității personalului în cadrul BNS este complicată și datorită faptului că în RM nu se mai fac studii în

[326] Interviu cu Inspectoratul General al Poliție de Frontieră.
[327] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
[328] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.
[329] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.
[330] Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

domeniul Demografiei, iar ultima catedră în cadrul ASEM nu mai activează.[331] Corespunzător continuitatea activității instituțiilor care au nevoie de specialişti în domeniul demografie poate fi afectată.

Alte instituții menționează îmbunătățiri semnificative în atragerea şi reținerea angajaților, în special în perioada recentă. De exemplu BRD menționează condiții îmbunătățite de activitate, indicând că unica deficiență în acest context ar fi aspectul financiar, de remunerare a personalului.[332] La fel şi CNAS menționează îmbunătățiri prin schimbări în structura Direcției generale relații internaționale, mărindu-se dublu numărul de angajați. De ex. la începutul anilor 2017 erau în jur de 7 colaboratori acum sunt 18, o creştere dublă. Din 2020 a fost consolidat potențialul direcției şi din 2017, nu mai este problema pierderii de personalul.[333]

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare, majoritatea instituțiilor intervievate menționează îmbunătățirea condițiilor de activitate în perioada recentă, aspectul determinant care contribuie la fluctuaţia personalului, menționat de mai multe instituții, este insuficienţa salariului. În acelaşi timp unele instituții menționează necesitatea unei pregătiri specializate şi consolidării cu personal. Considerăm că aspectul de consolidare a resurselor umane a fost pe deplin realizat, totuşi pentru un viitor document de politici se prezintă necesară stabilirea unor obiective şi acțiuni pentru păstrarea şi stimularea personalului calificat.

<u>Obiectivul III.</u> Perfecționarea cadrului legislativ şi instituțional existent, elaborarea mecanismelor de colaborare interinstituționale în scopul prevenirii intrării şi combaterii şederii ilegale a străinilor în Republica Moldova.

Indicator: prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Un obiectiv asemănător a fost inclus în planul de acțiuni pentru perioada anilor 2011-2015. Implementarea acestui obiectiv este menționată în raportul anual din 2015, fiind indicate anumite propuneri de modificări legale, acest obiectiv nu îl observăm reflectat în alte rapoarte anuale. În planul de acțiuni pentru perioada 2016 - 2020, la capitolul Combaterea Migrației Ilegale, nu mai găsim reflectat acest obiectiv. Considerăm că acest aspect a fost fragmentat în cadrul altor obiective şi acțiuni.

[331] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[332] Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.
[333] Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.

Conform BMA a avut loc implementarea la nivel înalt a obiectivului dat, în special prin realizarea modificărilor în legea Nr. 200/2010, HG Nr. 492/2011[334] şi HG Nr. 493/2011[335]. Cât şi prin încheierea unor acorduri de cooperare şi memorandumuri cu mai multe instituţii în acest domeniu. BMA consideră că măsurile de îmbunătăţire a legii realizate până la moment sunt suficiente.[336]

Concluzie evaluare: Evaluăm implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv.

Măsura 1) Abordarea în complexitate a politicilor de prevenire şi de combatere a migraţiei ilegale şi a traficului de fiinţe umane cu desfăşurarea în paralel a măsurilor de protecţie a victimelor traficului şi crearea condiţiilor propice de cooperare pentru autorităţi.

Indicator: Politici şi măsuri de prevenire implementate, activităţi de cooperare realizate.

Analiza implementării: Un prim aspect care poate fi menţionat cu privire la această măsură este reflectarea aspectelor ce ţin de combaterea TFU în rapoartele de evaluare a SNDMA. Astfel observăm raportări detaliate asupra acestui domeniu până în anul 2015, rapoartele începând cu anul 2016 nu reflectă acelaşi volum de informaţie.

Acest aspect poate fi datorat adoptării unei Strategii pe domeniul TFU[337]. Conform CCTP, până în prezent, politica naţională în domeniu a fost realizată în conformitate cu prevederile planurilor naţionale de prevenire şi combatere a traficului de fiinţe umane, aprobate de către Guvern (6 planuri realizate începând cu anul 2001), şi ale Strategiei Sistemului naţional de referire pentru protecţia şi asistenţa victimelor şi potenţialelor victime ale traficului de fiinţe umane (2009- 2016), adoptate de către Parlamentul Republicii Moldova. Realizarea activităţilor prevăzute în Planul naţional pentru perioada anilor 2014-2016, precum şi în Strategia Sistemului naţional de referire pentru protecţia şi asistenţa victimelor şi potenţialelor victime ale traficului de fiinţe umane (2009-2016) s-au finalizat în anul 2016. Monitorizarea şi coordonarea activităţilor incluse în două documente de politici distincte au evidenţiat un şir de lacune, precum: dublarea eforturilor şi a resurselor, perioade şi indicatori diferiţi de raportare, sisteme diverse de colectare a datelor statistice etc. În acest context, s-a impus necesitatea elaborării unui document strategic comun, care să acopere toate segmentele existente ale dezvoltării politicilor în

[334] Hotărîre Nr. 492 din 07-07-2011, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare şi readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova, Publicat : 15-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 114-116 art. 564.

[335] Hotărîre Nr. 493 din 07-07-2011, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de Plasament Temporar al Străinilor Publicat : 22-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 118-121 art. 605.

[336] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migraţie şi Azil.

[337] Hotărîre Nr. 461 din 22-05-2018, cu privire la aprobarea Strategiei naţionale de prevenire şi combatere a traficului de fiinţe umane pentru anii 2018-2023 şi a Planului de acţiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia, Publicat : 25-05-2018 în Monitorul Oficial Nr. 167-175 art. 512.

acest domeniu. Astfel, în vederea înglobării obiectivelor strategice ale statului în lupta împotriva fenomenului traficului de ființe umane, armonizării și consolidării eforturilor instituțiilor/organizațiilor competente și cu interes, a fost elaborată Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023.[338] În acest caz se repetă situația pe care am observat-o și cu alte documente de politici, odată cu implementarea separată a unui anumit domeniu acesta nu se mai reflectă în rapoartele de activitate a SNDMA.

Cu privire la aspectul practic de activitate, în perioada examinată au avut loc ai multe modificări. CCTP menționează că în perioada examinată au avut loc schimbări în activitate, astfel în urma ultimei reforme instituționale, s-a realizat o specializare mai pronunțată, în vederea consolidării rolului său de unitate specializată a Inspectoratului General de Poliție în domeniul combaterii TFU. Noua politică include monitorizarea și preluarea de la alte autorități nespecializate a cazurilor care au tangență cu TFU și infracțiunile conexe, specializarea ofițerilor CCTP pe forme distincte de exploatare, identificarea și reținerea tuturor infractorilor până în țara de destinație, nu doar a celor cu rol episodic. De asemenea, a fost intensificată cooperarea polițienească internațională, inclusiv, prin optimizarea schimbului de informații și diversificarea instrumentelor. În acest context, s-a făcut o partajare mai pronunțată a competențelor dintre CCTP și alte autorități de aplicare a legii, bazată pe specializări, nu pe competențe exclusive. În mod special, CCTP a păstrat competențele de bază în domeniul combaterii TFU și infracțiunilor conexe. Competențele privind investigarea și urmărirea penală a cazurilor de organizare a migrației iregulare au fost preluate și de către poliția de frontieră (IGPF), noua subdiviziune a MAI, împreună cu toate atribuțiile conexe, inclusiv, analiza fenomenului, elaborarea și promovarea de inițiative legislative pentru combaterea acestuia. IGPF i-a fost atribuită, de asemenea, funcția de examinare a cazurilor de TFU detectate la frontieră. Nu s-a făcut o delimitare bazată pe oferirea de competențe exclusive CCTP, în domeniul combaterii TFU, iar IGPF, în domeniul combaterii organizării migrației iregulare. O astfel de delimitare nu a fost considerată eficientă, deoarece nu permite tratarea transversală și complexă a acestor fenomene.[339]

La moment, investigarea cauzelor penale cu referire la TFU și exploatarea străinilor pe teritoriul RM se face frecvent de către CCTP, însă competențe în acest domeniu au și unii angajați ai Procuraturii Generale/Secția combaterea traficului de ființe umane din cadrul Direcției urmărire penală și criminalistică (PG), Procuraturii pentru combaterea criminalității organizate și cauze speciale/Biroul

[338] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[339] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.

anti-trafic (PCCOCS), Inspectoratului General al Poliției de Frontieră al MAI (IGPF), Procuraturii mun. Chișinău și DP mun. Chișinău. [340]

O altă autoritate esențială în cadrul domeniului combaterii TFU este Secretariatul permanent al Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane.

Conform Hotărârii Guvernului nr. 461/2018, Secretariatul permanent al Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane (asigurat de către Direcția coordonare în domeniul drepturilor omului și dialog social din cadrul Cancelariei de Stat) este responsabil de:

- coordonarea și monitorizarea procesului de implementare a Strategiei și a Planului de acțiuni nominalizate;
- analiza informațiilor și prezentarea Guvernului anual, până la data de 31 martie, un raport național în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane („TFU").

Pe parcursul implementării Strategiei naționale și Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020, Secretariatul permanent a elaborat note informative semestriale și Rapoarte naționale anuale de implementare a documentelor și le-a plasat pe pagina www.antitrafic.gov.md. [341]

Un alt mecanism important în acest domeniu menționat de PME 2014 - 2018 este Sistemul Național de Referire (SNR), scopul căruia este asigurarea unui cadru complex de protecție și asistență a victimelor TFU și grupurilor cu risc sporit. În prezent acesta reprezintă cadrul principal de cooperare și coordonare a eforturilor actorilor activi în domeniul combaterii TFU, iar activitățile în cadrul SNR se realizează prin intermediul Echipelor Multidisciplinare (EMD) care au atins o acoperire națională. Astfel la sfârșitul anului 2018 activau EMD în 35 de raioane și 2 municipii.[342]

Majoritatea autorităților intervievate participă într-un mod sau altul în activități legate de aspectul combaterii TFU. Totuși pe lângă CCTP, un rol esențial în are și BMA care menționează implicarea în Comitetul Național de combatere a TFU și grupul tehnic de lucru pe lângă comitet, participarea la elaborarea rapoartelor pe țară, etc. De asemenea în lege Nr.200/2010, a fost inclus un articol cu privire la acordarea permisului de ședere pentru victimele TFU. Un aspect important este și asigurarea interconectării informaționale a CCTP prin INI la SIIAMA.[343] Un rol important îl menționează și MSMSP prin elaborarea SNR, acest mecanism se aplică doar pentru cetățenii RM nu și în raport cu cei

[340] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[341] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
[342] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.31.
[343] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

străini.[344] MSMPS de asemenea dispune de atribuții importante de asistență și reabilitare a victimelor TFU.

Cu referire la cadrul normativ în acest domeniu, PME 2014 - 2018 menționează următoarele: În conformitate cu opiniile experților din cadrul Comisiei Europene, cadrul legislativ și de politici cu privire la prevenirea și contracararea traficului de ființe umane este consolidat și aliniat standardelor internaționale.[345]

Concluzie evaluare: Implementarea acestei măsuri a avut loc la nivel înalt.

Măsura 3) Consolidarea capacității autorităților naționale pentru a preveni imigrarea acelor categorii de persoane care nu corespund criteriilor de admisibilitate prescrise de lege, reducerea cazurilor de documentare fictivă (de exemplu, căsătoriile fictive etc.), reducerea posibilităților obținerii beneficiilor economice și sociale prin mijloace ilicite, folosirea documentelor false etc.

Indicator: Prevederi legale adoptate, proceduri și mecanisme aprobate.

Analiza implementării: Planul de acțiuni pentru perioada 2011 - 2015 prevede o acțiune identică cu măsura examinată. Iar raportul de evaluare anual pentru anul 2015, menționează realizare următoarelor acțiuni: este de menționat că în rezultatul investigațiilor pe profil fenomenologic, Serviciul a relevat persistența legalizării pe teritoriul țării a cetățenilor străini din țări catalogate "de risc migraţional sporit", sub acoperirea unor pseudo-afaceri, ca fenomen în dezvoltare, ce periclitează interesele de Securitate națională și regional. Serviciul a informat Guvernul Republicii Moldova și autoritatea responsabilă pentru străini privitor la fenomenul respectiv. Ca rezultat al verificărilor instituite de grupul de lucru, format din experți SIS și BMA al MAI al RM, de către autoritatea competentă au fost emise 16 Decizii privind revocarea dreptului de ședere în RM și 4 Decizii privind refuzul acordării/prelungirii dreptului de ședere.[346] O consecință a acestor constatări au fost modificările la legea Nr.200/2010, care au introdus mecanisme de protecție pentru a nu permite desfășurarea pseudo-activității de întreprinzător. În planul de acțiuni pentru perioada 2016 - 2020, nu pot fi identificate acțiuni similare, posibil aproape de acest concept sunt acțiunile cu privire la dezvoltarea mecanismelor de adoptare a deciziilor de prevenire și combatere a migrației ilegale bazate pe analiza factorilor de risc

[344] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[345] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.54.

[346] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: pe parcursul semestrului II al anului 2015.

BMA menționează implementarea la nivel înalt a acestei măsuri, dar de asemenea subliniază necesitatea modificării legii şi includerii mecanismului nemijlocit de depistare a acestor încălcări legale, menționând că nu este elaborat un mecanism aparte cu privire la acest aspect.[347] Presupunem că BMA realizează aceste acțiuni pe parcursul activității sale curente. Totuși considerăm problematică lipsa unor proceduri și mecanisme cu privire la acest aspect.

Concluzie evaluare: Apreciem la nivel mediu implementarea acestei măsuri.

Măsura 4) Sporirea gradului de securizare a documentelor de identitate şi de călătorie la un nivel compatibil cu standardele europene.

Acest aspect este reflectat la măsura 3), domeniul Securitatea documentelor și protecția datelor personale.

Măsura 5) Descurajarea migraţiei ilegale prin dezvoltarea informării permanente, corecte şi complete a potenţialilor migranţi asupra condiţiilor legale de intrare şi de documentare în ţară, precum şi riscul sancţiunilor posibile în cazul nerespectării legislaţiei.

Indicator: Surse de informare disponibile, activități de informare realizate.

Analiza implementării: BMA menționează implementarea la nivel înalt a acestei măsuri. Conform rapoartelor de evaluare a implementării SNDMA cât și interviului cu BMA, se indică realizarea acțiunilor de informare, fie în colaborare cu IGPF la trecerile de frontieră, sau prin plasarea informației pe web site-ul MAEIE în baza colaborării cu această instituție.[348] Remarcăm că web site-ul MAEIE conține informații în limbile română, rusă și engleză, dispunând de pagini cu date despre aplicare la viză, permisele de ședere și alte aspecte ce țin de imigrarea și documentarea în RM. Considerăm că web-site-ul BMA trebuie să preia informația în limba engleză de pe resursa web a MAEIE, în baza unui acord de colaborare sau prin suplinirea capacităților BMA de a menține și actualiza această informație în limba engleză. Considerăm că sursa principală de informare a străinilor trebuie să fie web site-ul BMA.

Un aspect important este și informarea migraților deja aflați pe teritoriul țării. Datele statistice pe perioada examinată demonstrează că marea majoritate a sancțiunilor contravenționale se aplică pentru încălcarea regimului de ședere și doar o mică parte 10 - 15% în mediu, pentru încălcări cu privire la munca nedeclarată. Această situație poate vorbi despre lipsa de informare a migranților, sau neglijența acestora.

[347] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[348] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Autoritățile deja au întreprins acțiuni pentru soluționarea acestei probleme, de exemplu raportul anual de evaluare a implementării SNDMA menționează, modificarea Codului contravențional și a altor acte legislative în vederea acordării pentru străinii a căror ședere a devenit ilegală a unei „perioade de grație" pentru părăsirea benevolă a teritoriului RM fără aplicarea sancțiunilor contravenționale și în contextul atribuirii competențelor Ministerului Afacerilor Interne și Serviciului Grăniceri pentru aplicarea sancțiunilor contravenționale ce ţin de încălcarea regimului de ședere a străinilor în RM"(Legea nr. 232 /2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative)[349]

Unele practici identificate în alte state pentru soluționarea șederii peste termenul legal, presupun de exemplu opțiunea pentru aplicarea la o viza „intermediară" (bridging visa) pentru cei ce depășesc termenul de ședere în Australia și pot schimba motivul șederii în acel stat.[350] O altă opțiune identificată, este transmiterea centralizată a unor mesaje cu privire la expirarea termenului de ședere legală, implementată în Thailanda, totuși utilizarea acestui mecanism în alte state nu a fost observată.[351]Este necesară în acest sens examinarea experienței altor state, pentru a identifica practici efective de informare a străinilor în scopul evitării încălcării regulilor de ședere.

Concluzie evaluare: Evaluăm această acțiune cu indicatorul nivel înalt de evaluare, **c**onsiderăm că sunt necesare activități suplimentare în acest domeniu în cadrul unui viitor document de politici.

Măsura 6) Elaborarea politicilor privind sporirea responsabilităţilor angajatorilor în cazul în care se reziliază nemotivat, până la expirarea termenului, contractele de muncă cu lucrătorii migranţi, precum şi pentru cazurile când angajatorul nu efectuează defalcările prescrise de lege în fondurile de asigurare socială şi AOAM pentru străinul angajat.

Indicator: Prevederi legale și de politici adoptate.

Analiza implementării: Activitățile de responsabilizare a angajatorilor au fost complicate de câteva aspecte. În primul rând, ISM ca instituție responsabilă pe aspectele de supraveghere a prestării muncii, a fost limitată în atribuțiile de realizare a controalelor. Totuși raportul anual de evaluare a SNDMA pentru anul 2018 menționează realizarea unor controale comune a ISM și BMA, la compartimentul respectării regulilor de ședere și regulilor de plasare în câmpul muncii, fiind create echipe mixte, formate din

[349] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

[350] Overstaying Your Visa, sursa: https://www.gotocourt.com.au/immigration/overstaying-your-visa/.

[351] Foreigners to get visa text alerts , sursa: https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1584694/foreigners-to-get-visa-text-alerts.

angajați ai ISM și BMA. Pe parcursul perioadei de referință, de către echipele mixte au fost desfășurate 6 operațiuni comune de verificare a respectării regulilor de plasare în câmpul muncii a străinilor.[352]

Un alt aspect a fost lipsa cadrului normativ ce ar reglementa cu claritate responsabilitățile și sancționarea angajatorilor în asemenea cazuri. BMA menționează că un proiect de lege pentru reglementarea acestor situații a fost propus dar nu a fost acceptat de Parlament la sfârșitul anului 2020.[353] BMA consideră necesară adoptarea unui asemenea mecanism pentru asigurarea protecției drepturilor de muncă a lucrătorilor imigranți.

Un alt aspect care complică implementarea acestei măsuri este lipsa interconectării BMA cu bazele de date a CNAS și CNAM, ceea ce complică verificarea transferării cotizațiilor corespunzătoare.

Această măsură este evaluată de BMA ca fiind implementată la nivel mediu.

Concluzie evaluare: Considerăm că totuși putem vorbi mai curând de un nivel redus de implementare.

<u>Obiectivul IV.</u> Dezvoltarea cooperării cu statele cu un potenţial migraţional sporit în scopul reducerii numărului migranţilor ilegali, eficientizarea politicilor de returnare către aceste state a persoanelor predispuse la comiterea infracţiunilor, apartenenţe la diferite grupări criminale etc., care pot constitui pericol pentru securitatea statului şi a cetăţeanului.

Aspect menționat la Măsura 9).

Măsura 9) Dezvoltarea cooperării cu misiunile diplomatice şi consulare, autoritățile publice relevante din ţările de origine şi de tranzit a migranţilor ilegali în/prin Republica Moldova.

Indicator: Acorduri de colaborare încheiate, acțiuni de colaborare realizate.

Analiza implementării: Conform BMA colaborarea cu MAEIE și misiunile diplomatice face parte din activitatea obișnuită și curentă a instituției.

Cu privire la cooperarea cu autoritățile țărilor de origine aceasta poate fi realizată doar în baza încheierii unor acorduri bilaterale, dificultatea încheierii unor asemenea acorduri în domeniul migraţional a fost deja menționată. BMA indică lipsa unor asemenea acorduri cu țările cu potențial de migrație sporit. În același timp s-a reușit încheierea mai multor acorduri de cooperare în domeniul migrației și acorduri de readmisie în special cu țări UE, dar și cu câteva țări din afara UE, dar care nu intră în categoria acestor

[352] Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[353] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

țări cu risc migraţional sporit. BMA consideră că abolirea regimului de viză trebuie să fie realizată în tandem cu încheierea unor acorduri de readmisie.

De asemenea există colaborarea cu Interpol care acoperă anumite aspecte de activitate. Se menționează de către BMA în acest sens un nivel mediu de implementare a acestui obiectiv. O primă cauză ar fi lipsa unor acorduri cu țările ce interesează RM ca potențial migraţional, care sunt dificil de încheiat, ori ele deseori nu sunt în interesul acelor state, iar RM nu dispune de pârghiile necesare pentru a stimula încheierea lor.[354]

Conform BMA încheierea acordurilor în domeniul readmisiei contribuie direct la dezvoltarea cooperarii cu autoritățile relevante din țările de origine sau de tranzit a migranților ilegali. De asemenea BMA evaluează aspectul de colaborare cu misiunile diplomatice la nivel înalt, în timp ce pe aspectul încheierii acordurilor, se menționează o implementare la nivel mediu, susținem această apreciere.

Concluzie evaluare: Nivel de implementare mediu.

5.2. POLITICA DE VIZE

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Asigurarea standardelor de perfectare şi eliberare a vizelor în corespundere cu criteriile comunitare.

Măsura 1) Alinierea în continuare a politicilor naționale de eliberare a vizelor cu legislația comunitară, adoptând în acest scop acte normative noi și efectuând amendamente necesare în cadrul legislativ.

Măsura 2) Ameliorarea standardelor de securitate pentru autocolantele de viză.

Măsura 3) Determinarea statelor pentru care sunt aplicabile reglementările naționale și comunitare privind stabilirea și aplicarea criteriilor de prevenire a migrației ilegale, asigurarea securității statului, relațiilor externe etc.

Obiectivul II. Asigurarea managementului informațional și schimbului interinstituțional de informații în domeniu cu structurile relevante din țară.

Măsura 4) Definitivarea și implementarea Sistemului informațional integrat automatizat în domeniu ”Consul” și asigurarea interacțiunii acestuia cu Registrul de Stat al Populației, cu subsistemele (elaborarea și crearea programelor (soft-uri) altor autorități relevante.

B. Analiza implementării

[354] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Obiectivul I. Asigurarea standardelor de perfectare şi eliberare a vizelor în corespundere cu criteriile comunitare.

Examinat la Măsura 1) infra.

Măsura 1) Alinierea în continuare a politicilor naţionale de eliberare a vizelor cu legislaţia comunitară, adoptând în acest scop acte normative noi şi efectuând amendamente necesare în cadrul legislativ.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Acest aspect a fost parţial examinat la domeniul emigrare, fiind menţionată implementarea continuă a noilor prevederi ale Acquis-ului UE în legislaţia naţională.

MAEIE evaluează implementarea la nivel înalt a acestei măsuri. Iar printre ultimele modificări legale în acest sens sunt menționate modificarea HG Nr. 50/2013[355] prin care a fost aprobat regulamentul cu privire la eliberarea vizelor și s-au propus îmbunătăţiri la procedura de eliberare a vizelor și actualizarea criteriilor de eliberare a acestora pentru corespunderea la standardele UE. De asemenea fiind simplificată procedura obținerii invitației.[356] Ajustarea politicii naționale de vize la nivelul UE e menționată și de MECC, precizându-se că aceasta nu necesită alte îmbunătăţiri substanțiale.[357]

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare.

Obiectivul II. Asigurarea managementului informaţional şi schimbului interinstituţional de informaţii în domeniu cu structurile relevante din ţară.

Indicator: Interconectarea informațională cu alte instituții implicate.

Analiza implementării: Cu privire la implementarea acestui obiectiv BMA menționează realizarea prin proiectele e-guvernare a interconectării tuturor instituțiilor într-o platformă unică pentru organizațiile de stat. În acest sens există interconectare cu toate instituțiile necesare activității MAEIE. MAEIE consideră cooperarea inter-instituțională ca fiind suficientă pentru a presta servicii de calitate înaltă.

Alte aspecte detaliate cu privire la colaborarea interinstituțională vor fi menționate la domeniul relevant. Susținem poziția MAEIE cu privire la implementarea la nivel înalt a obiectivului dat.

[355] Hotărîre Nr. 50 din 15-01-2013, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la eliberarea vizelor, Publicat : 18-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 10-14 art. 73.

[356] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene.

[357] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Concluzie evaluare: implementare la nivel înalt.

Măsura 2) Ameliorarea standardelor de securitate pentru autocolantele de viză.

Indicator: standarde de securitate îmbunătățite.

Analiza implementării: Conform interviului realizat cu MAEIE, nivelul de securizare a documentelor moldovenești este la nivelul potrivit. Până la elaborarea SNDMA se lucra cu vize de tip vechi, după aceasta a avut loc trecerea la standardul Schengen. Autocolantul de viză de model vechi dispunea de mai puține mecanisme de securitate, fiind ulterior schimbat pe standardul Schengen care corespunde celor mai actuale cerințe în acest sens. De asemenea viza electronică utilizată la moment la fel exclude falsificarea acesteia.[358] Aceste aspecte demonstrează că trecerea la tehnologiile digitale poate contribui nu doar la simplificarea activității instituțiilor, creșterea calității serviciilor dar și la securizare mai înaltă a produselor și serviciilor prestate.

Concluzie evaluare: Evaluăm implementarea la nivel înalt a acestei măsuri.

Măsura 3) Determinarea statelor pentru care sunt aplicabile reglementările naţionale şi comunitare privind stabilirea şi aplicarea criteriilor de prevenire a migraţiei ilegale, asigurarea securităţii statului, relaţiilor externe etc.

Indicator: Lista statelor elaborată.

Analiza implementării: Conform raportului anual de evaluare a implementării SNDMA pentru anul 2020, Legea nr. 257/2013 privind resortisanții statelor terțe care au obligația deținerii unei vize și resortisanții statelor terțe care sunt exonerați de obligativitatea deținerii unei vize la traversarea frontierei de stat a RM a fost modificată pe parcursul anilor 2017 și 2018, iar lista statelor care nu au nevoie de viză a fost ajustată, fiind eliminate cerințele de viză pentru resortisanții a 35 de state. Totodată, începând cu 1 martie 2019 au intrat în vigoare modificările la Legea 257/2013 prin care pentru resortisanții a 54 de state, incluse în lista statelor care au nevoie de viză, a fost facilitată intrarea în RM, aceștia având posibilitatea să călătorească în RM fără viză, în baza permisului de ședere sau a vizei valabile (exceptând viza de tranzit), eliberate de unul din statele membre ale UE sau unul din statele părți la Acordul Schengen, pe perioada valabilității acestora.[359]

[358] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

[359] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

MAEIE apreciază implementarea la nivel înalt a măsurii date,[360] menționând și actualizare permanentă a listei statelor reglementate de Legea Nr. 257/2013[361], a căror cetățeni pot intră în RM fără obligativitatea de deține viză, sau care au obligația să o dețină.

Concluzie evaluare: Implementarea la nivel înalt.

Măsura 4) Definitivarea şi implementarea Sistemului informaţional integrat automatizat în domeniu "Consul" şi asigurarea interacţiunii acestuia cu Registrul de Stat al Populaţiei, cu subsistemele (elaborarea şi crearea programelor (soft-uri) altor autorităţi relevante.

Indicator: SI definitivat și implementat, interacțiune asigurată.

Analiza implementării: Definitivarea și implementarea Sistemului informațional integrat automatizat în domeniu "Consul" și integrarea cu SI a altor instituții de stat a fost reflectată la obiectivul 5, al domeniului emigrare. Fiind menționată implementarea la nivel înalt a acestei acțiuni.

Schimbările în acest domeniu au avut loc pe parcursul la toată perioada examinată, având loc trecerea de la depunerea actelor în persoană, la depunerea on-line pentru viză, prin sistemul evisa. Iar ultimamente ASP menționează pilotarea în 15 misiuni a transmiterii actelor justificative pentru obținerea vizelor în format electronic.[362]

În baza Hotărârii Guvernului Nr. 710/2011 „Cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare)" în concordanță cu strategiile sectoriale și planurile de dezvoltare instituțională MAEIE a demarat procedura privind digitizarea și prezența online a tuturor serviciilor publice prestate de MAEIE.[363] Cu referire la realizarea Planului concretizat al MAI privind implementarea Planului de acțiuni pentru o Guvernare deschisă pe anii 2012-2013 și anume digitizarea graduală a serviciilor publice, la 3 aprilie 2013, prin Ordinul MAEIE nr. 253-b-52 a fost creat grupul de lucru responsabil de monitorizarea acțiunilor de elaborare a sistemului informațional de vize și a serviciului electronic e-Viza.[364] Iar la 01.08.2014, serviciul electronic e-Visa a devenit funcțional.[365]

---

[360] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

[361] Lege Nr. 257 din 01-11-2013, privind resortisanţii statelor terţe care au obligaţia deţinerii unei vize şi resortisanţii statelor terţe care sînt exoneraţi de obligativitatea deţinerii unei vize la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova, Publicat : 03-01-2014 în Monitorul Oficial Nr. 1-3 art. 02.

[362] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

[363] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[364] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

[365] Cetățenii străini vor putea solicita online viza pentru Republica Moldova, sursa: https://www.egov.md/ro/communication/news/cetatenii-straini-vor-putea-solicita-online-viza-pentru-republica-moldova.

Raportul anual de implementare a SNDMA pentru anul 2020, menționează și schimbări importante legate de aceste aspecte în activitatea BMA. Astfel pentru implementarea acțiunii: 4) Eficientizarea proceselor de lucru și creșterea calității serviciilor prestate prin automatizarea activităților și digitizarea informației și dezvoltarea SI al BMA a fost realizată inventarierea serviciilor publice, fiind asigurată automatizarea proceselor business în scopul unei prestări calitative a serviciilor. Astfel au fost implementate următoarele servicii electronice: „Invitația electronică" – în acest sens, a fost conceput modulul din sistemul informațional privind procedura de recepționare a solicitărilor de invitație online prin doua sisteme informaționale Esempla sistem SRL și Admevara SRL. Din lipsa asigurării interoperabilității dintre Sistemul de Informare și Gestionare a Vizelor și Sistemul Informațional Integrat al Biroului migrație și azil al MAI prin MConecct; „Prelungirea vizei", în format on-line. Aceste servicii fiind la etapa de testare și urmând a fi implementate în regim de exploatare industrială odată cu lansarea în producție a sistemului.[366]

Concluzie evaluare: Considerăm că a avut loc implementare la nivel înalt a acestei măsuri.

5.3. SECURITATEA DOCUMENTELOR ȘI PROTECȚIA DATELOR PERSONALE

A. Listarea obiectivelor și măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Asigurarea standardelor de eliberare și de examinare a documentelor de călătorie și de identitate în corespundere cu criteriile comunitare.

Măsură 3) Introducerea standardelor de eliberare pentru a spori gradul de securizare a documentelor de identitate și ale celor de călătorie, pentru cetățenii străini – vize, invitații, permise de ședere.

Măsură 5) Eficientizarea examinării documentelor, inclusiv stabilirea unui schimb de informații electronice la nivel internațional și național.

Obiectivul II. Asigurarea managementului informațional cu respectarea standardelor internaționale de protecție a datelor cu caracter personal.

Măsură 1) Consolidarea cadrului legal privind protecția datelor cu caracter personal, inclusiv ratificarea de către Republica Moldova a Protocolului adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de supraveghere și fluxul transfrontalier al datelor cu caracter personal, adoptat la Strasbourg la 8 noiembrie 2001.

Măsură 2) Racordarea prevederilor din legislația națională la standardele în materia protecției datelor cu caracter personal stabilite de instrumentele internaționale și cele regionale.

[366] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

Măsură 4) Implementarea legislației cu privire la protecția datelor cu caracter personal și asigurarea funcționării eficiente a autorității autonome de control pentru protecția datelor prin alocarea resurselor umane și financiare necesare.
Măsură 6) Instruirea personalului implicat în managementul datelor și cunoașterea de către personal a standardelor aplicabile principiului confidențialității datelor.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Asigurarea standardelor de eliberare şi de examinare a documentelor de călătorie şi de identitate în corespundere cu criteriile comunitare.
Acest aspect va fi examinat la Măsura 3), infra.

Măsură 3) Introducerea standardelor de eliberare pentru a spori gradul de securizare a documentelor de identitate şi ale celor de călătorie, pentru cetăţenii străini – vize, invitaţii, permise de şedere.

Indicator: Activități și standarde de securitate implementate.
Analiza implementării: Conform ASP, documentul (paşapoarte, documente de călătorie) a fost elaborat în conformitate cu recomandările actuale ale Instrucţiunilor ICAO 9303 (Organizaţia Internaţională a Aviaţiei Civile) şi ale Regulamentului CE nr.2252/2004 al Consiliului Europei din 13 decembrie 2004 „Privind standardele pentru elementele de securitate şi elementele biometrice integrate în paşapoarte şi în documente de călătorie emise de statele membre" fapt confirmat prin testare la nivelul experţilor internaţionali (laboratorul Expert Eyes în baza metodicii ICAO).[367]
Conform MAEIE nivelul de securizare a documentelor Moldovenești este la nivelul potrivit. Aspectele de securitate a vizelor au fost menționate anterior. Cu privire la alte acte, MAEIE menționează și activitățile de asigurare a securizării titlurilor de călătorie – documente de repatriere, care au standarde de securitate și sunt eliberate de misiunile diplomatice, înlocuind documentele de identitate pe perioada revenirii în țară/repatrierii, acestea au fost securizate contra contrafacerii, la cerințele internaționale.[368]
Din punct de vedere cronologic, putem face un rezumat al schimbărilor importante în domeniul securității documentelor de călătorie:
2011. Conform IGPF, pe parcursul anului 2011 toate punctele de trecere internaţionale şi interstatale au fost utilate cu echipament biometric în scopul asigurării verificării datelor biometrice din documentele

[367] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[368] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

de călătorie.[369]

01.01.2011. începând cu această dată, în RM, se eliberează în exclusivitate paşaportul cetățeanului RM cu date biometrice suplimentare: imaginea facială digitală şi amprentele digitale.[370]

01.01.2011. Este pus în circulație documentul de călătorie (Convenția din 28 septembrie 1954) cu date biometrice - document de călătorie standardizat citit optic (MRP) şi activat electronic cu capacitate de identificare biometrică (EMRP).[371]

11.06.2013. RM a devenit a 38-lea membru al Directoriului Cheilor Publice (PKD) al ICAO. Astfel, RM prin intermediul Centrului autorizat pentru emiterea şi utilizarea certificatelor cheilor publice şi semnăturilor digitale la confecționarea şi eliberarea actelor de identitate care conţin date biometrice", asigură obţinerea informaţiilor operative, necesare pentru validarea autenticităţii datelor biometrice conţinute în actele de identitate şi a faptului că documentul deţinut a fost eliberat de autoritatea competentă, că procesul de autentificare este asigurat nemijlocit de paşaportul cu date biometrice, iar informaţia electronică nu este o copie, dispune de National PKD (NPKD) şi SPOC, ce permit efectuarea schimbului internațional de certificate în corespundere cu normele stabilite, paşaportul corespunde totalmente metodelor de acces la date, utilizate în practica internațională BAC&EAC.[372]

2014. A fost adoptată Legea nr.107/2014 pentru modificarea articolului 2 din Legea nr.273/1994 privind actele de identitate din sistemul naţional de paşapoarte, care prevede eliberarea paşapoartelor cetăţenilor Republicii Moldova de tip nou, cu coperta de culoare roşie-vişinie. Paşaportul de model 2014 are un nivel de securitate sporit care reduce considerabil posibilitatea de falsificare a documentului. Parte integrantă a paşaportului este mediul de stocare electronică a datelor, încorporat în copertă. Acesta include datele personale ale titularului de pe pagina de date (numele, prenumele, data naşterii, numărul de identificare de stat al persoanei fizice, termenul de valabilitate al documentului, organul emitent, cetăţenia), precum și date biometrice (fotografia titularului, imaginea facială digitală, amprentele digitale a titularului, semnătura personală a titularului, care se aplică de la vârsta de 14 ani), care asigură autentificarea sigură şi fiabilă a identităţii titularului. Informaţia din mediul de stocare electronică a datelor este protejată de un nou mecanism de securitate - Supplemental Access Control (SAC). Acesta permite păstrarea în condiţii de maximă siguranţă a informaţiei stocate în cip, reproducerea informaţiei depozitate numai de aparate guvernamentale autorizate şi de la distanţă mică

[369] Istoria Poliţiei de Frontieră, sursa: https://www.border.gov.md/index.php/ro/istoria-politiei-de-frontiera.
[370] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[371] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[372] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

cu utilizarea tehnologiei semnăturii digitale. Această inovaţie poziţionează paşaportul cu datele biometrice moldovenesc în categoria paşapoartelor electronice de ultimă generaţie.[373]

01.09.2015 - a fost implementat procesul de confecţionare a unor documente (buletin de identitate al cetăţeanului RM, buletin de identitate electronic al cetăţeanului RM şi altele) pe suport de policarbonat). Acest material asigură un nivel de securitate de ultimă generație pentru acest tip de document.[374]

25.02.2016 - Sunt puse în circulație: documentul de călătorie (Convenţia cu privire la statutul refugiaților din 28 iulie 1951) cu date biometrice şi documentul de călătorie (protecţie umanitară) cu date biometrice - standardizate citite optic (MRP) şi activate electronic cu capacitate de identificare biometrică (EMRP).[375]

01.03.2017 - Începând cu luna martie a anului 2017, în scopul prevenirii migrației ilegale şi a traficului de persoane sunt implementate mecanisme noi de prevenire a tentativelor de furt de identitate şi de identitate falsă - Sistemul informațional automatizat de recunoaștere facială „Back Office FRS”, prin intermediul căruia se verifică identitatea solicitantului în mod automat la etapa de procesare a datelor cu caracter personal în Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al populației”. Acest instrument are o pondere semnificativă la depistarea persoanelor cu identităţi multiple şi la combaterea acestui fenomen.[376]

05.02.2018. E pus în circulaţie paşaportul cetăţeanului RM de model nou cu design şi conţinut mai modernizat. Pașaportul modelul anului 2018, în comparație cu modelul anului 2014, este securizat cu 42 elemente de siguranță, în desenul de fond au fost introduse imaginile grafice securizate ale 7 monumente istorice şi multiple ornamente naționale, a fost suplinit numărul de elemente antiscanare/anticopiere, 2 tipuri de tipar iris; cerneluri Bi-UV, cernelurile metamerice şi consolidată tehnologia de prindere (coasere) în cotor a paginii cu date biografice ale titularului etc.[377]

01.01.2021. Eliminarea din circuit a paşpoartelor non-biometrice.[378]

ASP menționează că actualizarea sistemului de siguranță a MRTD se face planificat, de obicei o dată la 4-5 ani în dependentă de numărul şi tipul de cazuri de fals şi contrafacere, precum şi noutățile în domeniul tehnologiilor de securitate şi bunelor practici. Urmărind documentele pe tot parcursul vieții

[373] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[374] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[375] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[376] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[377] Interviu cu Agenția Servicii Publice.
[378] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

lor, sunt elaborate şi păstrate “modus operandi” a cazurilor de fals şi contrafacere, ca mai apoi în procesul de proiectare a noilor documente să fie aplicate în dependentă de priorități.[379] În acest mod se asigură implementarea sau consolidarea unor noi standarde de securitate pentru acte în mod curent.

Concluzie evaluare: Implementare la nivel înalt.

Măsură 5) Eficientizarea examinării documentelor, inclusiv stabilirea unui schimb de informaţii electronice la nivel internaţional şi naţional.

Acest aspect va fi examinat în domeniul cu privire la asistența informațională.

<u>Obiectivul II.</u> Asigurarea managementului informaţional cu respectarea standardelor internaţionale de protecţie a datelor cu caracter personal.

Indicator: Prevederi legale adoptate, acte normative şi proceduri aprobate.

Analiza implementării: Vom examina în cadrul acestui obiectiv, toate măsurile ce țin de aspectul protecției datelor cu caracter personal, Măsura 1), 2), 4), 6).

În cadrul interviurilor cu autoritățile implicate, a fost pusă întrebarea, cu privire la cauza menționării detaliate a aspectelor cu privire la protecția datelor cu caracter personal în cadrul SNDMA. S-a menționat că aceasta a fost făcut în scopul identificării legăturii dintre protecția datelor cu caracter personal şi politicile eficiente de gestionare a migrației. Astfel în timp ce unele instituții nu găsesc atât de importante aceste prevederi pentru activitatea lor, altele în special cele care realizează acțiuni de documentare (ASP, BMA) cât şi acțiuni de prelucrare a datelor statistice (BMA, ASP, BNS) au menționat importanța acestor aspecte în activitatea lor curentă.

Toate instituțiile intervievate au menționat implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv şi măsurilor corespunzătoare. Perioada implementării SNDMA s-ar remarcat şi prin schimbări ale cadrului normativ în acest domeniu, în special pot fi menționate:

- Ratificarea prin Legea Nr. 110/2011, a Protocolului adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de supraveghere şi fluxul transfrontalier al datelor.[380]
- Adoptarea Legii Nr. 133/2011, privind protecția datelor cu caracter personal.[381] La care pe parcursul perioadei examinate au fost realizate circa 10 modificări.

[379] Interviu cu Agenția Servicii Publice.

[380] Lege Nr. 110 din 09-06-2011, privind ratificarea Protocolului adiţional la Convenţia pentru protecţia persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autorităţile de supraveghere şi fluxul transfrontalier al datelor, Publicat : 24-06-2011 în Monitorul Oficial Nr. 103-106 art. 274.

Autoritățile evaluate, și-au desfășurat activitatea cu respectarea acestor norme legale, fiind adoptate și acte interne cu privire la protecția datelor cu caracter personal, de exemplu în cadrul BMA a fost aprobat ordinul BMA nr. 1/4 din 03.01.2013 ,,Cu privire la aprobarea Regulamentului privind prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul Biroului migrație și azil".[382]

Cu toate acestea au existat și anumite dificultăți cu privire la acest aspect. Conform BNS cadrul legal în acest domeniu, în special Legea 133/2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal, are un impact negativ, deoarece limitează accesul BNS la date cu caracter personal, drept care este prevăzut în Legea 93/2017 cu privire la statistica oficială (art.16). Spre exemplu în prezent există un contract cu privire la accesul la datele privind evenimentele demografice în baza evidențelor actelor de stare civilă (nașteri, decese, căsătorii și divorțuri) între ASP și BNS din anul 2008, care anual este completat cu acorduri adiționale referitor la gestionarea fluxului de date privind statistica vitală. În anul 2018 a fost aprobată Legea Nr.142 cu privire la schimbul de date și interoperabilitate prin care toate autoritățile trebuie să acceseze și să furnizeze date doar prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect, iar contractele existente între entitățile statului trebuie anulate și serviciile existente închise. Corespunzător inițial trebuie pregătit tot ce este necesar pentru accesarea datelor prin MConnect pentru a nu întrerupe procesul de producere a statisticilor oficiale și apoi de anulat contractele existente. BNS având intenția de a primi date prin MConnect a pregătit documentele necesare și le-a prezentat Agenției de Guvernare Electronică, însă adițional mai este necesar sa existe o notificare din partea Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. BNS a depus în acest sens la CNPDCP Regulamentul ce se referă la SIA în care sunt prelucrate datele cu privire la statistica vitală și a fost verificată corespunderea acesteia cu prevederile Legii 133/2011, însă am fost refuzați. Ca argument a servit faptul că BNS nu are dreptul sa efectueze o copie a variabilelor din alte Sisteme Informaționale/Registre cu același scop. Dar BNS accesează și utilizează datele inclusiv din surse administrative în scopul producerii statisticilor oficiale, acesta fiind conform art.16 al Legii 93/2017 unul din drepturile sale, care din variate motive îi este îngrădit. BNS nu are nevoie de toate variabilele/indicatorii din sursele de date administrative ci doar de unele dintre ele, care sunt strict necesare procesului de producere a statisticilor oficiale. CNPDCP a menționat ca accesul la date individuale va fi posibil doar dacă un asemenea SI/Registru va fi aprobat prin Lege sau HG. Dacă conceptul unui SI/Registru în acest domeniu va fi aprobat, asemenea probleme corespunzător nu ar

[381] Lege Nr. 133 din 08-07-2011, privind protecţia datelor cu caracter personal, Publicat : 14-10-2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175 art. 492.

[382] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.

trebui să mai existe în viitor pentru BNS. La moment BNS colectează anumiți indicatori în baza contractului vechi semnat cu ASP. Anual se încheie noi acorduri ca anexă la acest contract pentru a fi furnizate anumite date.[383]

BNS consideră că în această situație are loc o colizie între două acte normative, iar CNPDCP nu poate bloca activitatea de producere a statisticilor oficiale în domeniul populației și migrației la nivel de țară de către BNS, care este necesară pentru elaborarea politicilor și fundamentarea acțiunilor vitale ale statului. De asemenea Legea 93/2017 cu privire la statistică, nu conține termenul de date cu caracter personal, doar date individuale, care cuprinde atât datele cu caracter personal ale persoanelor fizice, cât și datele persoanelor juridice, ceea ce iarăși nu este interpretat/ înțeles corect de alte autorități și poate crea anumite probleme în acest domeniu.[384]

BNS consideră că un SIA (Registru statistic oficial) în domeniile demografic și social-economic va permite accesul mai facil la informații din alte registre, fără piedici administrative (ex. aspectele ce se referă la protecția datelor cu caracter personal, furnizarea cu întârziere a datelor solicitate de BNS etc.).[385]

Concluzie evaluare: Considerăm că a avut loc implementarea la nivel înalt a acestui obiect și măsuri. Cu toate acestea se prezintă necesară crearea unui registru în domeniul migrație, pentru a permite BNS activitatea și colectarea liberă a datelor necesare, astfel fiind evitate problemele legale care există în acest moment. Un alt aspect important este că, trebuie să ne întrebăm cât de necesară și relevantă a fost introducerea pe larg a aspectului protecției datelor cu caracter personal în SNDMA? Considerăm că acest aspect putea fi reflectat în cadrul unui singur obiectiv, sau măsuri.

5.4. MANAGEMENTUL FRONTIEREI

A. Listarea obiectivelor și măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Reorganizarea și demilitarizarea Serviciului Grăniceri potrivit criteriilor comunitare.

Măsura 1) Promovarea și respectarea conceptului cvadruplu al managementului frontalier integrat care presupune abordarea complexă a problemelor de frontieră de către toți autorii interesați sub managementul unui personal profesionist.

Obiectivul II. Dezvoltarea capacităților naționale în vederea pregătirii profesionale a personalului civil și a celui cu statut special de la frontieră potrivit standardelor de competențe aplicate în statele UE.

[383] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[384] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[385] Interviu cu Biroul Național de Statistică.

Măsura 2) Dezvoltarea capacităților naționale în vederea pregătirii profesionale a personalului civil și a celui cu statut special care asigură controlul frontierei potrivit standardelor de competențe aplicate în statele UE.

Obiectivul III. Eficientizarea cooperării interinstituționale în domeniul prevenirii migrației ilegale, managementului frontierei, perfectării vizelor și a unor probleme ce țin de străini.

Măsura 3) Sporirea gradului de cooperare interinstituțională în domeniul prevenirii și combaterii migrației ilegale, asigurarea fluxului de date privind trecerea hotarului de stat către structurile relevante etc.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Reorganizarea și demilitarizarea Serviciului Grăniceri potrivit criteriilor comunitare.

Indicator: Reorganizarea și demilitarizarea realizată.

Analiza implementării: Conform IGPF demilitarizarea serviciului poliției de frontieră**,** s-a realizat odată cu intrarea în vigoare a Legii Nr.283/2011 cu privire la Poliția de Frontieră, când Serviciul de Grăniceri al RM a fost reorganizat în Poliția de Frontieră din subordinea MAI. Atunci a avut loc renunțarea la serviciul militar în termen și realizată completarea statelor de personal a instituției doar cu angajații în baza contractului. În acea perioada s-a accentuat insuficiența de personal necesar controlului eficient al frontierei de stat, nefiind dezvoltate capacitățile tehnice moderne de asigurare a acestuia. Această situație s-a redresat treptat odată cu beneficierea de către Poliția de Frontieră a asistenței externe acordate din partea partenerilor de dezvoltare.[386]

Conform PME 2014 - 2018, procesul de reformare a instituției s-a desfășurat în conformitate cu standardele europene de gestionare a frontierelor, inclusiv recomandările și bunele practici prevăzute în Catalogul Schenghen al UE, sub ghidarea și prin colaborarea cu Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene (FRONTEX), a Misiunii UE de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM) și altor organizații internaționale. Competențele atribuite IGPF prin Legea nr. 283/2011, cu privire la IGPF includ: elaborarea și implementarea politicii în domeniul managementului integrat al frontierei de stat, investigarea și urmărire penală a infracțiunilor transfrontaliere (organizarea migrației ilegale, traficul de persoane, falsificarea documentelor de călătorie etc.); constatarea contravențiilor legate de șederea

[386] Interviu cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.

ilegală a persoanelor în zona de frontieră, trecerea ilegală a frontierei de stat; eliberarea de vize la frontieră în cazuri de urgență etc. În vederea realizării acestor competențe, în cadrul instituției au fost create subdiviziuni de investigații speciale, urmărire penală și de expertiză a documentelor.[387]

Concluzie evaluare: Considerăm că acest obiectiv a fost implementat la nivel înalt.

Măsura 1) Promovarea și respectarea conceptului cvadruplu al managementului frontalier integrat care presupune abordarea complexă a problemelor de frontieră de către toți autorii interesați sub managementul unui personal profesionist.

Indicator: Concept promovat și funcțional.

Analiza implementării: Această măsură se implementează prin atragerea tuturor autorităților în cadrul proceselor de desfășurare a managementului integrat al frontierei de stat. Aceste activități se realizează în cadrul Consiliul Național pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat (CNMIFS) constituit în anul 2015, activitatea căruia este reglementată prin HG Nr. 902/2015, cu privire la Consiliul Național pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat[388]. Conform PME 2014 - 2018, misiunea Consiliului este de a eficientiza comunicarea și colaborarea dintre autoritățile din sistemul managementului integrat al frontierei de stat, precum și de a contribui la fundamentarea deciziilor acestora privind măsurile adoptate și acțiunile corelate ce urmează a fi întreprinse în vederea securizării frontierei de stat și a realizării unui management performant al acesteia. Printre sarcinile de bază ale CNMIFS se enumeră: i) stabilirea concepției de ansamblu și asigurarea coordonării unitare, pe baza Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat, a acțiunilor și măsurilor pentru securizarea frontierei de stat desfășurate de autoritățile din sistemul managementului integrat al frontierei de stat, iar pe baza deciziilor adoptate în acest sens formulează recomandări; ii) coordonarea acțiunilor autorităților din sistemul managementului integrat al frontierei de stat pentru implementarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat, astfel încât să se asigure respectarea principiului evitării suprapunerilor de competențe, activități și investiții între acestea; iii) adoptarea deciziilor în vederea soluționării problemelor din domeniul de competență cu care se confruntă sau, după caz, sesizează Guvernul și propune adoptarea măsurilor ce se impun pentru rezolvarea acestora; iv)aprobarea conceptul și obiectivelor Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat, elaborate pe baza propunerilor formulate de autoritățile din sistemul managementului integrat al frontierei de stat; v)

[387] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.59.

[388] Hotărîre Nr. 902 din 31-12-2015, cu privire la Consiliul Naţional pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat, Publicat : 15-01-2016 în Monitorul Oficial Nr. 2-12 art. 07.

adoptarea deciziilor în vederea asigurării coerenței în procesul de elaborare și implementare de politici în domeniul managementului integrat al frontierei de stat ale autorităților din sistemul managementului integrat al frontierei de stat; vi) formularea recomandărilor de armonizare a legislației naționale cu normele și practicile internaționale în domeniu; vii) coordonarea și monitorizarea activității grupurilor de lucru din subordinea sa, adoptarea deciziile necesare sau, după caz, formularea propunerile ce se impun. Consiliul își desfășoară activitatea sub autoritatea și conducerea directă a președintelui Consiliului Conform HG nr.902/2015, președinte al Consiliului a fost desemnat Ministrul afacerilor interne.[389]

HG Nr. 902/2015, a fost modificată, în anul 2018, printre schimbările semnificative poate fi menționată scăderea componenței CNMIFS de la 26 instituții în 2015 la 18 în anul 2018. Totuși considerăm că atragerea acestui număr de autorități și procesele de activitate în cadrul CNMIFS contribuie la realizarea la nivel înalt a acestei măsuri.

Concluzie evaluare: Măsură implementată la nivel înalt.

<u>Obiectivul II.</u> Dezvoltarea capacităţilor naţionale în vederea pregătirii profesionale a personalului civil şi a celui cu statut special de la frontieră potrivit standardelor de competenţe aplicate în statele UE.

***Măsura 2) Dezvoltarea capacităţilor naţionale în vederea pregătirii profesionale a personalului civil şi a celui cu statut special care asigură controlul frontierei potrivit standardelor de competenţe aplicate în statele UE*.**

Indicator: Personal angajat, instruiri realizate.

Analiza implementării: Aspectele de instruire și pregătire a personalului instituțiilor implicate în gestionarea proceselor migraționale au fost menționate la măsura 11) a domeniului Combatere migrației ilegale și TFU. Cu privire la IGPF pot fi menționate câteva momente specifice pentru această instituție. Un prim aspect este că l*a* 1 septembrie 2011, la Academia de poliție „Ștefan cel Mare" a început instruirea primei promoții de studenți la specialitatea „securitatea de frontieră".[390] Și altul este prezența în cadrul IGPF a unei instituții specializate pentru instruirea personalului - Centrul de Excelență în Securitatea Frontierei, a cărui misiune este de a asigura formarea inițială și, după caz,

[389] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.67.

[390] Istoria Poliţiei de Frontieră, sursa: https://www.border.gov.md/index.php/ro/istoria-politiei-de-frontiera.

formarea continuă a personalului Poliției de Frontieră.[391] Centrul a fost format în anul 2017 în baza HG Nr. 957/2017[392], înlocuind fostul Colegiu Național al Poliției de frontieră creat în anul 2012.

Concluzie evaluare: Considerăm implementată la nivel înalt această măsură.

<u>Obiectivul III.</u> Eficientizarea cooperării interinstituționale în domeniul prevenirii migrației ilegale, managementului frontierei, perfectării vizelor și a unor probleme ce țin de străini.

Acest obiectiv va fi examinat în cadrul măsurii 3) infra.

Măsura 3) Sporirea gradului de cooperare interinstituțională în domeniul prevenirii și combaterii migrației ilegale, asigurarea fluxului de date privind trecerea hotarului de stat către structurile relevante etc.

Indicator: Acorduri de colaborare încheiate.

Analiza implementării: Conform interviului cu IGPF această colaborare se realizează în baza documentelor de cooperare, până în prezent fiind încheiate peste 80 de documente de cooperare cu alte instituții naționale și internaționale pe domenii de interes comun. De asemenea, colaborarea interinstituțională este asigurată prin intermediul Consiliului Național cu privire la Managementul Integrat al Frontierei de Stat din componența căruia fac parte reprezentanții a 17 autorități naționale cu atribuții în domeniul managementului integrat al frontierei de stat. Ședințele Consiliului sunt realizate cel puțin o dată pe an în scopul discutării aspectelor importante ce țin de consolidarea conceptului MIFS dezvoltat în RM. Este de remarcat cooperarea IGPF cu parteneri de dezvoltare naționali și internaționali, instituția având o colaborarea eficientă cu așa organizații ca OIM, EUBAM, FRONTEX, UNHCR, OSCE ș.a, precum și cu ambasadele a altor state.[393] Web site-ul IGPF menționează o listă de acorduri de colaborare încheiate cu 25 instituții de stat.[394]

Aspectul gestionării fluxului de date pe aspectul trecerii frontierei de stat și detalii despre SI al IGPF: Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră (SIIPF), vor fi menționate la domeniu Asistență informațională.

Concluzie evaluare: Concluzionăm în acest sens că a avut loc implementare la nivel înalt a acestui obiectiv și măsuri.

---

[391] Informație generală, sursa: https://border-school.md/about/our-mission/.

[392] Hotărîre Nr. 957 din 07-11-2017, cu privire la Centrul de Excelență în Securitatea Frontierei, Publicat : 10-11-2017 în Monitorul Oficial Nr. 390-395 art. 1066.

[393] Interviu cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.

[394] Cooperare Interinstituțională, sursa: https://www.border.gov.md/index.php/ro/cooperare-interinstitutionala.

5.5. RETURNAREA ŞI READMISIA

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Creşterea nivelului de acţiuni ale statului în combaterea migraţiei ilegale prin eficientizarea mecanismelor de returnare şi de readmisie.

Măsura 1) Armonizarea legislației naționale în materie de expulzare, detenție, aplicarea măsurilor coercitive etc. la standardele UE pentru a asigura politici eficiente de returnare și de readmisie.

Măsura 2) Eficientizarea politicilor de returnare prin corelarea acestora cu o politică durabilă de vize, după caz, față de terțe țări.

Obiectivul II. Promovarea politicilor de returnare voluntară ca o parte componentă a managementului migraţional.

Măsura 3) Revizuirea legislației existente în scopul includerii mecanismelor de returnare voluntară sau a formelor de alternativă returnării forţate.

Măsura 6) Identificarea și atragerea de surse de finanțare externă, în special prin interesarea statelor-membre ale Uniunii Europene, necesare pentru returnarea străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova. Dezvoltarea, în baza principiilor de cooperare internațională și cooperare cu societatea civilă, a programelor de returnare voluntară, corelate cu situația specifică a țărilor de origine a migranților, în funcție de caracteristicile repatriaților înseși și cu asigurarea drepturilor relevante pentru toate etapele necesare procesului returnării.

Obiectivul III. Facilitarea întoarcerii străinilor în țara de origine în baza acordurilor de readmisie încheiate cu statele cu un potențial migraţional sporit.

Măsura 4) Consolidarea instrumentelor juridice în materie de readmisie prin negocierea și semnarea cu statele-membre ale UE a protocoalelor adiționale la Acordul dintre UE și Republica Moldova privind readmisia persoanelor aflate în situații de ședere ilegală.

Măsura 5) Intensificarea eforturilor în negocierea și semnarea acordurilor de readmisie, în special cu țările de origine și de tranzit ale migranților.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Creşterea nivelului de acţiuni ale statului în combaterea migraţiei ilegale prin eficientizarea mecanismelor de returnare şi de readmisie.

Indicator: Prevederi legale adoptate, acte normative și proceduri aprobate.

Analiza implementării: Conform BMA acest obiectiv se realizează prin actele normative de asigurare a combaterii migrației ilegale, cum ar fi Ordinul MAI nr. 102/2014 privind aprobarea Instrucțiunii cu privire la procedura de îndepărtare a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova și de asemenea prin semnarea acordurilor de readmisie[395]

Concluzie evaluare: În acest context susținem poziția BMA care evaluează implementarea la nivel înalt a acestui obiectiv.

Măsura 1) Armonizarea legislației naționale în materie de expulzare, detenție, aplicarea măsurilor coercitive etc. la standardele UE pentru a asigura politici eficiente de returnare și de readmisie.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Conform BMA activități pentru implementarea acestei măsuri sunt realizate în mod permanent în procesul de activitate a acestei instituții. BMA evaluează cu nivel înalt de implementare această măsură[396]. Pe de altă parte în planurile de acțiuni pentru perioada de implementare a SNDMA, nu observăm acțiuni specifice cu privire la armonizarea legislației naționale cu Acquis-ul UE, ci numai acțiuni de implementare a acordurilor existente, negocierea unor noi acorduri și colaborarea cu Comunitatea Europeană.

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare. Lipsa unor indicatori specifici și a unor acțiuni în planurile de acțiuni complică evaluarea acestui aspect, cu toate acestea în mod evident a avut loc armonizarea per general a legislației naționale la standardele UE pe aceste aspecte.

Măsura 2) Eficientizarea politicilor de returnare prin corelarea acestora cu o politică durabilă de vize, după caz, față de terțe țări.

Indicator: Lista țărilor cetățenii cărora trebuie să obțină viză aprobată.

Analiza implementării: Există două poziții distincte cu privire la implementarea acestei măsuri, astfel MAEIE consideră necesară simplificarea în continuare a regulilor de intrare în țară, în baza practicii internaționale care confirmă utilitatea unei asemenea abordări. Pe de altă parte BMA consideră că facilitarea intrării în RM trebuie să fie contrabalansată de consolidarea măsurilor de siguranță, ori acorduri de readmisie sau de cooperare care să includă elemente de ridicare și îndepărtare a migranților care încalcă prevederile legale.[397] Considerăm posibilă simplificarea continuă a regulilor de intrare în

[395] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[396] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[397] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

țară, dar numai în condițiile consolidării cu personal și resurse a BMA, IGPF și altor autorități implicate combaterii migrației ilegale.

Cel mai eficient mecanism pentru implementarea acestei măsuri este lista țărilor a căror cetățeni trebuie să dispună de vize pentru intrarea în RM reglementată prin Legea Nr. 257 din 2013[398]. Totuși schimbările semnificative a politicii migraționale a țării inclusiv relaxarea condițiilor de intrare și de obținere a vizelor, practic contribuie la relaxarea prevederilor acestei măsuri.

Concluzie evaluare: Nivel înalt de evaluare.

<u>Obiectivul II.</u> Promovarea politicilor de returnare voluntară ca o parte componentă a managementului migraţional.

Se regăsește reflectat la măsura 3), infra.

Măsura 3) Revizuirea legislaţiei existente în scopul includerii mecanismelor de returnare voluntară sau a formelor de alternativă returnării forţate.

Indicator: Prevederi legale adoptate.

Analiza implementării: Legea Nr.200/2010 include mecanisme cu privire la returnarea voluntară și regimul de tolerare. Ambele planuri de acțiuni pentru implementarea SNDMA prevăd acțiuni cu privire la această măsură. În același timp raportarea acestor acțiuni diferă, pentru perioada 2011-2015 fiind practic absentă. Rapoartele pentru perioada 2016 - 2020, nu oferă informație omogenă la acest aspect. Posibil cel mai detaliat reflectă aceste acțiuni raportul pentru anul 2018, care pe lângă datele generale cu privire la persoanele reîntoarse voluntar explică și funcționalitatea acestui mecanism. Conform raportului dat, există un număr redus al cererilor pentru a beneficia de returnare voluntară asistată, cauzat de necunoașterea existenței procedurii respective. Se constată necesitatea informării în continuare a străinilor, respectiv și atragerea ONG-lor, în calitate de parteneri de dezvoltare la executarea procedurii. Un alt aspect care favorizează punerea în executare a procedurii respective este faptul că foștii solicitanți de azil din țările cu risc migraţional sporit solicită sprijin pentru reîntoarcerea în țara de origine.[399]

[398] Lege Nr. 257 din 01-11-2013, privind resortisanţii statelor terţe care au obligaţia deţinerii unei vize şi resortisanţii statelor terţe care sînt exoneraţi de obligativitatea deţinerii unei vize la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova, Publicat : 03-01-2014 în Monitorul Oficial Nr. 1-3 art. 02.

[399] Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

BMA evaluează la nivel înalt implementarea măsurii date, menționând pe lângă tolerare și returnarea voluntară și acordarea permiselor de ședere pentru victimele TFU. BMA de asemenea menționează în calitate de aspect pozitiv de implementare, introducerea modificărilor în anul 2020 la HG Nr.492/2011 prin care au fost făcute modificări cu privire la tolerarea rămânerii pe teritoriu RM, fiind introduse multiple reglementări în acest sens și chiar cu capitol aparte cu privire la aspectul dat. Aceste modificări permit acordarea regimului tolerării după trecerea perioadei de custodie publică, în cazul în care persoana are copii comuni cu cetățeanul RM, în situația aplicării măsurilor preventive în cauze penale.[400]

Concluzie evaluare: Suntem de acord cu evaluarea propusă de BMA cu privire la nivelul înalt de implementare a acestei măsuri.

Măsura 6) Identificarea şi atragerea de surse de finanţare externă, în special prin interesarea statelor-membre ale Uniunii Europene, necesare pentru returnarea străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova. Dezvoltarea, în baza principiilor de cooperare internaţională şi cooperare cu societatea civilă, a programelor de returnare voluntară, corelate cu situaţia specifică a ţărilor de origine a migranţilor, în funcţie de caracteristicile repatriaţilor înseşi şi cu asigurarea drepturilor relevante pentru toate etapele necesare procesului returnării.

Indicator: Colaborări de finanțare încheiate, mecanisme de colaborare cu APL implementate.

Analiza implementării: BMA menționează nivelul mediu de implementare a acestei măsuri, indicând că o colaborare pe acest domeniu a existat cu OIM până în anul 2013.[401] Datele rapoartelor anuale de evaluare ne demonstrează eficiența acestei colaborări. Astfel raportul anual de evaluare pentru anul 2014, menționează că evoluția străinilor care au fost luați în custodie publică, față de perioada anului 2013, a crescut cu 28%. Motivul acestui trend ascendent, fiind majorarea numărului deciziilor de returnare neexecutate.[402] Aceasta fiind argumentat prin lipsa resurselor pentru realizarea asistenței pentru reîntoarcerea voluntară, cât și încetarea proiectului de colaborare cu OIM și UE pentru compensarea acestor costuri, un alt motiv menționat era și nedorința străinilor de a părăsi voluntar teritoriul RM.[403] Acest aspect arată atât eficiența și necesitatea colaborării cu partenerii de dezvoltare,

[400] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[401] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

[402] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

[403] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.

dar și necesitatea formării unor mecanisme auto-suficiente pentru realizarea atribuțiilor date în lipsa unor asemenea forme de suport.

Ținem să menționăm că planurile de acțiuni pentru implementarea SNDMA nu includ obiective sau acțiuni pentru identificarea și atragerea de surse de finanțare externă. Acest aspect poate arata o discrepanță dintre conceptul prevăzut de SNDMA și mecanismul real de implementare a acesteia.

Concluzie evaluare: Nu poate fi evaluată. Considerăm dificilă evaluarea acestei măsuri, atât din cauza lipsei indicatorilor relevanți cât și faptului că ea nu este menționată în planurile de acțiuni pentru implementarea SNDMA.

<u>Obiectivul III.</u> Facilitarea întoarcerii străinilor în ţara de origine în baza acordurilor de readmisie încheiate cu statele cu un potenţial migraţional sporit.

Se regăsește reflectat la măsura 5), infra.

Măsura 4) Consolidarea instrumentelor juridice în materie de readmisie prin negocierea şi semnarea cu statele-membre ale UE a protocoalelor adiţionale la Acordul dintre UE şi Republica Moldova privind readmisia persoanelor aflate în situaţii de şedere ilegală.

Indicator: Acorduri și protocoale negociate și semnate.

Analiza implementării: Datele raportului anual de evaluare a SNDMA pentru 2019, menționează încheierea la acea perioadă a 19 Protocoale de implementare ale Acordului dintre Republica Moldova și Comunitatea Europeană în domeniul readmisiei persoanelor aflate în situație de ședere ilegală, semnat la 10.10.2007, la Bruxelles, Belgia, inclusiv, 10 Acorduri de readmisie și 4 Protocoale adiționale cu statele – terțe. Aranjament administrativ semnat – cu Germania. Acorduri negociate – cu Federația Rusă, Uzbekistan, China, Azerbaidjan, Kârgâzstan, Portugalia. Cipru, Armenia.[404]

BMA confirmă rezultatele eficiente a activităților de implementare a acestei măsuri, evaluând la nivel înalt implementarea sa. De asemenea, BMA menționează realizarea în mod permanent pe parcursul perioadei implementării SNDMA a negocierii și semnării acestor acorduri, menționând de exemplu că asemenea acțiuni au loc acum cu Suedia.[405] Suntem de acord cu nivelul de evaluarea menționat de BMA.

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare.

1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

[404] Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[405] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Măsura 5) Intensificarea eforturilor în negocierea şi semnarea acordurilor de readmisie, în special cu ţările de origine şi de tranzit ale migranţilor.

Indicator: Acorduri și protocoale negociate și semnate.

Analiza implementării: Pe acest aspect urmează a fi considerat și faptul că încheierea unor asemenea acorduri, poate să nu fie în interesele țărilor cu potențial migraţional sporit, iar în practică alte state încheie asemenea acorduri după oferirea unor concesii, simplificarea anumitor proceduri migraţionale etc.

În acest sens, încheierea unor asemenea acorduri se prezintă din start ca un proces complex, pentru situația RM. Conform BMA, RM a reușit negocierea unor asemenea acorduri nu doar cu statele UE, ceea ce este deja un indicator foarte bun. Astfel sunt încheiate asemenea acorduri cu unele state CSI și Turcia, țări care pot fi considerate ca având un potențial migraţional înalt. Sunt în proces de negociere acordurile cu Armenia, Kirghizstan, Azerbaidjan, Federația Rusă, Belarus, Turkmenistan.[406] BMA consideră că a fost înregistrat în această perioadă un progres destul de bun în negocierea și semnarea acordurilor de readmisie, ceea ce a pus în aplicare mecanisme eficiente de asiguare a procedurii de readmise, iar acest obiectiv a fost implementat la nivel înalt, susținem această evaluare.

Concluzie evaluare: Nivel înalt de implementare.

[406] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

6. CADRUL INSTITUȚIONAL

6.1. ASISTENȚA INFORMAȚIONALĂ

A. Listarea obiectivelor şi măsurilor propuse pentru domeniul indicat.

Obiectivul I. Asigurarea asistenței informaționale pentru autoritățile publice centrale și locale drept suport analitic în scopul asigurării managementului eficient în domeniul migrației și azilului.

Obiectul II. Consolidarea capacităților instituționale în colectarea, agregarea, sistematizarea și utilizarea de către beneficiari a datelor pentru elaborarea și monitorizarea implementării politicilor în domeniul migrației, azilului și integrării străinilor.

Măsura 2) Elaborarea mecanismelor de cooperare privind analiza riscurilor, cooperarea în culegerea și prelucrarea informațiilor, instituirea, după caz, a grupurilor comune de investigații, asigurarea accesului la bazele de date existente sau nou-create, crearea unor baze de date comune și a unui sistem de schimb rapid de informații pentru autoritățile implicate.

Obiectivul III. Crearea unui mecanism viabil de cooperare și schimb eficient de informații între toți actorii relevanți pentru gestionarea eficientă a proceselor migrației și azilului, inclusiv pentru asigurarea analizelor profunde referitor la posibilul impact al migrației asupra diferitor domenii de dezvoltare ulterioară din țară.

Măsură - 1) Asigurarea cooperării informaționale interinstituționale de două tipuri (pe verticală și pe orizontală), la toate nivelurile (național, regional și local), pentru toate autoritățile competente, în scopul managementului complex al migrației și azilului, coordonarea activităților comune, reducerea riscurilor și suprapunerilor în activitate.

Măsura 3) Elaborarea mecanismelor de planificare (baza protocoalelor de cooperare) comună a cooperării interinstituționale în baza unei înțelegeri comune a riscurilor și amenințărilor, în special, celor ce țin de efectuarea schimbului de informații între autorități, de medierea conflictelor de competențe, de asigurarea aspectelor operaționale, cum ar fi: utilizarea unui echipament de comunicare compatibil, organizarea unor operațiuni comune și participarea la acțiuni de formare și instruire comune etc.

Măsura 4) Acordurile cu alte țări prezintă un instrument eficace pentru consolidarea managementului migrației și azilului. Astfel, la inițierea și negocierea acordurilor bilaterale în aspecte ce țin de resursele umane, în special celor ce țin de aspectele migrației și azilului, vor fi incluse clauze vizând optimizarea schimbului de informații, organizarea schimbului de date statistice și analitice în domeniul migrației și azilului în probleme de interes comun.

B. Analiza implementării

Obiectivul I. Asigurarea asistenţei informaţionale pentru autorităţile publice centrale şi locale drept suport analitic în scopul asigurării managementului eficient în domeniul migraţiei şi azilului.

Indicator: Materiale de suport analitic create.

Analiza implementării: O primă acţiune în aceste sens este elaborarea PME, menţionată domeniul emigrare, măsură implementată la nivel înalt.

Majoritatea instituţiilor evaluate cu competenţe în domeniul migraţie, elaborează materiale analitice specifice domeniului lor de activitate. Evident trebuie să menţionăm în acest sens activitatea BNS, care realizează multiple materiale analitice de statistică generală, cum ar fi Buletinele statistice trimestriale, Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Dar şi anumite materiale specifice, de exemplu Culegerea: Migraţia forţei de muncă în Republica Moldova. De asemenea conform PME, sursele principale care oferă date despre migraţia populaţiei sunt Recensământul Populaţiei şi al Locuinţelor (RPL), Ancheta Forţei de Muncă (AFM) şi Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC).[407]

BMA de asemenea realizează materiale analitice importante în domeniul migraţie, de exemplu Anuare Statistice pe domeniul - imigrarea străinilor, azilul şi apatridia în Republica Moldova, una sau câteva sinteze analitice lunar în aceleaşi domenii, dar şi coordonează realizarea PME.

MSMPS menţionează activitatea instituţiei şi autorităţilor subordonate în realizarea rapoartelor informative, studiilor, materialelor analitice care sunt diseminate la nivel local şi alte autorităţi. Pe domeniile în competenta ministerului.[408] ANOFM realizează din anul 2009 Prognoza pieţei muncii şi Barometrului oportunităţilor de angajare. Prognoza serveşte la evaluarea schimbărilor ce vor avea loc pe piaţa muncii şi informarea tuturor actorilor pieţei muncii despre ocupaţiile prioritar solicitate pe piaţa muncii locală, totodată şi reprezintă o analiză a tendinţei pieţei muncii. Totodată, Prognoza poate servi ca sursă de informare şi pentru cetăţenii străini aflaţi în căutarea unui loc de muncă şi care corespund necesităţilor identificate pe piaţa de muncă internă în cazul lipsei forţei de muncă autohtone. Anual sunt chestionaţi un eşantion de cca 3000 angajatori care declară în mod permanent un deficit de forţă de muncă atât calificată cât şi necalificată în următoarele domenii: industria prelucrătoare; sănătate şi asistenţă socială, agricultură, silvicultură şi pescuit şi comerţul cu ridicata şi cu amănuntul.[409]

[407] Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chişinău 2019, p.112. p.59.

[408] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătăţii Muncii şi Protecţiei Sociale.

[409] Interviu cu Agenţia Naţională pentru Ocuparea Forţei de Muncă.

ANOFM menționează și câteva probleme ce țin de realizarea prognozei: dezinteresul angajatorilor de a participa în prognozare, capacitățile reduse ale ANFOM-lui și posibilități limitate de interconectare la baze de date relevante.

Există și anumite probleme în elaborarea materialelor analitice în acest domeniu, acestea sunt cauzate de câteva aspecte specifice: dubla cetățenie a cetățenilor RM care complică colectarea datelor relevante și inclusiv colaborarea pe acest aspect cu statele de destinație. Cu toate acestea conform INCE se menționează posibilitatea estimării cu ajutorul sistemului statistic actual a cetățenilor moldoveni din străinătate chiar dacă, ei au dublă cetățenie.[410] Totuși acest aspect este menționat cu privire la stocul migranților, colectarea altor date specifice poate fi totuși complicată.

Un alt aspect problematic este lipsa interconectării instituțiilor care realizează asemenea produse analitice cu alte baze de date și SI ale instituțiilor ce gestionează aspecte migraționale, aici de exemplu poate fi menționate interconectarea BNS doar la trei instituții: IGPF, ASP și BMA. Dintre care interconectarea cu IGPF este relativ recentă. În acest sens BNS nu va putea realiza eficient funcțiile de pregătire a unor materiale analitice în absența acestei interconectări.

Al treilea aspect menționat de INCE și BNS este neimplicarea APL în monitorizarea migrației, în special colectarea și prestarea datelor în acest domeniu, care ar putea contribui la estimarea anumitor procese migraționale la nivel local. La moment INCE menționează că acest aspect este unul sensibil pentru APL, ori planificarea bugetelor locale se realizează în baza numărului populației, iar APL nu sunt cointeresate să arate câte persoane au plecat și cu cât s-a micșorat numărul populației.[411] BNS confirmă acest aspect menționând că la moment nu există mecanisme și obligație legală din partea APL de a colecta și furniza informații cu referință la migranți la nivel local în perioada intercensitară. Va fi o provocare de a realiza colectarea acestor date la nivel local, de către reprezentanții APL, în caz dacă ei vor declara populație mai mică riscă să le fie reduse bugetele locale, ceea ce nu este în interesul lor.[412]

Exceptând activitatea de realizare a PME, pe care o considerăm implementată la cel mai înalt nivel, menționăm implementarea la mediu mediu a acestui obiectiv, existând mai multe probleme de soluționat pe aspectul colectării datelor pentru realizare unor materiale analitice complete cu privire la domeniul migrație.

Concluzie evaluare: Nivel mediu de implementare.

[410] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.
[411] Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.
[412] Interviu cu Biroul Național de Statistică.

Obiectivul II. Consolidarea capacităţilor instituţionale în colectarea, agregarea, sistematizarea şi utilizarea de către beneficiari a datelor pentru elaborarea şi monitorizarea implementării politicilor în domeniul migraţiei, azilului şi integrării străinilor.

Indicator: Baze de date şi SI create şi funcţionale, SI integrate.

Analiza implementării: La acest obiectiv vor fi examinate per general aspectele de operare a bazelor de date şi SI în domeniul migraţie cât şi alte instrumente. În contextul în care majoritatea instituţiilor de stat au avut dificultăţi să răspundă la toate obiectivele şi măsurile din acest domeniu şi aspecte relevante asistenţei informaţionale au fost menţionate şi în alte capitole, vom examina Obiectivul III şi măsurile 1, 3, 4 mai jos.

A.Baze de date şi SI

Mai multe instituţii intervievate au menţionat lipsa de acces la SI specializate pentru lucrul cu datele pe domeniul migraţie. Obţinerea şi transmiterea informaţiei între instituţii având loc prin intermediul serviciilor de e-mail, care sunt evaluate de BRD ca o formă de comunicare eficientă între instituţii, informaţia lipsă, necesară instituţiilor obţinându-se în baza solicitărilor oficiale, prin e-mail.[413] BNS confirmă acest aspect şi menţionează că poştele electronice guvernamentale, permit o securizare adiţională a circuitului de documente între autorităţi, aceasta este asigurată de STISC.[414]

O altă resursă utilizată pe larg de autorităţi este platforma MConnect. Conform BNS, prin platforma MConnect nu se accesează toate datele, există anumite proceduri / cerinţe pe care autoritatea care intenţionează să solicite date din alte surse de date prin Platforma de Interoperabilitate MConnect trebuie să le întrunească (inclusiv notificarea SI la CNPDCP, depunerea unei Anexe tehnice cu structura de date de care este nevoie etc.), de aceea ea încă este în proces de dezvoltare. MConnect prevede instrumente de securizare guvernamentala care oferă o garanţie a datelor transmise, BNS accesează prin MConnect doar datele de la FISC, dar solicitări au fost depuse pentru câteva domenii statistice, inclusiv privind datele din evidenţa de stare civilă pentru care BNS a dezvoltat serviciul său de preluare din MConnect, ar fi necesara şi dezvoltarea serviciului de transmitere în cadrul ASP. Considerăm ca este bine de utilizat aceasta platformă pentru furnizarea oficială a datelor, ori ea permite urmărirea clară a utilizării acestora. Cu toate acestea MConnect este încă în proces de lucru.[415] Despre neterminarea

[413] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relaţii cu Diaspora.
[414] Interviu cu Biroul Naţional de Statistică.
[415] Interviu cu Biroul Naţional de Statistică.

implementării conceptului MConnect menționează și MSMPS, care indică o lipsă de finalitate a acestui mecanism pe domeniul de activitate al autorității date.[416]

În același timp alte instituții utilizează software-ul licențiat obișnuit(De ex. Excel) pentru compilarea unor baze de date pe domeniilor lor de activitate. De exemplu BRD dispune de mai multe baze de date a punctelor focale, a APL și a Diasporei, acestea fiind trei baze de date gestionate de Birou.[417]

RM dispune de un număr impunător de sisteme informaționale și registre pe domeniul migrație. Posibil printre cele mai importante SI în acest domeniul este SIIAMA. Conform BNS, conceptul SIIAMA era foarte bun, foarte bine gândit, dar nu este așa de funcțional cum a fost prevăzut în cadrul legal.[418] Cum am menționat anterior, SIIAMA înregistrează situația străinului (și nu doar), de la momentul intrării în țară și până la părăsirea acesteia, legea Nr.200/2010 prevede expres un șir de situații care se iau la evidență în acest SI.

La 07.02.2018, Guvernul a aprobat înlocuirea subsistemului Viza cu Sistemul Informațional de Gestionare a Vizelor (SIGV), utilizat de către misiunile diplomatice și oficiile consulare.[419] Datele privind vizele pe care MAEIE le-a acordat străinilor prin Sistemul de informații pentru gestionarea vizelor (SIGV) s-au dezvoltat împreună cu BMA. SIGV este o bază de date electronică care este utilă pentru a identifica și a număra persoanele care au depășit termenul vizelor și cei care ar putea prezenta un risc ridicat de a depăși termenul de ședere.

Conform interviului realizat cu IGPF, poliția de frontieră gestionează Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră (SIIPF). SIIPF este destinat pentru colectarea, prelucrarea, stocarea, actualizarea și analiza datelor despre persoanele fizice și mijloacele de transport care traversează frontiera de stat a Republicii Moldova, despre evenimentele ce au loc pe segmentul verde al frontierei, cu punerea acestor informații la dispoziția autorităților publice competente, altor persoane fizice și juridice, în conformitate cu legislația națională. Interconectarea SIIPF cu alte sisteme informaționale este realizată în baza acordurilor de cooperare și schimb de informații încheiate cu alte instituții naționale. În acest sens există inter-conectarea SIIAMA, cu Sistemul Informațional Integrat al Poliției de Frontieră. La fel, se realizează schimb de date statistice și indicatori cu BNS.[420]

[416] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
[417] Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.
[418] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[419] Executivul introduce Sistemul Informaţional de Gestionare a Vizelor pentru misiunile diplomatice şi oficiile consulare, sursa: https://gov.md/ro/content/executivul-introduce-sistemul-informational-de-gestionare-vizelor-pentru-misiunile
[420] Interviu cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.

Pe aspectul combaterii TFU, CCTP menționează utilizare Sistemului informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni (SIIAICP), gestionat de MAI, care este instrumentul de colectare, schimb de informații și gestionare a datelor relevante în domeniu.[421] Ca rezultat, în octombrie 2014, CCTP a făcut public primul raport de analiză strategică al Poliției din RM, privind fenomenul TFU „Monitorizarea traficului de persoane – analiza stării de fapt și dinamica infracțiunilor pentru anul 2013".[422] SIIAICP asigură înregistrarea, colectarea și analiza datelor cu privire la TFU, cu sprijinul altor organe de drept, în conformitate cu cadrul legal în vigoare. În acest scop, toate autoritățile de aplicare a legii RM cu atribuții conexe în domeniu, au acces autorizat pentru înregistrarea informațiilor cu privire la cazurile de TFU examinate. [423]

ANOFM gestionează o bază de date cu privire la moldovenii angajați în străinătate în cadrul acordurilor bilaterale, prin intermediul agențiilor private de ocupare și migranții din Moldova care beneficiază de servicii publice. ANOFM gestionează, de asemenea, baza de date a Sistemul informațional al pieței muncii, care include cetățenii care se întorc din străinătate în cadrul programelor naționale. Aceste două baze de date depind de migranții implicați care se înregistrează la ANOFM.

Există câteva probleme specifice cu privire la funcționarea acestor mecanisme și SI. Deja au fost menționate situațiile problematice ce apar în contextul prelucrării datelor cu caracter personal, această situație fiind complicată și de lipsa unui Registru național pe domeniul migrație în cadrul BNS. O altă problemă este faptul că unele autorități nu colectează date specifice cu privire la migranți, sau dacă le colectează acestea pot fi dificil de accesat. De exemplu CNAM[424], CNAS[425] și ISM[426] au menționat că nu se menține o evidență a indicatorilor cu privire la beneficiarii străini, sau aceste date există dar sunt dificil de accesat. Este menționată și necesitatea alocării unor resurse suplimentare pentru colectarea și pregătirea în format accesibil a unor asemenea date.

B. Integrarea SI

Un aspect specific este integrarea SI existente. În acest sens există inter-conectarea SIIAMA, cu Sistemul Informațional Integrat al Poliției de Frontieră. Conform raportului anual pe anul 2014, în acest an a fost elaborat caietul de sarcini pentru crearea unor noi funcționalități ale sistemului cu privire la

[421] Legea nr. 216 din 29.05.2003 cu privire la Sistemul informaţional integral automatizat de evidenţă a infracţiunilor, a cauzelor penale şi a persoanelor care au săvârșit infracţiuni.

[422] Monitorizarea situaţiei în domeniu traficului de fiinţe umane, analiza stării şi dinamicii infracţionale pentru anul 2013. Comitetul pentru combaterea traficului de personae. Chișinău, 2014.

[423] Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.

[424] Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.

[425] Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.

[426] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Inspectoratului de Stat al Muncii.

integrarea SSIBMA cu SIRSP și SIPF și pe parcursul lunilor septembrie-decembrie, s-a realizat integrarea sistemelor informaționale departamentale ale BMA și DPF în scopul de schimb de informații, precum și elaborat funcționalitatea de depunere a cererilor de diferit tip, inclusiv în regim on-line, și integrarea cu serviciile guvernamentale MPass, MPay și MSign.[427] În cadrul SIIAMA la fel, se realizează schimb de date statistice și indicatori cu BNS. Iar conform MSMPS a existat o anumită inter-operabilitate până în anul 2018, când se coordonau permisele de munca cu MSMPS, iar acum există o bază de date interne pentru evidența lucrătorilor migranți, pe baza SIIAMA, dar la moment ea nu e inter-operabilă. Aceasta este un modul al SIIAMA, denumit - evidența lucrătorilor migranți.[428] CNAM nu are o interconectare a bazelor de date cu BMA. În acest sens au fost anumite inițiative, acum acestea sunt stopate. CNAM este într-un proces amplu de re-inginerie a sistemului informațional care urmează a fi finisat până la sfârșit de an. Iar datele vor fi accesibile prin intermediul platformei de inter-operabilitate și atunci va fi asigurat și accesul la BMA și viceversa. Cu privire la BNS nu există nici o obligație legală de oferire a datelor, atât CNAM cât și BNS lucrează cu baza de date a ASP. CNAM prezintă regulat BNS formulare cu date statistice, de asemenea acestea se publica pe portalul date.gov.md.[429] Aceeaşi lipsă de interconectare este menționată de ISM care menționează lipsa accesului la baza de date în domeniul migrație cu excepția bazei de date publice a BNS, urmând să fie stabilită colaborarea cu ASP pentru asigurarea controlului asupra APOFM, în contextul noilor modificări legale.[430]

Este important să menționăm și concluziile raportului anual pentru anul 2020, cu privire la acțiunea: 3) Elaborarea conceptului de analiză integrată a informațiilor între diferite autorități ale Ministerului Afacerilor Interne (Biroul migrație și azil, Departamentul Poliției de Frontieră, Inspectoratul General de Poliție, inclusiv Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane) și alte autorități cu atribuatribuţii în domeniu (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății etc.). Raportul concluzionează nerealizarea acestei acțiuni, evaluând-o la 0%.[431]

[427] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

[428] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

[429] Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.

[430] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Inspectoratului de Stat al Muncii.

[431] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

Conform BNS pentru asigurarea interoperabilității eficiente dintre sisteme este necesar acordul mai multor instituții, inclusiv cu asistența Agenției de Guvernare Electronica. Pentru interoperabilitate platformele trebuie sa fie de aceeași generație. Schimbul de date trebuie realizat prin MConnect, nu toate instituțiile sunt conectate la MConnect și platformele lor nu permit interconectarea. Al doilea aspect ține de protecția datelor cu caracter personal, ceea ce necesita ca datele să fie impersonalizate. E necesar un concept bine gândit în acest sens, pentru a crea un registru electronic al străinului.[432]

Cu privire la activitatea inițiată de dezvoltare a mecanismelor de prelucrare și difuzare a informației și datelor pe domeniul migrație, poate fi menționată activitatea BNS la elaborarea Conceptului pentru un Sistem Informațional Automatizat (SIA) (Registru statistic) care va asigura cu date administrative producerea statisticilor oficiale în domeniile demografic și social-economic. Conform interviului cu BNS acest SIA va permite Biroului accesarea datelor din surse administrative prin intermediul Platformei de Interoperabilitate MConnect, fiind posibilă astfel asigurarea utilizatorilor cu date statistice calitative și la timp, inclusiv cu date cu privire la migrație și populație. Acest SIA (Registru statistic) e necesar anume în scop statistic. La moment în RM avem peste 162 de registre, și dacă ar fi posibil de le conectat prin identificatorul unic (IDNP, sau altul), atunci practic e posibil de efectuat un recensământ al populației și locuințelor în bază de registre. Asemenea registre sunt și în alte țări și în baza lor sunt efectuate cele mai complexe și mari lucrări statistice – Recensământul Populației și al Locuințelor. Producerea statisticilor oficiale, dar și efectuarea recensămintelor pe bază de registre e posibilă și eficientă dacă registrele sunt perfectate calitativ, experiența de colaborare între instituții arată că în caz de conlucrare este posibil de obținut date destul de calitative. Registrele se instituie în baza unei HG, mai rar în baza unei Legi (ex. Registrul Alegătorilor), iar pentru colectarea datelor din alte Surse de Date Administrative (SI/Registre) este necesar ca acesta sa fie reglementată de un cadru normativ foarte bine elaborat cu mecanisme clare de executare a prevederilor acestuia.[433]

Cu privire la rolul SIIAMA în cadrul acestei arhitecturi informaționale BNS menționează că ar exista posibilitatea ca SIIAMA să ofere anumiți indicatori pentru potențialul Registru statistic în acest domeniu. În principiu SIIAMA ar putea colecta și stoca date agregate mai puțin detaliate, decât datele dintr-un potențial registru statistic în care sunt prevăzute preluarea datelor din diferite SI/registre la nivel individual pentru fiecare unitate statistică.[434] SIIAMA poate în acest sens deveni un instrument

[432] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[433] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[434] Interviu cu Biroul Național de Statistică.

operativ, ce colectează date specifice cu privire la procesul de migrație, iar în unele cazuri și date care nu pot fi făcute publice, pentru activitatea mai eficientă a autorităților în acest domeniu.

În mod clar se prezintă necesară crearea unui registru național în domeniul migrație și consolidarea funcționării SIIAMA, pentru realizarea unei abordări de integrare a resurselor informaționale („integrated data"). O asemenea abordare va permite eficientizare unor activități și economisirea de resurse, de exemplu prin realizarea unor recensăminte și sondaje în baza registrelor și SI. În acest sens BNS menționează că RM deține și un șir de avantaje pentru realizarea unor asemenea schimbări, fiindcă dispunem de un număr impunător de sisteme informaționale și registre care ar fi necesar să fie valorificate inclusiv în scopuri statistice și mai ales că dispunem de un asemenea identificator unic cum este IDNP-ul. Codul IDNP face posibilă conectarea datelor/informației din diverse surse publice sau private și va face posibilă producerea statisticilor oficiale în diverse domenii social-economice în perioade scurte de timp și de o calitate forte înaltă respectând standardele și definițiile internaționale din domeniul statisticii.[435]

De asemenea se prezintă necesară consolidarea coordonării interinstituționale prin definirea unui mecanism național de coordonare pentru elaborarea statisticilor privind migrația.

Concluzie evaluare: Concluzionăm că acest obiectiv a fost implementat la nivel mediu, fiind necesară realizarea unor activități suplimentare pentru crearea unor mecanisme funcționale și eficiente în acest sens.

Măsura 2) Elaborarea mecanismelor de cooperare privind analiza riscurilor, cooperarea în culegerea și prelucrarea informațiilor, instituirea, după caz, a grupurilor comune de investigații, asigurarea accesului la bazele de date existente sau nou-create, crearea unor baze de date comune și a unui sistem de schimb rapid de informații pentru autoritățile implicate.

Indicator: Prevederi legale adoptate, mecanism de cooperare elaborat.

Analiza implementării: Elaborarea unor asemenea mecanisme a început inițial la nivelul instituțiilor, astfel prin Ordinul MAI nr. 437/2012 a fost aprobat noul stat de personal al Biroului migrație și azil și această funcție se regăsește în Secția dezvoltare informațională, gestionare date și analiza riscurilor a Direcției politici și legislație.[436] Câteva aspecte cu privire la activitatea acestei secții deja au fost menționate. Totodată, a fost elaborat Raportul de evaluare a necesităților vizând efectuarea analizei

[435] Interviu cu Biroul Național de Statistică.

[436] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: pe parcursul semestrului II al anului 2015.

riscurilor, aprobat prin Ordinul BMA nr. 42/2014, inclusiv a Secţiei Dezvoltare informaţională, gestionare date şi analiza riscurilor.[437]

De asemenea în contextul implementării acţiunii 43.5) Dezvoltarea sistemului de analiză a riscurilor în domeniul prevenirii şi combaterii migraţiei ilegale în cadrul managementului integrat al frontierei de stat din planul de acţiuni 2011 - 2015, în cadrul IGPF a fost creat Grupul Comun de Analiză a Riscurilor (GCAR). Raportul anual de evaluare pentru anul 2014, menţionează că GCAR îşi desfăşoară activitatea în baza prevederilor Ordinului comun al Ministerului Afacerilor Interne, a Serviciului de Informaţii şi Securitate, a Procuraturii Generale şi a Serviciului Vamal nr. 220/71/41/327-0 din 28 iulie 2014 cu privire la crearea Grupului comun de analiză a riscurilor.[438]

Prin HG Nr.1146/2017 din a fost aprobat Mecanismul naţional de gestionare unitară şi coerentă a situaţiei în eventualitatea unui aflux sporit de străini şi Planul de contingenţă pentru gestionarea unei situaţii de criză în acest sens, ulterior fiind creat şi un Grup de lucru interinstituţional în acest sens.

Pe parcursul întregii perioade examinate, observăm în cadrul rapoartelor de evaluare, realizarea de către aceste grupuri de lucru a rapoartelor analitice în domeniul gestiunii riscurilor şi a altor materiale analitice.

Totuşi în raportul anual de evaluare pe anul 2020 se menţionează riscurile şi vulnerabilităţile identificate în sistemul combaterii migraţiei ilegale evidenţiate în cadrul şedinţei de lucru (IGPF-BMA-MAEIE), iar SIS a propus în acest sens crearea unei platforme permanente de dialog cu desfăşurarea unor întrevederi trimestriale.[439]

O altă abordare este propusă şi de BRD, care menţionează posibilitatea utilizării Comitetului DMD în calitate de instrument de analiză a riscurilor în contextul comunicării permanente cu diaspora.[440] Considerăm că această propunere este argumentată şi ar putea fi utilizată în special pe domeniul emigrare pentru identificare cazurilor de TFU şi exploatare prin muncă cât şi alte infracţiuni ce pot fi comise în procesul de migraţie.

Concluzie evaluare: Concluzionăm că a avut implementare la nivel mediu a acestei măsuri, se prezintă necesară consolidarea mecanismelor de evaluare a riscurilor cât şi crearea unei platforme permanente.

[437] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

[438] Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

[439] Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).

[440] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relaţii cu Diaspora.

<u>Obiectivul III</u>. Crearea unui mecanism viabil de cooperare şi schimb eficient de informaţii între toţi actorii relevanţi pentru gestionarea eficientă a proceselor migraţiei şi azilului, inclusiv pentru asigurarea analizelor profunde referitor la posibilul impact al migraţiei asupra diferitor domenii de dezvoltare ulterioară din ţară.

Aspect reflectat în cadrul obiectivului II.

6.2 ASPECTE INSTITUȚIONALE

<u>A. Activitatea instituțiilor din domeniul migrație</u>

Considerăm necesară realizarea unei retrospective cronologice a modificărilor instituționale pe perioada examinată. Aceasta va permite atât analiza informației printr-o perspectivă mai clară cât și identificarea corectitudinii abordărilor utilizate.

2011. În scopul eficientizării mecanismului de documentare a străinilor care imigrează în RM, în februarie 2011, cu suportul Comisiei Europene în cadrul BMA al MAI a fost instituit Ghișeul unic de documentare a străinilor prin care a fost optimizat procesul de documentare a străinilor în Republica Moldova, asigurând interacțiunea informațională cu autoritățile abilitate.[441]

2012. Are loc reformarea și delimitarea Serviciului Grăniceri cu formarea ulterioară a IGPF.

2012. În același an, în cadrul ANOFM a fost creată o unitate nouă - Secția angajare peste hotare. ANOFM menționează că această unitate este responsabilă pentru implementarea politicilor în domeniul migrației de muncă și coordonarea activităților în cadrul acordurilor bilaterale dintre Republica Moldova și alte țări, precum și monitorizarea activității agențiilor private de ocupare a forței de muncă peste hotare. Printre atribuțiile unității se mai enumeră: oferirea de asistență informațională cetățenilor Republicii Moldova despre politicile derulate privind emigrarea legală a forței de muncă; monitorizarea activității privind implementarea acordurilor bilaterale între Republica Moldova și alte state.[442]

2012 - 2013. Prin HG 780/2012 În cadrul Cancelariei de Stat, este format BRD, instituția deține atribuții de coordonare a politicilor de stat în domeniul diasporei. BRD a devenit funcțional și completat cu personal în lunile februarie-martie ale anului 2013.[443]

2012 - 2013. Prin HG nr. 634/2012, BMA a fost desemnat drept instituție responsabilă de actualizarea și elaborarea ulterioară a Raportului analitic al PME. În acest sens, în anul 2013 a fost creată o unitate

[441] Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2012.

[442] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.58.

[443] Istorie, misiune, viziune, obiective, sursa: https://brd.gov.md/ro/content/istorie-misiune-viziune-obiective.

suplimentară în cadrul BMA, care este responsabilă pentru coordonarea întregului proces de colectare, analiză a datelor și elaborare a PME, precum și pentru inițierea și coordonarea ședințelor Grupului Tehnic de Lucru (GTL) interinstituțional pentru actualizarea PME al RM.[444]

2015. Constituirea Consiliului Național pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat (CNMIFS), reglementat prin HG Nr. 902/2015.

2017. Reforma APC, analiza impactului reformei APC asupra instituțiilor din domeniul migrație ne oferă perspective diferite. Astfel unele instituții (MEI, Ministerul Agriculturii) menționează pierderea acelor specialiști care gestionau aspectele de migrație și corespunzător a memoriei instituționale. Alte instituții, de ex MSMPS, menționează reducerea numărului de personal în direcția responsabilă pe aspectele de migrație de la 4 persoane la 2. Unele instituții menționează că activitatea lor nu a fost afectată de reformă, iar altele indică îmbunătățirea condițiilor de lucru în ultimii câțiva ani. În contextul reducerii Direcției responsabile de aspectul migrație, considerăm necesară consolidarea și suplimentarea activității MSMPS. Mai ales având în vedere activitatea semnificativă de negociere a acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă și securității sociale realizate de acestă instituție.

2017. În anul 2017, a fost creată Agenția Servicii Publice, care a fuzionat atribuțiile ÎS "CRIS "Registru", ale ÎS "Camera Înregistrării de Stat", ÎS „Cadastru", ale „Serviciului Stare Civilă" și „Camerei de Licențiere". Pe parcursul anilor 2018-2019 au fost create 39 centre multifuncționale în cadrul cărora pe principiul „ghișeului unic" au fost acordate servicii de: (i) eliberare a actelor de identitate și de înregistrare a faptelor de stare civilă; (ii) evidență a persoanelor în Registrul de stat al populației la locul de domiciliu și/sau reședința temporară; (iv) examinare a cererilor în materie de cetățenie, precum și (iv) eliberare a adeverințelor, extraselor din registre și a altor documente pe suport de hârtie. De menționat, că migranților reîntorși le sunt acordate servicii în condiții generale ca și celorlalți cetățeni moldoveni.[445]

2017. În septembrie 2017, Guvernul Republicii Moldova a instituționalizat Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul Diasporei, Migrației și Dezvoltării (DMD), scopul căruia este consolidarea nivelului de comunicare și coordonare la nivelul administrației publice centrale și locale în ceea ce privește realizarea obiectivelor strategice ale politicii de stat în domeniul DMD, pentru

[444] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.57.

[445] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. p.45.

maximizarea impactului pozitiv al dezvoltării social-economice sustenabile naționale și minimizare a efectelor negative asociate fenomenului migrației.[446]

2018. La începutul anului 2018 a fost elaborat Mecanismul interinstituțional de referire (MIR) pentru (re)integrarea cetățenilor RM reîntorși de peste hotare. Astfel în mai a fost semnat Memorandumul de înțelegere la nivel central privind implementarea Mecanismului interinstituțional de referire pentru (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare. Scopul Memorandumului de înțelegere constă în crearea unui cadru de colaborare între principalii actori naționali participanți în procesul de re(integrare) a cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, pentru implementarea MIR. Menționăm că, pe parcursul lunii iunie, 2018 la nivel local Memorandumul respectiv a fost semnat de 10 raioane/ municipii în cadrul cărora a fost pilotat MIR.[447]

2018. Comisia pentru coordonarea unor activități ce țin de procesul migrației e reformată și redenumită în Comisia de coordonare a activităților în domeniul migrației și azilului în anul 2018, prin HG nr.947/2018.[448]

Această ordonare cronologică arată schimbări semnificative în arhitectura instituțională de gestionare a domeniului migrație, pe parcursul perioadei examinate. De asemenea are loc implementarea unor servicii inovative cât și cel mai important crearea unor grupuri și mecanisme de lucru specializate în domeniile: TFU, Gestionarea frontierei, Imigrare și Azil, Migrație și Dezvoltare etc.

B. Grupuri de lucru

La acest moment putem spune că activitatea de gestionare a domeniului migrație, din punct de vedere instituțional are loc prin intermediul grupurilor și mecanismelor de lucru cu o excepție în raport cu MSMPS care gestionează aspectele ce țin de migrația de muncă a cetățenilor RM în străinătate. Vom examina mai jos specificul activității acestor grupuri de lucru și aspectele specifice ce pot apărea.

Comisia pentru coordonarea unor activităţi ce ţin de procesul migraţional. Comisia, a fost creată prin HG nr.947/2018, redenumind și înlocuind Comisia pentru coordonarea unor activități ce țin de procesul migrației care a fost creată în februarie 2010. Conform PME, Comisia are drept scop analiza și coordonarea activităților ce țin de implementarea politicilor în domeniul migrației, azilului, apatridiei și integrării străinilor. Comisia se întrunește în ședințe la necesitate, dar nu mai rar decât o dată în an. Până în anul 2013 Comisia nu s-a prezentat a fi eficientă din cauza caracterului sporadic al activității

[446] V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85. op cit p.4.
[447] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.62.
[448] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112., p.64.

sale și naturii de recomandare a hotărârilor sale.[449] La sfârșitul anului 2018 a fost modificată structura și Regulamentul Comisiei, acesta în prezent prevede activități ce țin de participarea la elaborarea și implementarea politicilor și strategiilor de stat în domeniul gestionării proceselor migraționale, prevenirii și combaterii migrației ilegale, precum și la avansarea soluțiilor de reformă pentru redresarea situației migraționale în țară, în conformitate cu standardele internaționale. Elaborează recomandări de perfecționare a legislației în domeniul gestionării proceselor migraționale, prevenirii și combaterii migrației ilegale.[450]

Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare (DMD). Acesta a fost creat prin Hotărârea de Guvern nr.725/2017 cu privire la aprobarea Mecanismului de coordonare a politicii de stat în domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare.[451] În cadrul acestui mecanism este instituit Comitetul interministerial în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării. Mecanismul DMD are câteva obiective care îi delimitează domeniul de acțiune: 1) implementarea mecanismului de integrare a domeniului DMD în strategiile și planurile de dezvoltare națională; 2) aplicarea abordării integrate a domeniului DMD la nivel local; 3) consolidarea capacităților persoanelor responsabile de domeniul DMD din cadrul autorităților publice centrale și locale.

Grupul de Lucru în domeniul migrației al donatorilor. Conform PME În Moldova a fost creat Grupul de Lucru în domeniul migrației al donatorilor pentru Republica Moldova care este co-prezidat de Ambasada României în Moldova și de Ambasada Republicii Slovace în Moldova, și este găzduit de Ambasada SUA în Moldova. În cadrul sesiunilor acestui grup de lucru, sunt identificate și discutate prioritățile în domeniul migrației, managementului de frontieră și combaterea traficului de persoane.[452]

Conform unei evaluări a implementării PM pentru RM, suprapunerea proiectelor și eșecul dezvoltării proprietății în cadrul unor proiecte au fost văzute ca provocări suplimentare în cadrul implementării PM. Respondenții au menționat că, deși tabloul de evaluare a fost util în prevenirea proiectelor care au abordat aceleași probleme, acest lucru nu a fost întotdeauna posibil să se prevină din cauza numărului mare de donatori și a proiectelor care au avut loc într-o perioadă relativ scurtă de timp. Mai mult, deși s-a văzut că unele proiecte au fost încorporate cu succes de către guvernul moldovean, s-a recunoscut că alte proiecte s-au încheiat pur și simplu fără a avea continuitate după oprirea fondurilor donatorilor.

[449] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.64.
[450] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.65.
[451] Hotărîre Nr. 725 din 08-09-2017, cu privire la Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării, Publicat: 15-09-2017 în Monitorul Oficial Nr. 335-339 art. 829.
[452] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.73.

Pentru a evita acest lucru în viitor, respondenții au subliniat necesitatea unor proiecte care dezvoltă instrumente, strategii sau platforme de gestionare a cunoștințelor în loc să furnizeze doar resurse financiare.[453] Această constatare arată importanța creării și atragerii partenerilor de dezvoltare în grupuri de lucru cu autoritățile naționale pentru evitarea unor asemenea situații.

Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru. Consiliul Economic pe lângă Prim-ministru a fost înființat ca un organ consultativ prin Hotărârea Guvernului nr. 631 din 22.08.2011. Conform BMA, Biroul a fost prezent de multe ori la activitatea acestui organ consultativ, deseori au fost chemați reprezentanții mediului de afaceri pentru a discuta necesitățile și solicitările lor, participarea la diferite forumuri de afaceri. S-a încercat optimizarea angajării străinilor în RM, la solicitarea mediului de afaceri. BMA evaluează meritul Consiliului Economic ca fiind unul foarte înalt.[454] Considerăm că această abordare recentă arată o gestionare mai centralizată a aspectelor de migrație, pe care o aprobăm.

În acest context considerăm că activitatea multiplelor grupuri de lucru, adoptate și funcționale în cadrul diferitor Strategii și documente de politici, contribuie la o fragmentare a activității pe domeniul migrație. Propunem în acest sens instituirea unei singure Comisii pe domeniul migrație, ce ar oferi autonomie participanților, cu un comitet organizatoric organizat din membrii autorităților de bază în domeniul migrație (BMA, MSMPS, BRD ș.a). În cadrul acestei Comisii, pot fi organizate grupuri de lucru autonome gestionate de instituțiile responsabile pe domeniile specifice. Comisia urmând să includă aspectele de imigrare, azil, emigrare, diasporă, migrație și dezvoltare, gestionare riscuri, coordonarea activității cu partenerii de dezvoltare, și după caz examinată posibilitatea creării unor grupuri de lucru specifice: migrație de studii gestionat de MECC, migrație de afaceri gestionat de MEI etc. Această propunere e formulată la nivel de concept, iar definitivarea ei necesită o activitate serioasă de cercetare separată cu coordonarea tuturor autorităților și subiecților implicați. De asemenea se propune organizarea ședințelor mai frecvente a acestei Comisii, care să fie cel puțin trimestriale, în cadrul ședințelor comisiei putând fi examinate aspecte generale importante pentru autoritățile implicate: schimbarea cadrului normativ, schimbări internaționale în domeniu, oportunități de colaborare cu partenerii de dezvoltare etc. Astfel această comisie va realiza o activitate dublă de autoritatea de gestionare a domeniului migrație și de instrument de dezvoltare a capacităților în acest

[453] Sarah Langley, Clara Alberola, Independent Evaluation of the Mobility Partnerships between the European Union and Cape Verde, Georgia and Moldova, April 2018, p.77.

[454] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

domeniu per general. O asemenea abordare e necesară din cauza caracterului holistic al proceselor migraționale, de exemplu o reglementare pe domeniul imigrare poate afecta lucrul cu diaspora RM, etc. Totuși reiterăm, că o asemenea abordare trebuie studiată suplimentar, fiindcă există procese de activitate și domenii foarte specifice la nivelul funcționării fiecărei autorități de stat. Posibil unele aspecte tehnice, cum ar fi - managementul integrat al frontierei să nu poată fi încadrate în contextul unui asemenea mecanism, sau să fie integrate doar parțial. Totuși ținem să menționăm că abordarea integrată, prin desemnarea unui organ general coordonator pe domeniul migrație a fost recomandată și de mai mulți experți și instituții intervievate.

C. Colaborare la nivel local și APL

Cu privire la activitate BMA a fost menționată crearea a 3 subdiviziuni a BMA în regiunile nord, centru și sud. De asemenea a fost menționată colaborarea și informarea APL cu privire la persoanele readmise. Ce ține de aspectele de combatere a TFU, Comitetul național pentru combaterea TFU, include și treizeci și cinci de comisii teritoriale, care coordonează și monitorizează activitățile anti-trafic la nivel local.

Totuși posibil cea mai mare schimbare pe aspectul interacțiunii și implicării pe domeniul migrație la nivel local, are loc în contextul implementării mecanismului DMD de către BRD. Conform interviului cu BRD, se menționează crearea unei rețele de puncte focale la nivel local, fiind desemnate peste 400 de persoane, la nivel de vicepreședinți de raion sau viceprimari, care gestionează aspectele DMD în programele de dezvoltare locală, de exemplu pentru atragerea și beneficierea ulterioară de proiectele MiDL și DAR. Din Comitetele locale pe domeniul DMD fac parte vice-președinții responsabili de domeniul social, prestatorii de servicii la nivel local, societatea civilă, persoane fizice, ș.a.[455] În cadrul APL de nivel II, au fost instituite Comitete locale responsabile de domeniul Diasporă Migrație și Dezvoltare în 20 de localități din țară.[456]

Cu privire la activitatea MSMPS și autorităților sale subordonate, putem menționă în primul rând activitatea ANOFM prin subdiviziunile sale teritoriale. Prin implementarea mecanismului MIR, ANOFM a primit în obiectivul său de activitate și sarcinile de planificare și integrare a migranților reîntorși. Deja după o perioadă de implementare a conceptului MIR, MSMPS menționează că acesta nu este un sistem tangibil. În primul rând din cauza că nu au fost încheiate protocoale de cooperare cu alte autorități care ar putea fi implicate în asemenea activități și fiindcă se acționează în baza solicitărilor individuale ale migranților și nu prin acțiuni cu caracter larg. MSMPS consideră că din perspectiva

[455] Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.

[456] Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112. p.57.

reintegrării persoanelor sub aspect social, nivelul local e cel mai important, iar asemenea atribuții trebuie oferite primăriilor și nu ANOFM. Problema în organizarea unei asemenea colaborări e lipsa persoanei desemnate la nivel local, punctului focal la care se poate de adresat. Pentru crearea unor asemenea puncte focale e nevoie de finanțare și „capacity building" la nivelul APL. ANOFM la nivel local are doar atribuția de reintegrare în câmpul muncii, pe care o va desfășura în continuare.[457]

Suplimentar menționăm și problematică colectării datelor statistice migraționale la nivel local și observăm că per general interacțiunea cu APL pe domeniul migrație este la un nivel mediu.

[457] Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.

PROPUNERI ŞI RECOMANDĂRI

Generale

- Considerăm necesară elaborarea unei strategii separate pentru domeniul migrație, prin intermediul căreia vor fi implementate programe în cadrul diferitor sectoare specifice. Susținem poziția OIM care menționează că o nouă Strategie, trebuie să fie comprehensivă din cauza caracterului interdisciplinar - interinstituțional și impactului migrației asupra dezvoltării țării.[458]
- Recomandăm evitarea adoptării multiplelor documente de politici ce ar fragmenta domeniul migrație. Elaborarea, evaluarea și implementarea unei noi SNDMA poate fi realizată în cadrul unor condiții de autonomie și colaborarea instituțională a principalelor autorități din domeniul migrație.
- Susținem poziția OIM cu privire la o abordare mai flexibilă de implementare a unei viitoare Strategii, aceasta trebuie să traseze liniile și direcțiile generale în domeniul migrație dar și să ofere posibilitatea ajustării planurilor de acțiuni în funcție de schimbările ce pot interveni.[459]
- Propunem adoptarea unor planuri de acțiuni pe perioade scurte, de maximum 2 ani, pentru reacționarea operativă la schimbările în domeniu. Considerăm că practica utilizării documentelor de politici și planurilor de acțiuni pe termen lung a demonstrat ineficiența lor.
- Propunem examinarea opțiunii de reglementare a domeniului migrație prioritar în baza actelor subordonate legii, pentru reacționarea operativă la schimbările în acest domeniu foarte mobil. În acest context, cadrul legislativ urmează să indice direcția generală de reglementare (cu excepția prevederilor legislației penale și contravenționale), iar HG și alte acte subordonate să stipuleze detaliile implementării.
- Considerăm necesară formularea cât mai concisă și clară a obiectivelor, priorităților și acțiunilor viitoare strategiei, cu determinarea din start a unor indicatori cuantificabili, ce ar face facilă evaluarea implementării.
- Considerăm necesară stabilirea din start a structurii rapoartelor de evaluare a SNDMA, această structură de raportare identică urmând a fi păstrată pe toată perioada implementării.
- Este necesară colectarea și regăsirea informației cu privire la anumite domenii ce țin de migrație implementate prin alte documente de politici în cadrul rapoartelor de evaluare a Strategiei.

[458] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[459] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.

Faptul că un anumit domeniu trece la o altă instituție, sau în sfera altui document de politici nu trebuie să contribuie la excluderea evaluării acestuia prin prisma SNDMA.

- Considerăm necesară stabilirea în cadrul instituțiilor cheie a unor persoane responsabile de domeniul migrație, în special în cadrul MECC și MEI.
- Considerăm necesară introducerea în cadrul unei viitoare Strategii a unor domenii suplimentare, în baza cărora se vor implementa programe specifice: Diasporă, Migrație și Dezvoltare, Migrație înalt calificată și migrație de studii etc.
- Considerăm că o viitoare SNDMA, nu trebuie să pună accent exagerat pe obiective și măsuri cu specific economic ce nu au legătură directă cu procesele migraționale (ex SNDMA a inclus aspecte de dezvoltare rurală, crearea întreprinderilor mixte etc), aspectele ce țin de migrație și dezvoltare apropiate domeniului migrație trebuie totuși păstrate și prioritizate.
- Considerăm posibilă cercetarea și identificarea unor opțiuni de colaborare în cadrul parteneriatului public-privat pentru prestarea mai eficientă a unor servicii în domeniul migrație.
- Un nou document de politici va trebui să țină cont și de elementele Pactului Global pentru Migrație și Acquis-ul UE.

Emigrare

- Se recomandă elaborarea unei platforme web unice pentru toate instituțiile în domeniul migrație, cu informație detaliată și actualizată în permanență. Aceasta va permite economisirea resurselor umane și financiare, creșterea calității și accesibilității informațiilor pentru beneficiari.
- În colaborare cu partenerii de dezvoltare urmează să se ia în considerare schimbarea priorităților de colaborare, cu creșterea rolului domeniului migrație și dezvoltare, aspect menționat și de alte evaluări.[460]
- Susținem poziția ANOFM de a continua îmbunătățirea procesului de recunoaștere a competențelor și calificărilor obținute peste hotare de către migranți.[461]
- Susținem opinia OIM cu privire la necesitatea acordării atenției dialogului cu UE, în special e necesar de examinat noul pact global pe migrație și azil și de aliniat la el. Prezintă interes în acest sens elementul de ”Skills partnerships”, ce ar permite ca UE să compenseze țărilor de origine costurile de instruire a migranților care vor emigra pe teritoriul său, ex prin susținerea

[460] Sarah Langley, Clara Alberola, Independent Evaluation of the Mobility Partnerships between the European Union and Cape Verde, Georgia and Moldova, April 2018,p.79.
[461] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

mediului educațional, compensarea costurilor de instruire etc. Dialogul cu UE trebuie să fie „evidence based” și bazat pe un parteneriat mai rațional.[462]

- Propunem examinarea oportunității instituirii poziției de atașat de muncă recomandată de mai mulți experți și instituții intervievate.[463] [464] [465] În contextul lipsei de resurse, ar fi posibilă pilotarea acestui concept prin instituirea acestei poziții în câteva state cu număr mare de migranți moldoveni aflați la munci necalificate sau sezoniere (ex. Federația Rusă, Polonia, Cehia). Cu evaluarea ulterioară a rezultatelor și ajustarea implementării conceptului.
- Considerăm necesară întreprinderea unor acțiuni suplimentare de asigurare a protecției drepturilor copiilor lăsați fără îngrijire părintească ca urmare a plecării părinților în străinătate.
- Susținem poziția CNSM care consideră necesară definitivarea normelor legale și implementarea prevederilor cu privire la plasarea forței de muncă în străinătate prin intermediul APOFM, în scopul asigurării protecției drepturilor lucrătorilor migranți.[466]
- Susținem propunerea ANOFM cu privire la necesitatea dezvoltării experienței privind încheierea acordurilor bilaterale pe domeniul migrație[467] Considerăm de asemenea necesară intensificarea acestor activități, după caz prin suplinirea statelor de personal și acordarea unor resurse suplimentare în acest scop.

Diaspora

- Suntem de acord cu opinia OIM și Expert Grup cu privire la necesitatea consolidării și alocării resurselor suplimentare dialogului cu diaspora. În special fiindcă o parte din diasporă nu o să mai revină, iar păstrarea legăturii cu această categorie trebuie consolidată. Este necesară acordarea unei atenții mai mari diasporei din a doua generație, în special copiilor născuți în alte țări care nu vorbesc deloc limba română, e necesar de întreprins măsuri pentru păstrarea identității culturale și etnice a acestora.[468] [469]
- Considerăm necesară realizarea unor activități suplimentare pentru atragerea economiilor diasporei, care depășesc semnificativ remitențele, în proiecte de dezvoltare implementate în RM.

[462] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[463] Interviu cu Confederația Națională a Sindicatelor.
[464] Interviu cu Institutul pentru Politici și Reforme Europene.
[465] Interviu Expert Grup.
[466] Interviu cu Confederația Națională a Sindicatelor.
[467] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă.
[468] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[469] Interviu Expert Grup

- Suntem de acord cu poziția Expert Grup care menționează necesitatea implicării diasporei în procesele decizionale din RM, de exemplu în anumite proiecte naționale deseori sunt consultați mulți actori implicați, ex comunitatea business, societatea civilă, etc, doar diaspora nu este atrasă semnificativ în aceste procese.[470]
- Susținem poziția OIM cu privire la necesitatea unor activități suplimentare în raport cu business diaspora. Un prim pas ar putea fi includerea unor activități comune a BRD și Agenției de Investiții cu reprezentanții business diaspora.[471]
- Pe domeniul implicării economice a diasporei programele cum sunt, pare 1+1, DAR 1+3 trebuie reformate și extinse calitativ. Este necesară crearea sau stimularea unor mecanisme de atragere a investițiilor mici și alte tipuri de instrumente de investiții, de exemplu crowdlending, crowdfunding cu implicarea diasporei.[472]
- Pentru atragerea resurselor financiare ale diasporei este necesară crearea instrumentelor financiare atractive, de ex. conturile bancare nu sunt atractive pentru diasporă din cauza ratelor mici, care în valută pot ajunge și la mai puțin de un procent anual. Pe de altă parte există opțiunea obligațiunilor de stat, de ex. diaspora bonds, fonduri private de pensii pentru diasporă.[473]
- Se prezintă necesară dezvoltarea și multiplicarea programelor comune între statul RM și diaspora profesională prin încurajarea transferului de competențe obținute de cetățenii RM în străinătate (de ex. "Diaspora Engagement Hub") dar și dezvoltarea programelor naționale de cercetare științifică cu participarea diasporei științifice.

Reintegrare

- De asemenea considerăm importantă intensificarea activității pe aspectul reintegrării migranților moldoveni reîntorși, mai ales pentru situații de reîntoarcere în număr mare.[474]
- Propunem extinderea mecanismului MIR prin oferirea serviciilor digitale de informare și asistență a migranților moldoveni, încă până la revenirea acestora în țară, de exemplu prin intermediul unei linii de contact cu utilizarea softurilor VoIP.

[470] Interviu Expert Grup.
[471] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[472] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
[473] Interviu Expert Grup
[474] Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.

- Susţinem recomandarea PME, cu privire la necesitatea actualizării datelor cu referire la oportunităţile şi problemele cu care se confruntă migranţii reîntorşi la reîntoarcere, prin realizarea unor cercetări periodice, de către MSMPS/ANOFM.[475]

Imigrare

- Este necesară digitalizarea prestării tuturor serviciilor de către BMA şi modernizarea prestării acestora cu excluderea unor cerinţe deja depăşite pentru documentarea străinilor.
- Este necesară fie dezvoltarea conceptului SIIAMA, sau în cazul necesităţii unui SI bazat pe arhitectura moderna de software de creat un Registru al Străinilor în cadrul căruia să fie asigurată interoperabilitatea cu alte SI ale instituţiilor conexe domeniului imigrare.
- Se prezintă necesară dezvoltarea unui nou concept de dezvoltare strategică la nivel instituţional şi de politici în domeniul migraţiei şi azilului în contextul mobilităţii regionale si globale;
- Susţinem poziţia MAEIE cu privire la oportunitatea, simplificării regimului de vize.[476] Dar aceasta poate avea loc numai cu consolidarea capacităţilor de personal şi resurse a BMA şi altor autorităţi ce gestionează şi supraveghează securitatea proceselor de imigrare.
- Considerăm necesară optimizarea şi simplificarea cerinţelor de documentare în contextul procedurilor de viză şi de obţinere a permiselor de şedere pentru lucrătorii înalt calificaţi şi investitori.
- Suntem de acord cu necesitatea determinării criteriilor de admitere a străinilor cu scop de muncă având la bază posibil o prognoză specială destinată forţei de muncă străine pentru acoperirea deficitului pe piaţa muncii locală orientată spre atragerea de noi competenţe.[477]
- Toate procedurile BMA trebuie sa fie ajustate la codul administrativ. Procedurile administrative prevăzute de Legea Nr. 200 din 2010, nu corespund Codului Administrativ. Astfel de recomandări sunt făcute şi de Avocatul Poporului în 2019 în cadrul unui studiu.
- Se recomandă ajustarea prevederilor din Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova şi din alte acte normative conexe la Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 27 din 13 noiembrie 2020.

[475] Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chişinău 2019, p.112. p.85.
[476] Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene.
[477] Interviu cu Agenţia Naţională pentru Ocuparea Forţei de Muncă.

- Este necesară excluderea legării valabilității permiselor de ședere permanente pentru străini de valabilitatea pașapoartelor naționale. Valabilitatea pașaportului nu trebuie sa afecteze dreptul de ședere permanent al străinului. [478]
- Excluderea obligativității ieșirii străinului din țară la schimbarea statutului/formei/motivului de ședere, cu ajustarea procedurii schimbării statutului pentru a nu trimite migrantul să iasă din țară ca să își schimbe ulterior statutul. E necesară și modificarea acordurilor pentru uniformizarea termenilor de ședere 90 de zile.[479] [480]
- Considerăm că sunt necesar măsuri de stimulare a forței de muncă locale și nu simplificarea în continuare a accesului lucrătorilor migranți străini și migranți necalificați la piața națională de muncă. [481]
- Cu privire la înregistrarea și legalizarea muncii lucrătorilor IT la distanță, din țara unde ei se află, considerăm aceasta o practică foarte bună. de ex. Estonia, legalizează astfel lucrătorii la distanță și își acoperă necesitățile din domeniul IT. [482]
- Alte domenii strategice pentru țară pe lângă sectorul IT sunt dezvoltarea serviciilor BPO și sectorului automotive ș.a, la care de asemenea e necesar de căutat soluții pentru simplificarea atragerii acestor investitori și specialiști în țară.[483]
- Susținem poziția MAEIE care menționează că este necesară crearea unor condiții de legalizare și ședere specifice și simplificate pentru imigranții studenți și absolvenți ai instituțiilor de învățământ din RM.[484]
- Este necesară cercetarea posibilităților de atragerea în contextul parteneriatului public-privat a unor prestator de servicii care ar putea acorda servicii calitative pe domeniul imigrare și integrare.

Integrare

- Este necesară dezvoltarea și definitivarea mecanismelor de integrare a străinilor, prin implicarea unui număr mai mare de străini în activități de integrare.
- Se recomandă acordarea de alocații pentru studierea limbii și o implicare mult mai mare a

[478] Interviu cu Centrul de Drept al Avocaților.
[479] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[480] Interviu cu Centrul de Drept al Avocaților.
[481] Interviu cu Confederația Națională a Sindicatelor.
[482] Interviu cu Agenția Investiții.
[483] Interviu cu Agenția Investiții.
[484] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

angajatorului în informarea și integrarea migrantului.[485]

- Este necesară examinarea și pilotarea unor servicii de integrare specifice pentru familiile mixte.

Azil

- Se recomandă asigurarea solicitanților de azil cu asistență medicală cel puțin conform cerințelor Directivei 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională. O opțiune care ar putea fi examinată este acordarea posibilității procurării poliței de AOAM.[486] De asemenea în cazuri de urgență acordarea asistenței medicale urmează a fi prestată în baza unor proceduri clar stabilite.
- Urmează a fi examinată eliberarea, prin decizie administrativă, din custodie publică în cazul solicitării de azil și oferirea accesului la procedura ordinară de azil. Dacă persoana prezintă pericol pentru securitatea națională, sau este o procedură urgentată de azil pot fi aplicate excepții.
- Se recomandă unificarea tuturor formelor de permise de ședere și buletine de identitate pentru beneficiarii protecției internaționale într-un document de tip unic - permis de ședere pentru străin. Diferite tipuri de documente creează confuzii, de ex la angajare, dar și divulga statutul de refugiat, altor persoane, care nu trebuie să cunoască și statutul deținătorului documentului[487]
- Susținem poziția IGFP pentru crearea condițiilor necesare pentru primirea și găzduirea solicitanților de azil la frontieră de stat.[488]

Apatridie

- Susținem propunerea BMA pentru estimarea numărului apatrizilor actuali (foști cetățeni URSS și locuitori ai regiunii transnistriene), cu trecerea acestora prin procedura rapidă de regularizare pentru dobândirea necondiționată a cetățeniei RM. Ulterior fiind necesară reducerea termenului de naturalizare pentru apatrizi pentru obținerea cetățeniei.[489]

Politica de vize

- Propunem realizarea acțiunilor suplimentare de monitorizare a activității agenților economici și APOFM, în vederea combaterii migrației ilegale/pseudo-legalizării străinilor în Republica Moldova.

[485] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[486] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
[487] Interviu cu Centrul de Drept al Avocaților.
[488] Interviu cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.
[489] Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.

Returnarea şi readmisia

- Este necesară colaborarea mai activă cu APL și implicarea pe aspectele reintegrării cetățenilor RM readmiși. Se impune întreprinderea măsurilor concrete în vederea reintegrării cetatenilor RM readmişi, în special cu suportul APL si MMPS.
- Este necesară desfășurarea în continuare a acțiunilor de negociere a acordurilor de readmisie cu țările cu risc migrațional sporit.
- Consolidarea capacităților BMA în domeniul returnării.
- Urmează să fie aprofundată dezvoltarea cooperarii cu FRONTEX, în special, în domeniul returnărilor forțate.
- Atragerea ONG-urilor și altor organizații a societății civile după caz, în vederea promovării reîntoarcerii voluntare a străinilor în țările de origine, inclusiv cu acordarea suportului financiar pentru asemenea activităţi.

Aspecte instituţionale

- Conform CNSM și Expert-Grup sectorul migrație este prea divizat între diferite APC, considerăm că aceste atribuții trebuie concentrate într-un grup de lucru unic care să gestioneze domeniul migrație.[490] [491]
- Susținem poziția BNS cu privire la necesitatea organizării unor cursuri la Academia de Administrare Publică unde funcționarii publici care au tangență cu domeniul migrației și azilului să fie instruiți/pregătiți corespunzător pentru a înțelege mai bine acest domeniu de activitate.[492]

Asistenţă informaţională

- Este necesară îmbunătățirea conlucrării organelor de stat implicate în gestionarea migrației, inclusiv digitalizarea proceselor de activitate. [493]
- Se recomandă implementarea completă de către BNS a conceptului Registrului Național cu privire la datele demografice și migraționale.
- Se prezintă necesară continuarea susținerii dezvoltării sistemului statistic național în domeniul migrației prin producerea datelor statistice fiabile privind emigrarea, imigrarea și migrația de revenire. La momentul actual este necesară reconstruirea seriilor de date cu privire la imigrarea

[490] Interviu cu Confederația Națională a Sindicatelor.
[491] Interviu cu Expert Grup.
[492] Interviu cu Biroul Național de Statistică.
[493] Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

cetățenilor străini, dezagregate pe criterii demografice și socioprofesionale, precum și colectarea acestor date în viitor, Producerea datelor statistice despre cetățenii străini este o practică implementată de multe țări străine. De asemenea, este relevantă colectarea datelor cu referire la migranții reveniți în RM conform criteriilor demografice și socioprofesionale.

- Se recomandă stabilirea mecanismelor de colectare a datelor statistice la nivelul APL.
- După implementarea SI corespunzătoare se recomandă realizarea recensămintelor și sondajelor în baza registrelor și SI existente, inclusiv la nivelul APL și localităților individuale.

ANEXE

ANEXA 1. EMIGRARE

Tabelul 1. Emigrarea cetăţenilor moldoveni estimată conform definiţiei internaţionale (persoane aflate în afara ţării de 12 luni şi mai mult), după sexe şi grupe de vârstă, 2010–2015

Anul	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total	307479	330167	358882	271611	282127	300916	305657	304377	306245
Bărbaţi	145021	154282	167902	126728	133186	142196	144312	143580	144915
Femei	162458	175885	190980	144883	148941	158720	161345	160797	161330
Grupa de vârstă – total	307479	330167	358882	271611	282127	300916	305657	304377	306245
0–4	1664	2728	4027	5989	6109	6553	6842	7367	7865
5–9	4908	6084	7799	9518	11645	14088	15702	16683	17604
10–14	7106	8245	9565	9544	10312	11618	12305	13228	14489
15–19	12671	13383	14421	13145	12731	12897	12368	12377	12748
20–24	27834	27083	27229	25323	24822	24827	22587	20772	20060
25–29	48254	49294	49494	41214	41069	41165	39444	37595	36332
30–34	48162	51620	55902	43318	45980	49931	51070	49154	47317
35–39	39103	43087	48009	34285	36399	39220	40168	41080	41342
40–44	28108	31028	34833	24668	26909	29181	30370	30616	30999
45–49	24578	25446	27073	17987	18777	20420	21190	21484	22495
50–54	23773	25177	26845	17132	16869	17321	17306	16877	16690
55–59	16110	17915	20218	13030	13757	14898	15563	15248	14892
60–64	10576	12326	14000	7674	7697	8715	9610	10282	10869
65–69	4381	4881	6044	3656	4112	5000	5760	5963	6218
70–74	4675	4943	5146	1988	1817	1759	1858	2204	2797
75–79	2717	3411	4146	1723	1656	1719	1755	1641	1568
80–84	1763	2046	2239	835	843	957	1098	1187	1294
85 şi mai mulţi	1096	1470	1892	582	623	647	661	619	666

Tabelul 2. Numărul cetăţenilor moldoveni care lucrează peste hotare cu contracte legale de muncă 2011- 2020

An	2011	2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018

Numărul persoanelor plecate la muncă cu contracte legale	332	297	603	793	924	2010	3379	2974	4543
Rata de creştere a numărului de persoane plecate la muncă cu contracte legale	140,7	89,5	203,0	131,5	116,5	217,5	168,11	88,01	152,76

Tabelul 3. Distribuţia migranţilor temporari/circulari după nivelul de instruire

Nivelul de instruire	2010	2014	2015	2017	2018
Total	311,0	341,9	325,4	318,4	352,7
Superior	33,3	37,7	42,9	46,6	47,5
Mediu de specialitate	40,7	40,8	35,1	34,9	37,1
Secundar profesional	79,5	90,9	84,6	79,5	90,9
Liceal, mediu general	79,4	80,8	78,9	75,1	83,1
Gimnazial	76,2	90,3	83,4	81,5	92,4
Primar sau fără scoală	1,9	1,4	0,5	0,8	1,7

Tabelul 4. Mobilitatea de trecere a frontierei de stat

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.1.12. Numărul de plecări ale cetăţenilor moldoveni înregistrate la frontiera de stat (unităţi)	5124750	5176251	5343475	5153516	5646264	5870482	5793398	5918244
1.1.14. Rata creşterii numărului de plecări ale cetăţenilor	104,2	101,0	103,2	96,5	110,2	103,42	98,69	102,15

moldoveni înregistrate la frontiera de stat								
1.1.9. Numărul de intrări ale cetă-ţenilor moldoveni înregistrate la frontiera de stat (unităţi)	5011442	5056087	5215177	5076005	5676532	5834470	5771443	5903585
Rata creşterii numărului de intrări ale cetăţenilor moldoveni la fronti-era de stat	103,9	100,9	103,2	97,3	111,8	103,28	98,92	102,29
1.1.10. Numărul de intrări ale străi-nilor înregistrate la frontiera de stat (unităţi)	2194315	2273840	2363090	2247837	2876671	3738578	3933086	4363158
1.1.11. Rata creşterii a numărului de intrări ale străinilor înregistrate la frontiera de stat	116,4	103,6	103,9	95,1	128,0	129,96	105,20	110,93
1.1.13. Numărul de plecări ale străinilor înregistrate la frontiera de stat (unităţi)	2207326	2275847	2371292	2266451	2891932	3778755	3984030	4377850
Rata creşterii numărului de plecări ale cetăţenilor străini înregistrate la frontiera de stat	116,3	103,1	104,2	95,6	127,6	130,67	105,43	109,88

Tabelul 5. Numărul de copii lăsaţi în RM de părinţii, inclusiv cei care au plecat peste hotare în căutarea unui loc de muncă, conform datelor Ministerului Sănătăţii, Muncii şi Protecţiei Sociale*

An	2011	2012	2013	2014**	2015***	2016***	2017***	2018***
Total copii, inclusiv cu un părinte plecat	15157	7235	5803	5926	38921	36114	30320	37866

sau ambii părinţi plecaţi peste hotare la muncă								

* datele oferite de către structurile teritoriale de asistenţă socială

** copii lăsaţi de părinţi ce au plecat peste hotare în anul de referiţă

*** Stoc la sfârşitul anului de referinţă

Tabelul 6. Numărul de copii lăsaţi în RM de părinţii care au plecat peste hotare în căutarea unui loc de muncă, conform datelor Ministerului Educaţiei Culturii şi Cercetării*

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Un părinte plecat		32258	31482	30720	30008	n/a	60400	59960
Ambii părinţi plecaţi		10628	10494	10240	10002	n/a	16780	16650
Total copii		42886	41976	40960	40010	n/a	77180	76610

Tabelul 7. Numărul de prestaţii sociale stabilite cetăţenilor RM în baza acordurilor bilaterale de securitate socială

Ţara	Numărul de prestaţii sociale stabilite	
	31.12.2020	01.10.2021
Republica Bulgaria	145	149
Republica Portugheză	30	34
România	297	328
Marele Ducat de Luxemburg	0	0
Republica Estonia	15	15
Republica Cehă	82	90
Republica Austria	35	40
Regatul Belgiei	2	2
Republica Polonă	9	10
Ungaria	1	3
Republica Lituania	55	61

Republica Federală Germania	426	572
Republica Turcia	1	2
Republica Belarus	0	32
Total	1098	1338

ANEXA 2. IMIGRARE

Tabelul 8. Repatrierea şi readmisia

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2.4.1. Numărul anual de persoane repatriate	1730	1488	1585	2211	2406	2108	2285	2514	2651	
2.4.2. Rata de creştere a numărului de persoane repatriate (%)	3,0	−14,0	6,5	39,5	8,8	-12,4	8,4	10,0		
2.4.3. Proporția copiilor repatriați în rândul persoa-nelor repatriate (%)	4,6	4,6	3,5	11,3	8,7	3,6	4,3	2,7	3,8	
2.4.4. Numărul cetăţenilor moldoveni readmişi în cadrul Acordurilor de readmisie (persoane)	126	54	88	69	139	390	849	413	551	

Tabelul 8. Traficul de Fiinţe Umane, 2011–2020 (persoane)

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
2.5.1. Numărul de cetăţeni moldoveni victime ale TFU, identificate şi asistate în cadrul SNR	109	189	131	80	132	126	90	79	71	
2.5.3. Raportul de feminitate în rândul victimelor traficu-lui de persoane	251,6	243,6	274,3	247,8	140,0	167,4	172,7	172,4		

2.5.4. Numărul de potenţiale victime ale TFU identificate şi asistate în cadrul SNR	651	1214	1403	854	298	1075	1046	72*		

* Notă: noțiunea „potențială victimă” a fost substituită cu o nouă noțiune „prezumată victimă a traficului de persoane”, prin Legea nr.38/2018

Tabelul 9. Populaţia rezidentă de provenienţă străină, la sfârşitul anului, 2011–2020

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
3.2.1. Numărul total de străini care locuiesc în Moldova (persoane)	19678	20191	21092	21685	21876	22333	22508	22764	23830	
3.2.2. Rata de creştere a numărului străinilor (%)	104,0	102,6	104,5	102,8	100,9	102,1	100,8	101,1	104,7	
3.2.3. Proporţia străinilor în numărul total de populaţie (%)	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,59	
3.2.5. Proporţia apatrizilor în rândul străini-lor (%)	10,1	9,2	9,2	8,9	8,7	7,9	7,7	7,9	7,5	
3.2.6. Proporţia străinilor care locuiesc în mediul urban (%)	78,5	77,9	76,7	76,0	74,9	77,9	74,3	73,8	73,7	
3.2.7. Numărul anual de naturalizări (per-soane)	18	17	9	24	41	72	106	86		
3.2.10. Numărul de persoane născute în străinătate (ne-nativi), stoc (persoane)	262572	268836	283674	288578	294419	300815	308188	315949		
3.2.11. Rata de creştere a	103,3	102,4	105,5	101,7	102,0	102,2	102,5	102,5		

numărului de persoane născute în străinătate (nenativi) (%)										
3.2.12. Proporţia persoanelor născute în străinătate (nenativi) în numărul total al populaţiei (%)	7,4	7,6	8,0	7,4	7,5	8,47	8,70	8,92		
3.2.13. Proporţia persoanelor născute în străinătate (nenativi) care locuiesc în zona urbană (%)	74,5	72,6	69,2	68,3	67,5	66,6	67,4	64,9		

Tabelul 10. Imigrarea străinilor, 2011–2021

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
3.1.1. Numărul anual de imigrări ale străinilor (persoane)	2719	3116	3357	4204	4210	4080	3712	4267	4857
3.1.2. Rata de creştere a imigrărilor străinilor	108,3	114,6	107,7	125,2	100,1	96,91	90,98	114,95	113,83
3.1.3. Decalajul de gen pentru imigrarea străinilor (%)	38,9	41,7	43,4	43,0	48,1	59,25	66,58	61,47	53,02
3.1.5. Numărul anual de imigrări ale străinilor cu studii medii de specialitate/studii superioare/grade ştiinţifice	1750	2008	2259	2430	2694	2441	2238	2540	2959
3.1.6. Rata de creştere a numărului străinilor cu studii medii de specialitate/studii superioare/grade	135,6	114,8	112,5	107,6	110,9	93,27	91,68	113,49	116,50

ştiinţifice (%)									
3.1.7. Proporţia persoanelor cu studii medii de specialitate/studii superioare/grade ştiinţifice în rândul străinilor imigraţi (%)	64,4	64,7	67,3	57,8	64,0	59,83	60,29	59,53	60,92

Tabelul 11. Distribuţia imigranţilor după scopul sosirii, 2010–2019

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total	2719	3116	3357	4204	4210	4080	3712	4267	4857
Integrarea familiei	865	1061	1075	1255	1442	1442	1437	1596	1628
Muncă	865	971	1067	1360	1201	1052	829	1256	2023
Studii	720	617	708	929	818	869	716	808	652
Alt scop	269	467	507	660	749	717	730	607	554

Tabelul 11. Migraţia involuntară a populaţiei de proveniență străină, 2011–2020 (persoane)

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
3.7.1. Numărul anual de solicitări de azil (prima solicitare), (persoane)	72	177	163	245	276	120	75	114	118
3.7.3. Raportul de feminitate în rândul solicitanţilor de azil (%)	28,6	29,2	28,2	40,4	31,8	32,0	28,4	23,7	32,9
3.7.4. Numărul anual de beneficiari de protecţie umanitară, inclusiv apatrizii (persoane)	20	45	83	63	150	54*	46*	33*	32
3.7.5. Numărul de persoane cărora li s-a respins acordarea protecţiei umanitare (persoane)	74	55	36	35	36	75	42	36	55
3.7.6. Numărul solicitanţilor de azil cu solicitări pe rol, unităţi	49	79	87	149	110	85	81	104	107
Numărul anual de solicitări				132	101	111	125	126	

de recunoaştere a statutului de apatrid									
3.7.7. Numărul de persoane cărora li s-a acordat statut de apatrid (persoane)	0	6	95	89	66	27	32	25	21
3.7.8. Numărul de apatrizi cărora li s-a acordat drept de şedere în Republica Moldova (persoane)	4	15	65	59	5	5	3	2	1
3.7.9. Rata de creştere a numărului solicitanţilor de azil cu cereri pe rol (%)	60,5	161,2	110,1	151,7	73,8	77,4	95,3	128,4	102,9
3.7.10. Numărul de refugiaţi în Republica Moldova (persoane)	56	72	78	124	144	153	152	163	166
3.7.11. Rata de creştere a numărului de refugiaţi (%)	80,0	128,6	108,3	159,0	116,1	106,25	99,3	107,2	101,8

Tabelul 12. Numărul anual de vize acordate străinilor, 2011–2020

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
3.1.8. Numărul anual de vize oferite de Misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale RM (unităţi)	14954	15541	15272	7040	3900	3448	1792	1516		
3.1.9. Rata de creştere a numărului de vize oferite, %	89,2	103,9	98,3	46,1	55,4	88,41	51,97	84,60		

Tabelul 13. Şederea ilegală a străinilor pe teritoriul ţării. Indicatori de bază, 2011–2020

An	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
3.8.1. Numărul de imigranţi nereglementaţi (migranţi ilegali) / Numărul încălcărilor regimului de şedere (migranţie ilegală/ireguară)	1711	1452*	2917*	3991*	4417*	3907	3675	3943	3132	
3.8.2. Numărul de străini expulzaţi/returnaţi	70	101	32	474	622	695	507	471		
3.8.4. Numărul de străini cărora li s-a revocat dreptul	0	201	237	510	410	541	450	480		

de şedere în Republica Moldova										
3.8.5. Numărul de străini cărora li s-a refuzat dreptul de şedere în Republica Moldova	49	66	39	88	118	211	207	179		
3.8.6. Numărul de străini în privinţa cărora a fost dispusă măsura returnării de pe teritoriul Republicii Moldova	54	380	238	474	622	695	507	471	535	
3.8.7. Numărul de străini declaraţi indezirabili pe terito- riul Republicii Moldova	6	2	8	67	110	65	93	599	34	
3.8.8. Numărul de străini luaţi în custodie publică	103	88	81	104	120	114	97	117	117	

Notă: * Inclusiv datele DPF.

Tabelul 14. Numărul de permise de ședere eliberate de țările UE pentru cetățenii RM.

TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GEO										
European Union - 27 countries (from 2020)	45,124(d)	55,276(d)	30,150(d)	19,871(d)	18,968	14,967	17,389	17,061	17,558	16,324(b)
European Union - 28 countries (2013-2020)	45,619	55,612	30,452	20,125	19,303	15,328	17,543	17,512	18,260	17,245(b)
Belgium	265	306	247	195	167	158	180	175	248	323
Bulgaria	216	224	175	180	127	70	74	110	108	102
Czechia	1,381	1,228	347	898	790	535	930	1,086	809	1,130
Denmark	81	50	69	31	34	19	8	10	21	17
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	364	376	326	431	465	556	971	1,050	1,500	2,471
Estonia	26	16	20	17	17	17	15	18	19	47
Ireland	220	134	112	92	150	108	119	91	84	107
Greece	543	392	262	220	240	243	236	272	176	160
Spain	1,422	1,058	1,014	723	621	510	511	567	539	547
France	619	626	477	441	487	414	358	366	307	360
Croatia	:	:	:	:	4	2	7	6	6	25
Italy	31,040	41,806	16,186	8,671	6,170	3,814	3,148	2,507	2,451	2,441
Cyprus	1,033	822	733	438	314	291	315	262	337	306
Latvia	35	20	23	19	25	51	37	23	29	51
Lithuania	62	26	34	31	34	30	44	137	157	143
Luxembourg	7	10	6	8	7	13	5	10	10	16
Hungary	81	75	45	73	64	62	62	57	185	307
Malta	24	5	10	5	7	11	14	24	24	34
Netherlands	76	81	75	60	66	35	35	52	67	57
Austria	139	125	115	88	73	84(d)	100	84	72	84
Poland	438	2,447	6,055	4,528	6,746	6,160	7,987	7,613	7,803	4,356
Portugal	1,595	1,139	871	473	312	259	245	249	256	366
Romania	5,198	4,119	2,764	2,105	1,909	1,401	1,847	2,160	2,204	2,696
Slovenia	72	44	42	27	21	9	14	19	29	25
Slovakia	14	9	10	6	7	17	19	29	33	81
Finland	36	41	35	24	31	28	28	19	24	14
Sweden	137	97	97	87	80	70	80	65	60	58
United Kingdom	495	336	302	254	335	361	154	451	702	921
EEA-countries except the EU-countries	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Iceland	0	1	3	1	2	2	0	1	7	3
Liechtenstein	:	:	:	:	0	2	1	1	1	1
Norway	103	69	74	64	34	35	26	22	30	24
Switzerland	:	:	:	132	201	54	112	107	90	61

First permits by reason, length of validity and citizenship, **https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/MIGR_RESFIRST**, 12.07.2020

Date pentru Anexa 1 și 2 compilate din cadrul Profilului Migraţional Extins al Republicii Moldova 2010–2015, Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Compendiului Statistic al Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova pentru anii 2017-2019.

BIBLIOGRAFIE

Legislație

1. Lege Nr. 166 din 11.07.2012, pentru aprobarea Strategiei naţionale de dezvoltare „Moldova 2020”, Publicat: 30.11.2012 în Monitorul Oficial Nr. 245-247, art Nr : 791.
2. Lege Nr. 200 din 16-07-2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, Publicat : 24-09-2010 în Monitorul Oficial Nr. 179-181 art. 610.
3. Lege Nr. 274 din 27-12-2011, privind integrarea străinilor în Republica Moldova, Publicat : 31-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 372-382 art.
4. Lege Nr. 156 din 14-10-1998 privind sistemul public de pensii, Publicat : 17-12-1998 în Monitorul Oficial Nr. 111-113 art. 683.
5. Lege Nr. 105 din 14-06-2018, cu privire la promovarea ocupării forţei de muncă şi asigurarea de şomaj, Publicat : 10-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 295-308 art. 448.
6. Lege Nr. 190 din 19-11-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 18-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 344-351 art. 225.
7. Lege Nr. 180 din 10-07-2008, cu privire la migraţia de muncă, Publicat : 29-08-2008 în Monitorul Oficial Nr. 162-164 art. 598.
8. Lege Nr. 244 din 03-11-2016, pentru modificarea, completarea şi abrogarea unor acte legislative, Publicat : 23-12-2016 în Monitorul Oficial Nr. 453-458 art. 895.
9. Lege Nr. 23 din 10-03-2017, pentru modificarea și completarea unor acte legislative, Publicat : 14-04-2017 în Monitorul Oficial Nr. 119-126 art. 187.
10. Legea Nr. 278 din 29-11-2018 privind modificarea unor acte legislative, Publicat : 01-02-2019 în Monitorul Oficial Nr. 30-37 art. 91.
11. Legii Nr. 1286 din 25-07-2002, cu privire la statutul refugiaţilor, Publicat : 12-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 126-127 art. 1003.
12. Lege Nr. 151 din 01.07.2016, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 19-08-2016 în Monitorul Oficial Nr. 265-276 art. 573.
13. Lege Nr. 1024 din 02-06-2000, cetăţeniei Republicii Moldova, Publicat : 10-08-2000 în Monitorul Oficial Nr. 98 art. 709.
14. Lege Nr. 257 din 01-11-2013, privind resortisanţii statelor terţe care au obligaţia deţinerii unei vize şi resortisanţii statelor terţe care sînt exoneraţi de obligativitatea deţinerii unei vize

la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova, Publicat : 03-01-2014 în Monitorul Oficial Nr. 1-3 art. 02.

15. Legea nr. 216 din 29.05.2003 cu privire la Sistemul informaţional integral automatizat de evidenţă a infracţiunilor, a cauzelor penale şi a persoanelor care au săvârşit infracţiuni.
16. Lege Nr. 198 din 20-11-2020 privind fondurile de pensii facultative, Publicat: 18-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 344-351 art. 227.
17. Lege Nr. 137 din 16-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 07-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 199-204 art. 414.
18. Legea Nr. 139 din 16-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 21-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 212-220 art. 471.
19. Lege Nr. 244 din 03-11-2016 pentru modificarea, completarea şi abrogarea unor acte legislative, Publicat : 23-12-2016 în Monitorul Oficial Nr. 453-458 art. 895.
20. Lege Nr. 112 din 09-07-2020, pentru modificarea unor acte normative, Publicat : 14-08-2020 în Monitorul Oficial Nr. 205-211 art. 454.
21. Lege Nr. 77 din 12-04-2013, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 14-06-2013 în Monitorul Oficial Nr. 125-129 art. 398.
22. Lege Nr. 284 din 28-12-2011, pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, Publicat : 10-02-2012 în Monitorul Oficial Nr. 30-33 art. 93.
23. Legea Nr. 273 din 09.11.1994, privind actele de identitate din sistemul naţional de paşapoarte, Publicat : 09-02-1995 în Monitorul Oficial Nr. 9 art. 89.
24. Lege Nr. 110 din 09-06-2011, privind ratificarea Protocolului adiţional la Convenţia pentru protecţia persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autorităţile de supraveghere şi fluxul transfrontalier al datelor, Publicat : 24-06-2011 în Monitorul Oficial Nr. 103-106 art. 274.
25. Lege Nr. 133 din 08-07-2011, privind protecţia datelor cu caracter personal, Publicat : 14-10-2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175 art.
26. Hotărîre Nr. 452 din 15-04-2016, cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a resurselor umane din sistemul sănătăţii pentru anii 2016-2025, Publicat : 22-04-2016 în Monitorul Oficial Nr. 106-113 art. 506.

27. Hotărîre Nr. 200 din 26-02-2016 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale „Diaspora-2025” şi a Planului de acţiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia, Publicat : 04-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 49-54 art. 230.
28. Hotărîre Nr. 434 din 10.06.2014, privind aprobarea Strategiei pentru protecţia copilului pe anii 2014-2020, publicat : 20.06.2014 în Monitorul Oficial Nr. 160-166, art Nr : 481.
29. Planul de acţiuni pentru anii 2014-2016 privind susţinerea reintegrării cetăţenilor reîntorşi de peste hotare, Publicat: 30.05.2014 în Monitorul Oficial Nr. 134-141 art Nr : 381.
30. Hotărîre Nr. 724 din 08-09-2017 cu privire la aprobarea Planului de acţiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorşi de peste hotare Publicat : 15-09-2017 în Monitorul Oficial Nr. 335-339 art. 828.
31. Hotărîre Nr. 655 din 08-09-2011 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011- 2020), Publicat : 16-09-2011 în Monitorul Oficial Nr. 152-155 art. 726.
32. Hotărîre cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea şi evaluarea documentelor de politici publice, nr. 386 din 17-06-2020, în: Monitorul Oficial nr. 153-158, 26.06.2020, art. 509.
33. Hotărîre Nr. 780 din 19-10-2012 cu privire la modificarea şi completarea unor hotărîri ale Guvernului, Publicat : 23-10-2012 în Monitorul Oficial Nr. 221 art. 844.
34. Hotărârea Guvernului nr. 271 din 09.04.2014, cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” şi a Planului de acţiuni privind implementarea acesteia, Publicat : 18-04-2014 în Monitorul Oficial Nr. 92-98 art. 298.
35. Hotărârea Guvernului nr. 338 din 19.05.2014, cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020” şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia în anii 2014 – 2016, Publicat : 23-05-2014 în Monitorul Oficial Nr. 127-133 art. 370.
36. Hotărîre Nr. 801 din 01-08-2018 privind aprobarea şi implementarea Programului Diaspora Acasă Reuşeşte „DAR 1+3”, Publicat : 07-12-2018 în Monitorul Oficial Nr. 448-460 art. 1258.
37. Hotărâre cu privire la aprobarea Programului pentru integrarea problemelor îmbătrînirii în politici, nr. 406 din 02.06.2014, în: Monitorul Oficial nr. 153-159, 13.06.2014 art. 453.
38. Hotărîre Nr. 331 din 05-05-2011, cu privire la eliberarea invitaţiilor pentru străini, Publicat : 13-05-2011 în Monitorul Oficial Nr. 78-81 art. 381.

39. Hotărîre Nr. 1213 din 05-12-2018, pentru modificarea anexei nr.2 la Hotărîrea Guvernului nr. 331/2011 cu privire la eliberarea invitaţiilor pentru străini, Publicat : 07-12-2018 în Monitorul Oficial Nr. 448-460 art. 1278.
40. Hotărîre Nr. 1016 din 23-11-2017, cu privire la aprobarea Cadrului naţional al calificărilor din Republica Moldova, Publicat : 01-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 421-427 art. 1137.
41. Hotărâre Nr. 1023 din 28-12-2012, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de cazare, Publicat : 04-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 1-5 art. 30.
42. Hotărîre Nr. 1146 din 20-12-2017, cu privire la aprobarea Mecanismului naţional de gestionare unitară şi coerentă a situaţiei în eventualitatea unui aflux sporit de străini, publicat: 29-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 464-470 art. 1276.
43. Hotărîre Nr. 492 din 07-07-2011, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare şi readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova, Publicat : 15-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 114-116 art. 564.
44. Hotărîre Nr. 493 din 07-07-2011, cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de Plasament Temporar al Străinilor, Publicat : 22-07-2011 în Monitorul Oficial Nr. 118-121 art. 605.
45. Hotărîre Nr. 461 din 22-05-2018, cu privire la aprobarea Strategiei naţionale de prevenire şi combatere a traficului de fiinţe umane pentru anii 2018-2023 şi a Planului de acţiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia, Publicat : 25-05-2018 în Monitorul Oficial Nr. 167-175 art. 512.
46. Hotărîre Nr. 50 din 15-01-2013, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la eliberarea vizelor, Publicat : 18-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 10-14 art. 73.
47. Hotărîre Nr. 902 din 31-12-2015, cu privire la Consiliul Naţional pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat, Publicat : 15-01-2016 în Monitorul Oficial Nr. 2-12 art.
48. Hotărîre Nr. 957 din 07-11-2017, cu privire la Centrul de Excelenţă în Securitatea Frontierei, Publicat : 10-11-2017 în Monitorul Oficial Nr. 390-395 art. 1066.
49. Hotărîre Nr. 725 din 08-09-2017, cu privire la Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării, Publicat: 15-09-2017 în Monitorul Oficial Nr. 335-339 art. 829.

50. Instrucţiune a Casei Naţionale de Asigurări Sociale privind modalitatea de asigurare prin contract în sistemul public de asigurări sociale 15.03.2005 în: Monitorul Oficial 74-76/266, 27.05.2005, art. 266.
51. Hotărâre Nr. 27 din 13-11-2020 privind controlul constituţionalității unor dispoziții din articolele 55 alin. (3), 56 alin. (2), 60 alin. (4) și 63 alin. (4) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova (garanțiile străinului în cazul expulzării), (sesizarea nr. 54a/2020), Publicat: 11-12-2020 în Monitorul Oficial Nr. 332-342 art. 183.
52. Hotărâre a Curții Constitutionale privind exceptia de neconstitutionalitate [online] art. 36 alin.(1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, (Sesizarea nr. 24G/2018). sursa: http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h10201824g2018ro6765d.pdf.
53. Hotărâre Curţii Constituţionale privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din Legea nr. 156-XIV.din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat şi Regulamentul privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat şi alocaţiilor sociale de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 929 din 15 august 2006 (plata retroactivă a pensiei), (Sesizarea nr. 67G/2016), sursa: ttp://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h1919072016ro4cb0f.pdf,
54. Ordinul nr.42 din 16.02.2016 “Privind aprobarea Mecanismului de includere a străinilor în activități de integrare”, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.184-192 din 01.07.2016.
55. Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, sursa: https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-de-0.

Rapoarte de evaluare şi de implementare, Interviuri

56. Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2012.
57. Raport anual de evaluare a implementării SNDMA, anul 2013.
58. Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului

(2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: anul 2014.

59. Raport cu privire la implementarea activităţilor prevăzute în Planul de acţiuni pentru anii 2011-2015 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1009 din 26 decembrie 2011, Perioada de implementare: pe parcursul semestrului II al anului 2015.
60. Raport pentru anul 2016 privind gradul de realizare a acţiunilor din Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).
61. Raportul pentru anul 2017 privind gradul de realizare a acțiunilor prevăzute în Planul de Acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naţionale în domeniul Migraţiei şi Azilului (2011-2020).
62. Raport pentru anul 2018 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).
63. Raport pentru perioada anului 2019 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).
64. Raport de progres pentru perioada anului 2020 privind gradul de realizare a planului de acţiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naţionale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020).
65. Interviu cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane.
66. Interviu cu Ministerul Economiei și Infrastructurii.
67. Interviu cu Agenția de Investiții.
68. Interviu cu Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale.
69. Interviu cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.
70. Interviu cu Casa Națională de Asigurări Sociale.
71. Interviu cu Compania Națională de Asigurări în Medicină.
72. Interviu cu Biroul Relații cu Diaspora.
73. Interviu cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
74. Interviu cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

75. Interviu cu Agenţia Servicii Publice.
76. Interviu cu Inspectoratul General pentru Situaţii de Urgenţă al MAI.
77. Interviu cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră.
78. Interviu cu Biroul Național de Statistică.
79. Interviu cu Organizația Internațională pentru Migrație.
80. Interviu cu Institutul National de Cercetări Economice.
81. Interviu cu V Cunev, expert în domeniul tehnologii Informaționale şi tehnologiile viitorului.
82. Interviu cu Centrul de Drept al Avocaților.
83. Interviu cu Institutul pentru Politici şi Reforme Europene.
84. Interviu cu Expert Grup.
85. Interviu cu Confederaţia Naţională a Sindicatelor.
86. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Relații cu Diaspora.
87. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Sănătății Muncii şi Protecției Sociale.
88. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Casei Naționale de Asigurări Sociale.
89. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene.
90. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Biroului Migrație și Azil.
91. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină.
92. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă.
93. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Inspectoratului de Stat al Muncii.
94. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Ministerului Educației, Culturii şi Cercetării.
95. Raport de evaluare a SNDMA pentru perioada 2011 - 2020 al Agenției de Investiții
96. Profilul Migraţional Extins al Republicii Moldova 2010–2015, Raport Analitic, Chişinău, 2017, p.149.

97. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018, Raport analitic, Chișinău 2019, p.112.
98. Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova pentru anii 2017-2019, Chișinău 2020, p.40.
99. Sarah Langley, Clara Alberola, Independent Evaluation of the Mobility Partnerships between the European Union and Cape Verde, Georgia and Moldova, April 2018, p.78.
100. Raportul anual ODIMM pentru anul 2019, sursa: https://www.odimm.md/ro/contact?id=4219:rapoarte-anuale.
101. Raport privind realizarea, în anul 2019 a Strategiei Naționale privind Ocuparea Forței de Muncă pentru anii 2017-2021, sursa: https://msmps.gov.md/informatie-de-interes-public/rapoarte/rapoarte-de-activitate/.

Studii şi cercetări

102. Oleg PALII, Tatiana CHEBAC, Alexandru ZUBCO, Respectarea drepturilor cetățenilor străini aflați în custodia statului, Studiu Tematic, Chişinău, 2019, pp.70.
103. Diana Cheianu-Andrei, Migrația cadrelor didactice din Moldova: Brain Gain sau Brain Waste? Monitor Social, Institutul pentru Dezvoltare şi Iniţiative Sociale (IDIS) „Viitorul‖, 2012, Nr. 15, Chişinău.
104. Nicolaas de Zwager, Ruslan Sintov; Driving Innovation in Circular Migration: Migration and Development in Moldova: Market Analysis, Chişinău, 2014.
105. V. Toartă, Implementarea cadrului de M&E participativă a politicilor în domeniul Diasporei Migrației și Dezvoltării și a abordării integrate în acest sens, Chișinău, 2020, p.85.
106. Rodica Crudu, Veronica Mîrzîncu, Susținerea financiară a intrărilor de creier și talente în Europa, CSEI WORKING PAPER SERIES, Issue 9, 2018, pp.19-23, sursa: http://csei.ase.md/wp/files/issue9/WP_ISSUE_9_CRU.pdf.
107. Gamlen A, Cummings M.E, Vaaler P. M, Explaining the rise of diaspora institutions, Journal of Ethnic and Migration Studies, 45:4, 492-516, 2019, VOL. 45, 2019, NO. 4, pp 492–516.
108. Vaculovschi, D, Migrație și dezvoltare: aspecte socioeconomice, Chișinău: Org. Intern. pentru Migrație, Misiunea în Moldova. 2017. 226 p.

109. Studiul pieței muncii din Republica Moldova, Chişinău, 2020, sursa: https://mei.gov.md/ro/content/studiul-pietei-muncii-din-republica-moldova-prezentat-pe-platforma-ministerului-economiei-si.
110. Olesea Cotoman, Maria Vremiș, Iulian Popov, Raportul analitic privind situația persoanelor apatride în Republica Moldova, Chișinău, 2017, p.70.

Alte surse

111. Numărul populației cu reședință obișnuită pe sexe şi grupe de vârstă la 1 ianuarie 2021, sursa: https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7050.
112. În ultimii 5 ani Moldova a cunoscut cel mai mare exod al populației din istoria sa, sursa: https://ionita.md/2021/07/13/in-ultimii-5-ani-moldova-a-cunoscut-cel-mai-mare-exod-al-populatiei-din-istoria-sa/?fbclid=IwAR12ENz2E2QQ9uU1RXfaEeiJkXio7dF_xf_qrD6CaYmpp9tuJvRI6Ke3unk.
113. Informatie privind beneficiarii de pensii şi alocaţii sociale de stat, aflaţi la evidenţă Casei Naţionale de Asigurări Sociale (în aspect teritorial) Chisinau, 01.10.2018. sursa: http://cnas.md/lib.php?l=ro&idc=244&t=/Statistica/.
114. Informaţie privind beneficiarii de pensii şi alocaţii sociale de stat, aflaţi la evidenţa Casei Naţionale de Asigurări Sociale(în aspect teritorial), Chisinau, 01.01.2019. sursa: http://cnas.md/lib.php?l=ro&idc=244&t=/Statistica/
115. Acordurile internaționale în domeniul securității sociale. sursa: https://monitorul.fisc.md/editorial/acordurile-internationale-in-domeniul-securitatii-sociale.html.
116. CNAS-ACLI: activitate în comun în domeniul protecţiei sociale, sursa: http://cnas.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=2868.
117. CNAS a semnat la Roma un Protocol de colaborare, sursa: http://cnas.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=4884&t=/Mass-media/Noutati/CNAS-a-semnat-la-Roma-un-Protocol-de-colaborare/.
118. Cetățenii moldoveni vor putea face transferuri de bani mult mai ieftin, din Italia sau Republica Moldova, sursa: https://gov.md/ro/content/cetatenii-moldoveni-vor-putea-face-transferuri-de-bani-mult-mai-ieftin-din-italia-sau.

119. Moldovenii pot trimite mai ieftin bani din Spania și Portugalia, sursa: https://monitorul.fisc.md/editorial/moldovenii_pot_trimite_mai_ieftin_bani_din_spania_si_portugalia.html.
120. Visa to join your German wife or husband, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_deutsch.
121. Visa to join your wife or husband who is a national of an EU member state, the United Kingdom, Liechtenstein, Iceland, Norway or Switzerland, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_eu_ewr.
122. Visa to join your wife or husband who is a foreign national, sursa: https://visa.diplo.de/en/index.html#/vib/infoseite?infoseiteUrl=visum_ehepartnernachzug_auslaendisch.
123. Apply for a permit to join your EU or EEA family member in the UK, sursa: https://www.gov.uk/family-permit.
124. Family visas: apply, extend or switch, sursa: https://www.gov.uk/uk-family-visa/provide-information.
125. Inaugurarea Oficiului de evidență a străinilor pe peronul Gării feroviare Chișinău, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/inaugurarea-oficiului-de-eviden%C8%9B%C4%83-str%C4%83inilor-pe-peronul-g%C4%83rii-feroviare-chi%C8%99in%C4%83u.
126. Serviciu public nou - verificarea preliminară a dosarului, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/serviciu-public-nou-verificarea-preliminar%C4%83-dosarului.
127. Programul de dobândire a cetățeniei prin investiție, sursa: https://mei.gov.md/ro/content/programul-de-dobandire-cetateniei-prin-investitie.
128. After outcry, Cyprus suspends its citizenship for cash programme, sursa: https://www.reuters.com/article/cyprus-citizenship-int-idUSKBN26Y17D.
129. Movement of natural persons,The World Trade Organization (WTO, 22-23 September, 2008).
130. Working permissions, sursa:https://ec.europa.eu/info/education/study-or-teach-abroad/living-and-working-abroad/working-while-studying_en.

131. Biroul migrație și azil examinat Raportul al V-lea de monitorizare privind Republica Moldova al ECRI, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-examinat-raportul-al-v-lea-de-monitorizare-privind-republica-moldova.
132. Biroul migrație și azil invitat pentru instruirea autorităților din Letonia la capitolul integrarea străinilor, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-invitat-pentru-instruirea-autorit%C4%83%C8%9Bilor-din-letonia-la-capitolul.
133. Biroul migrație și azil invitat pentru instruirea autorităților din Georgia la capitolul integrarea străinilor, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/biroul-migra%C8%9Bie-%C8%99i-azil-invitat-pentru-instruirea-autorit%C4%83%C8%9Bilor-din-georgia-la-capitolul.
134. Centre de integrare pentru străini în municipiile Bălți, Chișinău și Cahul, sursa: http://bma.gov.md/ro/content/centre-de-integrare-pentru-str%C4%83ini-%C3%AEn-municipiile-b%C4%83l%C8%9Bi-chi%C8%99in%C4%83u-%C8%99i-cahul.
135. Current projects, sursa: https://ccr.md/our-projects/current-projects/.
136. Meeting between the “Ion Creanga” pedagogical university and the Charity Centre For Refugees, sursa: https://ccr.md/meeting-between-the-ion-creanga-pedagogical-university-and-the-charity-centre-for-refugees/.
137. Meeting of the Charity Centre for Refugees (CCR) and the Bureau for Migration and Asylum (BMA), sursa: https://ccr.md/meeting-of-the-charity-centre-for-refugees-ccr-and-the-bureau-for-migration-and-asylum-bma/.
138. Overstaying Your Visa, sursa: https://www.gotocourt.com.au/immigration/overstaying-your-visa/.
139. Foreigners to get visa text alerts, sursa: https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1584694/foreigners-to-get-visa-text-alerts.
140. Cetățenii străini vor putea solicita online viza pentru Republica Moldova, sursa: https://www.egov.md/ro/communication/news/cetatenii-straini-vor-putea-solicita-online-viza-pentru-republica-moldova.
141. Informație generală, sursa: https://border-school.md/about/our-mission/.
142. Istoria Poliţiei de Frontieră, sursa: https://www.border.gov.md/index.php/ro/istoria-politiei-de-frontiera.
143. Cooperare Interinstituţională, sursa: https://www.border.gov.md/index.php/ro/cooperare-interinstitutională.

144. Executivul introduce Sistemul Informaţional de Gestionare a Vizelor pentru misiunile diplomatice şi oficiile consulare, sursa: https://gov.md/ro/content/executivul-introduce-sistemul-informational-de-gestionare-vizelor-pentru-misiunile.
145. Monitorizarea situaţiei în domeniu traficului de fiinţe umane, analiza stării şi dinamicii infracționale pentru anul 2013. Comitetul pentru combaterea traficului de personae. Chișinău, 2014.